

५७२६

व्यवहारप्रकाश द्वितीय भाग

पत्रव्यवहार

(नव्ये भाग)

— १११ —

रत्ननाथ

छमेनलाल लक्ष्मणभाई शाह

कलकत्ता ०-१३-० पी. ए.

प्रकाशक— "प्रकाश" प्र. म. म.

૫૭૨૯

વ્યવહાર પ્રકાશ દ્વિતિય ખંડ

પત્ર-વ્યવહાર

અટલે

દેશી પત્રો, ખન. અને દરખાસ્તી અરજીઓના નમુનાનું

સમજૂતી સહિત સંપૂર્ણ પુસ્તક

અગતી પ્રસિદ્ધ કરનાર

છાત્રાલલ લલિતુભાઈ શાહ- દેશીનામાવાળા .

મહેતાજી મં. ગૃં. શાળા નં. ૬ વડોદરા.

અમદાવાદ—હિંદુસ્થાન પ્રેસ

અને

વડોદરા—ફત્તેસિ હુ પ્રેસમાં છાપ્યું.

સ વત ૧૯૪૩—સ ૧૯૬૩

કીમત સાત આના કલદાર

(સર્વ પ્રકારના હક કર્તાને સ્વાધીન છે)

પુસ્તક વિષે મત. (વડોદરાના સરોદ્રાનું)

અમે ૧૧- જગનલાલ લલ્લુભાઈ કૃત વ્યવહાર પ્રકાશ બીજી ગ્રંથ વચીને આનંદ પામ્યા છીએ. એમાં શા શ્રીપ. ૭૪૧ વગેરે નિશાનીઓવિધિ, કામકાજ તથા લગ્નાદિ પ્રસંગના પત્રો વિષે અને દસ્તાવેજ ભાગની સમજૂતી તથા નમુના વિષે જે સંગ્રહ આપેલો છે તે સંપૂર્ણ વ્યવહારને અધ્યક્ષે એમાંથી જેમ નીતિ બોધ મળે છે તેમ પ્રસંગાનુસાર સમય સચકતા તથા દાવ પેચની ખાંચ પણ સમજવામાં આવે છે. પુસ્તકની દરેક ભાગવાર રચના જેતાં એમ કહેવું પડશે કે આજ સુધીમાં પ્રગટ થયેલાં એની જાતનાં પુસ્તકોમાં તે નંબર એકનું પુસ્તક છે. જે સરકાર શાળાખાતામાં વ્યવહારિક જ્ઞાન અપાવવા માટે આ પુસ્તકનો ઉપયોગ કરશે તો છોકરાઓ વેપારીના ધંધામાં વધારે આગળ પડતા થશે. એમ અમે ધારીએ છીએ. તા. ૧-૪-૯૩.

પરી. જગનલાલ પુરૂષોત્તમભાઈ (હરીભક્તોવાળા.)

પરી. કેશવલાલ પરમાનંદ.

શા. જગનલાલ હરીભાઈ

પરી. પરમાનંદ મનસુખ.

પરી. છાટાલાલ અબાઈદાસ

પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ

દા.મુ. ત્રીભોવનભાઈ

ઝવેરી. જમનાદાસ મથુરાદાસ.

ઝવેરી. માણેકલાલ હરગોવિંદ.

x x x હાલનાં રચેલાં પુસ્તકોમાં તમે જે સમજૂતીનું પ્રકરણ રચેલું છે તે સાચું છે. તમે ધણીય શોધ કરેલો જણાય છે તે વાંચકના જાનમાં ઉમેરો કરી શકે એવો છે. ભાગ્યેજ એવો યત્ન બીજા તરફથી થઈ શકશે. કાગળ પત્રોની હકીકત આપવા ઉપરાંત કેટલાક દસ્તાવેજોના નમુના તથા અરજીઓના નમુનાનો સંગ્રહ કરીને પુસ્તક છપાવશો તો ખૂબ ઉપર વધારે ઉપકાર થશે. તા. ૩-૬-૯૨

મોહનલાલ રણછોડદાસ ઝવેરી.

(પેન્શનર) ડેપુટી એ. ઈ. ભરૂચ વિભાગ.

(૩)

શ્રીશ.

પ્રસ્તાવના.

દારશીમાં પત્રને ખત કહેછે. પરંતુ આપણે વ્યવહારિક કીમતી દસ્તાવેજને ખત અને સાધારણ લખેલા કાગળોને પત્ર કહીએ છીએ. દૂર વસેલા માણસોને પોતાના વિચાર જણાવવામાં ઉપયોગી સાધન પત્ર છે. બધારે કાગળની છત નહોતી ત્યારે બોજપત્ર કે તાડપત્ર મારફતે લખાણનો વ્યવહાર ચલાવવામાં આવતો હતો.

પત્ર લખવામાં જતે તેને ઘટતાં વિશેષણો જોડવાં જોઈએ. કેમકે પ્રસંગી માણસોની યોગ્યતા એક સરખી હોવાનો સંભવ નથી. એનું પાત્ર જાત મેળવ્યા સિવાય કોઈ પણ માણસ વ્યવહારને લાયક થઈ શકે નહીં. કાંઈક લખનારા સામા માણસની યોગ્યતા ધ્યાનમાં લઈ ઘટતી ઉપમા અને રચના વડે પત્રને એવી રીતે શણગારે છે કે વાંચનારના મન પર જીતકારી અસર થયા વિના ન રહે. અણુઘડ લેખકો તેથી ઉલટી લાગણી ઉત્પન્ન કરે છે. લોકિકમાં લાયક લેખકો વધારે સાફ માં મેળવે છે. તેનું કારણ પણ એજ છે. લેખક અને ચિતારાની કલમ એકજ પ્રકારનું કામ કરે છે. એટલે ચિતારા પોતાના સુચિત્રથી જેમ જોનારના મનપર ઘટતા વિચાર ઠસાવે છે. તેમ લેખકો પોતાનું કામ કરી શકે છે. પત્રો પ્રત્યક્ષ મેળા પડેલા અદ્ભુત વાળે છે, જે તેવડે એ હેતુ પાર ન પડે તો તે ન લખ્યા જેવો જ માનવો જોઈએ. પત્ર લખવાની શૈલીથી લખનારની ખાનદાની પણ જણાય છે. નિરંતર વિવેકની મર્યાદા બરેલા પત્રો આપણી સુખ શાન્તિ માં વધારો કરે છે. માટે કલમ કસતાં પુરો વિચાર કરવો જોઈએ.

નિબંધ અને પત્ર લખવામાં યોદ્ધા અંતર છે. નિબંધકારની પે-
ઠે પત્ર લખનારને પણ કંઈક તૈયાર થવાની જરૂર છે. પત્ર લખનારને કોને,
કયા પ્રત્યે મળે, કેવા હેતુથી અને કેટલી બાબતો સમાવી પત્ર લખવા-
નો છે તે વિષે પોતાના મનમાં ઉપક્રમ બાધવો જોઈએ, અને લોકમાં વપ-
રાતી સાધારણ બાબતોમાં પત્રની રચના ગુથવી જોઈએ. કેમકે જન સમા-
જ એવા પત્રોને વધારે પસંદ કરે છે.

આપણી શાળાઓમાં પત્રવ્યવહાર વગેરેનું જ્ઞાન દેવાના સંબંધમાં
લેખાવળી નામે પુસ્તક છે. એમાં પત્ર, ખત અને નામા સંબંધી જમાં
ખરચના કેટલાક નમુના છે. તેમાં પત્રના સંબંધમાં તો માત્ર બાપ દીક-
રાના પરરપરના સંબંધના પત્રોના નમુનો આપેલા છે, અને એવાજ
રૂપમાં બીજા વિભાગો પણ આપેલા હોવાથી શિક્ષણમાં ઘણી મુશ્કેલી
વેઠવી પડતી હતી. એ સિવાય આધાર પૂર્વક પુસ્તકોની તપાસ કરતાં
સંસાર વ્યવહાર, સારસંગ્રહ, પ્રમદા પત્ર લેખાવળી, અને પત્ર પોથી નામે
પુસ્તકો જેવામાં આવ્યાં. તેમાં કેટલાંક એકજ નાતિ રિવાજને અનુસરતાં,
કેટલાંક કેવળ સુધરેલી પદ્ધતિ ઉપર અને કેટલાંક એક બીજાની નકલ જેવાં
માલુમ પડ્યાં તેથી એ પુસ્તકોમાં આપણા રિવાજને અનુસરતા સાન-
ન્ય નમુના જેવામાં આવ્યા નહિ. ઘણી આપણી જુની પદ્ધતિની ખાતરી
શાળાઓમાં જે પત્રો નમુનો તૈયાર કરાવવામાં આવતો હતો તે રમૂજના
ખાતર અને આપું છું.

સવા સવસતશ્રી, સૂરત બંદરે, પુન્યારાષ્ટ્રે, તમે તમે, પારપુત્ર, આજ
ચંદની આણે, સકળ ગુણનિધાને, વાચા અવિચળ, પુણ્ય પવિત્રાં, આસા વિશે
રામ, ગુણ ગંગા જળ નિર્મળ, અનેક સરવે ઉપમાએમ, સ્વા શ્રી પદા દેવજી
હાનજી, ચાલેરામ ચક્રવર્તીરામ, શ્રી વડોદરા ચાનાચાન, સદાદેસ કાલે, રસજી

સેવક ભ્રાત્રાકારી ગોપાલદામ, એમ સમરણ વાંચ્યો. જત અંદિથી ખેમ ખુશ બહો-શ્રી પુનની ખેમ, ખેમ પુરાણીના કાગળ લખવા, અપરંગ ખીજી, પુરવ વડાછા, ચેતના ધણીછા, ચિત્ત કરોછા, ચિત્ત વિષે કંઈ કરાવીને કુચ કામકાજ હોય તે લખ્યો, જે જોઈએ તે મ આવ્યો, વળતા કાગળ સંભારીને લખ્યો. જેમ સે તોપ લખ્યો, કાગળ મધ્યે ધણું શું લખીએ થોડું લખ્યું ધણું કરી વાંચ્યો. એ-ક લખ્યું હંભર કરી વાંચ્યો.

એ રીતે ગામઠી શાળાઓમાં પત્ર ગોખાવતા હતા કકડે કકડે મૂકે-શ્શં-વિરામ ચિન્હ પ્રમાણે નિશાળીઆઓ રાગ કાઢીને ખોલતા હતા. એ-પત્ર ફેટલો બધો અશુદ્ધ છે તે વાંચનારને સમજવું પડે તેમ નથી.

સંસ્કૃતમાં પત્રપ્રશસ્તિ નામે ઉલ્લેખ છે, અને તેની વિવિધ રચાં નાની વધારે પ્રતો મળી છે. તેમાં વળાશ્રમને અનુસરીને પત્ર લખવાન-ધટિત મયાળાં આપેલાં છે. પરંતુ સાપ્રતમાં વળા શ્રમનો મેળ રહ્યો નથી એટલે તેનું કેવળ ભાષાત્તર આપણી ગરજ સારી શકે નહિ. હિંદીમાં 'નવા શિક્ષા દર્પણ' નામે ગ્રંથ છે એની અંદર આપેલા ફેટલાક નમુનાં મારા છે. 'પત્ર ત્રિહણ્યા ચીપદ્ધતિ' અને 'સંસાર સાર' નામે પુસ્તકોમાં મરાઠી શાહીના પુષ્કળ પત્રો છે. તેમજ ઉર્દુ કિતાબોમાં મોઘલાઈ રીતને અનુકૂળ નમુના આપવામાં ક્યાસ રાખેલી નથી. હુંકામાં એ પ્રમાણે જોતાં અજપણી ગુજરાતી ભાષામાં તેની ખરેખરી ખોટ હતી.

દેશીનામું લોક પ્રીય ધવાથી લેખાવણીના આખા પુસ્તકનો સારો-દાર કરવાની મારી ઈચ્છ થઈ, પરંતુ મારી આંખના દર્દને લીધે, તેમજ ખીજાં આગંતુક કારણો થકી તથા પુસ્તકની સંપૂર્ણ રચના કરવામાં જે ઇતોસાધનો મેળવવા માટે વચમાં લાંબો રખત મયો. તે અરસામાં ખીજા ગૃહસ્થોએ લેખ પદ્ધતિ, દસ્તાવેજ, કામળ તથા દસ્તાવેજ ના નમુના

લેખસારપત્રિકા, અને લેખન પદ્ધતિ નાગે ચોપાન્યાં બહાર પાડ્યાં. વળી જાણવામાં આવ્યું કે, મુંબાઈ કલિકાનું કેળવણીખાતું પણ તેની તૈયારીમાં છે. તેથી મેં ધાયું કે હવે એ ખોટ ઉપરનાં કોઈ એક પુસ્તકથી પુરી પડશે. માટે પોતાનો ઉદ્દેશ મંદ ગતિથી ચલાવવો અને શું થાય છે તે જોવું. વચ્ચે કેટલોક વખત જવાદહને મેં એક સૂચના પત્ર ફેરવ્યું તે ઉપર ચાહસે પ્રતો ભરાઈ આવવાથી મારી ખાત્રી થઈ કે લોકત્વ મન હજી એ વાતમાં સંતોષ પામ્યું નથી. પરંતુ હવે આ નાનકડા પુસ્તકથી અગત્યની ખોટ પુરી પડશે તો હું દેશીનામાની પંઠે આમાં પણ વધારે ફતેહમદ નીવડ્યો છું એમ માનીને સંતોષ પામીશ.

આ પુસ્તકમાં નાના પ્રકારના વ્યવહારિક નમુના નીતિની રીતે સમયને અનુસરીને ગોઠવેલા છે. તેમાં ખપ જોગ નમુના વિસ્તારથી આપીને બાકીને માટે ચોક્કસ મથાળાં શાસ્ત્રીય રીતે કંઈક ઉચી, કંઈક મધ્યમ, અને કંઈક સાદી ભાષામાં આપેલાં છે. અત તેની વહેંચણી જથ્થા અધ કરીને લખાણમાં વધરાતી નિશાનીઓ, ગાંધી વિશેષજ્ઞોના કૌશલ, કૌશલતા ટપકા અને નમસ્કાર લખવાના પ્રકારો, ઉપરાત ઉપયોગી તફાવત પણ જ્યાં ત્યાં નોંધી બતાવ્યો છે. તેથી આ પુસ્તક સર્વોપયોગી થશે એવી હમેદ છે.

આ પુસ્તક તપાસવાને રા. સા. મોહનલાલભાઈ રણછોડદામે (ડેપુટી એજ્યુ. ઇન્ બંડેય વિભાગ.) રા. મા. ગોરધલાલ ભાણીયા ઇ મોદી બી-એ (એજ્યુ. ઇન્ વડોદરા પ્રાંત) એમણે તથા વડોદરાના પ્રખ્યાત વેપારી સદગૃહસ્થોએ શ્રમ લીધા છે તેથી એમનો તથા પાઠન જણાવેલાં પુસ્તકોના કતાઓનો અને રા. શંભુપ્રસાદ ગોરીનાથનો હું આભારી છું. તા-૧૧-૮૧ ઇ. લ શાહ. શેઠશેરી-વડોદરા.

ઉપર જણાવેલા પરીક્ષક સમગ્રહરણીએ ખાસ બલામણુ કરીકે આ પુસ્તકની અદર માત્ર પત્રવ્યવહાર આપવા કરતાં દસ્તાવેજ વગેરેનો ભાગ આપીને આખું પુસ્તક તૈયાર કરવું પછીથી તેમ કરવું મને પણ વધારે ઠીક લાગ્યું. તેથી બાકીનો ભાગ તૈયાર કરવામાં અંતિમાં શાળા પત્ર મારફતે નવીન સૂચના ફેરવી શાળાપત્ર કે બુદ્ધિપ્રકાશ જેવા વજનદાર માસિક મારફતે આ આખો વિષય ચરચાને માટે મૂકવાને મારો વિચાર હતો. પણ દેશીતામાની પેઠે ભલતોજ ઉમેરો કરી પૈસા પેદા કરવાની તક કેટલાને મળે માટે એ વિચાર માંડીવાળ્યો. નવો વધારો કરવા જતાં પુસ્તકનું કદ ઘણું વધી જશે એમ ધારતો ન હોતો તેથી મેં અગાઉના આલોકને આખું પુસ્તક ચાગ્યાને આપવું સહી કર્યું હતું. એ સરત પાળવાને માટે તેના કાગળમાં તથા પુઠામાં ક્રકસર કરીને મેં મારું વચન પાળ્યું છે. માત્ર આલોકનાં નામ પ્રગટ કરવાનું બન્યું નથીતો તેથી સમગ્ર આલોક નારાજ નહિ થતાં મળેલી વધારે હકીકતથી અત્યંત નદ પામશે એવી આશા છે.

બાકીના વધારામાં દસ્તાવેજ અને સરકારી કામ કાળને અંગે પ્રબળ વર્ગથી થતો લેખી વ્યવહાર હાલ આપેલો છે. જે પુસ્તકનું કદ કંઈક ઓછું થયું હોત તો સરકારી ખાતાવાર કામ કાળની માહિતી નમુના સાથે આપી શકાત, પણ તેમ ન થવાથી હાલ એ ભાગને જતો કર્યો છે.

દસ્તાવેજ કાગળોમાં ત્રણ પ્રકાર રાખ્યા છે. એવા કે સરાફી પત્રો, વેપારીનાં પત્રો અને બીજાં ઉપયોગી અત. પછી તે દરેકના પેઠામાં કમભવાર કાગળોની યાદી તેની વ્યાખ્યાસાથે આપીને સમગ્રુતી સહિત નમુના બતાવેલા છે. વળી બીજાં ઉપયોગી અતમાં જ્યાં જેનો સમાસ થતો

હતો ત્યાં તેને લઇને તેની સંપૂર્ણ સમજુતી આપવાને યથામતિ શ્રમ લીધો છે (જુઓ કર્મક ખત, બાડા ચિડી ફારમતી ૪૦) તેવાંચવાથી કેટલાકને કંઈક નવાઇ ભરેલું લાગશે. વ્યાજ્ઞચિડી નામ જોગી અને શાહ જોગી હાલમાં કોઇ ઠેકાણે લખાતી નથી. તે વિષે પુરતી તપાસ કર્યા વગર સાંપ્રત પુસ્તકોમાં પણ ગાદરીયા પ્રવાહની પેઠે બનેલું છે. પણ અમે તો વ્યવહારમાં વપરાતા નમુનેની સ્ટાંપ વગેરેની હકીકત સહિત દાખલ કર્યા છે. વળી કાયદાકાનુન તથા નવા જુના રિવાજને અનુસરતું વાસ્તવિક તત્વ ધ્યાનમાં લીધું છે એટલે આપેલા નમુના ઉભય પક્ષકારને જતરડામાં ધાકી ખેંચવા જેવા બનેલા છે. તેની બાબ સાદી છે. દસ્તાવેજનો ખરડો તૈયાર કરતા અગાહની અને તૈયાર કર્યા પછીની સાવચેતી વિષે પણ ઘટીત વિવેચન કરીને જરૂરી કામના એક કરતાં વધારે નમુના આપેલા છે. કરારની અંદર બધા ખરા દસ્તાવેજનો સમાસ થઈ શકે છે પણ ગુમાસ્તા વગેરેનો બંદોબસ્ત, વિવાહ પત્રિકા વગેરે કરારના લેખ હેઠળના પરચુરણ ભાગમાં આપેલા છે તેમ છતાં રહી ગયેલી બાકીત વિષે જો સૂચના થશે અને તે યોગ્ય હશે તો હું બહુ માનથી રિવકારીશ.

બીજા અંકમાં દસ્તાવેજ ભાગ અને ત્રીજા અંકમાં દરબારી અરજીઓ વગેરે દાખલ કરવા ઉપરાંત હાલનું બ્રિટિશ રાજ્ય, તેમનાં રાજ્યક્રિય ખાતાં, ફોજદારી અને દિવાની અરજીઓની માહિતી તથા તેને લગતી કેટલીક વિશેષ હકીકત યોગ્ય સ્થળે દાખલ કરી છે. તેથી આખું પુસ્તક વધારે ઉપયોગી થશે એવી આશા છે.

આ બંને ભાગ તૈયાર કરવામાં મિત્રવર્ધ યુનીલાલ મંદારામ-મુજમદાર, મણીલાલ મૂળજી મહેતા, અને શાહ નારણલાલ મગનલાલ

● અને શાહ મેંજલાલ રણછોડદાસની ખાનગી નોંધો પણ કેટલીક ભૂખોથી થઈ પડી હતી માટે તેમનો તથા આશ્રય આપનાર મૂલસ્થાનો ઉપકાર માનીને મારી કલમ રજૂ માગે છે. તા: ૧-૫-૯૩
ચિતલિયાશેરી-વડોદરા. શાહ. ૭૦૯૦

અનુક્રમણિકા.

અંક ૧ લો-પત્રવ્યવહાર વિષે.

ભાગ ૧ લો.

- (૧) પત્રોના પ્રકાર. (૨) ચિડીની વ્યાખ્યા. (૩) પત્રની વ્યાખ્યા અને પ્રકાર.....૧
(૪) દૂશળતાના (૫) કામકાજના. (૬) વિવાહવાજનના પત્રો ૨
(૭) કાજોતરી. (૮) દુખવટાના (૯) રસાદિ પરચુરણપત્રો. •
દરજા પ્રમાણે પત્ર લખવાની સમજુતી કલમ ૧૦-૧૪.....૫
પત્ર લખવામાં પેટાં અને તેની સમજુતી કલમ ૧૫-૧૯.....૫
પત્ર લખવામાં વપરાતા કાગળો વિષે૬

ભાગ ૨ જો.

- પત્રમાં વપરાતી નિશાની શ્રી-શ્રી૧-૭૪૧-૭૪૧-૬૦ ૭-૧૩
લખાણમાં માસ અને વાર લખવાનો શીરસ્તો.....૧૩
હરકોઈ નામની સાથે શ્રીઓ લખવાવિષે.....૧૪

ભાગ ૩ જો.

- પત્રમાં વપરાતા સંખ્યા દર્શક સામાન્ય શબ્દો.....૧૪
પડીલ શ્રીમંત અને રાજ દરબારી વર્ગને માટે શબ્દો.....૧૫-૧૬

છોકરાકે કનિષ્ઠ વર્ગને માટે, અને સ્ત્રી વર્ગને માટે સમ્પદો... ૧૭
 ષતિને, મિત્રને અને પરચુરણુ લોકોને લખવાના સમ્પદો..... ૧૮

ભાગ ૪ થો.

નમસ્કાર, જે શ્રીકૃષ્ણ, જીહાર, રામરામ, આશીર્વાદવિધે. ૧૯ ૨૦
 વિભતિને નમસ્કાર લખવા જી પ્રત્યય જોડવો, અને અટક વિષે ૨૦ ૨૨

ભાગ ૫ મો.

કુશળતાને કૃપકા લખવાના, અને જવાબ વાળવાના પ્રકાર ૨૨-૨૫

ભાગ ૬-૭

પત્ર લખનારને સૂચના, સરનામું લખવા અને પત્ર વાચવા વિષે ૨૬-૩૪

ભાગ ૮ મો. ચિઠ્ઠીઓના નમુના

શિક્ષકને પાઠ કર્મની તથા રમ્મ મેળવ્યાની, મિત્રને મળવાની અને
 આમંત્રણ ચિઠ્ઠી..... ૩૫

તાબાના માણસપગ, કામકાજની ચિઠ્ઠીઓ ૩૬-૩૭

ભાગ ૯ મો કુશળતાના પત્રો.

પિતાજી ઉપર પુત્રના અને પુત્ર ઉપર પિતાજીના પત્રો.... ૩૭ ૪૩

મોટા ભાઈ, સ્વામી, સ્ત્રી, અને દીકરી ઉપર, માતો ૪૩ ૪૮

ભાગ મો ૪ કામકાજના પત્રો.

ગુમાસ્તાને શેઠને, શેઠને ગુમાસ્તાનો ઈ..... ૪૮-૫૦

ભાગ ૧૧ મો વિવાહવાજનના પત્રો.

વધાઈ વિષે સમજુતી અને તેના નમુના ૫૦-૫૩

ભાગ ૧૨ મો કકોતરીઓ વિષે.

કકોતરીના પ્રકાર, સમજુતી, તેટલાના પત્ર સહિત નમુના પૃષ્ઠ ૫૫

ભાગ ૧૩ મો માહી ખખરના પત્રો.

સમજીતી સહિત આળ વૃદ્ધની કાજોતરી.....૧૬-૫૭

ભાગ ૧૪ મો દિલાસા પત્ર.

દિલાસા દેવાની સમજીતી તથા નવી જીની રીતે તેના નમુના ૫૭-૬૦

ભાગ ૧૫ મો પરચુરણ પત્રો

કિતેજન માટે ભલામણને આટે માર્ગ જતાને અટકાવવાનો પત્ર.૬૦

નાતિ સુધારા વિષે પત્ર, મિત્રને બાલ લગ્ન નિષેધનો પત્ર. ૬૧-૬૪

રસાદિ પત્રો વિષે સમજીતી શાંત અમાં શિખ્યનો પત્ર...૬૪-૬૬

વર્તમાન પત્રના પત્રોની સમજીતી તથા તેના નમુના.....૬૬-૬૮

ખેસતા વર્ષે લખતા પત્રો. પેળગીમા, લોકોમાં અને જૈનમાં. ૬૮-૭૦

ભાગ ૧૬ મો મથાળાં

સગાં સગેદરનાં. સામાન્ય ગૃહસ્થોનાં, રાજકીય વર્ગનાં, તથા દેવ અને ધર્માધિકારી વગેરે જનોનાં મથાળાં૭૧-૮૬

અંક ૨ જે કીમતી દસ્તાવેજો ભાગ ૧૭ મો.

દસ્તાવેજોની વ્યાખ્યા, અને તેના પ્રકાર વગેરે.....૮૭

સરાશી ધવાના પત્રોનાં નામ તેની વ્યાખ્યા વગેરે.....૮૭-૯૦

ભાગ ૧૮ મો સરાશી પત્રો

ખેસતા વર્ષનો. હિસાબ બીડ્યાનો અને અવેજ વાળવાનો પત્ર...૯૧

અવેજ પહોંચ્યાનો, ચિઠ્ઠી, શાહ જોગ ચિઠ્ઠી, ભલામણ...૯૨-૯૪

હુંડી નામ જોગ અને શાહજોગ. પેઠ, પરંગેઠ, અને કાગળ૯૪-૯૮

હુંડી શિકારવાનો તેના જવાબનો, અને ખાખુ બીડ્યાનો પત્ર..૯૯

ભલામણ શિકાર્યાનો, કાગળથી, ભરણાથી અને ભલામણથી રા.લી-

ધાની, પહોંચ.....૧૦૦-૧
પલ્લાની ચિડી, અનામતનો લેખ અને હાથ દસ્કતનું ખાતું ૧૦૧-૨

ભાગ ૧૯ મો

વેપારીને લગતા પત્રોનાં નામ, વ્યાખ્યા અને સમજુતી....૧૦૨ ૩

ભાગ ૨૦ મો વેપારીના પત્રો

આડત ખાંધવાનો પત્ર, તેનો જવાબ અને માલ મોકલવાનો જવાબ સહિત પત્ર.....૧૦૩-૫

માલ મંગાવ્યાનો, ભરતરું, અને માલ ન મોકલવાનો પત્ર ૧૦૫-૬

માલ ઓછો નીકળ્યાનો, માલના ભાવ મંગાવવાના પત્રો ૧૦૬-૮

માલનો કબ્જો, ખાના ખત, વાયદા ચિડી, અને કરાર. ૧૦૮-૧૧

માલનો વિમો, સતમી, તેની પહોંચ, કબજત ચિડી ૪૦..૧૧૧-૧૩

ભાગ ૨૧ મો. બીજાં ઉપયોગ ખત

ખતની વ્યાખ્યા, લખવાનાં કારણ, તથા તે લખતાં ધ્યાન આપવા જોગ બાબતોની સૂચના.....૧૧૪ ૧૭

ભાગ ૨૨ મો સ્ટાંપના દર.

અંગ્રેજી રાજ્યના તથા ગાયકવાડી રાજ્યના..... ૧૧૭-૧૯

ભાગ ૨૩ મો

દસ્તાવેજનાં નામ, તેના સામાન્ય મુદ્દા અને મુખ્ય શબ્દો ૧૨૦ ૨૨

ભાગ ૨૪ મો કરજાહી ખતો

કરજાહી ખતોના પ્રકાર. અંગ ઉધાર, જમીનખતને ખાંધાખત ૧૨૩

ધરાણિયાં ખત તેના પ્રકાર, સાન ગીરો અને કબજાગીરો ૧૨૪૨૭

ભાગ ૨૫ મો કરજાહી ખત

૩ અંગાહી ખત, ખેડૂતનું અંગાહી ખત, અંગાહી જમીન ખત.

ખાંધા ખત.....૧૨૮-૩૩

૫ સાનગીરો ખત, અને ૬ ભોગ ધરાણિયાં ખત.....૧૩૪-૪૭

- ગીરો મિલકતનો વધારો પૂરીજાને ત્યાં ગીરો મૂક્યાનું ખત. ૧૪૭..૫૦
- આડ ધરાણિયું, ગીરોકિપરવધારેકરજ અને વળત દાનિયું ૧૫૦- ૨

ભાગ ૨૬ મો ભાડાચિઠ્ઠી

ભાડા ચિઠ્ઠીની વ્યાખ્યા, પ્રકાર, સ્ટાંપની લાગત વગેરે...૧૫૨-૫૪
મકાન ભાડાની ચિઠ્ઠી તથા ગણોતનામાં.....૧૫૪-૬૦

ભાગ ૨૭ મો વેચાણખત

- વેચાણખતની સમજૂતી, ધર, ખેતર, ધ.ના વેચાણ ખત ૧૬૧-૬૮

ભાગ ૨૮ મો દારગતી

દારગતીની, સમજૂતી, ખાતું પતવ્યાની, વહેંચણીની, હિસ્સો ઊડ્યાની
પંતાળ્યો વેપાર તોડ્યાની, છેડા છટકાની દારગતીઓ...૧૬૮ ૭૧

ભાગ ૨૯ મો વિમો.

વિમાના પ્રકાર, સમજૂતી અને જીંદગીના વિમાનો લેખ. ૧૭૨-૭૪

ભાગ ૩૦ મો કરાર અને ઠરાવ

તેની સમજૂતી-અન્ન વસ્ત્ર આપવાનો, હિષ્કું કામ કરવા આપ્યાનો
અને પંત્યાજાનો કરાર. તથા પંચનો ઠરાવ.....૧૭૫ ૬૦

ભાગ ૩૧ મો સનંદ અને વેહિવટના લેખ

સનંદનો, ત્રસ્ટીથી વહિવટ કરવાનો, કુલ મુખત્યાર પત્રનો, એક
કામના મુખત્યાર પત્રનો, અને વકીલાત નામાનો નમુનો...૧૮૦-૮૨

ભાગ ૩૨ મો. દાનપત્ર, બક્ષીસપત્ર વારસનામું અને વીલ
તેની સમજૂતી- બક્ષીસપત્ર, ધર્મપત્રિકા, વારસનામું, સંતાન રહિ

તનું વીલ, વહે ચણુ રૂપે વીલ, વારસપત્ર જેવું વીલ, અને અતાન બાળકોના સંબંધમાં કરેલા વીલના નમુના.....૧૮૨-૧

ભાગ ૩૩ મો

માં બદલાતો લેખ, તથા વહે ચણુ પત્રો નમુના.....૧૮૦-૬૨

ભાગ ૩૪ મો દાખલા પત્ર તથા વિવાહ પત્રિકા.

નોકરીનું, અભ્યાસનું અને પુસ્તક તપાસવાનું દાખલા પત્ર. વિવાહ પત્રિકા.....૧૮૩.૯૪

ભાગ ૩૫ મો પરચ્યુરણ દસ્તાવેજ.

પચાતનામું ગુમાસ્તા વગેરેનો બદોબસ્ત.....૧૮૫
નોકરનો જમીન કતબો. સુચનાપત્ર. ઝાહુર ખબર; રાજી નામ. ઇમ્તરા-નો પટો.....૧૮૬-૨૦૦

અંક ૩ જે સરકારી કામકાજના પત્રો વિષે.

ભાગ. ૩૬ મો રાજ્ય વ્યવસ્થા

રાજ્યક્રિય બધારણ, ખાતાની હકીકત,.....૨૦૧-૨૦૫

ભાગ ૩૭ મો અરજીઓ વિષે.

અરજીના પ્રકાર. ફોજદારી અને દિવાની શુન્હાની સમજૂતી. ઉમેદવારની અરજી.....૨૦૬-૭

ફોજદારી અરજીએ મારા મારી મોરી, કબજા, અને દાણુવિષે અરજીઓ.....૨-૮૧૧

દિવાની દાવા અરજી તથા અપીલ.....૨૧૧-૧૩

સાંવજનિક કામની અરજી.....૨૨૪

૫૭૨૯

શ્રી ૧૧.

પત્રવ્યવહાર.

અંક ૧ લો.

કાગળો લખવાની રીઠી વિષે

ભાગ ૧ લો.

પરચુરણ સમજીતી.

૧. પત્ર બે પ્રકારના છે. (૧) ચિઠી. (૨) પત્ર.

૨. જ્યારે એકજ સ્થાનમાં અથવા નજીકનાગામમાં કોઈને ખાસ સૂચના કરવાની હોય ત્યારે જે કાગળ લખવામાં આવે છે તેને ચિઠી કહે છે. પત્રનું ટુંકું રૂપ તે ચિઠી છે. (જુઓ ભાગ ૮ નમુના)

૩. પરદેશ વસેલા માણસને પ્રસંગોપાત્ત સ્થાનિક સમાચાર મળવા ખાખતમાં જે કાગળ લખાય છે તેને પત્ર કહે છે. નિરંતર પ્રસંગાનુસાર પત્ર લખવામાં આવે છે. માટે જેવો પ્રસંગ હોય તેવું પત્રનું નામ દેવાય છે, જેમકે (૧) કુશળતાના પત્રો. (૨) કામકાજના પત્રો. (૩) વિવાહ વાજનના પત્રો. (૪) મરણના પત્રો. (૫) પરચુરણ પત્રો.

૪. અરસ્પરસ સુખાકારીને માટે લખેલા પત્રોને કુશળતાના પત્રો કહે છે. કુશળતાના પત્રમાં તન્દુરસ્તી વિષે, શત્રુઓના ફેરફાર વિષે, અને નાતબંધતા બળુવા બેઝ બનાવો વિષે સમાચાર જણાવવાનો તથા તે પત્રને શીરનામે શુભ છે, એવું લખવાનો વહિવટ છે, (જુઓ ભાગ ૯ માં નમુનો)

૫. જણુશ બાવ મંગાવવા બાબત લખેલા પત્રોને કામકાજના પત્રો કહે છે. ધંધા રોજગારના સંબંધમાં જે પત્રો લખાય છે તે કામકાજના પત્રો છે. તેમાં કામકાજસિવાય માત્રના બાવ તાત્ત, બમ્બર પાંકે વેપાર વ્યવહારને લગતી બાબતો તથા બળુવા બેગ ફેરફાર જણાવવાની તથા તે પત્રને શીરનામે જણાવતો અંક લખવાનો ચાલ છે. (જુઓ ભાગ ૧૦ માં નમુનો)

૬. સારા કામને માટે લખેલા પત્રોને વિચારુ વાજનના પત્રો કહે છે. તેમાં પુત્ર પ્રસવ થયાની, સગાઈ કર્યાની, કે એવાજ કોઈ સારા લાભની પ્રાપ્તિ થયા બાબતની વધામણીના સંબંધમાં જે પત્ર લખાય છે તેને વધાઈ કહે છે. (જુઓ ભાગ ૧૦ માં નમુનો.) લગ્નાદિ પ્રસંગે સગાં સહોદર તથા મિત્ર મંડળને આમંત્રણ કરવાની બાબતમાં જે પત્ર લખાય છે તેને કંકોત્રી કહે છે. કંકોત્રી એટલે કંકુએ છાંટીને મોકલેલો કાગળ. વધાઈના કાગળો પણ કંકુથી છાંટીને મોકલવાનો ચાલ ધણીકમાં છે. રાજ દરબારમાં કંકુને બદલે કેસર છાંટવામાં આવે છે.

× કંકોત્રીમાં ઘણા ભાગે લાલરાહીથી લખાય છે અને તેમ હોય તો કંકુ છાટવાના વિશેષ જરૂર નથી.

- હિંદી અંધકાર લખેછે, કે, અસલ પત્ર રવને કરતા અગત્ય પ્રતિષ્ઠાના પ્રમાણમાં પત્ર પર છાંટણું નાખવામાં આવતાં હતાં. તે એવી રીતે કે- ગુરૂ, પંડિત, મન્યાશી અને તીર્થરૂપના પત્રને અંદનથી, રામના પત્રને કસ્તુરીથી, સ્વામી એટલે પતિના પત્રને સિંદૂર વડે, સ્ત્રીના પત્રને લાખના અળતાથી, નોકર વગેરેના પત્રને રકત અંદન એટલે રતાજલીથી, વિવાહાદિ જન્મપત્રિકા હલદરથકી, અને શત્રુના પત્રને શિરવડે અચિત કરીને મોકલવામાં આવતા હતા. પરંતુ હાલમાં બહુધા એ રિવાજ નથી. કેવળ શ્રીપુજન, અને વિવાહાદિ જન્મપત્રિકાએને કુનાં છાંટણું નાખવામાં આવે છે. આ પત્રોને શીરનામે પણ શુભ છે, એમ લખાય છે,
- (જુઓ ભાગ ૧૨ માં નમુના.)

૭. મરણાના સમાચાર આપનાર પત્રને કાળોતરી, માઠી અ-ખરનો કાગળ કે +મેલો કહે છે. એવા પત્રોના શીરનામા ઉપર 'અશુભ છે.' કે 'લૂગડા ઉતારીને વાંચજો' એવાં વાક્ય લખવાનો વહિવટ છે તેથી હરકોઈ પત્ર હાથમાં આવે કે તરત શીરનામું તપાસી જવું પડે છે. (જુઓ ભાગ ૧૩ માં નમુના)

૮. મરનારના કુંડું અને દિલાસો દેવાને જે પત્ર લખાય છે તેને દુખવટાના પત્ર કહે છે. (જુઓ ભાગ ૧૪ માં નમુના.)

૯ ઉપરની આખનો શિવાય વિનોદ, ધમકી, દપકા, સુધારણા ઉત્તેજન, શાસ્ત્રાર્થ ચર્ચા, અને જુસ્સો, હાસ્ય કે શાન્ત રસાદિ કિત્પન્ન ચવાની આખતમાં પત્રો લખાય છે. તેનો સમાવેશ પરચુરણ પત્રોમાં કરેલો છે.-

(જુઓ ભાગ ૧૫ માં નમુના.)

- + કાઠિયાવાડમાં કાળોતરીને મેલો કહે છે
- x પારસી વગેરે સુધરેલા લોકો મરણના પત્રને શીરનામે ચારે તરફ કાળા
- લીટા તાણે છે.

દરજ્ઞ પ્રમાણે પત્ર લખવા વિષે.

૧૦. સંસારમાં ત્રણ પ્રકારના માણસો સાથે આપણો સંબંધ છે. (૧) વડીલ. (૨) બરોબરીઆ. (૩) કનિષ્ઠ. માટે પત્ર લખતી વખતે સામા ધણીની તે પ્રમાણમાં યોગ્યતા જોવાની જરૂર રહેલી છે.

૧૧. જગતમાં પોતાના પિતાજી સર્વોપરી વડીલ કહેવાય છે, અને તેથી ઉતરતી પાયરીના ગુરૂ, કાકા, મામા, જેષ્ઠ બંધુ, સસરા, શેઠ, અધિકારી, પોષક કે રક્ષકને વડોલમાં ગણેલા છે. જો કે તેઓ બધા પિતા તુલ્ય માનેલા છે, તોપણ તેમને અને પોતાના પિતાજીને વિશેષણો આપવામાં ફેર હોય છે. વડીલ ઉપરના પત્રો નમ્ર ભાવે પૂજ્ય બુદ્ધિથી લખવા જોઈએ.

૧૨. મિત્ર વર્ગ, ધંધાર્થી વર્ગ અને એજ પ્રમાણે બીજા સરખી સ્થિતિના માણસો સરખા દરજ્ઞમાં ગણાય છે તેઓને ધંધા કે પ્રસંગાનુસાર વિશેષણ લગાડવાની જરૂર છે.

૧૩. નાના માધ્યમો, શિષ્યો અને સેવકો કનિષ્ઠ વર્ગમાં ગણાય છે. તેમને પત્ર લખતાં આશીર્વાદ રૂપે આચાર્ય લખાણ કરવામાં આવે છે.

૧૪. પોતાની ભાર્યા, અને પર સ્ત્રી ઉપર પત્ર લખવાનો હોય તો તેની લખાવટમા પણ ફેર છે. ખાસ નિર્વશ વિધવા કે પોતાની સ્ત્રી વગર કોઈ પણ સ્ત્રી વર્ગને નામે પત્ર લખવાની રીતી ગૂજરાતમાં બહુધા નથીજ. જો ધણી ધણીઆણી અરસપરસ જરૂરને પ્રસંગે પત્ર લખે તો લૈંગિકમાં તે નિહિત ગણાવું નથી.

૧૫. પત્ર લખવો તે એક જાતનો નિબંધ લખવા જેવું છે. નિબંધની પેઠે પત્રમાં પણ નીચે પ્રમાણે પેટાં પડી શકે છે. (૧) મથાળું, (૨) પત્રનો મુખ્ય વિષય. (૩) સમાપ્તિ. (૪) શીરનામું—

૧૬. સામા માણસના નામને ઘડીત વિશેષણો જોડી તેનું અને લખનારનું નામ ગામ લખી પત્રનો જે ભાગ તૈયાર કરવાનો હોય છે તેને પત્રનું મથાળું કહે છે.

૧૭. જે કામને અંગે પત્ર લખવાની જરૂર છે તેને પત્રનો મુખ્ય વિષય સમજવો. હમેશાં મથાળું લખી રહ્યા પછી એ બાબતો ક્રમવાર લખવામાં આવે છે. (એ વિષે વધારે ખુલાસો માટે કલમ ૫૧ જુઓ)

પત્રના મથાળામાં પણ ત્રણ પેટાં પડી શકે છે (૧) ગામને અંગે લખાતાં વિશેષણો. જેમ કે સ્વસ્તિ (ગામ) શુભસ્થાને કે મહા શુભસ્થાને— (૨) સામા માણસને આપવાની ઉપમાઓ જેમકે પૂજ્યારાધે, શીર છત્ર, તીર્થરૂપ, ઇન્ માણસનું (નામ) (૩) તેમને ક્યાંથી કોણ લખનાર છે તે વગેરે જેમકે અમૂક ગામથી લી. ફલાણુ ફલાણાના અમૂક પ્રકારે નમસ્કાર કે પ્રણામ— (એ વિષે વધારે ખુલાસો કલમ ૩૪ જુઓ.)

૧૮. પત્રનો મુખ્ય વિષય થઈ રહે એટલે હેતુ માયા રાખો છો તેથી વિશેષ રાખજો, કૃપા લોભ જોઈએ, કામ કાજ લખજો, જોઈતું કરતું મંગાવજો વગેરે વિવેક દર્શાવીને મીતિ નાખવામાં આવે છે તે પત્રની સમાપ્તિ થયાનાં ચિન્હ છે. (કલમ ૫૧ થી વધારે ખુલાસો થશે)

૧૯. લખેલો પત્ર જે તે માણસને ખરાખર વખતસર પહોંચી

જવા માટે હરેક પત્રને વાળીને છેવટના છેડા ઉપર અથવા તે ઉપરના પર-
ખીડા, કવર કે લખોટા ઉપર પત્રમાં લખેલા માણસનું નામ, રહેવાનું ઠે-
કાણું, ગામ, તાલુકો અને જિલ્લો વગેરે લખવામાં આવે છે. તેને પત્રનું
શીરનામું કહે છે. (એ વિષે વધારે ખુલાસો કલમ પર માં જુઓ.)

પત્ર લખવામાં વપરાતા કાગળો વિષે.

૨૦. વેપારી વર્ગમાં પત્ર લખતી વખતે કાગળની x છવરંગીઓ
વપરાય છે. છવરંગી એટલે એક કાગળનો છઠ્ઠો ભાગ. વેપારીઓ
તેમાં લખાણ કરતી વખતે ત્રણ આંગળ જેટલી મથાળે કોરી જંગો
રાખે છે, અને જરૂર પડે તો તે જંગોમાં લખવા જોગ મજદૂર પાછળથી
લખે છે. વળી એકજ બાજુમાં જો પોતાનું લખાણ સમાય નહિ તો એ-
છવરંગીને ઉભી ઉયલાવીને પાછલી બાજુએ તિરકસ લીટીએ બાકીની
હકીકત લખે છે. પહેલા પૃષ્ઠમાં સિધી લીટી અને બીજામાં તિરકસ લીટી
લેવામાં તેમનો મુખ્ય મુદ્દો એવો હોય છે કે, કોઈ મજદૂર તર્કટથી રદ ક-
રવા ધારે તો તે થઈ શકે નહિ.

૨૧ નવીન પદ્ધતિથી કેળવાયલા વર્ગના લોકો છવરંગીને બદ-
લે કાગળનો ચોથો ભાગ ઉપયોગમાં લે છે. જો તેની એક કરતાં વ-
ધારે બાજુએ લખવું હોય તો ચોપડીની પેઠે પાન ફેરવીને પાછલા પૃષ્ઠ
ભાગ ઉપર અથવા ત્રીજા પૃષ્ઠ ભાગ ઉપર રહેલો મજદૂર લખે છે. અ-
ને તે એક સરખી સિધી લીટીઓથીજ લખવાનો વહિવટ જોવામાં
આવે છે. આ અને ઉપરની બાબતમાં પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરવામાં આવેથી
કઈ શૈલી વધારે ખુબી ભરેલી છે તે સમજાશે

x દરેક કાગળના ઉભા ત્રણભાગ કરી તે દરેક ભાગના બધે કકડા
કરવામાં આવે છે. તેને છવરંગી કહે છે

ભાગ ૨ જો.

પત્ર લખવામાં વેપારી નિશાનીઓ.

૨૨. અંથના આરંભમાં, વેપારીઓ પત્ર અને ચોપડામાં મેળ લખતાં શ્રી અથવા શ્રી૧ કરે છે. કેટલાક વેપારી તો એ શિવાય કેટલાંક મીડાં પણ જોડે છે. જળી કોઈ માફીટ કે શીરનામા ઉપર ૭૪૧ કે ૪૨ ના અંક લખે છે. તો એ બધું શા કારણથી ઉત્પન્ન થયું હશે? તેના સંબંધમાં જે તે લખનારને પૂછવા જતાં જોઈએ તેવો ઉત્તર મળી શકતો નથી. તથાપિ તે બાબત મળી આવેલી હકીકત આ નીચે આપવામાં આવે છે.

શ્રી.

૨૩. હરકોઈ લખાણના આરંભે 'શ્રી' લખાય છે. આપણા સ્વધર્માભિમાનનું અને સ્વધર્મ શ્રદ્ધાનું એક સુચિન્હ છે. આપણા શાસ્ત્રકારોએ શ્રીને સર્વશક્તિમાન શક્તિ માનેલી છે, તથા ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને સંહારમાં તે પ્રથમ રૂપ છે. તેના સ્મરણથી વિદ્વેભો નાશ થાય છે માટે પ્રત્યેક લેખમાં 'શ્રી' લખવાનો પ્રથા પડેલો છે. કોશ પ્રમાણે જ્ઞેતાં માંગલિક શબ્દ 'શ્રી' છે માટે મંગળ હેતુથી નિરંતર લખાણમાં એની યોજના કરવામાં આવે છે.

શ્રી૧.

૨૪ શ્રી-શક્તિની કૃપા સવાઈ થજો. શ્રી-લક્ષ્મી સવાઈ હજો. શ્રી-એક અથવા કલ્યાણ સવા ગણું હજો. શ્રી-શક્તિ અને એક-ધર

અમારા પર નિરંતર દયા દષ્ટી રહેજો. વળી શ્રી-સંપત્તિ અને એક-ઐક્ય સંપ અને સંપત્તિ અમારે ત્યાં નિવાસ કરો.

શ્રી ૧૧ જગ— શ્રી ૧૧ જગ

૨૫ શ્રી ૧૧ પછી એવી કેટલીક અનિયમિત નિશાનીઓ કરવામાં આવેછે. કેટલાક વેપારીઓ એવાં ચિત્રથી ખૂશ થાયછે, અને શોભાની ખાતર હૃદયી જાહે નિશાનો કરેછે. હિંદી મંથકાર કહેછે કે ઝંકારનું એ ચિન્હ છે. અંગાળાના કેટલાક લોકો તેને શ્રી દુર્ગા અને શ્રી હરીના નામનાં ચિન્હ માને છે.

:૦૭૫૭૭ જ

૨૬ પહેલાંનાં ત્રણ ચિન્હ છે તે બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને મહાદેવ છે. એ પછી ગણપતિનું ચિન્હ છે. જગતમાં તેઓ પ્રાણીમાત્રના રક્ષણ કર્તા છે માટે તેમના રમરણાર્થે એવો આકાર કરવામાં આવે છે.

કેટલાક પાછલી ત્રણ આકૃતિને ત્રિકાળ દર્શક ચિન્હ કહેછે કેટલાક કહેછે કે આ બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર અને ગણેશ અહોરાત્ર સંરક્ષણ કરો એવાં પ્રાર્થના દર્શક ચિન્હ છે.

કેટલાક કહે છે કે પ્રથમનાં ત્રણ ચિન્હ ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળને સૂચવેછે. એ સંજ્ઞાનો અર્થ એવો છે કે ત્રણ કાળના વિઘ્નહર શ્રીગણેશ અમારે ત્યાં અખંડ નિવાસ કરો.

કેટલાક એને ત્રિલોકનાં નિશાન કહે છે. અને પાછલા ભાગને

જે ની છુટી પડેલી આકૃતિ કહેછે. એનો એકદર અર્થ ત્રિલોકમાં વસેલા
જે કાર એટલે શિવ કલ્યાણ કરે.

બંગાળા તરફના ભોકોનો એવો મત છે કે તે શ્રી ગણેશના નાં
મનાં ચિન્હો છે.

૭૪૧

૨૭ વ્યવહારમાં સાધારણ અને ઘણીજ અગત્યતાના
ગુણ પત્ર લખવામાં આવેછે. સાધારણ પત્ર ખીજને હાથ જાય તો
કંઈ વાંધા ભરેલું પરિણામ આવવાનો સંભવ નથી, પરંતુ ખાસ ખાન-
ગી પત્ર અન્ય પુરૂષને હાથ જાયતો માદું પરિણામ નિપજવાનો ભય રહેછે.
માટે મોકલેલા પત્ર ખીજઓને વાચવા લાયક છે કે નહિ તે સમજી શકાય. —
એવો કોઈ પણ માર્ગ હોવો જોઈએ. સાધારણ રીતે આપણા વડીલો
આપણને શિખામણ આપ્યાં કરેછે. કે પરભાર્યોનો પત્ર વાંચવો નહિ
તે વાંચનારને ઘણા દોષ લાગેછે. પરંતુ આપણે તેનું કારણ માગીએછીએ
ત્યારે તેઓ એ ખાતરમાં વધારે સ્પષ્ટ કારણ આપી શકતા નથી, પણ
દોષ છે; એમ કહ્યાં કરે છે. એ વિષે તપાસ કરતાં માલુમ પડે છે કે
આપણા લાયક પૂર્વજોએ તેનો પશુ વિચાર કરેલો છે.

હરકોઈ પત્રના શીરનામે ઉપર જણાવેલા ૭૪૧ના અંકો જોવામાં
આવે તો માત્રિક સિવાય ખીજ કોઈએ એ પત્ર વાંચવો નહિ. એ આંકડા
બહુજ ભેદ ભરેલા છે એના સંબંધમાં મળેલા વિવેકથી ખુલાસા
નીજે આપવામાં આવે છે.

માળવાના પ્રખ્યાત વિક્રમ મહારાજની સભામાં વરણસી નામે મહા વિદ્વાન કવિ હતા. તેમણે પોતાના કૌમુદી નામે ગ્રંથમાં બ્રુલાસો આપેલો છે કે સાત = સાત સમુદ્ર, ચાર = ચારવેદ, અને બેપાણુ = અર્ધ બાગ ધર્મનો. એ સંબંધી નિશાન છે. જેઓ માલિક શિવાય એવી નિશાનીવાળા પત્ર ઉકેલે તેમને એ +પ્રતિજ્ઞા છે.

હિંદી ગ્રંથકાર એ આંકના સંબંધમાં જણાવેછે કે સોગન સંબંધી એ આંકડા છે. તેની ઉત્પત્તિના સંબંધમાં તેઓ ઇતિ-હાસિક દલીલ રજુ કરેછે. અને તે એવી છે કે પ્રથમ નિશાની કંઈ બગરના પત્રો લખાતા હતા. ખાસ મસલતનો પત્ર ખીજને હાથ જતાં ભારે દાની પહોચવાથી એવો ચાલની કળેલોછે. ચિતોડથી રાજકિય મસલતને લંગતો અગત્યનો પત્ર દિલ્લી દરબારના એક અંગિભૂત માણસપર મોકલવામાં આવ્યો પણ તે પત્ર ખીજને હાથ જવાથી વાત કુટી એટલે મુસલમાનો-એ એકદમ સન ૧૫૬૧-૬૨માં ચિતોડને ઘેરો ઘાલ્યો અને કિલ્લેદાર જયમલ રાઠોડને ઠેર કર્યો. ઓંચિતો આ બનાવ બનતાં રાણાની ફોજ કેવળ બેદિલ ઘઈ ગઈ. કિલ્લામાં રહેલી સ્ત્રીઓના જાણવામાં એ વાત આવતાં તેઓ લ-લવાને તૈયાર થઈ. તેમણે જયમલ રાઠોડની લાસ પાસે જઈ તેનાં હથિયાર લઈ મુસલમાનો પાસેથી વેર લેવાનું પણ કર્યું. પછી તેઓ કેસરિયાં કરી

+કેટલાક કહે છે કે ઉપદેશાર્થે એ આંકડા વપરાય છે સાત—સાત પ્રકારના ઠંચા ગુણુ ગ્રહણ કરવામાં આવશે તો ચાર—ચોગણી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થશે. બે પાણુ—સુખ દુખ સમાન છે માટે સુખીમાં સુખ દુખની લાગણીમાં મન ખરાબ ન કરતાં ઠંચા પ્રકારના ગુણુ વડે પ્રકાશ માન થતે. પરંતુ આ વિચાર બહુ મતે માનવા લાયક નથી તો પણ પ્રગતી જાણુ માટે આ-પ્યો છે.

રેણુમાં ઉતર્યા, તેમાં મુસલમાનો હારી પાછા ગયા. બીજાને હાથ અગત્યનો પત્ર જતાં આવી હાની થઈ. પછી એ વખતે રણમાં પડેલી લાસેનો તોલ કર્યો તો તે સાડી ચુવોતર મળુ થયો. માટે એ વખતથી ખાનગી (છાતા) પત્રોપર સાડી ચુવોતરનો અંક લખવાનો રિવાજ દાખલ થયોછે.

ટોડ સાહેબે પણ પોતાના રાજસ્થાનમાં એક ઠેકાણે એજ બાબતની નોંધ લેતાં ખુલાસો કર્યો છે કે એ કાળે રજપૂતાનામાં ચાર શેર વજનનો એક મળુ ગણવાનો ચાલ હતો તેથી લાસનું વજન ખરૂં છે.

કેટલાક કહે છેકે સાત સમુદ્ર અને એખુણુ પૃથ્વીમાં જો પાપ થયું હોય તેનો અર્ધો ભાગ પત્ર વાંચનાર બીજા માણસને લાગશે, એવી પ્રતિજ્ઞા છે માટે એવી નિશાની વાળા પત્રો અન્ય પુરૂષોએ વાંચવા નહિ.

:૦ ૭૪૧

૨૮ બંગાળા વગેરે સ્થળે સાડી ચુવોતર પહેલાં :૦ આવાં ત્રણ શબ્દ મૂકવાનો ચાલછે. એ ચિન્હો પતિજ્ઞાના મહત્વમાં વધારો કરે છે. કહેછે કે ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય કાળદર્શક એ નિશાની છે ચાલતા પત્રમાં બનેલી, થતી અને તે ઉપરથી નિપજનાર પરિણામ લખેલું છે તે ખાસ માનિકેજ વાંચવું જોઈએ માલિક શિવાય આ પત્ર વાંચનારને સાત સમુદ્ર અને ચાર વેદની પ્રતિજ્ઞા છે તથા તે ઉપરાંત પોતાના ધર્મનો અર્ધ ભાગ હારે એમ કહેવાનો હેતુ છે.

કેટલાક તેને બહા, વિખણું અને મહેશ્વરનાં ચિન્હ ગણે છે તેઓ કહે છે કે સાત સમુદ્ર, ચાર વેદ અને બે પાણુરૂપ આ લોક અને પરલોકમાં

વસેલા ત્રણ દેવ (બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ્વર) ની પ્રતિજ્ઞા છે. વળી પત્ર વાંચનાર અન્ય પુરુષને સાત સમુદ્રને બદલે સમ લોક, અને ચારે દિશામાં અખંડ વ્યાપ્તમાન બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ્વરના સોગન છે. કેટલાક એમપણ જણાવે છે કે પત્ર વાંચનાર અન્ય પુરુષને ૦= ત્રિલોકમાં ૭= સાત સમુદ્રમાં ૪= પૃથ્વીના ચારે છેડે, અરધો વસો ધમ દારવાના, અથવા તેમાં થતા પાપનો અરધો ભાગ પાપ ભાગે એવા સો ગન દુર્ગ છું એવો ભાવાર્થ છે.

૭૪૧—૭૪૧=

૨૯. કેટલેક ઠેકાણે સાડી ચુંવેતર પછી એક આનો, અથવા બે આના કરવામાં આવે છે. તે ઉપરના અર્થમાં વધારો કરે છે. આની તરીકે વધારેલો ભાગ સત્યનો અંશ બતાવે છે. ઉપરની પ્રતિજ્ઞા શિવાય એક= એક આની અને બે= બે આની ભાગ પોતાનું સત્ય હારે એમ સમજવું જોઈએ.

૪૨

૩૦. દક્ષિણના લોકો એતાળીસનો અંક વાપરે છે. તે પાકીટ ઉપર મધ્યમાં લખે છે જો એ નિશાની વાજો પત્ર હોય તો શીરનામાવાળા સમ્પત્તિ શિવાય ધરનો માણસ પણ તેને વાંચી શકતો નથી. દક્ષિણી લોકો તેને પ્રતિજ્ઞાના અંકો માને છે. તેઓ કહે છે કે માલિક વગર જે કોઈ આ પત્ર વાંચે તેના માતૃ તથા પિતૃ કૂળની એકવીશ એકવીશ પેઢી નરકે જાય !

૩૧ ફેટલાક કાગળ બંધ કર્યા પછી તેના સાંત્રા ઉપર એવા લી-
ટા કરેછે. તે પછી માલિક વગર બીજાએ પત્ર ફાડવો નહિ એમ સૂચવેછે.
એને હંસપદ કહે છે. આપણા શરીરમાં શ્વાચ્છોશ્વાસ ચાલેછે. તેમાં
સોહં 'સોહં' એવો ઉચ્ચાર થાયછે. તેની એ પ્રતિજ્ઞા છે. એટલે માલિક વ-
ગર વાંચનારને માથે આત્મહત્યા છે એમ કહેવાનો હેતુ છે. ૪૦

ધ

૩૨ દક્ષણી પત્રોના આરંભમાં એ નિશાન આવે છે તેને ચંદ્ર કહેછે.
તે દરેક શુભપત્રોમાં લખાય છે. અને અશુભમાં તે તથા શ્રી લખાતાં નથી.

૩૩ વેપારીઓ હુંડીની પાછળ એવું કરે છે એનો હેતુ એવો છે કે
હુંડીમાં લખેલી નાણાની રકમ ચોક્કસ જગોએ એટલે પેટીમાં છે એમ સ-
મજીને હુંડી શિકારજે.

૩૪ લખાણમાં માસ અને વાર લખવા વિષે.

કાર્તિક—કારતક; માર્ગશિર્વ—માગશર; પૌષ—પોષ; માઘ—
માહા; ફાલ્ગુન—ફાગણ; ચૈત્ર—ચૈત્ર; વૈશાખ—વૈશાખ; જ્યેષ્ઠ
જ્યેષ્ઠ; અસાડ—અસાડ; શ્રાવણ—શ્રાવણ; ભાદ્રપદ—ભાદરવો;
અશ્વિન—આસો. શોભવાર—શોભે; મંગળવાર—ભોભે; બુધવાર—બુધે;
ગુરુવાર—મરેહ, શુક્રવાર—શુકરે; સનીવાર—શનેહ; રવીવાર—રવેહ.

(૧૪)

‘શ્રી’ લખવા વિષે.,

૩૫ વેપારી વર્ગમાં કાગળ લખતાં શા શ્રી-પ લખવામાં આવે છે. પરંતુ તે કોને શા માટે લખવું અને તે પ્રમણા બીજાને લખાય કે નહીં અથવા તે કરતાં વધારે કે કમી શ્રી ઓ લખાય છે કે નહિ તે જાણવું જોઈએ.

શા = શાહવટને, શ્રી = શક્તિ અને પ = પંચ મહાશુભમાં ૨-હેલો પ્રાણાત્મા કાયમ રાખો. અથવા શ્રી=શક્તિ-લક્ષ્મીની કૃપા વડે, પ= પંચમાં તમારી શાનટ કાયમ રહે. અથવા શા=વ્યવહારમાં કે શાહુકારીમાં શ્રી= શોભા, પ-પાંચ ગણીવધો છત્યાદિ.

૩૬. હિંદી ગંથકાર લખે છે કે રાખને ૧૦૮, ગુરૂ વર્ગને ૬, વડીલ, ઉપરી અથવા રક્ષકને ૫, શત્રુ ને ૪, મિત્રને ૩, સમાન સ્થિતિવાળાને ૨. અને સ્ત્રી, પુત્ર તથા સેવક વર્ગને ૧ શ્રી લખવી જોઈએ.

ભાગ ૩ જો.

પત્રોમાં વપરાતા સંબંધ દર્શક શબ્દો.

૩૭ સામાન્ય શબ્દો.

સ્વસ્તિ— સારી રીતે છો. (સ્થાન દર્શક વિશેષણ.) ગામની પહેલાં. લખવું. શ્રી— સારું, શોભિતું, સ્વસ્તિના અર્થમાં વધારો કરેજો.

શુભસ્થાને—સારાસ્થળે, મહાશુભસ્થાને - ધણા સારાસ્થળે. એ વિ-
શેષણું અનુક્રમે કનિકા અને વડીલના પત્રમાં ગામની આગળ લખાય છે.

ઉપમાલાયક—ઉપમાનેપાત્ર. મહાશુભસ્થાન પછી લખાયછે.

જોગશ્રી—જોગ-એમને. શ્રી—શુભ; કાગળ લખનારના ગામની પહેલાં
લખાય છે. **એતાનશ્રી**—ઉપર પ્રમાણે અર્થ અને હેતુ છે.

૩૮ વડીલને માટે વિશેષણો.

પૂજ્યારાધે—પૂજન અને આરાધન કરવા લાયક. મહાશુભસ્થાનની
પછી લખાયછે. **શુભોપમાલાયક**—સારી ઉપમાઓને યોગ્યછો. અનેક
શુભોપમાલાયક. અનેક સારી ઉપમાઓને પાત્રછો. **પૂજ્યારાધે** પછી લખા-
યછે. **૧સર્વોપમાલાયક**—દેવ અથવા ધર્મ ગુરૂના પત્રમાં લખાય છે.
૫૩ ગુણૈશ્વર્ય અથવા **૫૩ ગુણ સંપન્ન** દેવના પત્રમાંજ લખવું.

૨ પૂજ્ય—પૂજવાલાયક, **પૂજનિય**—વદન કરવા યોગ્ય **પૂજ્યમાન**
પૂજન કરવા તથા માન આપવા યોગ્ય. **પરમપૂજ્ય**—પૂજ્ય પુરૂષોમાં
ઉત્તમ. **પૂજ્યપાદ**—ચરણ સેવવા લાયક. **તીર્થરૂપ**—પ્રત્યક્ષ તીર્થ છે.
પિતાજીનેજ લખવું **તીર્થસ્વરૂપ**—તીર્થજેવા. વંદન કરવાનેપાત્ર. **પિતા-
જી** વગરના વડીલોને લખવું. **શીરછત્ર**—શીરમણી. માથાનું છત્ર, શા-
ન્તિદેનાર, **વિરાજમાન**—શોભાયુક્ત છે. **શુભચ્છેક**—શુભચ્છનાર.

૧ વ્યાજ સ્તુતિ તરીકે પણ એશબ્દ દુર્ગુણી માણસ માટે વાપરી શકાયછે.

૨ શ્રી પોતાના પતિને અ પાંચ વિશેષણ લખી શકે.

સાધારણ પ્રીતિવાળા કે મોટામાણસને લખવું શેઠજી, શેઠજીશ્રી—ઉપરીને
અથવા વેપારીને લખવું. નિધાન- ભંડાર ગુણનિધાન—ગુણના ભંડાર.
અંગિકાર—કબૂલ કરવું, માન્ય રાખવું. આજ્ઞાંકિત—તાબેદાર. સેવક,
દાસ, આજ્ઞાધારક કનિષ્ઠકે સેવક વર્ગના નામની સાથે એ શબ્દોજોડાય છે.

૩૮ શ્રીમં અત્યથા રાજદરબારીને માટે શબ્દો.

શ્રીમાન—શ્રીમંત—પ્રીમત—લક્ષ્મીવાન, ભાગ્યવાન. શ્રીયુત—લક્ષ્મીથી
ભરપુર, શોભાયુક્ત, શ્રીયુક્ત—પ્રતાપી. શ્રી-દ્વ—શોભાદાતા, ધનપતિ.
મહા—શ્રેષ્ઠ, મોટું, મહાજન—સદ્ગૃહસ્થ, સમર્થ, મોટા પુરૂષ, +
વણીક કે વેપારીને લખાય છે. જોગ—લાયક. ધટેતેવા. જેમકે ઉપમા જોગ.
મહારાજશ્રી—રાજાને લખવું. મહાશય—મહાશય યુક્ત, ઉદાર
સ્વભાવવાળા, ગંભીર ધર્મમુર્તિ—ધર્મધુરંધર—ધર્મની વૃદ્ધિકરનાર.
માન્યવર—માન દેવાળેગ, મહાપુરૂષોને લખવું. રાજરાજેન્દ્ર—રાજાઓમાં.
પરાક્રમી, રાજધિરાજ—રાજનો ઉપરી. સાંપ્રત રાજાને લખવું.
મહાપુરૂષ—સાધુ, મહાત્મા અને સજ્જન પુરૂષને લખવું. અખંડિત—
લક્ષ્મીઅસંકૃત—અખંડિત લક્ષ્મીથી આભુષિત થયેલા. શ્રીમંત અને
રાજાને લખવું. પ્રતિપાલ—સામાને પાળનાર. પોષણકર્તાને લખવું.
રા.રા—રાજ્યને માનિતા, પરાક્રમી. અધિકારી વર્ગ કે ગૃહસ્થને લખવું.
ગોઆહણ પ્રતિપાલ—રાજા કે શ્રીમંતને લખવું.

+ મહાજનમાં કેટલી નાત ગણવી જોઈએ. તેનું નિશાકારણ મામલાર પં.
ચાએ ઠરાવેલું હોય છે. પણ આ ટેકાણે તે અર્થ નથી.

૪૦ છોકરા કે કનિષ્ઠ વર્ગને માટે શબ્દો.

ચિરંજીવ—ધણું જીવનાર, ભાઈ- માન વાચક શબ્દ, રાજેશ્રી- માન- વાચક શબ્દ કનિષ્ઠ વર્ગને લખવું. વિ+જ્યીભવ—તારો વિજય થાઓ પ્રાણથી અધિક પ્રિય-જીવ કરતાં વધારે વહાલા. પરમાનંદનાકંઠ—ધ-ણા આનંદના ફળરૂપ. નેત્રમણી - આંખની કીકી- હૈયાના હાર-મનસુખવર્ધક- આ વિશેષણ પુત્રનેજ લખાય. શિષ્યવર્ય—શિષ્યોમાં ઉત્તમ શિષ્યને લખવું. કુંવરજી-રાજા અને સદ્ગૃહસ્થના દીકરાને લખવું.

૪૧ સ્ત્રી વર્ગને માટે શબ્દો.

મહાશયા—ગંભીર, સદ્ગૃહસ્થની સ્ત્રીને લખવું. શ્રીમતિ—ધનવાન, સારી બુદ્ધિ વાળી. સૌભાગ્યવતી—સૌભાગ્ય વાળી. સધવા સ્ત્રીને લખવું. + વજ્રચુડમંડિત—જેનો ચુડો વજ્ર જેવો છે તેવી સ્ત્રી. ગંગાસ્વરૂપ—ત્રીજી વડીલ સ્ત્રીઓને લખવું. + ગંગા ભાગીર્થી—કેટલાક લોકો વિ-ધવાને લખે છે. બહેન—બહેન કે હરેક પર સ્ત્રીના નામ સાથે લખવું. સરસ્વતિરૂપ—કુમારિકાને લખવું. પ્રાણપ્યારી—પ્રાણ કરતાં પ્રિય પ્રિયાતમા—વહાલી. શૈયાભુષણ—પયારીનો શણગાર. ભાર્યા— સ્ત્રી; મમપ્રણિત—મારી પરણેલી. શૃહરક્ષક—ધરને શોભાવનાર; પુણ્યાધ

*મવડીમાં લે લખાય છે. +શુભરાત્રીમાં તેને બદલે કેટલાક ચિરંજીવી ખમ્મો લે. બેમ લખે છે.

ભાગિની પુણ્યમાં ભાગ લેનારી આ પાંચે વિશેષણો પોતાની સ્ત્રીનેજ લખી શકાય.

૪૨-પતિને લખવાના શબ્દો.

ઝુગટમણી—મસ્તકને શોભાવનાર; શીરછત્ર—શાન્તિદાતા; પ્રિયતમ-
નહાલા પતિરાગ—વરરાગ. સ્વામી—કંથ. સૌભાગ્યમિનોદક—જળ
તથા માછલાંના સંબંધની પેઠે સૌભાગ્યને રાખનારા; સૌભાગ્યભુષણ—
ભાગ્યના શણગાર. સ્વર્ધર્મ રક્ષક—મારા ધર્મનું રક્ષણ કરનારા; ભંતી-
ભરણ પોષણ કરનારા. આ વિશેષણો પોતાના પુરૂષનેજ લખાય.

૪૩ મિત્રને માટે શબ્દો.

લાઘજી—માન વાચક શબ્દ છે. મોટા ભાઈને લખાય છે. રાગેશ્રી—
પરાક્રમી. સ્નેહાભિક્ષાળી—સ્નેહને ધ્વજીનારા. દર્શનાતુર—મળવાને ઉત્સુક,
સ્નેહાંકિત—સ્નેહને જાણનાર. સદાહેતકારી—હમેશા હેતરાખનારા. સ્ને-
હાધિન—પ્રેમને તાબે રહેનાર. ચતુર સુખજી-ચતુર અને સુખ. વિવેક
ગાર-ધણાવિવેકી. સુખ દુઃખના વિલાસી—સુખ દુઃખમાં શાન્તિ અને
લાસાનું સ્થાન. ઈ.

૪૪ પરચુરણ શબ્દો

કવિશ્વર—કવીશ્વર. કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ; નવરસોમાં રસિક-કવિતામાનવક-
રસને જાણનાર. વાણીના વિલાસી-મધૂર વચન બોલનાર. ચેદનાશ્રી

સંપન્ન—શાસ્ત્રીએતિ, વેદમૂર્તિ—વેદિયા કે મિહુકને લખવું. વિદ્યા વિ-
 નોદ્યમાંરસિક—સશાસ્ત્ર ચર્ચા. કરનારા; સમાજ ભુષણ—સભાઓના
 શણગાર. સ્વપરાક્રમી—જ્ઞતમહેનતવાળા. વિદ્યા ભુષણ—વિદ્યારૂપી અ-
 લંકાર ધરનારા, પ્રશંસાપાત્ર—વખાણવાલાયક. વિદ્વાનોને લખવું.
 વેદાંતિ—વેદનામાર્ગને જાણનાર, નિરુપહી. કોઈની તૃષ્ણા નહિ રાખનાર;
 વેદશાસ્ત્રવેત્તા—વેદતુંતવ્ય સમજનારા, એ વિશેષણો વેદાંતિને લખવાં.

ભાગ ૪ થો.

નમસ્કાર લખવાવિષે.

૪૫ નમસ્કાર એટલે નમવું. હું દેહાભિમાન મૂકીને દેહરૂપ દેવાલ-
 યમાં રહેલા પ્રાણાત્માને નમન કરું છું. પરંતુ સર્વ જ્ઞતિમાં એવો શબ્દ
 વરાપતો નથી, ફક્ત બ્રાહ્મણની જ્ઞતિમાં વપરાય છે.

૪૬ વડીલો પ્રત્યે એટલે મહત્તમા-ગુરુ-પિતાજી અને ખીજા વડી-
 લો પ્રત્યે દંડવત્, શૌરસાષ્ટાંગ દંડવત્, અષ્ટાંગ દંડવત્, પ્રણામ, પાયલાચું,
 પગે લાગણું, વગેરે વિવેક યુક્ત શબ્દો કનિષ્ઠ વર્ગ વાપરી શકે છે.

૪૭ પોતાથી કંઈયા દરજ્જાના પુરૂષો હોય તેમને પ્રણામ, વંદન,
 મંજરો. વગેરે ભક્તિ ભાવથી કનિષ્ઠ વર્ગ લખે છે.

૪૮ સમાન સ્થિતિવાળાને. ૧ નમસ્કાર, ૨ જંગોપાણ, જ્ઞેશ્રીકૃષ્ણ
 ભગવત્સમરણ, ૩ જીહાર, ૪ રામરામ, ૫ સલામ, વગેરે લખાય છે.

બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણને નમસ્કાર. ૨ મેશ્રી વાણિયા મેશ્રી વાણિયાકે વેપારીને જંગો-
 ૩ શ્રાવક સંજ્ઞાતિને કે વેપારીને જીહાર. ૪ પટેલ, હિંદુ ધાંચી. મોચી, વગેરે કે-

૪૯. કનિષ્ઠ વર્ગને આશીર્વાદ, ધર્મલાભ, કે કલ્યાણ લખે છે.

૫૦. જ્યારે ઘણાં નામ જોડી પત્ર લખ્યો હોય ત્યારે યથાયોગ્ય લખાય છે, કારણ કે એમાં કોઈ ઉચ્ચ, કોઈ સમાન, અને કોઈ કનિષ્ઠ હોય છે. માટે જોને તેને ઘટીત નમસ્કાર લખવા જોઈએ. વ્યવહારમાં ઘણા લોકો પત્ર લખે છે ત્યારે મુખ્ય માણસના નામની સાથેજ છોકરાં છૈયાં નાં નામ ચીતરે છે. અને તેમને લખનાર તરીકેમાં પણ એમજ કરીને સરખી રીતે જોગોપાળ કે એવાજ કોઈ નમસ્કાર લખે છે. તેથી લખાણને જો કે દોષ દેવા જેવું નથી; તોપણ તેમ નહીં કરતાં જેના ઉપર પત્ર લખનાર લખે છે તેને યોગ્ય હોય તેવા નમસ્કાર લખી તે પત્રની છેવટે- છોકરાં છૈયાં વગેરેની યાખતમાં લખ્યું હોય તો વધારે સારૂ ગણાય. નમસ્કારમાં દેવનું નામ લખવાથી સ્વધર્મ શ્રદ્ધાની નિશાની જણાય છે.

૫૧ વિખતિને નમસ્કાર લખવા વિષે.

વણીકાદિ વર્ગ બ્રાહ્મણને પાયલાગુ અથવા દંડવત્ લખે છે અને બ્રાહ્મણો તેમને આશીર્વાદ લખે છે. મેશ્રી વાણિયા જૈનને જોગોપાળ અને જન મેશ્રીને જુહાર લખે છે. બ્રાહ્મણ, મેશ્રી કે જૈન વેપારી અરસ્પરસ જેમ સજાત અથવા વેપારી (બ્રાહ્મણ અને મુસલમાન પારસી કોમ વગરના)ને રામ રામ કહે છે. સજાતના પત્રમાં જે માણસ જે ધર્મનો કે પંથનો હોય, તેને અનુસરીને નમસ્કાર લખવાનો વહિવટ છે.

૫ મુસલમાન, પારસી વગેરે લોકો સલામ વાપરે છે.

જોવાળ કે જુહાર લખે છે. પાટીદાર, રજપૂત, કાછિયા, કણ્વી, કોળી કે એવીજ જાતના લોકો અરસ્પરસ અને વિજ્ઞાતને રામ રામ લખે છે. હિંદુ, મુસલમાન, કે પારસી અરસ્પરસ સલામ લખે છે.

પર 'જી' પ્રત્યયવિષે.

બહુ માનની ખાતર કેટલાંક નામને છેડે ' જી ' પ્રત્યય લગાડવામાં આવે છે. જેમકે પિતાજી, માજી, ગુરજી, ગુજરાતી વર્ગમાં બહુધા શેઠને અથવા વડીલને પત્ર લખતાં માનતરીકે જી વાપરે છે. જેમકે શેઠજી, ભાઈજી, સસરાજી, વહુવારે જ્યારે શ્વશુરપક્ષનાં માણસ સાથે વાતકરે છે, ત્યારે જે તે સગાઈ સાથે જી ઉમેરે છે. જેમકે સાસુજી, દિયરજી-જેઠજી, ભાઈજી, ભાભોજી, મામીજી ઈ- કતર દિ દુસ્થાનના લોકો નામની અંતે જી મોલતાં જી પ્રત્યય ઉમેરે છે. જેમકે ગુરજી, પડિતજી, ગાનાંદાજી, ભૈયાજી ઈ. પારસી ગુહરથોના દરેક નામને છેડે 'જી' લગાડવામાં આવે છે. જેમકે જમમેદજી, દિનશાજી, પંચતનજી ઈ-

પર અટક લખવા વિષે-

માણસની જાત કે ધર્મા રોજગારની ઉપર અટકનો આધાર મોલવામાં છે. બ્રાહ્મણને મહારાજ, વાણિયાને શેઠ. બાટિયાને ઠક્કર (ઠા.) કણ્વીને પટેલ કે પાટીદાર (પા.) રજપૂતને હાકોર, કોળીને પગી, મુસલમાનને મિયાં, પારસીને શેઠ, અને અંગ્રેજને સાહેબ કહે છે.

ધંધા ઉપરથી થયેલી અટકો.

સરાફ કે નાણાવટીને પરીખ, કાપડિયાને દોશીવાણિયા, દાણા વેચનારને કણિયા કે કડિયા. હીરામોતી વેચનારને ઝવેરી, ગાંઠનારને પટના, દાગીના ધડનારને સોની, જડનારને જડિયા, ધરાણાનો કસ કાઢનારને ચોકસી, પરચુરણ દવા તથા કરિયાણાં વગેરેની ચીજો વેચનારને ગાંધી, સુગંધીદાર પદાર્થ વેચનારને સરૈયો, દવા કરનારને વૈદ્ય, વકીલાત કરનારને વકીલ, સિદ્ધસામન વેચનારને નેસ્તી, મોદી. શાક ભાજ્ય વેચનારને કાછિયા, સૂતર વેચનાર કે કંતાવનારને સૂતરિયા, લૂગડાં વણનારને વણકર, મિઠાઇ વેચનારને—કંદોઇ-સુખડિયા, ધાતુનાં વાસણ કરનારને કે વેચનારને કંસારા. આદ્યણમાં ઐર પડ્યા, ત્રવાડી વગેરે અટકો હોય છે.

ભાગ ૫ મો.

૫૪ કુશળતા લખવાના પ્રકારો.

૧ અત્રે અમૂક દેવની કૃપાથી કુશળતા છે. દરરોજ આપની કુશળતા સાંભળવાથી પરમ મંગળ રૂપ સુખમય કૃણ મળશે, અને દુઃખ દાયક ચિંતાનો નાશ થશે. ૨ અહિંતો કુશળ વધતું જાય છે. ૩ અહિં સર્વ પ્રકારે સુખમાં ધીએ. આપના સુખની વૃદ્ધિ જોવાને આતુરતા છે. ૪ અત્રે કુશળતા છે. તત્રાસ્તુ. ૫ અત્રે કુશળતા છે. તમારા સમાચાર જણાવશો. ૬ સર્વ મંડળી સુખ રૂપ છે. આપના સમાચારની રાહ

જોઈએ ક્ષીએ. ૬ દર્શનની અપેક્ષા હતી, તે પત્ર દ્વારા પુરી પડી છે. ૮ સૌ સુખી છે. તમારા પત્રથી મળ્યા જોડેલો આનંદ થયો; નિરંતર એવી રીતે લખતા રહેજો. ૯ ઘણું દિવસે અણધાર્યો પત્ર મળવાથી સમનંદાશ્ચર્ય પામ્યો છું. પ્રસંગોપાત પત્ર લખવા તરફી લેશો.

૫૫ ઠપકા લખવાના પ્રકારો.

૧ તમારા તરફથી ધનસ્થામરૂપી પત્ર નથી, તેથી મનસીમયૂરને એન પડતું નથી.

૨ ભક્તિભાવે નિરંતર તમારું રટણ કરું છું, પરંતુ તમે મને વિસરી ગયાહો એવું જણાય છે, કેમકે પત્ર દ્વારા દર્શન થતાં નથી.

૩ આપનો પ્રીતિવર્ધક હૂત નહિં જણાવાથી મારું અંતઃકરણ ચિંતાતુર રહે છે. માટે કોમળ કરવડે પત્ર લખવાનો શ્રમ લેશો-

૪ પત્રવડે દૂરના માણસનો મેળાપ થાય છે. પણ તે વાત તમને ગમતી નહિ હોય, માટે પત્રવ્યવહાર રાખતા નહિ હો.

૫ વિયોગતુ દુઃખ પત્રથી શાન્ત થાય છે. માટે તમે અમૃતમય પત્ર સત્વર મોકલશેજ-

૬ જો સ્નેહ અને સુખનો પ્રકાશ કરનાર પત્ર નહિં લખો, તો મન બ્યથ રહેશે, અને કામ કરવું સૂઝશે નહિ.

૭ તમારો મુખાકારીના પત્ર વિના હું ધનની, રાજ્યની કે મણી ગૃહની પણ ઇચ્છા કરતો નથી.

૮ મેં તો તમને ઘણા પત્રો લખ્યા, પણ તમે તો એકે પત્ર લખ્યું નથી.

૯ તમે પંડે કેમ પત્ર લખતા નથી? એવું કામ જાતે કરવામાં વધારે લાભ છે.

૧૦ તમે ઘણા કામગીરા માણસ છો, એટલે કાગળમાં ચાર અક્ષર પાડવા જોગ પણ અવકાશ નહિ હોય.

૧૧ પ્રત્યુત્તર લખવાથી પણ સજ્જન દુર્જન પરખાય છે.

૧૨ જવાબને માટે ટીકટ મૂકવાની જરૂર નહોતી.

૧૩ જ્યારે પત્ર ન આવે ત્યારે હેતુ ભાવ કેટલો રહેલો છે તે સમજાય છે.

૧૪ જરૂરને પ્રસંગે તો પત્ર લખવો જોઈએ, નહિં તો કીમત થાય છે.

૧૫ પત્ર વ્યવહારથી હેતુ ભાવ વધે છે. ૧૬ દુનિયાનો છેડો ધર છે માટે તેની સંભાળ લેવી જોઈએ. ૧૭ તમે કાગળ લખવામાં વાર કરનારા નથી, પણ તમને એનાં સાધનની ખોટ પડી હશે; તેથીજ તમારો પત્ર મળતો નહિં હોય. ૧૮ કાગળ લખવામાં પણ કરકસર કરવી જોઈએ. કેમકે ઘરમાં મુડી વધારવાને એવો બીજો માર્ગ ક્યાં હો? ૧૯ અમારો તો તમારા ઉપર એક સરખો ભાવ છે, પણ તમને અમારા જવા

જરૂર પત્ર લખવામાં હલકાઇ જણાતી હોય તો ખેર! ૨૦ તમને આ લખવું ઘટતું નહોતું. ૨૧ હલકું માણસ આખરે પોતાની જાત-ઉપર જાય છે. તેને શેઠની શિખામણ ઝાંપા સુધી પહોંચે છે. હવેથી ચિવટ નહિં રાખશો, તો દુઃખી થશો. ૨૨ હમેશાં કાગળ લખવાની જરૂર નથી, પરંતું વખત આવે આજસ કરવું નહિ. ૨૩ બીડ પડે ત્યારે માણસની જરૂર હોય છે, તેમ છતાં અમને કશું જણાવતા નથી, તે કેવી શરમની વાત છે? ૨૩ જેમ પત્ર-વ્યવહાર વધારે હોય, તેમ ઘાટી પ્રીતિ જણાય છે.

૫૬ જવાબવાળવાના પ્રકાર.

૧ લખેલી વાતની તપાસ કરવામાં રોકાવાથી જવાબ આપતાં વાર થઇ છે. ૨ પત્ર આવ્યો ત્યારે પરગામ હતો- ૩ અમૂક મંદવાડ કે કામની ઘાઇને લીધે મોકું થયું છે. ૪ શીરનામું વિસરી ગયો માટે જવાબ વળાયો નહીં. ૫ નિરંતર તમારો પત્ર વધારે આનંદ દાયક થઇ પડે છે. ૬ હું લખું છું ખરો પણ તમારા જેવી મારા પત્રમાં ખુબી આવતી નથી, માટે નિરસ પત્ર મોકલતાં શરમાઉં છું; અને લખેલો હોય તે ફાડી નાખું છું. ૭ હું જવાબ વાળવામાં ધણો આજસુ છું. ૮ તમારી લખેલી વાત સમજાઈ નહિ, માટે ઉત્તર ન લખ્યો. ૯ મારા માટે શ્રમ વેઠીને જણુશ મોકલી, તેથી આપનો ઉપકાર થયો છે. આ તરફની કાંઈ વાર તો સેવા આકરી લખશોજ. ૧૦ વાંચી સમાચાર જણ્યા છે લખો છો તે ઠીક છે. ઈ. ઈ.

ભાગ ૬ ઠો.

૫૭. પત્ર લખનારને સૂચના.

૧ જેમને પત્ર લખવાનો હોય તેમને લખવા લાયક ઉપમાઓ વિચારી જવી.

૨. જ્યારે વડીલ અથવા ઘરોઘરિયાને પત્ર લખવો હોય ત્યારે તેમના માનાર્યે આપ સર્વનામ વાપરવું જ.

૩ કનિષ્ઠ વર્ગને લખતાં તું ને બદલે તમે સર્વનામ લખવું.

૪ દરેક પત્રમાં ક્રમવાર સમાચાર લખવા.

૫ હકિકત શરૂ કરતા પહેલાં અપરંચને બદલે ઉપરંચ અથવા ઉત્પરંચ લખેછે, અને વાંચનાર તેવું જ વાંચેછે. પરંતુ ખરો શબ્દ અપરંચ છે. કેટલાક તેને બદલે જત શબ્દ મૂકે છે. એ બંને શબ્દોનો અર્થ બીજું થાય છે.

૬ યોગ લખાણમાં ઘણી મતલબ સમાવવી. મુદ્દા વગરનું નિરૂપયોગી લાંબું લાંબું લખાણ ન કરવું, સમજી પુરૂષો એવું લખનારની મૂર્ખાઈ પર હસે છે, અને લખેલો પત્ર વાંચતાં કંટાળે છે. લખાણ પરથી લખનારની લાયકી વિષે તોલ થાયછે, માટે પૂર્ણ વિચારથી તે કામ કરવું.

૭ લખેલી હકિકત બેવડાય નહિ તેને માટે સાવધ રહેવું.

૮ દરેક વાક્યની શરૂઆતમાં વારંવાર નિરૂપયોગી શબ્દ મૂકવા નહિ. કેટલાક વાક્યારંભે બીજું શેઠજીને માલમ થાયજે, અથવા બીજું ભાઈજીને માલમ થાયજે એમ લખ્યાં કરેછે. એવું લખવાથી વાક્યને હેતુ વધતો નથી, તેમ લખવામાં ન આવે તો અપમાન કારક ગણાતું નથી.

માત્ર માદરિયા પ્રવાહની પેઠે દેખાદેખી એનો પ્રચાર વધી પડ્યો છે.
તે અટકાવવો જોઈએ.

૮ દરેક વાચને અંતે ઘટતાં વિરામ ચિન્હો લખવાં જોઈએ.

૯ પત્રની લખાવટમાં રમુજ ભાષા વાપરવી, અને અથ ધતિ સમાચાર સારા અક્ષરે એવી સુઘડતાઈથી લખવા કે કોઈપણ માણસ એ વિષે ટીકા કરી શકે નહિ.

૨૦ સ્વેચ્છાથી કે શિખવણીથી પત્રમાં કેવળ નકામી, કુભાષણ ભરેલી, નિંદાયુક્ત, બનાવટી કે શક ભરેલી વાતો ન લખવી. જેઓ એવા લખાણથી દુર રહેછે તેઓ પોતાનું વધારે વજન પાડી શકેછે.

૧૧ લખાણની હકિકતપર વિચારકરી નાના મોટા કદનો કાગળ લેવો. કેટલાક તેનો વિચાર કર્યાવગર કાગળ લેછે. પછી બંને બાજુએ એટલું બંધું ભેગું ભેગું લખી વાળે છે કે તે વાંચતાં કંટાળાજ આવે. કેટલાક વાંચનાર એવા કાગળો વાંચતા નથી પણ તરત કચરાની ટાપલીને સ્વાધિન કરેછે. માટે કાગળો કરતાં સમાચાર વધી પડે તેમ હોય તો પહેલેથી જોઈએ તેવડો લેવો, અને પાછળથી માત્ર પડે તો નવીન કાગળમાં બાકીના સમાચાર લખવા, પણ કરકસર કરી માત્ર ગુમાવવું નહિં.

૧૨ દેશાવરનો સંબંધ માત્ર પત્રની પતીજઉપર ચાલેછે. આળસથી લખવા લાયક જવાબ મુલતવી રાખવો નહિ જે માણસ જવાબ આપવામાં આળસ કરશે તેને પોતાના વ્યવહારમાં નહિં ધારેલી આદત ભોગવવી પડશે.

૧૩ નિરંતર આશરે પડતો પ્રત્યુત્તર ન આપવો. પત્રનો

જાપાળ વાળતાં આવેલા પત્ર કને રાખવા, અને તે જોઈને ખુલાસા આપવા. જોયા વિના લખનાર અગત્યની વાત જૂલે છે અને નિર-પયોગી સમાચાર લખી નાખે છે.

૧૪ શાન્તપણે દરેક પત્ર લખવો. ઘાઇ કરીને લખવા જતાં જોઈતો ખુલાસો આપવો રહી જશે. અથવા એકને બદલે બીજાને લખી દેવાશે.

૧૫ ફિકા, ખારીક, ગુંચવણ ભરેલા, ૧ દ્વીરૂપે વર્પરાતાં, ને અશુદ્ધ અક્ષર નહિ લખવા. ઘણી મુશીબતે એવા પત્રો વાંચી શકાય છે. અનુભવ રહિત પુરૂષો વખતે વિવાહની x વરશી કરી નાખે છે.

૧૬ લખતી વખતે એવા અંદાજમાં કલમ રાખવી જોઈએ કે તેમાં વિશેષ શાહી આવે નહિ અને લખાણમાં ડપકા પડે નહિ લેખકનું પ્રથમ લક્ષણ એ છે કે સુધડતાઇ વાપરવી જોઈએ.

૧૭ બગડેલા અક્ષરો ચાકુવડે ખોતરવા કરતાં છેકીને બી-

૧ બે રૂપમાં વર્પરાતા જેમ કે “પ” અને “વ” પરખાય નહિ. ૨ ખોડિયા અક્ષર- એક વણિકે લખ્યું હતું કે કાકા અજમર ગયો છ; આ પત્ર વાંચનારે એવી રીતે વાંચ્યા કે કાકા આજ મરી ગયા છે પણ વાસ્તવિક રીતે કાકા અજમેર ગયાછે એવો હેતુ હતો. તેને બદલે એ રીતે વાંચવાથી એ પુરૂષની હત્તર ક્રિયા થઇ. વળી એક વેપારીના નામા વિષે કેહવામાં આવેછે કે અગમર ટપર પલચખબ હસ ગરા ગપર અખતજ દન એટલે હીંગ, મરી, ને ટોપર અખાત્રીજ ડપર ચોખા પાલી બે હસ્તે ગોર ગોપાળએમ મૂળ લખ્યું હતું; પરંતુ માહિતગાર માણસ વગર કોઇ પણ માણસથી એ નામું ખેસાડી શકાયું નહીં.

જા લક્ષણો. કેટલાક ચપ્પુ વડે ખોતરીને બીજા શબ્દો લખવા પ્રયત્ન કરેછે, પરંતુ એ કામ ઘણું મુશ્કેલી ભરેલું છે. કીમતી પત્રોમાં એવું કરનારને ભારે હાનીમાં ફસાવાનો ભય રહેછે.

- ૧૮ પત્ર વાંચતાં ઉતાવળા ન થવું. આપણા લોકો લખાણમાં વિરામ ચિન્હ વાપરતા નથી, તેથી ઉતાવળે વાંચવા જતાં લખેલો હેતુ પલટારી જવાનો સંભવ રહેછે માટે ધીરતાથી વાંચવું જોઈએ.

- ૧૯ લેખકે પત્ર લખતાં ઉતાવળા ન થવું. લખાણની લીટીઓ સરખી દોરવી અને સફાઈખંધ અક્ષર લખવા તરફ ધ્યાન રાખવી-

૨૦ ઉપયોગી દસ્તાવેજની નકલ અથવા દાખલો રાખવામાં એ કાળજી ન કરવી. એવી વાતમાં દીલ કરવાથી પ્રસંગોપાત કંઈ ભોગવવું પડેછે.

- ૨૧ જ્યારે કોઈ સાથે ઉપયોગી રકમો, ટુંડીઓ કે બીજી જાણીતા મોકલી આપવામાં આવે ત્યારે પત્રમાં સંપૂર્ણ વિગત લખવી- મોઢમ લખવું નહિ.

૨૨ પત્રમાં રકમનો આંકડો લખતાં અંકે બાંધવાજ જોઈએ.

૨૩ મોટા પુરૂષની માંદગી અથવા કુશળતા પૂછવી હોયતો ઉભયતાના શત્રુની હાલતનું વર્ણન લખવું. મતલબકે અલંકારિક ભાષા વાપરવી.

- ૨૪. પત્ર લખવામાં ચાર સાધન જોઈએ ૧ સારી કલમ. ૨ સારી સાહી. ૩ સરસ કાગળ. ૪ ઉત્તમ લેખક. પહેલાં ત્રણ સાધન સહેલથી મળી શકે છે, પરંતુ ચોથું સાધન એકદમ મળવું દુર્લભ હોય છે.

૨૫ બનતા સૂધી પત્રને પકડવા જોગ ડાબી બાજુએ એક સરખી જગા ખાલી રહે તેમ કરવું. તે માટે સરકારી લખાણના પત્રોમાં સળ પાડવામાં આવેછે. વ્યવહારિક પત્રોમાં પણ સળ રાખી લખાણ કરવામાં આવે તો મુદ્દાના પત્રો ચોપડીના આકારમાં બાંધી રાખવા દીક પડે.

૨૬ એક કરતાં વધારે સ્થળના લોકો સાથે પત્રનો સંબંધ હોય તો ગામવાર પત્ર એક જથ્થે રાખવા. એ વ્યવસ્થાથી જોઈતા પત્ર સહેલથી તુરત હાથ લાગશે.

૨૭ પત્રમાં તુરત ધ્યાન આપવા જોગ સમાચાર નીચે લીટી દોરવી. અથવા વાંચનારનું તુરત ધ્યાન ખેંચવા માટે તાકીદ કે જરૂરી એવા શબ્દો વાપરવા. એવા પત્રોપર વાંચનારે પણ ધ્યાન આપવામાં ઢીલ કરવી નહિં.

૨૮ સંકેતથી x પત્ર વ્યવહાર નભે એવું પણ કરવાની જરૂર છે. અતિ ગુપ્ત સમાચાર લખતાં એવા સંકેતનો ઉપયોગ કરવો કે માત્ર વાંચનારજ તે સમજી શકે. ખુલ્લી રીતે ગુલ્લ સમાચાર લખવામાં મહા સંકટ ભોગવવું પડેછે.

૨૯ હરકોઈ પત્ર પુરો થાય એટલે એકવાર વાંચી જવાની ટેવ રાખવી જોઈએ. એમ કરવામાં ઘણું હિત સમાયલું છે.

+ કેટલાક સંકેતથી ન લખતાં ડુંગળી અથવા લીંબુનાં રસથી, દૂધથી કે આકાંડાના દૂધથી છાના કાગળો લખેછે એવા પત્ર અગ્નિનાતાપે ધરતાં વર્માયે.

૩૦ જ્યારે પત્ર રવાને કરે ત્યારે તેનું વ્રજન કરી જોજો. સહેજ સાજ વર્જન વધી પડે ત્યારે અરચની કરકસર ખાતર પત્રને કાતરી એણું વજન કરવા ઇચ્છા કરતા નહિ. એમ કરવા જતાં પત્ર બેડેખા યાયછે અને આપણી સભ્યતામાં ખામી જણાય છે ત્યારે તેને બદલે ટાંકીટ અરચ વધારે કરવો પડે તો ફિકર નહિ.

૩૧ પત્રનું શીરનામું ચાલતા પત્રપરજ કરવું હોય તો મથાળાની તરફ ચાર આંગળ જગો ખાલી રાખીને પત્ર લખવાની શરૂઆત કરવી. અને તે એવી રીતે બીડીને વાળવો કે તેને કોડતાં લખેલો બાબ કાઢવા જેવો પ્રસંગ ન આવે.

૩૨ વેપારીઓ પત્રની નીચલી બાજુએ કોરી જગા રાખતા નથી પણ તે રાખવી જોઈએ વર રચી કવિ કહે છે કે નીચેના ભાગમાં પણ નિદાન એક આગળ જગો કોરી રાખવી, હિંદી અંકાર તે સાથે એકમત થઈ જણાવે છે કે કેટલાંક રાજસ્થાનોમાં તે ચાલે છે અને ખૂશ-મિજાજ તથા મુખ્યારકપણાની એ નિશાની છે.

૫૮. શીરનામું લખવા વિષે.

૧ રસ્તામાં ફાટે નહિ એવા મજબૂત કોરા કાગળનું પાકીટ કરવું જોઈએ. પણ આપણા લોકોની અમલની કઠી તો એવી છે કે જ-મોતરીની પેટ, પત્રને ગોળાકાર વાળીને તે બીડવો જોઈએ.

૨ સામાન્ય એટલે બીજાઓ વાંચી શકે તેવો પત્ર હોય અને શુભ હોય તો શીરનામા ઉપર પત્ર શુભ છે એમ લખવું. અશુભ હોય

તો પત્ર અશુભ છે એમ જાણાવવું, જે યુગ પત્ર હોય તો શીરનામ્ના ઉપર અથવા તેની પાછળ મોટા અક્ષરે, ૭૪૧- નો * અંક લખવો. આ અંક ની વાત જાણુ બહાર હોવાથી કેટલાક પાકીટના સાંધાઓ ઉપર પાણુના આંકા પણ દુરે છે. સંપત્તિ ધનનારે એવી નિશાનીવાળા પત્રો પોતાના હોય તોજ ફેડીને વાંચવા જોઈએ.

૩ અપૂર્ણ અને સમજ નહિ પડે એવું શીરનામું લખવાથી પત્ર પહોંચતાં વાર થાય છે, માટે નિરંતર પુનઃ પત્ર સાથે સાદું અક્ષરે ધણીનું નામ ઠામ લખવું જોઈએ. જેમકે મગનલાલ દ્વારકાંદાસ ઠે. રતન પોળ-વડોદરા

૪ ટીકટ વગરના (નોટપેડ) પત્ર વહેલા પહોંચે છે, અને ટીકટ વાળા (પેડ) પત્રો મોડા પહોંચે છે એમ ન સમજવું. જે તમે કરસરનો નિયમ સમજતા હો તો નોટપેડ પત્ર લખીને પોતાના સંબંધીને નાહક વધારે ખર્ચમાં ઉતારતા નહિ

૫ નાના ગામડાના પત્રો પહોંચાડવાને પણ સરકાર કાળજી રાખે છે. પરંતુ જ્યારે તમે તે ગામના પત્રો ચોકસ પોષ્ટ મારફતે પહોંચવાનું નથી લખતા ત્યારે મુદત સર તે પત્રો પહોંચી શકતા નથી. માટે નાના ગામે જનારા કાગળોના શીરનામે તેનો જલ્લો અથવા તાલુકો જણાવીને અથવા તેમનહિતો મૃખ્યત્વે કરીને કાગળ પહોંચાડનારી પોષ્ટનું

* જેને આ વાતની ખબર નથી તેઓ એવા પત્રના શીરનામા ઉપર લખે છે કે, માર્લિકને હાથે હાથ પહોંચે, અથવા માર્લિક મિત્રના બીજાએ ફેડવું નાહક!

ન્યૂમ જણાવતા રહેવું જોઈએ. જેમકે મુકામ પડાળ-કાસરે થઇને.

૫ એકના કાગળમાં બીજાનો પત્ર બીડવો પડે તો બીજાના પત્ર પર જણા નો અંક લખવો નહિ. એકની અંદર બીજાનો પત્ર છે એવું પોસ્ટ ખાતાવાળા જાણશે તો તે પત્રોની નોટપેડ રજીસ્ટર ખેંચી કરી મોઝલશે, તેથી પત્ર લેનારને આરગ્યાના નુકશાન ખમવું પડશે માટે તમે એવો વિચેક વાપરશો માં.

૭ ઘણા પત્રોના પાકીટપર શીરનામાં કરવાં હોય તો પ્રત્યેક પત્રનું ન્યૂમ જોઈ જોઈને પાકીટનાં શીરનામાં કરતા જવું.

૮ પોસ્ટમાં રવાને કરવા જોગ પત્રોપર દર અર્થે તોલે અર્ધા આનાની ટીકીટ ચોઢવી.

૯ માહી ખચરના કાગળોને શીરનામે મોટા અક્ષરે 'પત્ર અશુભ છે જગડાં ઉતારીને વાંચજે' એમ લખવા ચૂકવું નહિ. જો પત્રમાં કેટલાક સમાચાર લખ્યા પછી જે બાબત લખવી હોય તો ત્યાંમે લીટીઓ દોરી પ્રથમ ઉપરનું વાક્ય લખીને લખવા જોગ માહા સમાચાર લખવા. બાકીના પત્રોપર શુભ છે એમ નહિ લખાય તો ચાલશે.

૫૭ પત્ર વાંચવા વિધે.

૧ અક્ષર ઉપરથી પત્ર લખનારને જોગખી કાઢવું જોઈએ.

૨ ક્યાંથી ક્યારનો રવાને થયેલો પત્ર આજ મળે છે, તે ટપાલની છાપ જોવાથી સમજશે. અને તે મોડો પહોંચ્યો હશે, તો લખીને રવાના કરવામાં વાર થવાથી, પોસ્ટ ખાતાની ગફલતથી, કે શીરનામાં ફેર પડવાથી મોડો આવ્યો તેનું કારણ સમજશે.

૨ પત્ર મળતાંજ તેના શીરનામે અથવા માંહેલી બાજુના મધ્ય-
જે જોવું, કે કેવા સમાચારનો આ પત્ર છે. શુભ હોય, તો તુરત વાંચવો,
અને અશુભ હોય, તો કપડાં ઉતારીને વાંચવો.

૪ હજાર કામ છોડીને આવેલો પત્ર સ્થિરતાથી વાંચી લેવો.

૫ ટપાલની છાપ ફાટે નહિ, તેમ પત્ર ફાડવો જોઈએ.

૬ રસ્તે ચાલતાં મળેલા પત્રો ફાડીને વાંચવા નહિ.

૭ જ્યાં સુધી આવેલો પત્ર એકવાર પોતે અથાપતિ વાંચી જો-
યો ન હોય, ત્યાં સુધી બીજાને પત્ર વાંચવા આપવો નહિ. તેમજ બીજાને
વાંચી સંભળાવવો પણ નહિ.

૮ આપણા પત્રમાં બીજાનો પત્ર હોય તો બનતા સુધી તુરત
તુરત જોને તેને પહોચાડવો. તેવો પત્ર વાંચવો નહિ. કેમકે તેથી વિશ્વાસ-
ઘાત કર્યો ગણાય છે.

૯ વાંચીને ફાડી નાખવા લાયક પત્રો બીજાને હાથ ન જવા જોઈ-
એ. જો તેને ફાડી નાખવામાં આવે તો તેની એવી ઝીણી ઝીણી કરએ
કરી નાંખવી કે કોઈ તેને બેગા કરી મૂળના આકારમાં ગોઠવી શકે નહિ-
બનતા સુધી એવા પત્રો ફાડીને જળમાં પધરાવવા.

૧૦ વાંચતી વખતે લખાવટપર ઘણું લક્ષ આપવું જોઈએ. ઇ-
બારત નાપસંદ હોય અથવા લખનાર કાચો હોય તો પત્ર લખવાનો હેતુ
સમજતાં ઘણી વાર લાગે છે માટે એવા પત્રોનું એક કરતાં વધારે વાર
અવલોકન કરવું જોઈએ.

૧૧ વધામણીના પત્રો વાંચી હર્ષ ઘેલા ન થવું. તેમજ શોક ઉત્પન્ન
થવા જેવી વાત હોયતો વાંચીને ગમગીનીમાં ન પડતાં ધીરજ રાખવી.

૧૨ વાંચેલા પત્રો એવી વ્યવસ્થાથી મૂકવા જોઈએ કે જરૂર
પડે હાથ લાગી શકે.

(૪૫)

ભાગ ૮ મો. ચિડીઓ નમુના.

સાધારણ ચિડીઓ— શિક્ષકને પાઠ કર્ચાની ચિડી.

માસ્તર ચુનીલાલને માલમ થાયજે ચિ. ન્હાનાલાલ આંક તથા પાઠ
જણાવી ગયો છે. સંવત્. ૧૯૪૯ના કારતક વદ. ૩ વારસોમે દા. હરીલાલ.

૨જ લેવાની ચિડી.

શ્રીરછત્ર વિદ્યાગુરુ દામોદરદાસ અમથાભાઈ—

વિ. કે આજ મારા પિતાજી સાથે મંદિરે જવાનું છે, માટે મારી ૨જ પુ
સ્તકો એવી આશા છે. તા. ૫-૧૧-૬૨ વિ. ઇચ્છાશંકર પ્રભાશંકરના પ્રણામ.

મિત્રને મળવાની ચિડી.

ભાઈશ્રી ગવરીશંકર પ્રભાશંકર.

વિ. વિ. કેટલોક અગત્યની વાતમાં તમારી સલાહ લેવાની છે. માટે
તમે સાંજે છ વાગે તારકેશ્વરના બગીચામાં જરૂર આવવાનું કરશો
જા. ૧૯૪૯ ના કારતક વદ ૮ શનેક. લી. દલસુખરામના જોગોપાળ.

આમત્રણની ચિડી.

વિવેકસાગર શેઠજી મગનભાઈ પુરષોત્તમભાઈ

વિ. વિ. આજે મારા ભાઈના લગ્નની ખુશાલી નિમિત્તે સદ્ગૃ-
હસ્થ મંડળ પધારવાનું છે; તો આપ પણ સાંજના ત્રણ વાગે
જાન સોપારી માટે પધારીને આભારી કરશો. તા. ૧૧ ૧૧-૬૨

આશાકિંત

ચુનીલાલ લલ્લુભાઈના જોગોપાળ.

તાખાના માણસપર ચિઠી.

રા. લેાઈ જગનલાલ—

આજ સવારે તમને મેં જે 'સંગીતાનુભવ' નામે ગાયનની ચેત-
પડી વિષે વાત કહી હતી તે હું વાની ગયો છું; મેં કેટલીક બાબતો લખી
પ્રો. મહાશય તરફ મોકલી છે, માટે તમે તેમને મળવો અને તમારે
એલા મુદ્દા પર સુરત રાખી જરૂરી ફરદાર કરી મોકલી છપાવવા લાવક
તૈયાર કરી આપવી. પાંચસાત દિવસમાં કામ પુરું થાય એનું હું મને
તમે તેમને તુરત મળવો. તા-૧૧-૭-૯૨ ને વાર ભોમે

હુમોશિંદ (દ્વારકાદાસ કાંઠાવાળા)

સિતાર સંગથી એક બીજું પુનઃ તૈયાર કરું છે; તેની બાજ
સુધારવાની છે, માટે તે પણ સુધારી આપશો. તા. સદર ૬. ૬-

કામકાજની ચિઠીઓ.

દેશી. અમૃતલાલ જોવારધન જત અમદાવાદી ધોતીજોડો બેચ
દસ હાથનો માલ શિકાર જોઈને જાગડ આપજો. સં. ૧૯૪૮ ના ૧૦-
૨વા વદ ૧૪ ને વાર ભોમે લી. દેશાઈ નાથજી ભોગીલાલ.

મોદી. ભૂખણ હરિવલ્લભ—

જત હરીભક્તિના સદાવત ખાતે સીધાં ૪ ચાર આપજો. સં.
૧૯૪૮ ના આસો સુદ. ૧૫ ગરેઉ દા. મગનલાલ હરીભાઈ.

માસ્તર. ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ-

- પિ. વિ. દેશીનામાં નંગ ૧૦ દસ દા. ગાન્ વાળાં ૪૩૨ આપવા
 મહેરબાની કરશે. આહકો પાછાં જાયછે. તા. ૨૨-૯-૯૨ ને વાર શુકરે
 લી. શાહ. દોલતરામ મગનલાલ.

નાણાં સંબંધી ચિઠીઓ [૩૬].]

પરી પ્રાણુલાલ લાલજીને માનુષ થાવળે અમારા ભાઈ કેશવલાલ
 લલ્લુભાઈ તમારી પાત્રે આજ્યા છે, તેમને રૂ. ૧૨૫) અંકે સવાસો
 અમારે ખાતે લખીને આપજો. સં. ૧૯૪૯ના કારતગ સુદ. ૫ ને વાર બુધે
 દા. શાહ. ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ ને પ્રેમપાળ વાંચજો.

પરી. માણુલાલ લાલજી—

જત અમારાભાઈ કેશવલાલ લલ્લુભાઈને રૂ. ૧૨૫) અંકે
 સવાસો અમારે ખાતે લખીને આપજો. સં. ૧૯૪૯ના કારતગ સુદ. ૫ ને
 વાર સોમે દા. શાહ. ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ.

પરી. શામળભાઈ નયુમાઈ નંગલી. પરી. ઝવેરચંદ લક્ષ્મીચંદ
 જત રૂ. ૫૦૧) પાંચસો અંકે પરી. હરીભાઈ ભક્તિદાસની દુકાને આજની
 મીતિના અમારા ખાતે જમા કરાવજો. સં. ૧૯૪૯ ના કારતગ સુદ ૧૫ ને
 વાર શુકરે દા. પરી. કેશવલાલ પરમાનંદ.

ભાગ ૯ મો. કુશળતાના પત્રો.

પિતાજી ઉપર પુત્રનો પત્ર.

શ્રી. ૧

૨-૪૪-

૧ સ્વસ્તિશ્રી મુખ્યાઈ બંદરે મહાશુભચાને પુજ્યારાધે અનેક

૨ ઉત્તર હિંદુસ્થાનના લોકો વડીલોના પત્રોમાં ' સ્વસ્તિશ્રી ' ને બદલે
 સિદ્ધિશ્રી ' લખેછે. દક્ષિણમાં બન્ને પૈકી કંઈપણ લખાતું નથી.

તીર્થપત્રની દયા દુઠી નેહએ. સં. ૧૯૪૯ ના આસો વદ. ૧૦ ને
વાર રોજે. લી. સેવક. કેશવલાલ લલ્લુભાઈના પ્રજ્ઞામ વાંચશો.

પુત્રને પત્ર. [ઉપલાનો જવાબ]

સ્વસ્તિ શ્રી વાડાશિનોર મહાશુભસ્થાને નેત્રમણી, શ્રી ૧ * ચિરંજીવી
ભાઈ કેશવલાલ લલ્લુભાઈ પ્રતિશ્રી મુખ્યબંદરથી લી. દિતચિંતક લલ્લુ-
ભાઈ નેહતાદાસના આશીર્વાદ વાંચવા. જત અત્રે શ્રી ગોકુલેશજીની કૃપાથી
કુશલતાછે. તમારો આસો શુદ્ધ ૧૦નો લખેલો પત્ર ગમકાલ મળ્યો, તે વાં-
ચી મારા આનંદમાં વધારો થયોછે. તમારા લખ્યા પ્રમાણે ધનતેરસને..
દિવસે ગાડીવખને રોજને ભાઈ ચુનીલાલ આવશે. તમે ગાડીમાં બેસી
ત્યારે બહુ સાવધ રહેજો, કેમકે મારીમાથે નેખત ભરેલી વસ્તુઓ હશે.
મુસાફરીમાં તમે ખાત્રી થયા શિવાય પરમાર્થન પોતાની પોટલી સાંપતા
નહિં તેમજ ખાવાભોગ વસ્તુથી લગ્યાતા નહિ; તમે પહેલા પગદરે
ઉતરવાના છો. આજસુધી તમે એવાં શહેર જોયાં નથી. શહેરમાં ઘંટીઓડ
ફરતા હોયછે, તેઓ પોતાની પાસે કેટલાંક ઉપયોગી સાધન રાખેછે; અને
તેવડે સાવધ નહિ રહેનારના ગજવામાંનાં નાળાં કે કોટમાંના દાગીના
ચુકિત બંધ કાઢી લેછે. માટે શહેરમાં જ્યાં ફરવા જાઓ, ત્યાં સાવધ રહે-
જો. વડોદરેથી રાત્રે ત્રીકળવું થશે. રાતની વખતે ગાડીઓમાં લાંબી મુ-
સાફરી કરવી કઠણ હોય છે એવા પ્રસંગે જાગતા રહેવું નેહએ

+ મરાઠીમાં લખાયેલે સહસ્રાયુ ચિરંજીવીનવ અને પિતાના નામની પૂર્વે
તીર્થપત્ર લખાયેલું.

ચાલતી ગાડીએ આરણ્ય ઉધાડવું નહિં. જે દિશામાં ગાડીને જવાની જોઈ
હોય, તે તરફ પીઠ ફેરવીને ગાડીમાં બેસવું.

ભાઈ, તમે સારો અભ્યાસ કરોછે, તે વાંચીને મારા આનંદમાં
વધારો થયોછે. જો તમે એજ પ્રમાણે નિરંતર મહેનત કાયમ રાખશો,
તો આવતી સાલથી અંગ્રેજી ભણવામાટે હું તમને અહિં આજ રાખીશ.
નાનપણમાં કરેલી મહેનત આગળ પર વધારે ફાયદો કરશે. સદગુણી
છોકરાઓ સાથે સહવાસ વધારવાથી તમારી નીતિમાં વધારો થશે. હ-
મેશાં પરમ દયાળુ પ્રભુપર આસ્થા રાખજો; અને બેસતાં, ઉઠતાં, ત-
થા હરકોઈ કામને આરંભતાં તેનું નામ લેજો. તેથી તમારા હિતમાં
વધારો થશે. સત્ય બાપણ કરવું. સગાં સહોદર અને આડોશી પાડોશી
સાથે સંપ રાખવા.

તમારા મહેતાઈની લાયકીથી હું ખુશી થયોછું. તેમને મારા જે-
ગોપાલ કહેવા. તેઓ જે તરફી લેછે તેને માટે હું આભારી છું. પ્રસ-
ંગ આવે મારાથી બની આવશે તેવી તેમની સેવા ઉદાવીશ. નિશાળના
ગુરૂ પિતા તુલ્ય છે. અને ભાઈ સમાન વર્ગના છોકરાઓછે. લાયક
ગુરૂઓ પોતાના શિષ્યને પેટના છોકરા જેવા ગણી ઘટતી શિષ્યામણો દેછે.
તમે તેમની શિષ્યામણુ લક્ષમાં રાખજો અને સદાયરણી છોકરાઓથી
સ્નેહ વધારજો.

તમે જ્યારે ઘર છોડો ત્યારે પણ પત્ર લખજો, અને ઘરનું બરાબર
સંરક્ષણ કરીને નીકળજો-તમારે નીકળવાનું હોય તેને આગલે દિવસે
અહિં લાવવાનો સામાન એક જથ્થે કરીને ઘરનો અવેર કરજો. પેટી
પટારાની કુંચીઓ ચોકસ જગોએ મૂકજો. અને આરણ્યની કુંચી

તક્ષશ મામાને ત્યાં સૌંપજો* આશીર્વાદ સં. ૧૯૪૯ના આસો શુદ્ધ
૧૫ નેવાર બુધે. દા. મનસુખલાલના જોગોપાળ વાંચજો.

૨ પિતાજી ઉપર પત્ર

સ્વસ્તિશ્રી દેવગઢ બારીઆ મહાશુભરથાને પુજ્યારાયે પરમશુભો-
પમા લાયક તીર્થરૂપ શીરછત્ર શ્રી પ. ગાંધી. અમૃતલાલ વખતચંદ
સેવામાં કલકત્તેથી લી. ચિ. મોહન તલ અમૃતલાલના પ્રજ્ઞામ વાંચવા
તરફી લેશેજી. વિનંતી કે અંતે હુજૂરતા છે આપના પત્રરૂપ દર્શનથી
મને પરમાર્તદ પ્રાપ્ત થયોજી, અંતે પ્રમાણે નિરંતર ત્ર દ્વારે સેવકની
સંભાળ લેતા રહેશે. પત્ર લખવામાં ચાર થતાથી નામે પત્ર જે ઠપકો
લખ્યો, તે હું માથે ચટાવું છું. આપની અત્યંત શિષ્યાનાં પ્રસંગોપાત,
ધ્યાનમાં રાખી પગલું પાડું. દાના નિર્વાહ બેતગ રાજગાર આલેજી.
ઈશ્વરપર આકીન રાખી એખવટથી બનતો ધંધો કરું છું. અત્રેના આરામાં
હાલનો બળ્લર મંદ છે. એક બે લાયક વેપારી સદગતરથી તરફથી
વેપારની તેજી થયે ઘટતી મદદ મળવાની આશા છે. આપના પૂજ્ય
પ્રતાપે લોકોમાં મારો ન્યવહાર સારો વર્તે. જ્યાં સુધી આપ શીરછત્ર છો
ત્યાં સુધી મારે ચિંતા કરવા જેવું નથી એ વાત ખરી છે; તોપણ હવે હું
લાયક ઉમરનો થયો છું એટલે મારે ઉદ્યોગે વળગવું જોઈએ. પરદેશ જવું
આપને પસંદ નહોતું, પણ હું પોતાની ખુશીથી આપની આરા લઈને
નીકળેલો છું. અહીં મને દુનિયાનો નવાઈ ભરેલો જે અનુભવ થાયજી,
તેવું વર્ણન પત્રમાં લખી શકાય તેમ નથી. મુંબાઈની પેઠે અત્રે પણ

†દક્ષણીમાં આશીર્વાદને ઠામે વિગ્ધીલવ અને ઉત્તર હિંદુસ્થાનમાં
ન્યયદ્ધ લખેજી.

વેપારની ધણી બહાર છે. અત્રેના લોકો વિદ્વાન, ઉદ્યોગી, અને ધણી ત્યારે વેપારી છે. જ્યારે હું આપણા દેશના લોકોની સ્થિતિ સરખી લઉં છું, ત્યારે તેમાં આ લોક વધારે સુખી માલમ પડે છે. સેવક સરખું કામ લખશો. સં ૧૯૪૯ના ફાગણ શુદ્ધ ૨ ને શનેક દા. મોહનલાલના પ્રજ્ઞામ વાંચશો.

પુત્રને પ્રત્યુત્તર.

સ્વસ્તિશ્રી કલકત્તા બંદરે હાલ અથાને શ્રી. ૧ ચિરંજીવી ભાંધ મોહનલાલ અમૃતાવાસ દેવગઢ બાંધેલી લી. ગાંધી. અમૃતલાલ વખતચંદની આચાર્ય વાંચીને તેને આ સંવાદકથના પ્રતાપથી કુશળતા છે. તમારો અભિપ્રાય વિશેષ જાણીને મારે હર્ષ થેલું થયું છે. નિયોગવું હવે હવે આ તો એક સંવાદકથના પાત્રકીને પણ પત્ર લખવો, તેમાં આ તો સરખી સ્થિતિમાં નિવસાવ ખાંતી અને ઉદ્યોગી છે, મારા તો નિવસાવ નથી. નિવસાવ રહેતા હશે પરંતુ તેમ કરવા બંધ પડેલાં છે. આ તો બંધ પડેલાં બગડેલાં. પહેલું સુખ તે જાણે નહીં. આ તો એક સંવાદકથના પાત્રકી કરી શકશે. ત્યાં તમને આ તો એક સંવાદકથના પાત્રકી વિચારીને કામ કરવું. પૈસો મેળવવાને તેને એક સંવાદકથના પાત્રકીને ધંપા કરશો. તો વધારે સુખી થશો. તે તમને પાત્રકી તાણુ પડતી હોય તો જોઈતી રકમ મંગાવી લેવું, કાંઈ વાતે પરમાર્થ નહિ.

સરકારી નોકરીમાં દાખલ થવું તમને પસંદ નહોતું. નોકરી કરતાં વેપારની વાત ન્યારી છે. તમારે તેને માટે તિસ્કાર જોઈ અને વધા-

રે સંતોષ થયો હતો. માત્ર પરદેશ જવું મને નાપસંદ હતું; પણ તમારી ઉચ્ચ કક્ષા હતી, માટેજ તમને જવા દીધા છે. જે ત્યાં નફાવતું હોય તે સુખેથી પાછા વળજો. ઘરની દુકાન ચાલતી છે.

પરદેશમાં નવો સંબંધ હોવાથી એકદમ સારો રોજગાર હાથ લાગવો મુશ્કેલ હોય છે. જેમ લોકોમાં સહવાસ વધશે, તેમ તમારો રોજગાર ખીલશે. વ્યવહારમાં પ્રમાણિકપણું હોય, તો વેપારની વૃદ્ધિ થયા વગર નજ રહે. સાચવટ સંભાળતાં થોડો નફો મળે તેની ચિંતા નહિ. આખર છે તેજ પૈસો છે. માટે લાખને ખોધ શાખને વધારજો. ધીરજ રાખી કામ કરજો. નિરંતર પત્ર લખી સંતોષ આપજો. તમારા ન્હાના ભાઈ મનસુખના પાપે લાગુ વાંચવા. તમારી કાકીએ આશીર્વાદ કહ્યા છે. તમારા સૈન્યાળ સ્નેહી તમને ખડુ સંભારે છે. આશીર્વાદ સં. ૧૯૪૯ ના ચૈત્ર સુદ ૫ ને સુધે દા. ભાઈ મનસુખજીના પાપલાગુ વાંચશોજ

મોટાભાઈને પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી વડોદરા મહાશુભસ્થાને, શીરછત્ર, તીર્થ સ્વરૂપ, શ્રી પ. ભાઈજી છગનજીજી લલ્લુભાઈ જ્ઞેગત્રી કક્ષોલથી લી. ચુનીલાલ લલ્લુભાઈના પ્રણામ. અત્રે શ્રી નાથજીની કૃપાથી કુશળતા છે. આપના વિયોગથી ઘણી લાગણી થાય છે, પણ અન્નોદક આગળ નિરૂપાય છે એમ માની ધીરજ પકડુંજી. અંતરમાં દર્શનની અપેક્ષા રહે છે, તો પત્રદારે સેવકની અભિલાષા પૂરશોજ. અત્રે સર્વ પ્રકારની સગવડ છે, વસ્તી ઠીક છે, તાલુકાતું મુખ્ય મથક છે, પણ આમડિયો રિવાજ ખડુ છે. ઘણા ખરા લોકો રોજ અને વાર, પરવે પણ જાણિયાં વિંટી આખાગામમાં ફરે છે. ખાવામાં અડદની દાળ

તથા મગનો વાપર વિશેષ છે. સવારમાં રોટલા અને દાળ જમે છે, અને સાંજે ખીચડીનું વાળુ કરે છે. દરબારી ખાતામાં વહિવટદારની કમેરી પો-
ષ્ટ હાકીસ, અને શાળા છે. ઉચ્ચવર્ણમાં દિશાવાળનો જ્યો વધારે છે. હવાપા-
ણી સારાં છે. બળતણની તંગાસ છે તીર્યકપને પત્ર લખ્યો છે. બાઇકેશવ,
તથા મોહનને અને સરસ્વતિરૂપ નર્મદાને મારી આશીષ કહેશે. તથા સૌ.
મારાં બાબીને જે શ્રીકૃષ્ણ કહેશે.

તમારા દેશી નાનામાંથી કેટલીક અગત્યની કલમોનો અક્ષર સઃ
ઉતારો લઈને રાજકોટમાંથી છપાવેલી સરળ દેશીનામાની પદ્ધતિની
પાંચમી આવૃત્તિ મારા બેવામાં આવી છે. માટે તમે તેની તજવીજ કરાવજો.
ટૂનિંગ કોલેજને અંગે રહેનાર શિક્ષકો એવો ધંધો કરતા હોય તો તે બ્રહ્મા
શરમની વાત છે. અત્રે દેશીનામાની દસ પ્રત કોઈની સાથે મોકલાવી દેશે.
નિરંતર કૃપા રાખશે. સં. ૧૯૪૯ ના માગસર સુદ ૭ ને વાર ગરેઉ. દા.
ચોતે.

સ્વામીને પત્ર.

૧ સ્વસ્તિશ્રી સૂરત મહાશુભમસ્થાને પરમપુજ્ય, આનંદદાયક
મૌભાગ્ય ભૂપણ, શિરોમણી. શ્રી. ૫ પ્રિયતમ [] ની સેવામાં
() થી લી. શૈયાદાસી સૌભાગ્યવંતી () ના પ્રેમભાવે વારંવાર
પ્રણામ. આપની તથા શ્રી રઘુનાથજીની દયાથી અત્રે મંગળ સમાચાર
છે. આપની સુખાકારીને માટે નિરંતર પ્રભુ પ્રાર્થના કરું છું. સર્વદા
તેઓ આપનું સંરક્ષણ કરે. ઘરની સર્વ હકીકત જાણે છે. મારા ભાઈના
આબ્યા પછી મારે આવવાનું થશે. આપનો પત્ર નવા, તેથી સંસ્મર રહે-

૧૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૯, આલકે પ્રાણપતિ મમતૌ ગાય મિત્રોદક, પતિરાજ

છે, કે મારી માતૃશ્રીના વિવેક રહિત વચનથી આપને માહું લાગ્યું હશે. આપ વિચારશીલ છો, એટલે તેમના બોલવા તરફ નહિ જોશો. તેમને પાછળથી ધણો પસ્તાવો થયોછે, અપેક્ષા દર્શનની પત્ર દારે પૂર્ણ કરશે. અત્રે ચિન્મહેન કીકી ધણું રોયા કરેછે એને દવાઆપવાની અમને કાંઈ ગમ પડતી નહેતી. ગઈ પરમ દિવસે આપણે ગામ મહાનન જમવાતું હતું, તેથી હું તેને તેડીને આપણે ઘેર ગઈ હતી. ત્યાં ગંગાશ્પ સા. માજીએ કીકીની ધણી સારવાર કરી હતી. તેમણે આપના મિત્ર વૈદરાજ હરિવલ્લભભાઈ પાસેથી દવા અપાવી તેથી એને આરામ છે. મને તો દવા સંબંધી સમજ નથી, અને ગંગાશ્પ મારી માતૃશ્રી જો કે પુખ્ત ઉમરે છે, તો પણ છેક નાના ગામમાં રહેલાં હોવાથી તેમના મનમાં એ વિષે કાંઈ વિચાર આવતો નહોતો. ગામડામાં એમ છોકરાં રડે ત્યારે ઘરનાં સા. કહેશે, કે એને તો એવી ટવ છે, આગરની ગોળી ખવરાવો એટલે પડી રહેશે. કેટલાંક તો છોકરું રડવા ચઢે, એટલે તેને પારણામાં સુવાડી હિંચકા નાખ્યાં કરેછે, અને કેટલાંક તો ચપટી વગેરે વગાડીને રીઝાવાનો યત્ન કરેછે, પણ તેનું ખરું કારણ શોધતાં નથી. એવી રીતે બીજી કેટલીક બાબતો ઉપરથી પણ કહેવું પડેછે, કે ગામડાના લોકને ગમારતું વિશેષણ આપેલું છે તે ખોટું નથી. હું સાત ચોપડી બણી પણ છોકરાંની માવજત રાખવા વિષે અને તેને સાધારણ ધસારવાં પાવા વિષે કંઈ શીખી નહિ. કન્યાઓને નિશાળનું બહુ-તર ધરગથુ કામમાં જરાએ ખપ લાગતું નથી. ત્યાંનું ભરત અને સિવણ બપહારના ઉપયોગમાં આવે એવું ધણુંક નથી; પરંતુ હવેને માટે પણ

૪ લી. સ્વામિની ચરણ સેવામાં તત્પર, અને પુણ્યાદિ ભાગિની સૌ. ની કર્મોડી વિદ્યાપના છેકે અત્રે નવ મિના ચરણનું સ્મરણ કરતાં કુશળજી. આપની કૃપાવડે સીધા સમાચાર કુશળજી.

એ સુધારે કરશે, તો કન્યાઓને સંસારમાં પડ્યા પછી એ મુશ્કેલી
ભાય છે તે મટશે. આપનો હયાભાવ જોઈએ. ચિ. નાનાભાઈ કેલ્વિનના
ભારી આશીષ કહેશે. સંવત ૧૯૪૬ના મહાશુદ્ધ. ૫ ને વાર રવેલ.

સ્ત્રીને પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી () શુભસ્થાને શૈયાનુપણ, શ્રી. ૧ સૌભાગ્યવતી
(નામ) સુરતથી લી. (નામ) ના સ્નેહ યુક્ત આશીર્વાદ. અત્રે સૂર્ય ૫-
ર્તમાન સારાં છે, તમારી પ્રેમ ભરી પત્રિકા વાંચી પરમ સંતોષ પ્રાપ્ત થયો.
ધરનીવાત બૂલમાં ગર્ધનથી કાર્ય સિદ્ધિ થવાની વાર છે. અમારી ચિંતક
નકરવી. સ્વધર્માચરણમાં સાવધ રહેવું. તમારાં પિયેરીઆં બોલાવામાં
અવિચારી છે દાહી મમત કરવા જતાં આબરુ શુભાવશે. હાથ બીડમાં હોય
ત્યારે આણાં પિયાણાંની વખતે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ટેક રાખવો
જોઈએ. સમય સૂચક થવામાંજ લાભ હોય છે. દીકરીઓ વધારે મુદત
સુધી ઘેર રાખવાથી જીલટો ખરચતો બોળે વધે છે. પણ સંપત્તિ પ્રમાણે
સાસર વાસો કરી વળાવાથી લોકમાં સારું દેખાય છે. વિવેકની ખાતર
તેમના કડવા બોલનો ઉત્તર આપ્યો નહોતો. પરંતુ હવે પછી તેમજ
કરશે તો વિરોધ થશે. તમારે તેમને વિવેકની રીતે ઠપકો દેવો. સર-
સ્વતિ રૂપ કીકીને આરામ થયો તેથી ખુશી થયો છું. અમારાં ગમ
રૂપ સૌ. માતૃભી એવા કામમાં કુશળ છે, તેમની પાસે રહીને તમારે ધ-
ણુ સીખવાનું છે. કીકીને સારી રીતે આરામ થયો નહોય તો આપણે
ધેર જવું.

નાદાન સ્ત્રીઓ પતિની ગેરહાજરીમાં સાહેબની આજ્ઞા ઉપાસે છે,

અમે નજીવી વાત મનમાં લાવી વિશેષ કરીને પિયેર છટકી જવાનો લાભ જુએછે. સાચું નહીં દર્શી અણુબનાવ કરનારાં કેવાં મુખી થાયછે તે વાત અજાણી રહી નથી, તથાપિ ઉછંકળ સ્ત્રીઓ સંપ વધારવા ચલાતી નથી. તમે અમરાં ગેરહાજરીમાં કેવાં વર્તોછો તે જોવાની આ તક આવીછે. તમે વિનયથી વર્તશો તો તેમના પોતાના અનુભવનો અમૂલ્ય લ્હાવો તમને મળ્યા વગર નહિ રહે. તેમને મન સંતોષ આપી અરધે સૂકને કામ ઉઠાવી લેવામાં તમારી ચતુરાઈ માલુમ પડશે. આ દુનિયામાં વહુ વાડને • સાચું જોવું હિતકારક બીજું કોઈ નથી. તમારૂં હિત થવા સાર તેઓ કડબાં વચન કહે, તો માઠું નહિ લગાડતાં તે સહેવાં, અને ખરા અંતઃકરણથી તાબેદારી ઉઠાવી આશીષ લેવી, તમને ધણી વખત એવોજ ઉપદેશ કરવામાં આવ્યોછે, તેની અસર રહી હશે; અને આ પત્રથી તે વધારે તાણ થશે. તમે ત્યાં ડ્યારે ગયાં અને સ્ત્રી બંધવસ્થા કરી તેનો જવાબ વાળજો. આજે આપણે ઘેર પત્ર લખી વાળ્યોછે ચિ. કીકીની સંભાળ રાખજો. તમરાં ગંગાદેવ માતૃશ્રી વગેરેને જે શ્રીકૃષ્ણ કહેવાં. સં. ૧૯૪૭ ના

દીકરીને માનો પત્ર.

સ્થિત શ્રી પેટલાદ શુભસ્થાને શ્રી ૧ ચિ. સૌભાગ્યવતી બહેન(પ્રતિ શ્રી સુરતથી લી. સૌ. માતૃશ્રી() આશીષ વાંચવી જત અત્રે કુસળતા છે. તમારો પત્ર વાંચી આનંદ પામ્યાં છીએ. સંસારમાં દીકરો કે દીકરી એ બે પદાર્થ મુખ્ય હોય છે, અને તેઓ ઉપર માતા પિતાનો સમાન બાવ હોય છે, તથાપિ કન્યાને પરમેશ્વર દેવી પે છે માતાપિતાનો ધર્મ છે કે તેમણે સદ્પાત્ર પુરૂષનેજ કન્યાદાન દેવું. જેઓ

એ વાતનો પહેલેથી વિચાર કરતાં નથી તેઓ પાછળથી પસ્તાય છે માતાએ કન્યાને સદાયરણુથી પિયેર અને સાસરામાં વર્તવાની ખુશીઓ સમજાવવી જોઈએ. પિયેરમાં લાડકી લાડને લીધે અથવા રીસમાં કંઈ બોલે તો માતા પિતાને વધારે લાગણી ન થાય પણ સાસરીમાં એવું ભાવણુ કરે તો શાન્તિનો ભંગ થાય. મતસંગ કે ખાટાં મન થાય અને વિપરીત પરિણામ નીપજે. દીકરી અને વહુવાર તરીકે રહેવામાં ઘણા તકાવત છે. મેં તમને એના ધ ગુ દાખલા બતાવેલા છે. ધરના કામમાં ચંચળાઈ રાખવી. કન્યાઓને સંસારમાં ધર તરીકે માનવાનું સ્થાન સાસર છે. માટે તે ધરનું કાળજી પૂર્વક દિલ ચડાવું, અને નીતિથી વર્તવું, ધરની વાત પેટમાં રાખવી. વખતે ધરનું માણસ કદણુ વચન બોલે તો તે સહેવું તમે સીતા અને દમયંતી આખ્યાન સાંભળ્યા છે. માટે ગંભીર, સહનશીલ અને સ્વામી ભક્ત સ્ત્રીઓની કીર્તિ તેમની પેઠે વધે છે. પ્રસંગોપાત પત્ર લખાવજો. કોઈ વાતે મનમાં બોધું લાવશે નહિ સંસારમાં કન્યામાત્રને એજ રીતે રહેવાનું છે. સુખીભવ સં. ૧૯૪૯ના માહાશુદ્ધ. ને વાર રવેલ

ભાગ ૧૦ મો કામકાજના પત્રો

ગુમાસ્તાને પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી ભરૂચ મધે ગુમાસ્તા મગનલાલ દારકાદાસ એતાનશ્રી નવસારીથી લી. દુવારકાદાસ ગુલાબચંદના જોગોપાળ વાંચજો જત તમે માલ લઈ ગયા પછી પત્ર લખતાં નથી અને અત્રેનું બજાર મંદ પડતુ જાય છે તમે ત્યાં કેટલો માલ વેચ્યો છે અને બાકી રહેલો કેટલો ક્યારે વેચાશે અથવા વેચવાનો હોય કે વેચાઈ ગયો હોયતો તેનો જવાબ તુરત

લખવાને બદલે દશ દિવસ સુધી જવાબ નહિ આવવાથી ઘણી ફિકર-
ઉત્પત્ત થઈ. કાગળ લખવામાં આગસ કરોછો એવી તો તમારી હો-
શિયારી છે. વેપારના કામમાં ચંચળાઈ રાખવી નોંધએ. નો પીઠભાવ ત-
પાસતા ન રહીએ તો કોઈ પ્રસંગે મંદભાવને લીધે તારાજ થઈ જવું પડે.
અત્રેનો બજાર નરમ થતો ચાલ્યો છે, માટે માત્ર પડી રહ્યા હોય તો છેવટ
પડતર ભાવે પણ ફટકારી દેજો. તેમ છતાં વકરે થતો હોય તો તમારી
નજરમાં આવે એમ વ્યવસ્થા કરજો. પત્રનો જવાબ તાકીદે વાળજો. સં
૧૮૮૭ ના ફાગણ વદ- ૧૨. દા. કેશવલાલ દુવારકાંદાસ ના જોગોપાળ
વાંચજો.

શેડને પત્ર [ગુમાસ્તાનો જવાબ]

સ્વસ્તિ શ્રી નવસારી મહાશુભસ્થાને મુરબી x શાહ શ્રી પ શેડજી
દુવારકાંદાસ ગુલામચંદ જોગ શ્રી ભરૂચથી લી. શાહ મગનલાલ દ્વારકાં-
દાસના પાંચવાગળું વાચજો. જન આપનો પત્ર વાંચી સમત્યાર જાણ્યા છે
માત્ર વિષે ચિંતા થઈ તે વાત ખરી છે, પરંતુ તેનો ઉદાય કરવાની ખટપટ
માં રોકાયાથી પત્ર લખાવું બન્યું ન હોતું. અત્રે બજાર નરમ પડતા
પહેલાં સાડી સોળ આની કરી તમામ માત્ર વેચી માર્યો છે. એના સંબંધ-
માં કોઈ વાતે ગમરાશો નહિ. હવે આગતિયાનો હિસાબ મેળવવાને
રોકાવાનો છું. જે શેડજીની મરજી હોય તો પારશીઆના ખરનું રેશમી
કાપડ ખરીદી લાવું, હિસાબ મેળવવાનું થઈ ખર્ચ કામ થઈ ગયું છે
તેથી એક બે દિવસમાં મારે પાતું આવતું પડશે; માટે તારમાં માત્ર
ખરીદવાનો ખુલાસો આપશેજી. સં. ૧૮૮૭ ના ફાગણ શુદ્ધ. ૩.

* રા - રા વગેરે પુષ્કળ હપમા આ લખાય છે.

+ લખનાર પોતે, સેવક અથવા આજ્ઞાધારક પણ લખી શકે, એવા હપરી-
ઓને કુશળતાના પત્રમાં સેવકની સંભાળ લેતા રહેશે.

(નવીન પદ્ધતિથી)

વડોદરા-શેઠશેરી- તા. ૧-૧૧-૮૬.

રા. રા- મોંજલાત રણછોડદાસ—અમદાવાદ

વિનંતીકે આ સાથે પત્ર વ્યવહારની આદેર ખબર છે તે ગુજરાત શાળાપત્રમાં એક વરસ સુધી છાપવાને આપશો. અને તેના ખરચના ફા. અમારીવતી ભરશો. આપનો જવાબ આવેથી હું મોકલી દઈશ. આ કામ જરૂરનું છે માટે તુરત તબવીજકરજો. ચિરંજીવને અમારીવતી રમાડશો. કામકાજ લખશો. લી. મહાશુભ નહાલચંદના જોગાપાળ.

વડોદરા મધે ભાઈ મહાશુભરામ વનમાળી. કપડવંજથી લી. ભટ લલ્લુ રણછોડના નમસ્કાર. જત પ્રિય ભાઈ મળજના ઘરને સાદું હાથીદાંતનાં ચીપિયાં આઠ કોઇ સારા કારીગર પાસે ઉતારાવી મોકલાવજો. તેનો ગાળો છાપીને મોકલ્યોછે. તે પ્રમાણે લેજો. તેની કીંમતના રૂા. લખી જણાવેથી તુરત મોકલાવી આપીશ. કોઈવાને અદેશો રાખશોમાં, શીરીતે કયું તેનો જવાબ વાળજો. એજ વિનંતી. તા. ૧-૧૨-૮૨

ભાગ ૧૧ મો. વિવાહ વાજનના પત્રો.

વધાઈ આપવા વિષે.

સંસારમાં પુત્ર પ્રાપ્તિ સમાન બીજી ક્ષણ પ્રાપ્તિ નથી અને વિવાહ સમાન હર્ષનથી. એ બન્ને ટાણે જે પત્ર લખાયછે, તેને અનુક્રમે વધાઈ અને કુકોતરી કહેછે, બનતા સુધી વધાઈને માટે માણસ (ગોર) જવલછે; પણ

જ્યારે તેમ થઈ શકે નહિ ત્યારે પત્રદારે વધામણી પહોંચાડાય છે. જમાઈને તેના પેલી, કે કોઈ સ્નેહી મારફતે એવા સમાચાર આપવામાં આવે છે, અને તેજ પ્રમાણે સ્ત્રીને પિયેર પણ ચમૂત થયાની ખબર મોકલવાની રીત છે.

• વધામણીમાં છોકરું અવતર્યાનો જન્મકાળ, તથા તેમની સુખાકારીના સમાચાર લખાય છે. કેટલીક નાનોમાં તેને ઉપરાંત છોકરાનાં પગઝાં પાડીને મોકલવાનો ચાલ પણ છે.

• દેશની કેળવણી કાના માત્ર રહિત થવાથી દીકરીને ઠેકાણે દીકરો અને દીકરાને ઠેકાણે દીકરી વચ્ચે જવાનો ભય ઉત્પન્ન થયો માટે તેની સ્વકતા સારૂ વધાઈના પત્રમાં ચોક્કસ વિશેષણ જોડવાની જરૂર પડેલી હોવી જોઈએ. જેમકે દીકરો પ્રસવે ત્યારે પાંચડી બાંધનાર દીકરો અને કન્યા અવતરે ત્યારે ઘાટડી અથવા ચુંદડી ઓઢનાર દીકરી અથવા લક્ષ્મીજી પધાર્યા છે પરંતુ અસત્તની રૂઢી જોતાં * તો એવું લખવું જોઈએ કે ઉભય દૂળ દીપક અને નિરંતર સેવામાં તત્પર રહેનાર કે ઉભય દૂળ તારક પુત્ર ફલાણુ મુહુર્તમાં અમુક ઘડીએ અવતરેલો છે. તે જાણીને વધારે હર્ષ પામશો.

કન્યાને સાસરે વધાઈ મોકલવી હોય તો લખાય છે કે અમારી દીકરી સૌ. એન ફલાણીને અમુક વખતે પાંચડી બાંધનાર બાણો સોંપડ્યો છે. મા દીકરાની તળિયત સારી છે જન્મભક્ષર મંડાવેલા છે.

પોતાને ધેરથી પ્રસવ થયાની વધામણી સ્ત્રીને પિયેર મોકલવાની હોય તો લખાય છે કે સૌ. ફલાણીને અમુક વખતે પાંચડી બાંધનાર દીકરો સોંપડ્યો છે તેઓ ખુશીમાં છે.

(૫૨)

જે જમાઈ પડેજ લખનાર હોય તો લખે છે કે અત્રે ધરમાં અથવા અમુકની બહેનને છેડા છુટા થયા છે અમુક વખતે છોકરો સાંપડેલા છે. ફિકર કરશો નહિ તબિયત સારી છે.

પુત્ર પ્રાપ્તિ બદલ વેવાહીને વધામણીનો પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને અનેક સુખોપમા લાવક શા શ્રી ૨ જીવેરી જમનાદાસ મથુરાંદાસ. જોગત્રી સુરતથી લી. માતીલાલ પુરુષોત્તમદાસના જે શ્રીકૃષ્ણ વાંચજો જત અત્રે કુશળતા છે તમારો પત્ર વાંચી સમાચાર જાણ્યા છે. બીજી ગર્ભ કાલ રાતના એકાંત વાંચ મિનિટે અમારી દીકરી સૌ. કમળાને પાઘડી બાંધનાર દીકરો સાંપડ્યો છે. માદી કરાની તબિયત સારી છે. કંઈ ફિકર કરશો નહિ. કામકાજ લખજો જોઈતુ કરતું મંગાવજો. સં. ૧૯૪૮ના મહા શુદ્ધ ૫ ને ચાર ગરેહ દા. મગનલાલ માણેકલાલના જે ગોપાળ વાંચજો.

મિત્રને પુત્ર પ્રાપ્તિની વધામણીનો પત્ર:

સ્વસ્તિશ્રી મુંબઈ બદરે મહાશુભસ્થાને પામ પ્રિય મિત્રવર્ય શ્રી દામુભાઈ ડાહ્યાભાઈ જોગત્રી અમદાવાદથી લી. મળવાને આતુર ગિરધરજી બાણુભાઈના યથાયોગ્ય વાંચશો. જત અત્રે કુશળતા છે, આપને ત્યં પણુ તેમજ હશે. ઈશ્વર કૃપાર્થી ગર્ભ કાલ રાતના ચાર વાગે અમને પુત્ર રત્ન પ્રાપ્ત થયું છે તે વાત જાણીને આપને વધારે આનંદ થશે. મિત્ર મંડળથી આ વધામણીના સમાચાર કહેવાની તરફી લેશો. ધરમાં મારી તરફથી બહાર પૂછશો. છોકરાંને આશીર્વાદ તા. ૨૫-૧-૪૨.

(૫૩)

૨. સગપણ કર્યાની વધામણીનો પત્ર

શ્રી

સ્વસ્તિ શ્રી દેવગઢ બારિયા મહાશુભસ્થાને પરમવિવેકી શ્રી. ૨
 ગાંધી, અમૃતલાલ વખતયદ તથા ભદ્રવજી વખતયદ તથા મથુર વ-
 ખતયદ વગેરે જોગ શ્રી વાઘશિનોરથી લી. શા લલ્લુભાઈ જોઈતાનાસના
 જે જે શ્રીગોકુપેશ વાંચજો. જત અત્રે કુશળતાછે તમારી ભરદનો પત્ર
 ધણુ દિવસથી નથી નો લખરો ચિ. ભાઈ છગનલાલ તથા ચુનીલાલ તથા
 કેશવલાલ વગેરે છે. શ્રી કાકોરજી તથા સગાંવહાલાંના પુણ્ય પ્રતાપે
 ગમકાલ ચિ. ભાઈ ચુનીલાલની સગાઈ પરા. ગિરધરલાલ પિતામ્બરની દો
 કરી ઉજમ સાથે થઈ. કન્યા નવ વરસની, ગોરવરણી, ઉંચાકુળની અને ખો-
 ડ ખાંપણ વગરની છે તેથી વધારે ખુશી થવાનું છે હાલ શાહ. મોંજલાલ
 મોતીભાઈ તથા માસ્તર બાળકજી મનસુખામ જોગ રતનજી મોરીની દુ-
 કાને પહોંચાતો અવેજ કમુકાવેલો છે. એ વિષે ભાઈ છગનલાલને ખબર
 આપી છે. વેવાલી તરફથી લગ્ન લેવાની ઉતાવળ જણાય છે, તેનું
 નક્કી થશે એટલે જણાવીશું. સર્વે સગાંવહાલાંને જે શ્રીકૃષ્ણ કહેજો.
 કામકાજ લખજો. સ. ૧૯૪૬ના કારતકવદી ૧૪ દા છેટાલાલ મૂ-
 બજીના જે ગાંધી વાંચજો.

ભાગ ૧૨ મો. કંકોતરી વિષે.

લગ્નાદિ + ટાંજે કંકોતરી લખાય છે. પણ જેમની સાથે વધારે
 નિકટનો સંબંધ છે, તેમને કંકોતરી ઉપરાંત વિવેક અને આગ્રહ ભરેલો

+ શ્રીમત, જોનાઈ, અને ગાપૂજન વગેરે શુભ પ્રસંગે કંકોતરી લખાય છે.

પત્ર લખવાનો ધારો છે. કેટલેક કઠોણે કંકોત્રીને માટે ખાસ મશિન જા-
મ છે. અને કંકોત્રી લેનાર ગોરને જે જે દક્ષણ આપેછે તેની રજી કરેલી
નોંધ ઉપરથી મૂળ ધણી વ્યવહાર વાળવાનો દાખલો રાખે છે.

જનોઈ દેવાની કંકોત્રી.

સ્વસ્તિશ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને સર્વોપમા લાયક બટ છો-
ટાલાલ નરભેરામ પ્રતિશ્રી વડોદરેથી લી. અધ્યાર ગવરીશંકર પ્રભાશં-
કરના નમસ્કાર વાંચવા. જત ઇશ્વર કૃપાથી અમારે ઘેર ચિ. મળીધરને
+ ઉપવિત દેવાનું શુભ મુહુર્ત મહા સુદ ૫ ને વાર રવેકે તા ૨૨-૧-૯૩
એ નિરધાર્યું છે તે ઉપર સાથ + સર્વેને તેડીને પધારશે સં- ૧૯૪૯ ના
માહા શુદ્ધ ૧ને બુધે દા ગંગાધરના નમસ્કાર.

લક્ષ્મી કંકોત્રીનો.

* શ્રી ગણેશાયનમ :

સ્વસ્તિશ્રી પુણા મહાશુભસ્થાને પુન્યારાધે તીર્થ સ્વરૂપ મામા
મથુરભાઈવખતચંદ જોગ શ્રી નડિયાદથી લી. આગાધારક ચુનીલાલ
+ દક્ષણીમાં મૌલજી ધન ઉપનયન કે વૃત્તજી ધન શબ્દ વાપરે છે. અને
તેનો ઇષ્ટકાળ બતાવવાનો ચાલ છે. * કેટલાક સદકુટુંબ સદ પરિવાર અથવા
મિત્ર મંડળ સહિત કુટુંબ પરિવાર સાથે પધારીને શોભામાં વધારો કરશે
અથવા પધારીને કાર્ય સિદ્ધ કરાવશે કે આપના પધારવાથી કાર્ય સિદ્ધિ સારી
રીતે થશે એમ લખે છે.

* હાલમાં છપાવવાની સેઠ હોવાથી ગણપતિનું ચિત્ર પણ પાડવામાં
આવે છે. દક્ષણીમાં લક્ષ્મી કંકોત્રીમાં લખાય છે કે ઇશ્વર કૃપાથી કનિષ્ઠ
વચટ કે જેષ્ટ પુત્ર ચિ અમુકનો વિવાહ અથવા શરીર સંખ્યા અમુકની કન્યા

(પંપ)

લલ્લુભાર્ધના પાયે લાગુ વાંચશે. જત અત્રે ચિ. બહેન નર્મદાનાં શુભ
 લગ્ન સં. ૧૯૪૮ના ચૈત્ર શુદ્ધ પને વાર બુધનાં નિરધાર્યો છે તથા મંડપનું
 શુભ મુહૂર્ત સુદ્ધ ૨ નું છે તે ઉપર સાથ સર્વેને તેડીને વહેલા પધારજો. આ
 પળા આવવાથી મંડપની શોભા વધશે. સં. ૧૯૪૯ના ફાગણ વદ ૫. દા.
 કેશવલાલ લલ્લુભાર્ધના પ્રણામ વાંચજો.

લગ્ન ટાણુનો પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી પુણા મહાશુભસ્થાને પુજ્યારાધે તીર્થ સ્વરૂપ મામા મથુ-
 રભાઈ વખતચંદ જોગ શ્રી નડિયાદથી લી. આજ્ઞાધારક શાહ ચુનીલાલ
 લલ્લુભાર્ધના પાયલાગુ વાંચશે. જત અત્રે કુશળતા છે. આપનો પત્ર આ-
 વ્યો તે વાંચી સમાચાર જાણ્યા છે. આ સાથે ચિ. બહેન નર્મદાના લગ્નની
 કંકોતરીઓ બીડીછે તે ગોરની મારફતે જોને તેને પહોંચાડવજો, અને
 તેમને મજેલી દક્ષણની યાદી કરાવજો. હવે લગ્નના દિવસ પાસે આવેલા-
 છે. તમારા આવ્યાવગર ચાલશે નહિ. તમે નહિ આવો તો અમને આ-
 પવા લેવાના વ્યવહારમાં તથા કામકાજમાં ઘણી મુઝવણ થશે; માટે આ
 પત્ર દેખત કામથી પરવારીને જેમ બને તેમ તાકીદથી નીકળજો. સાથે
 ચિ. મોહનલાલ તથા મનસુખભાઈને તેડી લાવજો. આ બાબતમાં તીર્થ
 સ્વરૂપ મામા અમૃતલાલ વગેરે ઉપર પત્ર લખી મોકલેલો છે. બીજું

(નામ) સાથે અમુક ઠેકાણે ફલાણે દિવસે કરવાનો નિશ્ચય કરેલો છે તો આપ
 સહકુટુંબ સહ પરિવારથી પધારી મંડપને શોભા આપશો એવી આશા છે
 ઇ. અને કન્યાની કંકોતરીમાં લખાય છે કે ચિ- કન્યા (નામ) નો વિવાહ
 ફલાણે ઠેકાણે અમુકના જેટ અથવા કનિષ્ઠ પુત્ર (નામ) સાથે ફલાણી મીતિએ
 કરવાને નિર્ધાર્યું છે. •૪૦

તમારે ત્યાંથી યાદી પ્રમાણે સાગાન લેતા આવજો. તેનો દિસાખ અર્થ આ-
વેથી સમજીશું. જરૂર જરૂર આવજો. સં. ૧૯૪૬ ના ફાગણ વદ ૫ ને ,
વાર શુકરે. દા. પોતે.

ભાગ ૧૩ મો. માઠી ખમરના પત્રો વિષે.

દુનિયામાં નામ તેનો નાશ છે. મોતની જાળમાં કસાયેલા પ્રાણી પાછો
આવતો નથી માટે ' મરણસમાન શોક નથો ' એમ કહે છે. જે પત્રથી
મરણના સમાચાર મળે છે તે પત્રને ૧ માઠી ખમરનો પત્ર કહે છે.

મરણના પત્રને શીરનામે ' પત્રગ્મશુભ છે ' એમ લખાય છે. કેટલાક
તો એવા પત્રોમાં શ્રી અથવા શ્રીના વગેરે જે નિશાનીઓ મંજળવાયક છે.
તે, તથા કુશળતાની વાત પાળુ લખતા નથી એવા પત્રોમાં મરનારનું નામ,
દેહાંતનો સમય, તથા કારણ અને સમાધાનકારક ચાર શબ્દો લખવાનો
વહિવટ છે. જે વૃંદાનું મરણ હોય તો દિવસકપર આવવાની સૂચના પણ
તેજ પત્રમાં યોગ્ય રીતે છે. [ગુઓ કાળોતરીના નમુના]

મરનારને માટે લખાણમાં બહુમાનવાચક શબ્દો વપરાય છે જેમકે
શુજરી ગયા છે, ' દેવલોક પામ્યા છે, ' ' વૈકુંઠવાસ કર્યો છે, ' ' સ્વર્ગ '
વાસી થયા છે, ' કૈલાસ પધાર્યા છે, ' ગોસ્વામિને ' લીલા વિસ્તારી છે
અને રાજ્યોને ' પધ્યા છે ' એમ લખે છે.

બાળકની કાળોતરી-

સ્વતિશ્રી જામનગર મધે જાની પ્રભાશંકર દેવશંકર જોગ શ્રી
૧ જ્યાં ટપાલની સગવડ નથી. અથવા નજીકનાં ગામ હોય છે; ત્યાં અને
રાજ દરબારમાં બેપિયા (બ ગિયા) મારફતે કાળોતરી પહોંચાડવામંદ આવે છે.

અમોદાવાદથી લી. દેવે મહાશંકર જોઈતારામના નમસ્કાર વાંચ્યો. જ
ત અમારો દીકરો ચક્રાલાલ પોષ પદી. ૮ ને વાર ગરેડોએ રાતના નવ
વાગે ગુજરી ગયોછે. તે ઘણુ માઠું થયુંછે. પણ ઇશ્વરને ગમ્યું તે ખરૂં તે-
માં આપણો ઇલાજ નથી સં. ૧૯૪૯ ના પોષવદી. ૯ ને વાર શુક્ર

મોટાની કાગોતરી

૪૩૨ મઝે ભાઈ દામોદરદાસ ઘણેલાભાઈ. જોગશ્રી ગોધ-
રથી લી. ત્રવાડી આળકૃષ્ણ મનમુખરામ. જત અત્રે તમારાભાઈ નાથજી
ઘણેલા ભાઈ પાંડુગેગના આગ્રહથી કારતક ૧૬ ૬ ને રોજ સમારના
નવવાગે દેવનોક પામ્યાછે. તે ઘણી માડી વાત થઈછે. પણ ઇશ્વર સત્તા
આગળ આપણો ઇલાજ નથી સં. ૧૯૪૯ ના કારતક ૧૬. ૭

ભાગ ૧૪ મો દિલાસાના પત્ર વિષે.

શોકમાં ભાગ લેવાને જાયછે તેને દુઃખવટે અથવા કાણે ગયા
કહેછે તેઓ શોકાતુરને પ્રસંગાનુસાર દાખલાથી ધારજ દેછે. પણ
જેઓ જઈ શકતા નથી તેઓ મરનારના કુટુંબને દિલાસો મળવા જે પત્ર
લખેછે તેને દિલાસા પત્ર કહેછે. મરનાર આળક. ગુડાન. વૃદ્ધ. નિર્વશ
કે પતોતું, અને પુત્ર કે કન્યા અવગ્યામાં હતું, એ વગેરે આપતનો તથા
તેની લાયકીનો વિચાર કરી દિલાસાનો પત્ર લખવામાં આવેછે.

દિલાસાના પત્રમાં મરનારના વિયોગથી થતો ખેદ, તેમની લાયકીનું
ચર્ચન અને તેમના કુટુંબને સમાધાન માટે ઉપદેશ લખવામાં આવેછે.

દિલાસાનો પત્ર.

ચિતણિયાશેરી. વડોદરા તા- ()

પરમ શુભરહેક ત્રવાડી દામોદરદાસ વ્રહેલાભાગ.-

છંદર.

વિ. વિ. આપનો પત્ર વાંચી ઘણો ખેદ થયો. તેઓ જાને કુદોગી સાહસિક હિંમતવાન અને ઘણા માયાળુ હતા. જે જે ટેકાણે તેમણે નોકરી કરી, તેને ટેકાણે લોકોની પ્રીતિ મારી મેળવી છે. તેમના સ્વર્ગ વાસ્યથી શોકકિત્તપત થાયછે પણ તે વાત કાઠના હાથમાં નથી. તમે તો સમજી છો. એ આખતમાં તમને વધારે લખવું પડે તેમ નથી. મારાથી અવાશે, તો હું દસમા કિપર આવીશ. બી. મહેતા મણીલાલ મૂળજીના ગમસ્દાર.

મિત્રને દિલાસા પત્ર.

પરમપ્રિયભાઈ મણીલાલ મૂળજી મહેતા-વડોદરા,

વિ. કે. આપનો પત્ર વાંચી વધારે ખેદ પામ્યો. સૌ. સદા જેવી સુવડ અને સદગુણી સ્ત્રી ઘેર ઘેર નીપજવી દુર્લભ છે. દુનિયામાં યુવાવસ્થામાં ધરભાગે તેના જંવું એકે દુઃખ નથી, પરંતુ તેમાં આપણો ઇલાજ ચાલે તેવું છેજ નહિ. એ વાત ઇશ્વર સત્તામાં રહેલી છે. સુખ દુઃખ માણસને માથે હોયછે માટે જે કષ્ટ પડે તે હરીચ્છા મानी સહેવું જોઈએ. મેં સાંભળ્યું છે કે તમે ઘણોજ શોક કરો છો. કોઈ રીતે શાન્તિ પકડતા નથી તો એ વાત સારી નથી. દુનિયામાં સ્ત્રીજાત મળતી વસ્તુ છે. કાલે સવારે તમારા દુઃખના દિવસ વહીજશે. હું તમને એક અગત્યની વાત આ વખતે જણાવું છું તે ધ્યાન દઈને વાંચશો—

એક માણસ પોતાનાં માતાપિતા અને કુટુંબપરિવાર સહિત સમુદ્ર માર્ગે પરદેશ જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં ભારે તોફાન થવાથી વહાણ ભાંગ્યું.

એણે તે ગમરાયો. થોડી વારમાં જીવાન છાકરો અને સ્ત્રી લાસગયાં. તેથી તેડ્યો નહિ. અને જ્યારે માળાપનો વિયોગ થયો ત્યારે ધીરજ છોડી આ-
કંદ કરવા માડ્યું પણ તેમા વળે શું? હૃદયે તેને આવા દુઃખમાં મદદકરી
એક પાટિયું લાથ લાગવાથી તે પોતે બચીને કિનારે આવ્યો. પછી પોતાને
દેશ ગયો ત્યાં ફરીને લગ્ન કર્યું તેમાં તેને પહેલાંના જેવું સંસાર સુખ મળ્યું.
એ ઉપરથી સાર એટલેજ છે, કે દુનિયામાં સ્ત્રી જન મળતી વસ્તુ છે.
તેજો દામ પુરી શકાય છે. જોકે ગયું પ્રેમી માણસ મળશે કે નહિ એવાત
શક ભરેલી છે અને તેજો પ્રસંગ આવે પસ્તાવાનું કારણ મળે છે તોપણ
તેથી છંક નિરાશ થવું જોઈએ નહિ, કેમકે તે પૂર્વના સંસ્કાર પ્રમાણે મળી
આવેછે. માત્ર પિતા દુર્લભ વસ્તુ છે, તેમનો બદલો કોઈ વાળી શકે
તેમ નથી. તમારે માથે તે છત્ર છે હદથી વધારે શોક કરીને અમર્યાદ થવું
સારું નથી. ઘરમાં બેસી રહેવાથી એ વસ્તુ વધારે યાદ આવશે, માટે જેમ
બંને તેમ નવગ બેસી રહેવું નહિ. કાંઈ ધંધામાં ચિત્ત પરોવી મન
વશ રાખવું. તમારા જેવા સર્જનને હું શું લામું? મને આશા છે કે મિત્રતા
યાદ લાવીને પ્રત્યુત્તર લખશો. તા. ૧ ૧ ૮૧

લી. શુભેચ્છક મોરારજી નારણજી.

માળાપના દિવાસા પત્રમાં—જગતમાં માળાપ જેવું કોઈ ઉપકારી ન-
થી, પણ આવજ્ઞાની દોરી ખુદે ત્યાં આપણો ઇલાજ નહિ, આજના સમ-
યે તમને મૂકીને ગયાં તેસારું થયું છે તમે તેમની આખર પ્રમાણે ઉત્તર
ક્રિયા કરશો, અને તેમના આત્માને અક્ષય સુખ મળે એવું પ્રભુ પાસે
માગશો.

જીવાનના દિવાસા પત્રમાં—પૂર્વના સંસ્કાર પ્રમાણે સૌ આવીમળે-
જી હોય છે તમારે અને તેમને જ્યાં સુધી સંબંધ હતો ત્યાં સુધી તે તમારી-

પાસે રહ્યા. વધારે શોક કરવાથી શરીરને હાની પહોંચશે. તમે એવા ધણુક દાખલા જોયલા છે આવા પ્રસંગે માણસે ધીરજ રાખવાની છે. જો તમે કંઈ નહિ થાઓ તો ઘરમાં સો ગમરાઇ જશે.

ભાગ ૧૫ મો. પરચુરણ પત્રો.

ઉત્તેજન માટે લલામણુ પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી પુણા મહાશુભસ્થાને પરમશુભેચ્છક ગાંધી બેગીલાલ બીખાભાઈ જોગશ્રી ઉમરેદશી લી. ગાંધી મોહનલાલ અમૃતલાલના જે ગોપાળ વાંચજો. જત અત્રેથી પરી, મૂળજી મોહનલાલને રોજગાર માટે પુણે મોકલ્યા છે. તેમને સારી રીતે ઠેકાણે પાડશે. અમને તમારો પાકો ભરોસો છે આપનો વારંવાર ખપ પડ્યાથી અમે ધણી તરફી આપીએ છીએ, અને આપ તેને માટે શ્રમ લોહાં તે ઉપકારનો બદલો અમે વાળી શકવાના નથી. જગતમાં તમારા જેવા મિત્ર નહિજ થાય. આપ એક વખત અત્રે પધારી અમારૂં ઘર પાવન કરશો. હવે શરદ પુનમ પાસે આવેલી છે, તો શ્રીડાંકરજીને બદલે પણ પધારવાનું કરશો. મૂળજી પારેખને સારે ઠેકાણે લગાડશે એવી હિમેદ છે. તે ગરીબ માણસ છે. ઠેકાણે પડી શેરમુત્તાર મેળવશે તો આપના હકમાં હુવા દેશે. અત્રે દુકાન સારી સ્થિતિમાં છે. એક વખત દર્શનનો લાભ આપશો. પત્રનો ઉત્તર જરૂર લખશો. સં. ૧૯૪૯ ના ભારદવા વદ. ૪ ને વાર શોમે.

આટે માર્ગે જતાને અટકાવવાનો પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી પુણા મધે રાજેશ્રી મૂળજી મોહનલાલ જોગશ્રી પડાળથી લી. શાહ કેશવલાલ જેઠાભાઈના જેગોપાળ વાંચજો. જત અત્રે કુશળતા.

જે તમારો પત્ર નથી તે હીક નહિ પરદેશમાં જઈને પત્ર લખવાનું આ-
 ઘસ કરવું નહિ. તમને ઉમરેહથી બલામળ અપારી પુણે મોકલ્યા, પણ
 ત્યાં તમે ચિત્ત લગાડીને સારું કામ કરતા નથી એવું સાંભળ્યું છે જ્યાં શેર
 જીવાર મળે ત્યાં વાતનછે એમ માનવું નેહએ, અને ત્યાં ખરા અંતઃકરણ-
 થી ધણીનું કામ કરવું નેહએ. કામ કરવામાં કોયરાઈ કરશો, તો તમારું
 ખગડશે. તમારા શેરે જે ત્રણ વખત દપકો દીધા છતાં તમે પોતાની ચાલ
 સુધારતા નથી તે વાત જાણીને અમે ઘણા દલગીર થયા છીએ. તમારી
 બાબતમાં ભોગીલાલ ગાંધીએ ઉમરેહ તરફ ધણી દપકો લખેલો છે. પણ
 હવે સારું કામ નહિ કરશો તો માઠું પરિણામ ભોગવવું પડશે. કારણ કે
 તમારા શેર ઘણા ગુસ્સે થયેલા છે. તેથી ફરી ફરીને તમારા ચુન્દા સાંખશે
 નહિ. અને તેબાબતમાં અમારાથી હવે પછી કંઈપણ લખી શકાશે નહિ
 કારણ કે તેમાં તમારો વાંક છે, માટે હવેથી સાંભાળીને ચાલશો તો તમે
 સુખી થશો. તમારે નકડી સમજવું કે દુનિયામાં ચઢતી પડતી પોતાની
 કરણી ઉપર આધાર રાખે છે. વનો વેરોને વશ કરે છે, અને કામ કરે છે
 તે કામણ કરે છે. માટે તમારે પોતાના ઉપરીનું મનરંજન થાય તેમ ચાલ-
 વુ. તેથી ભવિષ્યમાં સુખી થવાનો સંભવ છે. સં ૧૯૪૯ ના માગસરશુદ્ધ ૨
 ગરેઉ દા. નરોત્તમ માણેકલાલ ગાંધીના જે ગોપાળ વાંચજો.

નાતિ સુધારા વિષે.

સ્વરિતશ્રી નડિયાદ મહાગુબરથાને શુભાપમા લાયક શ્રી ૫ દેસાઈ
 હરીદાસ વિહારીદાસ જોગ શ્રી વડોદરેથી લા. પટેલ દામેશ્વરદાસ અમથા-
 બાઈના + જેશ્રીકૃષ્ણ વાંચજો. જત અત્રે દુરળતા છે. આપની તર-
 ફના સમાચાર લખશો. બીજું લખવા કારણ એ છે જે, પાટીદારની

ખામશામાં જે શ્રીકૃષ્ણને ખદલે રામરામ વાપરે છે.

નાતમાં આપ તો કેળવાયલા આગેવાન ગૃહસ્થ છો. નાતમાં કન્યાપરણા-
વનાં, વળાવતાં અને મરનારની ઉત્તરક્રિયામાં મહાભારથ ખરચ કરવા
નો હોવાથી ઘણા ખરા લોકો તદ્દન ખેંચીજવા લાગ્યા છે. વળી જેઓ હીક છે
તે પણ આખરે તેવા થશે, માટે તે સંબંધે કંઈ વિચાર કરી ખરચની
હદ અધાયતો લોકોને તાણાવું પડે નહિ, અને કરજદાર થયેલા ભાઈઓને
તરવાનો પ્રસંગ મળી શકે. નાતના અસહ્ય ભોગને લીધે કેટલાકને તમા-
ઓ મારીને પણ મોં લાલ રાખવું પડે છે અમારા જેવા સાધારણ માણ-
સો એ વાત ઉપાડશે તો તેને ઘણા ખરા હશી કાઢશે. અને જોઈએ એવો
અદોષસ્ત કરવા જતા હલટા પડી કહ્યે કે ઘરમાં સીધાં પાણી ખુટયાં
એટલે સુધારો કરવા નીકળ્યા ! પરંતુ આપ જેવા પ્રતિષ્ઠિત પુરુષા એકામ
ઉપાડી લેશો તો એ વાત વધારે વજનદાર થઈ પડશે. વળી આપણા કૃષ્ણ
ધંધામાં પણ વિશેષ સુધારો વધારો કરવા જેવી ઘટતી તજવીજ થવી
જોઈએ. હાલ ઘણા ખરા સાધારણ અભ્યાસ કરેછે, અને કૃષ્ણ ધંધા કર-
વામાં એજ ભરેલુ સમજી સરકારની છેક નંજીવી નોકરી પંસદ કરે છે
ત્રેથી અંતે ભારે હાની થવાનો ભય રહે છે. વળી વતન છાડી પરદેશ જવા-
ને પાછા હડે છે, અને વડીલોપાછંત જમીનનો ભાગેપડતો ભોગવટો કર-
વામાં ગુંધાઈ રહેછે; તેથી કેટલાક કુટુંબમાં તો જમીનના એવા નાનાહિસ્સા
થઈ ગયા છે કે હવેની પ્રવનને માટે તેના વિભાગ કરવા હોયતો થઈ શકેજ
નહિ. ટુંકામાં એટલુંજ કે નાતિ સુધારા માટે આપ જેવા શ્રીમંત આગે-
વાનોએ ધ્યાન આપવું જોઈએ. છોકરાને વિદ્યાનો સંસ્કાર થાય તેની
સાથે ધંધા હુન્નરની કેળવણી મળે, અને આપણા જીનો ધંધો વધારે તેજ
થાય તેમ કરવામાં આગળ પડે એવી તજવીજ કરવી જોઈએ. નાતનાં
આણાં પીઆણાના વટવ્યવહાર, નાતિ ભોજનનો કર, અને વરનું ગજવું

એ ત્રણ વાતો પર પુરેપુરું લક્ષ દેવાની જરૂર છે, જે એ કામમાં તમારા
જેઠા માણસ અગ્રેસર થશે તો તે કામ પાર પડશે, અને તેથી તમારી કી-
ર્તિમાં વધારો થશે. કામ સેવા દર્શાવશો. મીતિ સંવત્ ૧૯૪૯ ના પોષ શુદ્ધ ૨.

મિત્રને પત્ર (બાળ લગ્ન નિષેધ.)

સ્વસ્તિશ્રી મહેમદાવાદ મહાસુભચ્ચાને પરમ પ્રિય, યુગુનિધાન,
શ્રી, ૩ મહેતા મણીલાલમૂળજી જોગશ્રી નડિયાદથી લી. સ્નેહાંકિત. ગાંધી
મુનીલાલ મૂળજીનાં જોશ્રી કૃપણ વાંચજો. અત્રે કુશળતાએ સરસ્વતિરૂપ
ચંચળ તથા ચિ. હીરાનાં લગ્ન લેવા આવતનો પત્ર પહોંચ્યો. પણ મારા
વિચારમાં તેમ નથી. સાતવરસની કન્યાનું સગપણ કરી તેનાં લગ્નકરી
નાખવાં સાહસ ભરેલું છે. લાયક વરની અછત હોય તો તેનું સગપણ
કરી રાખવું, અને અગિયારમે વર્ષે તેને કન્યાદાન દેવું. માબાપ
તો દલાલ છે, તેમણે જેઠા વિચારીને પગલું ભરવું. છોકરી કરતાં પાંચ
માત્રવર્ષે મોટો, યુદ્ધિમાં ચંચળ, અને રૂપવાન છોકરો પસંદ કરવો.
માત્ર છોકરાની પરીક્ષા તજીને તેના માબાપની મોટાઈ તરફ જોવું
નહિ. મોટી ઉમરની છોકરી થયા પછી લાયક વર મળવામાં હરકત
આવતી હોય તો નાનપણમાં તેનું કોઈ દેકાણે સાંધીરાખવું તે ઠીક છે
પણ તેનું લગ્ન તો અગિયારમે વર્ષેજ કરી લેવાતો વિચાર રાખવો.

કૂળવાનના છોકરા ઘોડિયામાંથી જડપાય છે તેપ્રમાણે તમારા
દીકરાનો વિવાહ થયો છે, પણ તેની દશ વરસની ઉમરમાં લગ્ન કરવું
ખરાબર નથી. હું તો તેના સગપણ વખતેજ આડે આવનાર હતો.
પણ તમારી ઇચ્છા વધારે હોવાથી કંઈ બોલ્યો નહોતો. લગ્નની ગાંઠ
કોને કહેવી, અને સ્ત્રી તથા પુરુષ તે શીવસ્તુ છે એ વિષે કંઈ પણ બા-

જક સમજતાં નથી. સરખી વયનાં કે કળેડ વરકન્યાથી આગળજનાં કેવો ભવાડો થાય છે, તથા તેની પ્રગ્ન કેટલી કોવત રહિત હોય છે તે વાત અગ્નણી રહી નથી. તમે હાલમાં લગ્ન કરશો તો વધારે ખરચમાં આવી પડશે. કદાપિ તાણી તુર્શીને કરવા જશો તો પાછળથી પસ્તાશો, માટે અમારી સલાહ પર વારંવાર વિચાર કરવું. પ્રીતિ લોભ રાખશો. ધર-માંથી સૌને જ્ઞાત્રીકૃષ્ણ કહ્યા છે છોકરાને આગીવાદ. કામકાજ લખવું. જોઈતું કરતું મગાવવું સં. ૧૯૪૧ ના માગશર સુદ. ૨ રવેકુ

રસાદિ પત્રો વિષે.

રસ નવ છે સુંગાર, દાગ, કડણા, રૌદ્ર, વીર, બિભત્સ, ભયાનક અદ્ભુત અને શાન્તરસ. જે લેખક કુશળ હોયતો સામાના મનપર હરકોઈ રસ વિષે પુરે પુરી જાપ પાડી શકે છે જુદા જુદા પ્રસંગે જુદા જુદા રસનો દેખાવ માનુષ પડે છે.

૧ સ્ત્રી પુરુષની પ્રીતિનું વર્ણન અને કોઈ પ્રદારની શોભાને દેખાવ, એટલે જે વર્ણન સાંભળતાં પ્રીતિ ઉપર અથવા જેમાં પ્રીતિનું વર્ણન હોય તેવર્ણન સુંગાર રસ કહેવાય છે.

૨ પૃથ્વી ઉપર અભિમાની—જળવાન મનુષ્ય એકાદ યુક્તિવાન દુર્બળથી પશુ પરાજિત થાય છે. તે; અતિ કૃપણનું સંચિત ધન તેણે પોતાની હયાતિમાં કેવી રીતે મેળવ્યું હોય છે તે; સમયોચિત ભાટ કે મસ્કરાની વાણી; સુધ્ધિનું અતિ રયૂળપણું; વાગ્દોષ અને કોઈની ક્રોધી, વગેરે જાળનું વર્ણન હાસ્યરસમાં આવી શકે છે.

૩ કોઈના દુઃખનું, વર્ણન સાંભળતાં દુઃખ ત્રાસ અથવા શોકથી દયા ઉત્પન્ન કરનારી વાત કડ્ડણ રસમાં સમાવી શકાય છે, (જુઓનમુનો)

૪. સામા માણસ ઉપર ઉત્પન્ન થયેલા ક્રોધનું વર્ણન રૌદ્ર રસમાં આવી શકે છે.

૫. જુસ્સો, ઉત્સાહ કે હિંમત આપવા અપાવવા સંબંધી વર્ણનમાં વીરરસ આવી શકે છે. યુધ્ધને પ્રસંગે સ્વભાવિક રીતે વીરરસ ઉત્પન્ન થાય છે. દુકામાં એટલુંજ કે જેમાં પાણી ચઢે છે તે વીરરસનું લક્ષણ છે.

૬. યુધ્ધ થઈ ગયા બાદ તે ભૂમિનો દેખાવ, જેવો કે ધડ, માથાં, અવયેવો; લોહી, માંસ વગેરે ગંદકી; કાદવ—કીચડ, દુર્ગંધ વગેરે અલુગમતી અને અકળામણ આવે એવી બાબતોનું વર્ણન અર્થાત્ ક્રોધના અવગુણ કે ક્રોધની નિદાનું વર્ણન બીભ્રસ્ત રસમાં આવી શકે છે.

૭ વન પ્રદેશમાં દાવાનળ, ઝાડીમાં રાત્રી પડવી, પડોશમાં થતા સર્પાદિક શબ્દ, રમશાન વગેરે જગામાં અગ્નિના અકસ્માત્ ભડકા, ધરતીકંપ, ધાડ, કોલેરા, ચોર. પર્વત ફાટવો, જીવાન સ્ત્રીપુરૂષની કે સુવાવડી સ્ત્રીની મરણ વેળાની આકૃતિ, ઉન્મત્તનો પ્રસંગ, ઉપરીનો બળાત્કાર વગેરે ભયના પ્રસંગમાં ભયનાક રસ લાવી શકાય છે.

૮ ઇશ્વર કૃપાથી કિંવા દૈવ કોપથી નવાઇ થાય, વિદ્વાનને છેક ઘેલ-ચ્છા ઉત્પન્ન થાય, મા દીકરાને મારી નાખે, શરીરપર થઇ ચાલ્યો ગયા છતાં સર્પ કરડે નહિ. વાઘપર હાથ ફેરવ્યા છતાં કાંઈ થાય નહિ, અગ્નિમાં પ્રવેશ કરતાં પણ બળે નહિ, વગેરે એટલે સૂઝીના ધર્મથી વિરૂદ્ધાચરણ અદભૂત રસમાં આવી શકે છે.

૯ વિષયોનો ભાગ, અથવા અશ્ચર્ય, સંત સમાગમ, ઇશ્વરી ચિંતા સંસારમાં સાર બુદ્ધિ, પ્રત્યેક વસ્તુમાં ગુણ બેઈ કર્તાની સ્તુતિ કરવી

વચેરે જેથી તલ્લિનતા થાય તેવું; અર્થાત્ નીતિનું કે ઉપદેશનું વર્ણન થાત રસમાં સમાય છે જેમકે—

શુરને શિશ્યનો પત્ર.

કૃપાસિંધો! જે અનુમદ આપે કયો છે, તેનો અનુભવ કરતાં આ નિ-
રસ વિષય વાસના દૂર થાય છે. આપે મહારા જેવા ક્ષુદ્ર પર કૃપાકરી એથી-
જ કૃત કૃત્ય થયોહું. પ્રભો! આ લાભ મહત્ત્વ પુણ્ય રાશીનો પરિપાક છે.
આપ જેવા દયાળુ પુરુષ પૃથ્વી પર નહોત, તો યમરાજને ત્યાં નર્કમાં જ-
આ પણ ન રહેત અને પૃથ્વી પણ પાપ બાર સહન ન કરી શકત, ઇશ્વર
ધર્મ રક્ષા માટે અવતાર ધરે છે એ નિઃશંક છે આપના તત્ત્વ બોધથી
મહારાં સર્વ કૂળ ઉન્નત થયાં છે. આપના પદ પદ્મની રજનો આ કિંકર પ્ર-
ત્યક્ષ દર્શનની આકાંક્ષા રાખે છે તેને માટે કૃપા કરશે. જો આપની અનુ-
દા હોય તો આપની પાસે આવું. ઐહિક અશાશ્વત પર મને હવે પ્હેલાં
જેવો મોહ નથી, લી દાસાનુદાસ () ના શીર સાષ્ટાંગ પ્રણામ.

વર્તમાન પત્રના પત્રો વિષે,

વર્તમાન પત્રથી અનેક ફાયદા થાય છે. ચાલતી રૂઢીમા સુધારો
વધારો કરવો હોય તો રાજ્ય પ્રજાનું સંપૂર્ણ ધ્યાન ખેંચનાર તે છે. તે
વિદ્વાનોની ઢાલ છે. સુધારાનું હથિયાર છે, અને હરકોઈવાત ત્વરાથી
મહારા મ્હાડવાનું અમુલ્ય યંત્ર પણ તેજ છે. એનો શોખ સુધરેલી પ્રજામાં
અતિશય હોય છે તેના વાંચન શોખથી માણસનું મન શ્રોત્ર, ગંભીર, ટકી
અને સાર વસ્તુને ગૃહલુ કરનાર થઈ શકે છે. માટે દરેકે વર્તમાન પત્ર
જાંચવાં જોઈએ, તથા દેશ હિતને માટે તેના લખાણમાં ભાગ લેવો જોઈએ
વર્તમાન પત્ર સાથેના પત્રોના આર ભાગ થઈ શકે છે. (૧) સ્વતંત્ર

(વિચારનો પત્ર. (૨) સાર્વજનિક બાબતની નોંધ. (૩) સમાચાર પત્ર (૪) ચર્ચા પત્ર. તે પૈકી છેવટના બે નમુના આપ્યા છે.

સમાચાર પત્ર.

વડોદરા તા. ૧૧-૧૨-૯૨

ઋતુ—હવા ઠીક છે. લોકોની સુખાકારી સારી છે.

રેલવેની ધામધુમ—શ્રીમંત સયાજીરાવ ગાયકવાડ યુરોપના પ્રવાસથી પધારવાના છે. ઘણું કરીને તેઓ નામદાર બનેવારી સ. ૧૮૯૩ ની બીજી તારીખે રાજધાનીમાં પધારશે. તેમના વિયોગથી વ્યાકુલ બનેલી પ્રજા દર્શનને માટે વધારે અધીરી છે. તે પોતાનો પ્રજાભાવ પ્રદર્શિત કરવાને નાના પ્રકારની તૈયારીઓ કરે છે.

કમિશન—કેળવણીના સુધારા વધારા સંબંધી તપાસનું કામ ચાલુ માસ આખરે પુરું થશે. હાલ તેઓ એકંદર હેવાલ તૈયાર કરે છે. તે પ્રમટ થશે એમ સંભળાય છે.

ફરજીયાત કેળવણી—શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર સ્વરાજ્યમાં ફરજીયાત કેળવણી દાખલ કરવા માગે છે. અને તે બાબત વિદ્વાન મંડળના અભિપ્રાય પણ માગેલા છે, તેને માટે રા. બા. કાંટાવાળા વધારે ઉત્સુક છે. એટલુંતો નક્કી જ છે. કે કેળવણીના સંબંધમાં હાલના પ્રધાન મંડળનું તથા મહારાજાશ્રીનું વલણ ધણું જ છે.

કલાભવન—કલાભવનનું કામ જોરમાં છે તે શાળાને અંગે રાખે. હું સંમતિસ્થાન તથા ચાલતું કામ હરકોઈ માણસને ધ્યાનથી જોવા લાયક છે.

લક્ષ્મીવિલાસ—રાજમહેલ જોવાને મળતા પાસ બંધ થયા છે કેમકે તેમાં મહારાજા સાહેબને રહેવા માટે સોંપ થાય છે.

(૫૮)

ચર્ચા પત્ર.

સત્યસોધક અધિપતી સાહેબ.

વિનંતીકે આપના ગયા અંકમાં પુસ્તકો પઠાવી લેનાર વિષે જેમ ચર્ચા થઈ હતી. તેમ નવા ઉત્પન્ન થતા અંથકારો ઉપર પણ ટીકા કરવાની વધારે અગત્યતા છે એમ જાણીને હું ચાર શબ્દો લખી મોકલું છું. તો તે આપના માનવંતા વર્તમાન પત્રમાં પ્રગટ કરશે એવી આશા છે.

હાલમાં અંથકર્તા થવાનો પવન ફેલાયો છે, પણ તેમાં પોતાની શક્તિનો વિચાર કરે, એવા ઘણાજ થોડા હશે. પોતાને હાથ લીધેલા વિષયનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન ન હોય, તો તે વિષયને સાનુકુળ અર્થોમાંથી જરૂરી બાબતોનો ઉતારો કરીને પણ અંથકાર થવું; તેથીજ મોટું માન છે એમ કેટલાક સમજે છે. આ એવ અજ્ઞાન અથવા અધકચરા વર્ગમાંજ છે એમ નહિ પણ વિદ્વાન વર્ગમાં ગણાતા ગૃહસ્થોને લાગ્યો છે. બીજાને છયોક ઉતારો લીધા છતાં તેમનો ઉપકાર નહિ માનતાં, એટલે સુધી દંભિકપણું જણાવે છે કે જાણે પોતેજ એના સંપૂર્ણ જ્ઞાતા ઉત્પન્ન થયા હોય. આ કેવી શરમની વાત છે? આપ અને બીજા વર્તમાન પત્રના અધિપતિ એવી બાબતપર ખાસ ધ્યાન આપશે એવી હિમેદ છે. હાલ નમુનાને માટે હું બે અંથકારનાં પુસ્તકો પઢરના ખરચે મોકલાવું છું તેમાં હેતુ એટલોજ છે કે સારાઓને ઉત્તેજન મળે અને નકલ કરનારાઓને પસ્તાવો થાય તા. ૨૧-૧૨-૯૨

બેસતાવર્ષે લખાતાપત્રો.

વેપારીનાપત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી મુ'બઈ બંદરે મહાશુભસ્થાને શા શ્રી પ. પરી ચુનીજાલ.

લલુભાઈ જોગ શ્રી ગોધરેથી લી. પરી. ગીરધરલાલ પિતાંબરદાસના જે
 મોપાળ વાંચજો. જાત સમાચાર ૧ જાણજો. અત્રે ગોરસ સમયે શ્રીx સારદા
 પૂજન રૂડી રીતે કર્યું છે. તમે પણ આનંદથી કર્યું હશે. જવાબ આવેથી
 જાણીશું. દેશાવરનાભાવની વિગત—x૧૭ મુખધના ૧૬૧૧૧=અમદાવાદના
 ૧૬૧૧= પોળિયાના. કામ કાજ લખજો. સં- ૧૯૪૯ ના કારતક શુદ્ધ ૧
 હીરાલાલ છોટાલાલના જે મોપાળ વાંચજો.

* સાધારણ લોકમાં લખાતો પત્ર.

પ્રિયભાઈ પુરષોત્તમ કહાનજી ગાંધી. અમદાવાદ.
 વિ. વિ. અત્રે ઇશ્વર કૃપાથી આનંદભેર દિવાળી કરી છે. તમારે
 ત્યાં પણ થઈ હશે. હવે નવા વર્ષમાં પણ આપણને શ્રી પ્રભુ સારી રીતે
 મુખી રાખી સુજશ આપે એવી પ્રાર્થના છે. તમારા તરફના સમાચાર
 જણાવશે. લી. કૃપાશંકર દોલતરામના આશીર્વાદ

જૈનમાં ક્ષમા ક્ષમા વનને માટે લખાતો પત્ર.

સ્વરિતશ્રી પાર્શ્વજિન પ્રણમ્ય વડોદરા મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે.
 જિતમોત્તમ સુત્રાવક શ્રીદેવગુરુભક્તિકારક શ્રીજીન આચાર્યધારક જીવ દયા
 પ્રતિપાત્રક શાસનો દ્યોતકારાદિ અનેક શુભોપમા લાયક ઝવેરી. કેશવ-
 લાલ ધરમચંદ યોગ્ય શ્રી મુંબાઈનંદરથી લી. શા નેમચંદ ખેમચંદના ધણુ

x ધનતેરસને દિવસે લક્ષ્મી પૂજન કર્યું. હોય તો તેને માટે પણ એજ
 રીતે પત્ર લખાય છે. વળી પોતાના ખાતાના હિસાબ બીડવાની સૂચના પણ
 છેવટે કરવામાં આવે છે x સરાફશોક હુંડી અને નાણાં ફેરફારના બાવ લખે છે
 અને બીજા વેપારીઓ પોતાને જરૂરની વસ્તુઓના બાવ લખે છે. બધા લોક-
 કમાં જો રિવાજ નથી.

સ્નેહ પૂર્વક પ્રણામ વાંચજો. અપરંચ આંહી જૈનધર્મના પ્રાસાદથી કુ-
શલ મંગલ વર્તે, આપના કુશલ મંગલની સર્વદા આહના રાખીએલાએ

વિશેષ લખવાનું કે અત્રે પરમ તીર્થકર શ્રીમહાવીર સ્વામીના નિ-
ર્વાણથી () મા સંવત્સરને વિષે સર્વ પર્વાધિરાજ મહા મંગલકારી
શ્રીપર્યુષણ પર્વનું આરાધન અત્યાનંદપૂર્વક નિર્વિઘ્નપણે પૂર્ણ થયું છે. એ
સર્વોત્તમ પર્વને વિષે સાંપ્રત સમયાનુસાર તપ, જપ, વ્રત, પચ્ચખ્ખાણ, પોસહ, પરિકમણ, પૂજા, પ્રભાવના, સાહમીયાસલ, શાસ્ત્રશ્રવણ, દેવ-
માત્રા, ગુરુમાત્રાદિ અનેક પ્રકારના ધર્મકૃત્યો ઘણા સજ્જનોએ રૂઢી રીતથી
કર્યાં છે. તેથી ધર્મનો ઉદ્ધાત ઘણો સારો થયો છે. મેં પણ યથા શક્તિ વ્રત
પચ્ચખ્ખાણાદિકે પર્વારાધન કરી મીતિ બાદરવા શુદ્ધ ૪ ને વાર શોમ
ના દિવસે સાંવત્સરી પરિકમણું કરતા સર્વ જીવોની સાથે ખમત ખામ-
ણા કરી ચતુર્વિધ શ્રીસંઘાદિ સાધર્મી ભાઈઓની સાથે ઉત્પન્ન થએ-
લો વૈર વિરોધ સર્વ ખમાવ્યો છે. તેમજ આ પૂર્ણ થએલા વર્ષના ૩૬૦
દિવસોમાં તમારી સાથે પણ જે કાંઈ જાણુને અજાણુને ભૂલેયુકે મારા તર-
ફથી અપ્રીતિ અવિનય થયો હોય તે સર્વ મન, વચન કાયા એ કરી એ
દ્વાથ જોડીને હું આપ સાથે વારંવાર ખમાવું છું. આપ પણ ક્ષમા કરજો.

તમારી તરફ પણ પર્વારાધન ઘણો સુજોભનિક થયો હશે. તેના
જમાયાર લખવા કૃપા કરશે. ધર્મસ્નેહ અધિક રાખજો. દેવ હર્શન જિ-
ન પૂજાદિક શુભકરણીમાં યાદ કરજો. મહારા યોગ્ય ધર્મસંબંધી કામકાજ
લખજો. મીતિ સંવત ૧૯૪૦ ના ભાદ્ર શુદ્ધ ૫ ને વાર ભોમદાન ()
ના પ્રણામ તથા ખમત ખામણ વાંચજો.

ભાગ ૧૬ મો. મથાળાં.

સગાં સહોદરને લગતાં મથાળાં.

તીર્થ રૂપનું—

સ્વસ્તિશ્રી પરમાનંદી, આત્મસુખના અનુભવી, મધુરવચનથી અને પ્રેમ ભાવથી ઉછેરેલાં ગાળકના મુખમાંથી નીકળેલાં વચનામૃતના વિલાસી, તથા તેના વિનોદમાં અહો રાત્રી ગાળનારા, શ્રીમત, સકળ તીર્થરૂપ, સેવવા યોગ્ય, સદ્ગુણ સમુદાયનાં વખાણવા લાયક ચરિત્રોથી સુશોભિત, કીર્તિરૂપ અંધિકાવડે દિશાઓના વક્ત્રયને શોભાવનાર, પિતાજી (નામ) ના ચરણમાં નમ્રભાવે અર્પણ કરેલા આ લેખ નમસ્કાર સહિત અંગિકાર કરશે. આપની આશીષના પ્રતાપવડે સુખી છું અને નિરંતર આપના કૃપા સૂચક પત્રના દર્શનની અપેક્ષા રાખું છું.

માતાનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) પતિવૃત્તામાં અર ધતી કરતાં એ ઉત્તમ, તપના પ્રતાપથી પાર્વતી સમાન કાર્ય કરનારાં, જન્મોજન્મનાં કરેલાં પાપ ભરમ કરનારાં, પરાક્રમમાં સ્વાહા સરખાં, સંપૂર્ણ પ્રતાપી, કલ્પલતા સમાન સુખદાતા, અથવા સ્વજન પરિવારની કલ્પવેલી, સકલતીર્થનું સ્થાન, ઉભય કૂળદીપક, પરમ કૃપા રસથી સુંદર માનસમાં પરમેશ્વરને હંસ રૂપ રાખનારાં, માતાજી (નામ) ના ચરણમાં પરમ પ્રેમથી વધારેલા પુત્ર (નામ) ના પ્રણામ અથવા આપના વેચાણ લીધેલા દાસનું દાસ (નામ) નાભડિત ભાવે પ્રણામ.

મોટાભાઈનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) સહોદરના અસાધારણ સ્નેહવડે યુષ્કિંકર, અર્જુન અને રામલક્ષ્મણનું જીતનાર, સભાસદોમાં મેળવેલી કીર્તિવડે

ત્રિલોકને ઉજ્જવલકરનાર, નિરિતિશય જગતની વિવિધ ચિંતાઓવડે વિંટાએલા, સકળ ગુણ નિધાન, વિનયાદિ ગુણોથી પરિપૂર્ણ, પરમ પ્રેમ પાત્ર, વડીલ લોકોના મિત્રરૂપ, માન અને કીર્તિના ભરાવાથી સજ્જનોને સંતોષ આપનાર, દુઃખના વિભાગી, જ્યેષ્ઠ બંધુ (નામ) ને ઇ.

નાના ભાઈનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) લક્ષ્મણ સમાન વિવેકી, પ્રેમનું સ્થાન, સંકટ-માં સંહાયક, આજ્ઞા ધારક, ચિરંજીવી (ગામ) ઇ.

બહેનનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) પરમસ્નેહનું સ્થાન, હિતાહિતનો ઉપદેશ દર વામાં સમર્થ, ઉભય દૂળદીપક, ગંગાસ્વરૂપ, અખંડ સૌભાગ્યથી સુશોભિત બહેન

સૌનું.—

સ્વસ્તિ શ્રી [ગામ] સ્વરૂપની ખુબસુરતીથી ઈંદ્રાણી, વિજળી રતિ અને રંભાવતિ વગેરેને ઝાંખી પાડનાર, સંગીત વિદ્યાના રહસ્યને જાણનાર, સુવર્ણ સમાન શોભિતા અધર વાળી, સુશીલપણમાં મુખ્ય, શીલગુણથી ભરપૂર, અનુષ્ઠાન પ્રેમનું સ્થાન, નિરંતર પ્રિયતમ ઉપર પ્રેમાળ; ગૃહસ્થા શ્રમમાં ધુરંધર, સ્વાભાવિક પ્રેમે બંધાયેલા બહુસમાન, સુખદુઃખ વખતે સાચો મિત્ર, વિનોદનું સ્થાન, પ્રાણેશ્વરી ઇ.

પુત્રનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) પ્રાણથી અધિકપ્રિય, પરમ આનંદના કંદ, વિષ્ણુના ચરણ કમળમાં પ્રીતિ ધરનારા, શ્રીમદ્ સકળ ગુણનિધાન, પરમ પ્રેમનું સ્થાન, મનને આલ્હાદક, પુણ્ય રૂપ અમૃતની ધારાથી સિંચેલ-વંશ રૂપ વલ્લીના ફલરૂપ, અમારા હૃદય રૂપ પાંચરામાં વિરાજમાન પોપટ, ચિરંજીવ. ઇ. (નામ) (ગામ) થી લી.તીર્થરૂપ (નામ) ની આ-શીષ વાંચવી.

(૭૩)

સસરનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) વખાણવાલાયક ગુણનિધાન, સુજનતાના ધા-
મરૂપ, મનોભિરામ. સુકીર્તિરૂપ ચંદ્રવડે સ્વજનના હૃદયરૂપ પોયણાને
ખિલવનાર, પૃથ્વીપતિને માન્ય, પરમ મિત્રવર્ય, શ્રી ગોસ્વામિ, સ્વસર
(નામ) ની સેવામાં ગામથી લી કલાણાના નમસ્કાર સાથે વિનંતિકે—

જમાઈનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) પ્રાણુથી અધિક પ્રિય, પરમ પૂજ્ય, સહપાત્ર,
ચિરંજીવ (નામ) પ્રતિશ્રી ગામથી લી. શુભેચ્છક તીર્થ સ્વરૂપ (નામ)
ની આશીષ અથવા જોગોપાળ. પુત્ર પ્રમાણે વિવેક વાપરવો.

બનેવીનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) ઉપમાજોગ, પૂજનિય, પરમસ્નેહનું પાત્ર
યોગ્ય કાર્યમાં સલાહકાર (નામ) પ્રતિ (ગામ) થી લી. અમુકના નમ-
સ્કાર કે જોગોપાળ ઇ—

ભાણુજનું.

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) પરમ પૂજ્ય, આનંદકારી ચિરંજીવ ભાણુભા-
ઈ (નામ) જોગ શ્રી (ગામ) થી લી હિતેચ્છુના (નામ) નમસ્કાર કે
જોગોપાળ કે આશીર્વાદ . ઇ—

સાળાનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) વિવેકસાગર, સ્નેહાંકિત (નામ) જોગ લી.
શુભેચ્છક (નામ) ના નમસ્કાર ઇ—

સામુનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) મંગા સ્વરૂપ, પરમ કૃપાળ, સ્વપરિવારની

કષ્ટવેલી, નિરંતર હિત ચિંતક સાક્ષી. (નામ) પ્રતિ શ્રી ગામથી લી. (નામ) ના પ્રણામ કે જે એપાળ. વિનંતી કે—

ચિત્રનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) સન્માર્ગ બોધક, દુઃખના વિભાગી, નિર્ભય પ્રીતિવાન, ચતુર, સદૃશ્યુના ભંડાર, પરોપકારી, પ્રાણથી અધિક પ્રિય, પરમ સખા—શ્રી. ૨ (નામ) જોગ શ્રી (ગામ) થી લી. સ્નેહાભિલાષી અથવા મળવાને આતુર, ઈ—

પતિનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) સૌભાગ્ય રક્ષક, પ્રાણથી અધિક પ્રિય, પરમ પૂજ્ય, શીરોમણી, સુખદાતા, મંગળકારી, મનોહર, સંસારસુખ વર્ધક સ્વામીનાથ—(નામ) ની સેવામાં (ગામથી) લી. દાસી ના નમ્રભાવે આમહુ યુક્ત સાક્ષાંગ દંડવત પ્રણામ અંગિકાર કરશે. વિનંતી કે—

અન્યવડીસોનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) મહાપ્રતાપી, ત્રિલોકરૂપી કમળનો પ્રકાશ કરવામાં સૂર્યસમાન, જગતમાં વંદન કરવા યોગ્ય (તીર્થ સ્વરૂપ). સન્માર્ગ દર્શક (નામ [સેવામાં (ગામ) થી લી. (નામ) ના નમસ્કાર.

દાસનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) મનઃમતા પાનપાન લાવી આપી સંતોષ આપનાર, ધર્મ, અર્થ, અને કામ સિદ્ધ કરવામા આતુર અંતઃકરણવાળા, સુવિચારથી કરેલ કૃત્યો વડે દિશાઓમાં મહામાન પામેલા, હરેક કાર્યમાં પૂર્ણ વિચાર કરનાર, લેખકમાં ચિત્રગુપ્તને જીતનાર, સોપેણુ કાર્ય પૂર્ણ કરવામાં મનુષ્યાવતારનું સાર્થક સમજનાર. ઉપરીના આશીર્વાદને માત્ર (નામ) ને પ્રતિ પાલક (નામ) ના આશીર્વાદ. ઈ—

(૭૫)

સામાન્ય સદ્ગુહસ્થાના પત્રનાં મથાળાં.

વિદ્યાગુરુનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) નિર્દોષ અને વંદન કરવા લાયક, મધ્યપદ્યમાં પડિતાઇ ભરેલા ચમત્કારી તત્વોથી સાનંદાશ્રય પમાડનાર, વિદ્વાનોએ કરેલી પ્રશંસાવાળા, પંડે સપાદન કરેલી સંપતિવડે દેવ, પ્રાણજ્ઞ તથા અન્યામતને તૃપ્ત કરનારા, કલ્પિ કાલના બળનું વિદારજ્ઞ કરવામાં અત્યંત સમર્થ, વિચિત્ર પુણ્ય રૂપ તહેજ્ઞથી પૃથ્વીને પવિત્ર કરનારા, શ્રુભિરતા, ધૈર્ય, હિદારતા. અને સામર્થ્ય વગેરે અનેક સદ્ગુણના ભંડાર, સર્વ ગુણ રત્નોના કૃત્પતિસ્થાન વિદ્યા ગુરુજી (નામ) ના ચરણમાં પ્રતિ શ્રી (ગામ) લી. વિદ્યાર્થી (અમુક) ના ભક્તિ યુક્ત પ્રણામ. ૬૦—

શિષ્યનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) શિષ્યવર્થ, ચિરંજીવી, રાજેશ્રી (શિષ્યનું નામ) પછી પુત્ર પ્રમાણે લખવું. નિરંતર પત્રદ્વારે સમાચાર લખવા.

વિદ્વાન પુરુષોનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) સર્વ વિદ્યા વિનોદમાં રસિક, વિદ્વજ્ઞ રૂપ ક-મજોને પ્રદુલ્લિત કરવામાં સૂર્ય સમાન, ગુણાવંકૃત, વિદ્વજ્ઞ સમાજ જુષજ્ઞ, પડિતાઇના ચમત્કારવડે પ્રબળ. પ્રતિપક્ષીઓ પર જ્યમેજયનાર, કૃપાના કટાક્ષે કરી ચારે પુરુષાર્થને આપનાર, અને સ્વપરાક્રમથી જન મંડળનું કલ્યાણ ચલાનાર, સુજ્ઞ, રાજ્યમાન રાજેશ્રી (નામ). સેવાર્થ પ્રતિશ્રી [ગામ] થી લી. [નામ] ના પ્રણામ.

૨

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) નિર્દોષ વિદ્યારૂપ અસંકારવડે તેજવાન, બુદ્ધિ રૂપ મંદરપર્વતથી વાણી રૂપી ક્ષ્માકરનું મંથનકરીને મેળવેલા તન્મ

જ્ઞાનામૃતના ભરપુર આનંદ વડે દેવાને વ્યાત્પ કરેલા, સર્જીનેના વખાણુવા લાયક ગુણુવડે સ્વદેશને શોભાવનાર, શ્રોત, સ્માર્ત વગેરે કર્મના અનુદાનથી શ્રેષ્ઠ, વસિષ્ઠ વગેરે સખ્ય લોકેષ્વરે અધીરા કરનારા, વિદ્વજન રા. રા. (નામ) ઇ. ઇ.

વેદાંતિનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) નિર્દોષ વેદવિદ્યા પારાયણના ઘોષ રૂપ સિંહનાદથી હરગુ રૂપો પાપને હરણુ કરનારા, શ્રોત સ્માર્ત કર્મના અનુદાનથી અત્યંત નિર્મળ અંતઃકરાણુવાળા, સર્વપાતકનાં કાર્યને બાળવામાં અગ્નિ સમાન, સર્વ વેદમત્રોના દેવતાઓને પોતાના હૃદયમાં સ્થાપન કરી રાખનારા, શાસ્ત્રાચાર્યોનું પરંપરાનું ખરું તત્વ મેળવનારા, સર્વગુણોથી ભરપુર, સંસારરૂપ સમુદ્રને ગાયત્રી ખરી જોટલો બનાવી દેનારા, (અમુક) ના ચરણમાં (ગામ) થી લી. (નામ) ઇ. ઇ,

જોશીનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) નિર્મળ હૃદય કમળવાળા, ત્રિકાળ તત્વને હથેલી માં આમળાફે રાખનારા, ચંદ્રસમાન સુજશવડે દિશાઓને શોભાવનારા શિશુમાર ચક્રમાં રહેલા સર્વ ગૃહો નક્ષત્રો અને તારાઓ વગેરેની સુક્ષ્મ પ્રતિઓને જાણનારા, તથા તેનો ફળાદેશ કહેનારા, અને તેમાં મેળવેલી પ્રતિષ્ઠાવડે ગર્ગ વરાહ, લલ્લ વગેરે આચાર્યોની પેઠે જનમંડળને વિસ્મય પમાડનારા (નામ) ઇ.

વૈદ્યરાજનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) અનંતગુણરૂપ મણિઓથી પુષ્પકાર અંતરના ભાંજો અત્કૃત કરેલ, પ્રાણીઓના રોગને ફેડવાના પ્રકારોમાં સમર્થ, અનેક લોકને પ્રાણુદાન આપી અગણિત પુષ્પ મેળવનારા, મહારાજાઓની સખ્ય-

ના મહાસદોને મનરંજનથી ઉત્પન્ન કરેલા યશના પૂર રૂપી કપૂરવડે સર્વ દિશાને સુવાસિત કરનાર, પરમશ્રેષ્ઠ, આહુવેદી (નામ) પ્રતિશ્રી ઇ.

કવિરાજનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) વિવિધ પ્રકારની કવિતાના વિચારના વિનોદથી નવેરસોમાં રસિક, સહૃદય, જનોના અંતઃકરણોને વશકરનારા, સર્વ રાજના સમાજમાં વિરાજમાન, સર્જન મંડળમાં વાણીના વિલાસથી પ્રાપ્ત થયેલા' પૂર્ણ યશવડે ત્રિલોકને પવિત્ર કરનારા, પોતાના કરકમળવડે મેળવેલા ધનનો સદ્વ્યય કરનારા કવિરાજ (નામ) જોગ શ્રી (ગામ થી) લીંના અમુક નમરકારં જત આપના વિયોગે મારા હૃદયમાં ગુદમ નામનો વ્યાધિ યથો છે માટે કવિતા રૂપ વૈદને મોકલતાં વાર કરશેમાં વિરહરૂપી સર્પના ડસથી મારૂ ચિત્ત મરવાની તૈયારીમાં છે, માટે કવિતા મય પત્ર રૂપ ગારૂડીને મોકલી મનને શાન્તિ આપવા તસ્દી લેશોજી ઇ.

વકીલનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) ધારા શાસ્ત્રમાં પ્રવીણ, શબ્દાર્થ ભેદને જાણનાર, આશ્રિતજનના હિતમાં મથનાર, વિઘ્નમાં સત્યવાતને શોધનારા, દુરાગૃહ રહિત અને કીર્તિ મેળવવામાં ઉત્સુક (નામ) જોગ (ગામ) થી લીં અસીલના યથાયોગ્ય.

શ્રીમંતનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) + સચ્ચાસ્ત્રોએ નિર્ણય કરેલા ધર્માચરણવડે મજેલી પ્રતિષ્ઠાવાળા, અપાર ચતુરાઈ વડે ખેડેલા વ્યાપારમાં અખૂટ ધન

વધ્વિકને એવું પણ લખાય છે કે વિદ્વજનોએ વિચાર કરતાં મનવાદિ મુનિ સમુદાયના મુખકમળમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા, જનહીંસરના આરાધનથી સર્વ મન સિદ્ધિને પામનારા ઇ.

સ્વપાદન કરેલા, અપારદાન રૂપી નિર્મળ ચંદ્રના પ્રકાશથી સર્વ દિશાન્ધ મંડળને પ્રકાશ કરનારા, અમૂલ્ય રત્ન જડિત સુવર્ણમાં અનોખમ અલંકાર થકી સ્વકુટુંબને શોભાવનારા, મહાબુદ્ધિથી કીર્તિ સંપાદન કરનાર શ્રાવના બક્ષત, સચુક્તિ ક્ષત સંચય કરનાર, કૃષીકર્મના આશ્રયદાતા સદ્દેશાત્મક દેવામાં પ્રતિષ્ઠા માનનારા, સ્નેહનું સ્થાન, યોગ્ય સુખકાર મહાજનને માન કરવા લાયક, સમાગમ કરવા યોગ્ય, લક્ષ્મી સંમાન સીલ, સદ્ગુણ સંપન્ન છે.

દક્ષણી ગૃહસ્થનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) મહાશુભસ્થાને રાજેશ્રી અથવા રા. રા. વગેરે ઘટતી ઉપમા (નામ) ને (ગામ) થી લી. (નામ) ના રામરામ નમસ્કાર જોગોપાળ કે યથાયોગ્ય વિનંતિ વિશેષ છે.

પાર્શ્વી ગૃહસ્થનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) પરોપકારી વગેરે ઘટતી ઉપમાઓ અને શેઠ અથવા શેઠ સાહેબ (નામ) પ્રતિ શ્રી (ગામ) થી લી. (નામ) ની સલામ માન્ય કરશે. ઇ.

સુસહમાન ગૃહસ્થનું—

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) ઘટતી ઉપમાઓ ખાનખાદુર કે ખાન સાહેબ (અટક સાથે નામ) જોગ શ્રી (ગામ) થી લી. (નામ) ની સલામ માન્ય કરશે. જત અથવા વિનંતિ વિશેષ.

(૧૬)

રાજકિય વર્ગના પત્રોનાં મથાળાં

છત્રપતિ મહારાજનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) અગણિત ગુણગુણોથી પૂર્ણ શરદના ચંદ્રની પેઠે ધ્યક્ષા ॥ યોગ્ય, શ્રેષ્ઠ કીર્તિ રૂપી ભાક્તિક્રમાળાઓ વડે ભૂષિત. દિગ્ મંડળમાં પ્રતાપ રૂપી સર્વવડે અરીદળને પરાભવ પમાડનાર, મહાસાગરો થકી વિંગાવલી પૃથ્વીનું પાલન કરવામાં કુશળ, પ્રચંડ બાહુઓમાં રમણુ કરતા ધનુષ્ય બાણોવડે સર્વ લોકનાં સદ્યે (દુઃખ) ને દૂર કરી દેનાર, સર્જનોમાં ધૂરંધર, નિદોષ વિદ્યાઓના સાતા, કામદેવસરખા મનોહર, હરી હરની ભક્તિ વડે મેળવેલા અનુપમ વૈભવ થકી આનંદ પામનાર, ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ, સમગ્ર ભુપાલોના મુકૂટ મણી, ચક્રવર્તિ રાજેન્દ્ર, શ્રીમત મહારાજ શિરાજ (નામ) ની સેવામાં (ગામ) થી લી. (નામના) પ્રેમ પુર્વક ચારંચાર પ્રણામ.

મંડળીક રાજાઓનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) વિદ્વાનોના હૃદય વિષે રહેનાર, શૈવશાખી ભગ્ન જ્ઞાનના ચરણનું રમણુ કરવામાં તત્પર, સ્વચરિત્રના ચમત્કારવડે ઉશીનર શીર્ષી દધીચી અને કાંઈના ગુણોને વિસરાવનાર, અનેક કળાઓ પ્રકાશક પણાથી રાજા નામનું સાધક કરનાર, અખિલોદાર્ય, ભૂગોળના મહેન્દ્ર, તુમુલ રણુ ભૂમિ વિષે મહોન્મત્ત હાથીઓના મસ્તકને છેદનાર પરિપૂર્ણ જનોરથ પ્રામેલા શ્રીમત્ર [નામ] ના સેવામાં ઇ.

સાધારણ દરબારનું—

સ્વસ્તિ શ્રી [ગામ] શ્રીમત્ર મહાપ્રતાપી અનેક ગુણવિરાજીત સ્વધર્મ રક્ષક રાણા શ્રી [નામ] ની સેવામાં પ્રતિ શ્રી ઇ.

બગીચદાર સરદાર વજેરેનું—

સ્વસ્તિ શ્રી [ગામ] શ્રીમત શુભોપમા લાયક રાજ્યમાન રાજેશ્રી
[નામ પ્રતિશ્રી ઇ.

પ્રધાનનું

સ્વસ્તિ શ્રી [ગામ] સર્વ સામંતોને સેવનાર પરોપકાર અને સત્કારમાં
નિપુણ વેદાંત શાસ્ત્રીની મોક્ષક પરમાનંદનો પ્રકાશ કરનાર શાંખ્ય શા-
સ્ત્રની પેઠે પ્રકૃતિએ મધુર નૈયાયીકોની પેઠે અનેક પ્રયોગોને સાધનાર, અ-
પાર ગુણ રત્ન વડે દિગ્ભૂત ડળને દિપાવનાર, મહાયાગુરુ સમાન શીન્દગ
મનવાળા, સંવકળનના બાવિક, પરિપૂર્ણ મનોરથવાળા, દેવના કલ્પ વૃક્ષ
સમાન, શત્રુઓના સૈન્યે નમન કરેલા, સરદાર લોકોવડે વિરાજીત, રાજ્ય
લક્ષ્મીનો જ્યય કરવામાં સુવધાર, સર્વ આમળનોને આધાર રૂપ, કીર્તિ રૂપી
અંદ્રિકાવડે સર્જીનેનાં મનરૂપી ચક્રાર પક્ષીને આનંદ દાયક, પ્રતાપ રૂપી
સૂર્યના તેજમાં સર્વ શત્રુ નરેન્દ્રને તપાવનાર અને ભૂમંડળના અલંકાર રૂપ
પ્રધાન [નામ] ઇ.

સેનાપતિનું

સ્વસ્તિ શ્રી ગામ બાહુ બળવડે અરિદળપર કીર્તિમેળવનારા, શસ્ત્ર
વિદ્યાના વિલાસમાં રસિક, ચલાયમાન વિજ્ઞાનીની કાન્તિને જીતનાર,
આપન્તી સમુદ્રમાં ડુબેલા દેશના સારોદ્ધારક, ઘણા દાનથી મેરૂ પવતને પ-
ણ ત્રાસ પમાડનાર રિદ્ધિ દાતા, વિવેચન સેનાપાત ઇ

ન્યાયાધિશનું

સ્વસ્તિ શ્રી [ગામ] ન્યાય શાસ્ત્રમાં નિપુણ નિરૂપક્ષપાતિ, સમુદ્ર
સમાન ગભિર, વાણિમાં મનોહર, દેશાચાર અને કુળાચાર સમજનાર, સ-
ત્યવાતને મૃદુલ કરનાર, ધર્મરાજની પેઠે ન્યાયને તોળનાર સ્વદેશ પ્રેમી
પરમાર્થ સાધક રા. રા. [નામ] ની સેવામાં (ગામ) થી લી ઇ

સ્વેચ્છા કામદારનું -

સ્વસ્તિશ્રી પૃથ્વીના રસકસને જાણનાર, કૃષીકારને ઉત્તેજન દેનાર, સમદ્રષ્ટાવાન, રાજ્ય પ્રગ્લને પ્રિયંસા રા (નામ) ઇ.

શાળા ખાતાના અધિકારીનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) વિદ્યા વધેક, શિક્ષણ શાસ્ત્ર જ્ઞાતા, ખાળકોના પરમ હિતકારી, ગંભીર, ઉદાર અને અનેક વિદ્યામાં કૃશળ, નીતિમાન, નિરૂત્તર સ્વર્વમાનુસાર, કેળવણીની નવિ પાઠશાળા સ્વચ્ચમાં ચતુર, રા. રા. (નામ)

કલાભવનના અધિકારીનું—

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) અર્થકરી વિદ્યામાં પૂર્ણ, કલાનિધાન. સ્વદેશને દારિદ્ર દશામાંથી તારનાર, સન્માન પાત્ર, વ્યાપાર વર્ધક, અહો રાત્રિ પરીશ્રમ વહનાર. રા. રા. (નામ) ઇ.

દેવ અને ધર્માધિકારીનાં મથાળાં.

શ્રી ઇષ્ટદેવનું—

શ્રાંમત ષડ્ ગુણૈશ્ચ સંપન્ન, ભક્ત જન પ્રતિપાલક, દુષ્ટજન નિવર્તન-શ્રી ઇષ્ટદેવતા મહારાજાધિરાજ શ્રી ૧૦૦૮ [દેવનું નામ] સેવામાં [ગામ-નું નામ] શ્રી લી. દાસાનુદાસ [ક્ષાણ] ના ક્ષણે ક્ષણે સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ વિનંતી એ છે જે શ્રીજી મહારાજની કૃપાવડે શરણાંગત દાસ સુ, ખરૂં છે. વિશેષ મજદૂર હોય તે લખવો. એજ દિન સેડકની જણાસા છે. તે મહારાજાશ્રીને નિવેદન હોય. ખીતિ.

શ્રીમદ્ ગોસ્વામિ વલ્લભાચાર્યનું-

(શ્રી ગોકલે દુર્જયતી.)

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) મહાશુભસ્થાને, પુજ્યારાત્રે, શ્રીમદ્ વલ્લભ રાજ-
કુલ હંસ, વિદ્યા ગુણ ગણોમાં પ્રજ્ઞે, માયા વાદ રૂપી ગર્વનું ખંડન કરના
ર. ભક્તિ માર્ગે પોષક, તૈલંગ કૃત દ્વીપક, દ્વિજ કુલનું મંડન કરનાર,
ગોસ્વામી શ્રી ૧૦૮ (નામ) સેવામાં (ગામ) થીતી. મહારાજાધિરા-
જના વેશ્વ વાસનોદાસ, ચરણ કમલમાં રહેવાને આતુર, આજ્ઞાધારક,
અથવા દર્શના ભિત્રાષી, કે ચરણ કમલ સેવાને નિરંતર કલ્પક (નામ)
ના શીરસાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ અંગિકાર કરશે.

ગોસ્વામિ તરફથી વૈષ્ણવનું મથાળું

। શ્રીગોકુલેન્દુ જયાત ।

સ્વસ્તિશ્રી શ્રીમદ્દેહ વ્યાસ, વૈષ્ણું ગ્વામિ મતાનુવર્તી, ખડભૂમંડ
લાચાર્યમાં શ્રેષ્ઠ, શ્રી મહા પ્રભુ શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય, જગદ્ગુરુ શ્રી દેવક
નંદના ચાર્યાણાં ચક્રીયેષુ શ્રી હરિ ગુરુ સેવા પરાયણાંતઃકરણેષુ વૈષ્ણુ-
શ્રી ર હરિભાષ ભગતી દાસેષુ સપરિવારેષુ, નિરૂપિતાઃ શુભાશિષઃ સમુલ-
સન્તુ, સમીક્ષ તરતુ. સદા શ્રી દૈવ્યઃ સ્મર્તૈ વ્યશ્ચ અપરંચ યદાંસે શ્રી મહા
પ્રસાદ તથા માલા ચરણામૃત બેઠિયા [અમૂક] કે હાથ પદાપોહ, સા
મસ્તક ચઢાય લેવાગે. આગે તુમને બેઠકે રૂપિયે પદાથે સાંભડારમે જમે
હોય સેવામે અંગિકાર ભયે. તુમારે અહો ભાગ્ય હું. યદાંકી સેવામે
ચિન્ત રાખોગે તાકી અધિક રાખોગે. કુશલ પત્ર લીખોગે.

૩૬ વૈષ્ણવને મંદિરના અધિકારી તરફથી.

સ્વસ્તિશ્રી (ગામ) મહાશુભસ્થાને શ્રીજીના કૃપા પાત્ર, પરમ
ભગવતી, પરમ વૈષ્ણવ (નામ) સમસ્ત બાલ ગોપાળ. ચિરંજીવી ધણ

હજો. એતાન શ્રી (ગામ) થી લી. અધિકારીજી. (નામ) ના આશીર્વાદ વાંચજો. શ્રીને શણગાર ધરાવતાં, ચંદન તૂંડશી ચઢાવતાં, ભોગ સામગ્રી સમર્પતાં; અને આરતી ઉતારતાં તેમાં શુભ ચિંતવન કરીએછીએ. ક્ષણુવાર તમને વિસારતા નથી. અત્રેથી માલા પ્રસાદ અને મોકલેલો પત્ર — માથે ચઢાવશો. આપ સુધર્મી છો. આપ સેવા વિષે ચિત્ત રાખો છો તેથી અધિક રાખશો. આ મંદિર આપનું છે. મીતિ.

૩૭ (પ્રશસ્તી પ્રમાણુ મથાળું.)

સ્વસ્તિ શ્રી (ગામ) સર્વ દાનવોના ઇન્દ્ર, રાવણનો ગર્વ ઉતારનાર, પરમ પવિત્ર, પ્રસંગી મનુષ્યોને પવિત્ર કરનાર, રઘુ કૂળમાં ઉત્તમ, શ્રી રામ ચરણના નમ રૂપ ચંદ્ર વડે પ્રકાશિત અંતઃકરણવાળા, શાંત સ્વભાવથી ધૃતિદિ ભક્તજનોની બરોમરી કરનારા, મનસા વાચ્યા અને કર્મણ્યે ભગવાનના સર્વ ગુણો ગાવામાં સાંભળવામાં અને કહેવામાં આનંદ પામેલાં મનોવૃત્તિથી સમય ગાળનારા, પરમ ભગવતી [નામ] ભોગ શ્રી વગેરે લખવું.

શ્રીમત્ શંકરાચાર્યનું.

શ્રીમત્ પરમ હંસ, પરિવ્રજકાચાર્ય વર્ય, પદ વાક્ય પ્રમાણુ પારાવાર પારિણ વમનિવમાસન, પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર, ધ્યાનધારણા સમાધ્યષ્ટાંગ. યોગાનુષ્ઠાન, નિષ્ઠત તપશ્ચર્યા ચરણ ચક્રવર્ત્ય નાંધ વિહિન્ન ગુરુ પરંપરા પ્રાપ્ત ષટ્દર્શન સ્થાપનાચાર્ય, વ્યાખ્યાન સિંહાસનાધીશ્વર, સર્વલ પદાર્થ પ્રકાશક, સાંખ્યત્વચી પ્રતિપાલક, સકલ નિગમાગમ, સાસુ હદય, વૈદિક માર્ગ પ્રવર્તક, સર્વતંત્ર, સ્વતંત્રાદિરાજવાની શ્રી વિદ્યા નગર, મહારાજવાની શ્રી કર્ણાટક, સિંહાસન પ્રતિષ્ઠાપનાચાર્ય, શ્રીમદ્રાજા ધિરાજ.

ગુરુ, ભૂમંડલાચાર્ય, ચાનુર્થ વર્ણુ શિક્ષક, તુંગ ભદ્રાતીર નિવાસક, ઋષ્ય
શ્રૃંગ પુરવરાધીશ્વર, શ્રૃંગેરી શ્રીવિરૂપાક્ષ, શ્રી વિદ્યા સંકર કરકમલસન્નત,
શ્રી [નામ] સ્વામિ ભિઃ સ્વામિના ચરણાર વિદ્યોઃ શિષ્યાનુ શિષ્યસમી-
પવર્ત્યતરંગત સચ્ચરણાર વિદં મકરંદ મિલિંદ [અમુક કૃત] પ્રણતિ-
પ્રણિપાત — ઐ નમો નારાયણેતિ મંત્ર દ્વાર ચરણ સરોજ વદન. વિન-
તિ અત્રે કુશલછે કૃપા કટાક્ષ વડે શિષ્યાનું શિષ્ય ચરણુ સેવામાં તત્પર
રહેછે માટે આપ સ્વાનંદા રૂપાનુ સાસન કરવા સમર્થછો. વિશેષ મજકૂર
હોયતે લખવો અને છેવટે ‘ ઇતિ પ્રણિતયા વિજ્ઞાપના ’ લખી મીતિ
નાખવી.

શિષ્ય અથવા ગૃહસ્થાને શ્રીમન્ શંકર સ્વામિ તરફથી

શ્રીમંત પરમ હંસ પરિવ્રજકાચાર્ય વગેરે પાછલા પત્રમાં જાણાવે
લાં વિશેષજ્ઞો શ્રી ગ કરાચાર્યના પદ સુધાનાં લખતે લખવું કે સ્વામિના
શિષ્યાનુ શિષ્ય સમીપ વર્ત્યંતરંગત સચ્ચરણારવિદં મકરંદ મિલિંદ, (ના-
મ) પ્રતિ યેતેત્કૃતાનુશાસનલિખિતે-વિગત લખવી. મીતિ નાખવી ઇત્યાનુ
સાસનં અલં—

માધ્વની સંપ્રદાયના સ્વામિનું.—

શ્રીમત્સકલ સુર નિકર, મુકુટમણિ રંજિત, દિવ્યશ્રી વિદ્યુત ચરણ
કમલો રાધક, શ્રી (મૂલ સ્વામિનું નામ) કમલ સંનત શ્રી [૨ સ્વામિનું
નામ] કુમારક શ્રી [૩ નામ.] એમના ચરણુ કમલ સંનતપતિ શિષ્યા.
શિષ્ય સચ્ચરણારવિદં મકરંદ મિલિંદ [લખનારનું નામ] ના પ્રણતિ
પ્રણિપાત. ઐ નમો નારાયણેતિ મંત્ર દ્વારા ચરણુ સરોજ વદ. અત્યત વિરાત
શિષ્યાનુ શિષ્ય સ્વામિની કૃપાવડે આનંદમાં છે. આપની ચરણુ સેવામાં
તમર સમજીને સ્વાનંદા રૂપાનુસાસન કરવા સમર્થ છો. હૃદિકત લખવી.
મીતિ જણાવવી. ઇતિ પ્રણિતયઃ વિજ્ઞાપતયઃ

સન્યાસી, આત્મજ્ઞાની, અને બ્રહ્મજ્ઞાનીનું—

[૧] જો કે મહંના સંપ્રદાય પ્રમાણે સન્યાસીને લખે છે તથાપિ મુખ્ય-
ત્વે નીચે પ્રમાણે શ્રીમંત્, પરમ હંસ, સચ્ચિદાનંદ, અદ્વય બોધનિરૂપાધિ
નિર્મલ કીર્તિ, સદૈવનારાયણના સ્મરણમાં આશક્ત શ્રી | સ્વામિનું નામ)
ના ચરણારવિંદમાં અખંડ દડાયમાન ચરણ રંજીત [નામ]
ના સાષ્ટાંગ નમસ્કાર, અથવા કૃતાંતક પ્રણામ પૂર્વક દંડવત્ વિનંતી;
વિગત લખવી માંતિ નાખવી.

[૨] શ્રી મન્તારાયણના ચરણ કમલમાં નિરંતર આશક્ત અ-
તંકરણુવાળા, સંસાર સમુદ્રને તરવાના મહા વાક્યાર્થ વહાણના વિચારો
મા શ્રાંતિ પામેલા, અત્યંત નિર્મળ બુદ્ધિરૂપ મંદર પર્વત વડે વેદાંત
વિદ્યાના સમુદ્રને મથન કરી નાખનારા, તથા નેત્રકી મેળવેલા અક્ષય
તત્વજ્ઞાનવડે દૈવી પ્રાણીઆને સંતોષ પમાડનારા, નિરતિશય આનંદના ચૈત
ન્યાગ્નિથી કર્મા રજ્યાને બાળનારા, સ્વાત્મ રૂપના પાદુર્ભાવવડે અજ્ઞાન
આત્રને પરાજય કરેલા (અમુક)ના ચરણ કમલમાં પ્રતિશ્રી (ગામથી)
હી. (અમુક) સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ અત્રે આપના ચરણના સ્મરણના
મદિમાર્થી આનંદ છે પરંતુ આપના શુભાશુભ મનોવૃત્તિના વિયોગથી
વાર્તા પૂછવાને વખત મળતો નથી. વિગત લખવી. માંતિ નાખવી.

(૩) સ્વસ્તિશ્રી ઉદાર ચિત્તથી ચિંતામણીને જીતનાર, બ્રહ્મજ્ઞાનના
નિરતિશય આનંદના સમુદરૂપ મેળવેલી નિર્મિલ સમાધિથી પ્રગટ થયેલા
પ્રકૃતિ તથા પુરૂષના વિવેકથી ઉત્પન્ન થયેલા વૈરાગ્યથી મુક્તિ પામેલા, વે
દાંતના અર્થો સિદ્ધ કરવામાં તત્પર, અમારા આશ્રય જીત પુણ્ય દેવદત્ત
(અમુક)ને યક્ષદતના હજારો પ્રણામ છ.

માધ્વની સંપ્રદાય તરફથી શીષ્ય અથવા ગૃહસ્થનું—

શ્રીમત સકળ સરનિકર મુકુટમણિ રંજીત દિવ્ય શ્રી વિઠ્ઠલ ચરણ કમળા રાધક શ્રી [નામ] પરમ ગુરૂ શ્રી ગુરૂ (સ્વ.ામ) એમના આત્મ ત પ્રિય શિષ્ય વર્ય [નામ] ને વાસ્તવ્ય શ્રીમન્નરાયણ સ્મરણ પુર્વક આ-શીર્વાદ, અમુક મઠમાં કુશળ છીએ તમારા સમાચાર લખવા છત્યાદિ.

ગૃહસ્થ તરફથી સાધુસંત કે મંહુતનું—

શ્રીમત બ્રહ્માનંદ અથવા કૈવલ્ય પદ દાયક અચિંત્યાગમ અનુ-મ જ્ઞાન ધન અજ્ઞાન તિમિરોચ્છેદક સનાતન ગુરૂ મૂર્તિ રાજેશ્રી [નામ] સ્વામિની સેવામાં અપલ્ય અથવા ચરણ રંજીત [અમુક] ના દડવત પ્રણામ. વિગત લખવી. છેવટે પત્રદ્વારે દર્શન દેવા કૃપા કરશેજી ઇં.

સાધુસંતો તરફથી ગૃહસ્થનું—

રાજ્યમાન્ય રાજેશ્રી [નામ] પ્રતિ [ગામથી] [અમુક] મહંતના આશીર્વાદ. પરમાત્માની કૃપાથી ઉત્તમ સ્થીતિ છે. પત્રદ્વારે આ નંદ આપવો બિના લખવી. મીતિ નાખવી.

જૈનના શ્રી પુજ્યનું—

કૈ નત્વા (ગામ) સર્વોપમા લંકૃત, સકલ ગુણ ગરીષ્ઠ, સર્વાવલંબી પ્રતિષ્ઠ, ચાર ચરિત્ર પાત્ર, નિર્મલ ગુણુરૂ, સરસ્વતિ કંઠા ભરણુ, સ્વકૃલ કમલ વિકાસમાન, એક વિધ જ્ઞાનારા પાત્રક, દ્વી વિધ ધર્મ પ્રરુપ-વાન, ત્રિગુપ્તિ ગુપ્ત, ચત્વારો કષાય જીપક, પંચા ચાર પ્રપાલક, પદ કાય રક્ષક, સપ્ત ભય નિવારક, અષ્ટ મદ જીપક, નયવાડ બ્રહ્મચર્ય પાલક, છત્યાદિ અનેક શુભોપમા વિરાજમાન જંગમ યુગ પ્રધાન, શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી સકલ પાઠક વાચક, મુનિ મંડળે સંસેવિત ચરણ કમલવાળા (નામ) જોગ શ્રી [ગામ] થીલી— દાસાનુદાસ [નામ] ના દ્વાદશ વર્ત વંદન ત્રિકા-લ માન્ય કરશેજી. આપની કૃપાથી અત્રે સુખશાતા છે. ઇં.

અંક ૨ જો.

ભાગ. ૧૭ મો, કીમતી દસ્તાવેજો.

૧. લેવડ દેડના સંબંધમાં લખેલા પત્રોને કીમતી દસ્તાવેજો કહેછે. તે એ ભાગમાં વેહેંચી શકાશે.

અ વેપારીના ધંધાને લગતા પત્રો. બ બીજાં ઉપયોગી ખત.

૨. વેપારી વર્ગના મુખ્ય એ જ્યાંછે. અ રોકડ રકમ ઉપર વેપાર કરનાર. બ માલ ઉપર વેપાર કરનાર.

૩ રોકડ રકમ ઉપર વેપાર કરનારને સરાફ નાણાવટી કે પારે (પરીખ) કહેછે; અને માલ વડે વેપારકરનારને જે તે માલના નામનો વેપારી કહેછે, જેમકે કાપડના વેપારીને દોશી, ઝવેરાતના વેપારીને-ઝવેરી ઇતી.

૪ સરાફ અને વેપારીના કામને અંગે લખાતા પત્રોમાં ફેર હોયછે માટે તે નાણાવાંધી જરૂરછે.

સરાફી ધંધાના પત્રો વિષે.

૫ સરાફી ધંધામાં રોકડાં નાણાંનો સંબંધ બહુધા હોયછે; માટે તેને લાગતા પત્રોની વિગત—

૬ એકજ સ્થળમાં નાણું આપવા અપાવવા બાબતના લેખને રૂકકે કહેછે. (જુઓ અંક ૧ ભાગ ૮ અને તે સિવાય કામકાજ માટે મળ્યા પત્રો લખાયછે. (જુઓ ભાગ. ૧૮ મો)

૭ પરગામ ખાતેથી નાણાં અપાવવાને લખેલા કાગળને ચિઠ્ઠી કહેછે. તેના ત્રણ પ્રકાર છે. (૧) ચિઠ્ઠી અથવા કાગળ (૨) શાહ જોગ ચિઠ્ઠી (૩) હુંડી, છેક નાની રકમ આપવાની હોય, ત્યારે ચિઠ્ઠી લખેછે તે લખવાની રીત સાધારણ પત્રના જેવી છે. જે ચિઠ્ઠી લખાવી જનાર

અંગતો માણસ હોય તો તેની બરદાસ માટે સૂચના પણ થઈ શકે છે, અને ચિહ્નના ૩૧૦ પહોંચ લઈને કે તેમ કર્યા વગર આપવાના હોય તો તેનો ખુદાસો પણ જણાવવો પડે છે, તે તથા કલમ ૬ ના પત્રો ઉપર સ્ટાંપની જરૂર નથી, (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૮ જે ચિહ્નમાં આપવાનું નાણું શાલ્જેગ આપવાને લખ્યું હો. —
 ૫ તેને શાહજેગી. ચિહ્ન કહે છે. હરકોઈ શાલ્જેગ ચિહ્ન ઉપર એક આ. નાનો સ્ટાંપ લગાડવો પડે છે. શાલ્જેગ ચિહ્નમાં મુદત બંધી વાત ધણું કરીને હોતી નથી. તેમ છતાં મુદત બંધી કરવી હોયતો તેના ઉપર પાટો સ્ટાંપ લગાડવો જોઈએ. (જુઓ ભાગ ૧૮ મો.)

૯ પરગામ ખાતે જરૂર પડે જોઈતી રકમ મળવાને માટે લીધે. હા આધાર ભૂત પત્રને ભક્ષામણ કહે છે. તેમાં આપવાના ૩૧૦ તથા મુદતની હદ બાંધવામાં આવે છે. તેથી મુદત વિશે અથવા હદ ઉપરાંત નાણાં લેવાં હોયતો તે લખનારના ફરીને જરામ મંગાવવો પડે છે. ભક્ષા-મણથી લીધેલાં નાણાંની તેજ લેખ નીચે ભરપાઈ કરવા ઉપરાંત મૂળ ધ-ખીને દાખલો મોકલવા માટે અલાયદી પહોંચ આપવી પડે છે. ભક્ષામણ ને સ્ટાંપની જરૂર નથી (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૦ પોતાની આયર ઉપર પરદેશમાં સામા માણસને નાણા મ-ળવા સાર લખી આપેલા પત્રને હુંડી કહે છે.

૧૧ વ્યવહારમાં હુંડીને કકડો અથવા ચિહ્ન પણ કહે છે. તે બે પ્રકારની છે. (અ) નામજેગી (બ) શાહજેગી.

૧૨ જે હુંડીનાં નાણાં રાખ્યા વાળાધણી જેગ આપવાનાં હોય, તેને નામજેગી હુંડી કહે છે. નામ જેગી હુંડી ધણા ભાગે લખાતી નથી, તેમ છતાં તે લખવી હોય, તો શિકારનાર ધણી રાખ્યાવાળાને ઓળ-

ખી શકે એવી સ્પષ્ટતા કરવાની જરૂર રહે છે. તેથી હુંડી શિકારનાર ઉપર રાખ્યાવાળાના અંગની ઉચાઈ, તથા તલ અને લાખાં વગેરે નિશાનીઓ અલાયદા પત્રથી લખી મોકલતા, અને તે ઉપરથી રાખ્યાવાળાને નાણાં મળતાં, પણ તેમાં ઉભય પક્ષને ધણું હેરાન થવું પડતું માટે હાલમાં એવી હુંડીઓ ઘણોક લખાતી નથી અને જે લખાય છે તે શાહ જોગની પેઠે ખોળાધર આપેથી વટાવી શકાય છે નામજોગી હુંડીમાં રાખ્યા નામ જોગ લખાય છે. (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૩ જે હુંડીમાં શાહજોગ નાણાં આપવાનું લખ્યું હોય, તેને શાહજોગી હુંડી કહે છે. શાહ તંગી હુંડીનાં નાણાં ખોળાધર આપેથી મળે છે એમાં રાખ્યા શાહજોગ અથવા શાહ વેપારી જોગ લખાય છે, (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૪ શાહજોગી અને નામજોગી હુંડીઓ તરત મુદતની અને ખાંધી મુદતની લખી શકાય છે. હુંડીમાં નીચે પ્રમાણે મુદતો નાખવામાં આવે છે — ૧. તરત મુદતની — ૨ દિન ૧ વળનાની — ૩ મુદત વાર ભોમની. ૪ દિન ચાર ચારની (આ મિત્રાય ખીજી મુદતો પણ હોય છે તેને માટે જુઓ દેશીનામુ પૃષ્ઠ ૬૧)

૧૫ જેર વહલે ગયેલી હુંડીનાં નાણાં મળવા માટે આપેલા પત્રને પેંઠ કહે છે. તેમાં હુંડીનો મજકૂર લખાય છે. (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૬ જેર વહલે ગયેલી પેંઠનાં નાણાં મળવા માટે આપેલા પત્રને પર પેંઠ કહે છે, તેમાં હુંડી તથા પેંઠનો મજકૂર લખાય છે. (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૭ જેર વહલે ગયેલી હુંડી, પેંઠ, અને પરપેંઠનાં નાણાં મેળવવા માટે આપેલા લેખને કાગળ કહે છે. તેમાં હુંડી, પેંઠ, અને પરપેંઠનો મજકૂર લખાય છે. (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

૧૮ લીધેલા રૂપિયાનો દાખલો લખી આપવામાં આવે છે. તેને પહેાંચ કહે છે. તે ત્રણ પ્રકારની છે. (૧) રૂપિયા ભર્યાની પહેાંચ, (૨) ભલામણના રૂપિયા લીધાની પહેાંચ. [૩] હુડી વગેરેથી રૂપિયા લીધાની પહેાંચ, (જુઓ ભાગ ૧૮ મો)

હુડી, અને કાગળની પહેાંચ જુદી લખાતી નથી, પણ જેની તેની પાછલી બાજુએ ભરપાઇ થાય છે, તે એવી રીતે કે લી. ફલાણા ફલાણા, જત આ હુડી ભલામણ કે કાગળથી આટલા રૂ. ભરીપુરી પામ્યો છું, એવું લખી નાણાં લીધાની મીતિ નાખી પોતા (લખનાર) ની સહી કરવાનો વહિવટ છે,

રૂપિયા ભર્યાની પહેાંચ આપવાનો બહુધા રિવાજ નથી, તેમ છતાં આપવી હોય, તો રૂકકાની પેઠે લખાય છે કે રૂપિયા આટલા તમારે ખાતે જમે કર્યા છે,

ભલામણની પહેાંચ અલાયદી આપવાની હોય, તો કાગળના રૂપમાં લખાય છે, અને શિકારનાર તે પહેાંચને ભલામણ લખનાર ઉપર ખીંડે છે.

૧૯ વરકન્યાને નામે જમે રાખેલી રકમનો જો દાખલો આપે છે. તેને પટલાચિટ્ટી કહે છે, (જુઓ નમુનો ભાગ ૧૮ મો)

૨૦ સામા ઘણીના હાથ દસ્કતથી લેવડ દેવડ બાબત ખાતુ પડાવે છે, તેને હાથ દસ્કતનું ખાતું કહે છે, (જુઓ નમુનો ભાગ ૧૮ મો,)

૨૧ પાંધા ભરેલી રકમ જમે મંડાવ્યાનો દાખલો આપવાને અનામતનો લેખ કહે છે, (જુઓ નમુનો ભાગ ૧૮ મો)

ભાગ ૧૮ મો સરાફી પ્રત્રોના નમુના**એસતા વર્ષના કાગળનો જવાબ.—**

સ્વસ્તિશ્રી મુંબઈ બંદરે મહાશુભસ્થાને ભાઈશ્રી જમનાદાસ મથુ-
રાંદાસ. જોગ શ્રી અમદાવાદથી લી. મહેતા ઘહેલાભાઈ નરસિંહદાસના
જુદાર વાંચજો. જત અત્રે ભલું છે. તમારૂં સદા ભલું ચહાઈએ છીએ.
ખીશું તમારો શ્રી પૂજન બાબતનો પત્ર આવ્યો તે વાંચીને ખુશી થયા છીએ
અમારો પત્ર તમને પહોંચ્યો હશે. હવે હિસાબ મોકલવાની તાકીદ રાખજો
કામકાજ લખજો. સં. ૧૯૪૯ ના કારતક શુદ્ધ ૪

હિસાબ ખીડ્યાનો પત્ર.—

સ્વસ્તિ શ્રી જુનાગઢ મહાશુભસ્થાને શા-શ્રી-૧-ગાંધી પુરષોત્તમ ક-
હાનજી જોગ શ્રી નવસારીથી લી. દેશાઈ આપુભાઈ રૂઢનાથજીના જે ગો-
પાળવાંચજો. જત સં () ના કારતક શુદ્ધ ૧ સુધીનો હિસાબ ઉતારીને આ
સાથે ખીડ્યો છે. તે તમારે ત્યાંના ખાતા જેડે તપાસીને જવાબ લખજો.
કામકાજ લખજો. જોઈતું કરતું મગાવજો. સં. ૧૯૪૯ ના કારતક શુદ્ધ
૭ ને વાર. દા.

[ઉપલાનો જવાબ]

સ્વસ્તિ શ્રી નવસારી મહાશુભસ્થાને દેશાઈ આપુભાઈ રૂઢનાથજી
જોગ શ્રી જુનાગઢથી લી. ગાંધી પુરષોત્તમ કહાનજીના જુદાર વાંચજો. જત
તમેએ અમારા ખાતાનો હિસાબ મોકલ્યો તે પહોંચ્યો છે. અમે તેને
મેળવી જોઈ જવાબ લખીશું. કામકાજ લખજો. સં. ૧૯૪૯ ના કારતક
શુદ્ધ ૭ ને વાર દા—

અવેજ વાળવા માટે પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી ભરૂચ મહાશુભસ્થાને પરી. ભાણુભાઈ નંદલાલ. જે-
મ શ્રી અમદાવાદથી લી. પરી. હરીવંશવ મૂળચંદના જે ગોપાળ વાંચજો
જત અત્રે કુશળતા છે તમારે ત્યાંના સમાચાર જણાવજો. ખીશું અત્રે બ-

જનરમાં ગુાંતી ભીડછે. માટે અવેજ વાળવાની તજવીજ કરજો શેઠજી તમારું કામ અર્ધે શુકને કરીએ છીએ માટે આ કામમાં આજસ કરશે નહિ. કામકાજ લખજો. સં. (૬૧૦)

(ઉપલાનો જવાબ)

સ્વસ્તિશ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને શા શ્રી પ. પરી. હરીવલ્લભ મૂળચંદ. જોગશ્રી ભરૂચથી લી. પરી. ભાણુભાઈ નંદલાલના જોગોપાળ વાચન. જત અત્રે શ્રીજીમાવાની કૃપાથી ભલુંછે. તમારી બલાદનો પત્ર ૧ આવ્યો તે વાંચી ખુશી થયાછીએ. શેઠજી તમોએ અવેજ વાળવાને લખ્યું તેજ્ઞપ્યુંછે. આવતી કાલની બીજગાડીએ તમારી રકમ જરૂર રવાના કરીશું. કોઇવાને અંદેશો રાખશેમાં. કદાપિ વધારે રકમની જરૂર હોયતો સુખેથી લખજો આ પેઢી તમારી છે. કામકાજ લખજો જં ઈંદુ કરવું મગાવજો. સં. (૬૧૦)

અવેજ પેહોઆનો ઉત્તર.

સ્વસ્તિશ્રી ભરૂચ મહાશુભસ્થાને શા શ્રી પ. પરી. ભાણુભાઈ નંદલાલ. જોગ શ્રી અમદાવાદથી લી. પરી. હરીવલ્લભ મૂળચંદના જોગોપાળ વાંચન. જત સમાચાર ૧ પ્રીછજો. બીજુ આજ રોજ શુ. ચંદુલાલ જોડે તમારો પત્ર ગહોઆ. વાંચી સમાચાર જાણ્યા. તેમની સાથે રોકડ અવેજ તથા હુંડીઓ બીડી તે પહોઆની વિગત—

૧૫૦૦૦ રોકડા ર. ૫૬૨ હજાર હા. શુ. ચંદુલાલે ભાર્યાછે.

૧૦૦૦૦ હુંડીના કકડા મોકલ્યા તેની વિગત.

૩૦૦૦૦ હુંડી ૧ રૂ૩૦૦૦૦ ની સુખાઈની પરી. સામળ નચ્યુભાઈ

ઉપરની લી. તમારે ત્યાંથી પરી. પ્રેમાનંદ મનસુખ રા-

(૯૩)

ખ્યા તમારીના. તુરત મુદતની શાહજોગ લખી મીતિ
() ની બીડી તે.

૭૦૦૦] હુંડી ૧ તંમારા મયાળાની સુરત ખાતે પરી. હરી
ભક્તિ ઉપરની મુદત વાર ભોમની શાહજોગ લખી મીતિ
() બીડી તે.

૨૫૦૦૦]

૧૦૦૦૦

એ ગી પ્રિયને અવેજ આગ્યાછે તેમાંથી રોકડ રકમ તમારે ખાતે
જમે કરીછે અને હુંડાના નાણાં શિકરાવી જમાં કરીશુ તે જાણજે લાલ-
નો ખતર તેજ હોવાથી તમને લખવું પડ્યું હતું. કામ કાજ લખજો.
ભંધવું કરવું મગાવજો સં. ()

ચિઠી.

સ્વસ્તિશ્રી લુણાવાડા મહાશુભસ્થાને શા. ગણુપત હરજીવનદાસ.
જોગશ્રી વાગશિનોરથી લી. શાહ. લલ્લુભાઈ જોધતાદાસના જે ગોપાલ
વાંચજો જત અત્રેથી ગાંધી મહદયજી વખતચંદ તમારા તરફ આવ્યાછે.
તંમની સ્મરી રીતે ખરદાસ લેજો. બીજુ તે ઘણી માગે તો રૂ. ૧૦૦
અ કે સો સુધા અમારું ખાતે આપજો. તેની પહેાચ માગશે નહિ. તમા-
રો જવાબ આવેથી અમે અવેજ બીડીશું તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૯ ના
કારતક સુદ. ૨ ને વાર દા. પોતે

શાહજોગ ચિઠી.

સ્વસ્તિશ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. પ. પરીખ. હરીવ-
લ્લવ મૂળચંદ જોગ શ્રી વડોદરેથી લી. પરી ઝવેરચંદ લખમીચંદના જે
ગોપાલ વાંચજો જત રૂ. ૨૦૧૫ અ કે ખસે એક મોદી ગિરધરલાલ બા-

જાભાઈને શાહ વેપારી જોગ આપજો. અને અમારે ખાને ઉધારજો સં
વત ૧૯૪૮ ના આસો સુદ ૧ ને જોગ. દા. મણિલાલ ઝવેરચ દના જે-
ગોપાલ વાંચજો.

ભલામણ

સ્વસ્તિશ્રી સુરતખંદરે મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. ૫ મોદી ગિરધ-
રલાલ ભાણુભાઈ. જોગશ્રી. વડોદરેથી. લી. પરી. વલ્લુદાસ નદલાલના
જે ગોપાલ વાંચજો. ૪૧ શાહ. જગતવાલ વલ્લુભાઈ તમારા તરફ આ
વ્યાછે. તેમને જરૂરપડ, તો રૂ. ૨૦૦ બસએક સુધી આપજો તેની
બંધી આ ભલામણ લખ્યાની મીતિથી માસ એકની અદર લેવા આવે
તો આપજો મુદત વિતે લેવા આવે, તો અમારો જવાબ મગાવીને આ-
પજો. કામકાજ લખજો સવત્ર ૧૯૪૮ ના ભાદરવા વદ. ૭] દા પોતે
હુંડી [નામજોગી)

લી. પરી. શા. મળભાઈ નથુભાઈ. જત
આહુંડી શિકારી નાનું આપજો દા. પોતે

શ્રી. ૧૧

સ્વસ્તિ શ્રી મુંબાઈ ખંદરે મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. ૫ પરી શામ-
ળભાઈ નથુભાઈ. જોગ શ્રી વડોદરેથી લી. પરી. શામળભાઈ નથુભાઈ-
ના જુહાર વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા. મહેતા મણીલાલ મૂળજી પામેથી
શ. ૧૨૫) અંકે સવાસો પુરા રોકડા લીધાછે. તેની મુદત હુંડી પહોંચ્યા
પછી તરતની, નામે રાખ્યાવાળા ધણી જોગ નિશાની જોઈને આપજો. સં.
૧૯૪૮ ના ભાદરવા સુદ ૧૫ ને વાર રવેકે. દા. છોટાલાલ અંબાઈદાસ
ના જે ગોપાળ વાંચજો.

૧૨૫

નીમે રૂ. સાડીપાસઠથી બમણા પુરા રૂ. સવાસો કરી આપજો.

(૯૫)

હુંડી (શાહજેગી)

લી. પરી. કેશવલાલ પરમાનંદ. જત આ હુંડી
શિકારી નાણાં આપજોદા. પોતે.

શ્રી. ૧૧

સ્વસ્તિશ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. ૫ પરી. હરિવલ્લભ
મૂળચંદ જેગશ્રી વડોદરેથી લી. પરી. કેશવલાલ પરમાનંદના જે ગોપા-
ળ વાંચજો જત અત્રે હી રાખ્યા ત્રવાડી બાળકૃષ્ણ મનસુખરામ પાસેથી
૩૧. ૧૦૦૦૭ અંકે હજાર પુર. રોકડા લીવાછે. તેની મુદત હુંડી પહોચેથી
દીન. ૪ ચાર પછીની નામે ત્રવાડી. નાચજી ઘહેજાભાઈને શાહ જેગ
આપજો. નિશાની એજે અમારીવતીને ખાતે ઉધારજો સં. ૧૯૪૮ ના
આવજી સુ. ૧૫ ને રાનેકે. દા. કલ્યાણભાઈ અમીચદના જુદાર વાંચજો.

૧૦૦૦

નામે રૂપિયા વાંચસોથી બમણા પુરા એક હજાર કરીઆપજો.

લી. ગાંધી. ભદ્રવજી વખતચંદ જત આ હુંડી
શિકારી નાણાં આપજો. દા. પોતે.

શ્રી. ૧૧

(૨)

સ્વસ્તિશ્રી વાડાશિનોર મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી ૫ મોદી અમતલાલ
નાચજી જેગશ્રી. દેવગઢ બારીએ લી. ગાંધી ભદ્રવજી વખતચંદના જે ગો-
પાલ વાંચજો જત અત્રેથી રાખ્યા. ગાંધી. મથુરલાલ વખતચંદ પાસેથી
૩૧. ૫૦૭ પચાસ પુરા લીવાછે. તેની મુદત હુંડી પહોચ્યા પછી વાર ભો-

મની. નામે શાહ વેપારી જોગ નાણાં હુડીની રીતનાં યથ * કામ ઠેકાણુ ચોકશ કરીને આપજો. નિશાની એજે તમારીવતી શ્રી વડોદરાવાળા ભાણુભાઈ નંદલાલને ખાતે ઉધારજો સં. ૧૯૪૮ ના ભાદરવા સુદ ૪ ને ને વાર પુલે દા. મનસુખ અમૃતલાલના જોગોપાલ વાંચજો.

૫૦

નીમે ૩. પચીસથી નીમે ૩૧ સાડાચારથી ચોગ
ણા પચાસ પુરા કરીઆપજો

પેઠ

લી૦ ગાંધી જદવજી વખતચંદ જત આ પેઠ
શિકારી નાણાં આપજો. દ. પોતે.

શ્રી૨૧

સ્વસ્તિશ્રી વાડાશિનોર મહાશુભસ્થાને શા૦ શ્રી. ૫ મોદી. અમૃતલાલ નાથજી જોગશ્રી દેવગઢઆએરીથી લી૦ ગાંધી. જદવજી વખતચંદ જત હુડી ૩૧. ૫૦૫ પચાસની તમારા ઉપરની તમારીવતી વડોદરા વાળા ભાણુભાઈ નંદલાલને ખાતે લખીઅનેથી અમારીના રાખ્યા ગાંધી મથુરલાલ વખતચંદ પાસેથી મુદતવાર ભોમની ભાદરવા વદ. ૮ ને વાર ગરેકુએ લખીછે તે રાખ્યા વાળા ધણી કહેછે, કે હુડી ગેરવલ્લે પડીછે. માટે આ પેઠ લખી આપીછે. તમે તમારો રોજમેળ નોધવહી, આવરો વગેરે ઠેકાણે જોઈ તમાસી હુડી ના શિકરાઈ હોય, તો આપેઠ શિકારી નાણાં આપજો કદાપિ હુડી શિકારી નાણાં અપ્યાં હોય, તો આપેઠરદછે વાંચીને ફાડી નાખજો. અમે તમને સનંદો બે યમને એકવાર મળરે આપીશું. સં. ૧૯૪૮ ના

* કેટલાક વેપારી ઘરકામ ઠેકાણુ લખે છે.

(૯૭)

ભાદરવા સુદ ૧૦ ને વાર ભોમે દા. મોહનલાલ અમૃતલાલના જોગોપાળ વાંચજો.

પિં.

નીમે રા- પચીસથી નીમે રા. સાડાખારથી ચો-
ગણા પચાસપુરા કરી આપજો.

પરપેઠ.

લી. ગાંધી. જદવજી વખતચંદ જત આ નીચેના પ્રમાણે પર
પેઠ શિકારી નાણાં આપજો દા. પોતે

શ્રી ૧।

પરપેઠ છે

સ્વસ્તિશ્રી વાડાશિનોર મહાસુભરયાને શા. શ્રી. પ. મોદી અમૃતલા
લ નાથજી જોગશ્રી દેવગઢથી લી, ગાંધી જદવજી વખતચંદના જોગોપાલ-
વાંચજો. જત પ્રથમ હુંડી નંગ ૧ રા. પગ પચાસની તમારા ઉપરની તમા-
રીવતી વડોદરા વાળા ભાણુભાઈ નંદલાલને ખાતે લખી અત્રેથી અ-
મારીના રાખ્યા ગાંધી, મથુર વખતચંદ પાસેથી મુદતવાર ભોમની લખી
ભાદરવા સુ. ૪ ને વાર જુધે. ત્યારપછી પેઠ લખી આપીછે ભાદરવા
સુ. ૧૦ ને વાર ભોમે તે રાખ્યાવાળા ઘણી કહેછે, કે હુંડી તથા પેઠ સન-
દો બે ગેરવલ્લે પડ્યાં, છે માટે આ પરપેઠ લખી આપીછે. તેથી તમે તમા-
રા રોજમેળ, નોંધવહી, આપરો, ખાતાવહી વગેરે જોઈ તપાસીને નાણા
ન આપ્યાં હોય, તો આ પરપેઠ શિકારી નાણાં આપજો. કદાચ હુંડી તથા
પેઠ સનંદ બેમાં શિકારી નાણાં આપ્યાં હોય. તો આ પરપેઠ રદ સમજ-
જો. વાંચીને ફાડી નાખજો. અમે તમોને સનંદો ત્રણયદને એકવાર મળ-
શે આપીશું તે જાણજો. સં. ૧૯૪૮ના ભાદરવા વદ ૧૪ નેવાર. રવેઉ.
દા. ગાંધી મોહનલાલ અમૃતલાલના જોગોપાળ વાંચજો.

નીમો નીમે રૂપિયા સાડાબારથી યોગણા
રૂપિયા પચાસ પુરાકરી આપજો.

શ્રી ૧૧ (કાગળ.)

સ્વસ્તિ શ્રી વાડાશિનોર મહાશુભસ્થાને શ. - શ્રી - ૫ - મોદી અમૃત-
લાલ નાયજી જોગ શ્રી દેવગઢથી લી ગાંધી જનદવજી વખતચંદના જે ગો.
પાળ વાંચજો. જત હુડી ૧ ૩ ૫૦૭ પચાસની તમારા ઉપરની તમારી
વતી વડોદરાવાળા પરો. ભાણાભાઈ નદતાડને ખાતે, લખી અત્રેથી
અમારીના, રાખ્યા ગાંધી મથુર વખતચંદ પાસેથી, મુદત વાર ભોમની.
લખી બાદરવા શુદ્ધ ૪ ને વાર ખુદ પછી પેઠ આપી બાદરવા શુદ્ધ ૧૦
ને ભોમે ત્યાર પછી પરપેઠ લખી બાદરવા વદ ૧૪ ને રવેઠ. તે રાખ્યા
વાળા ધણી કહેછેકે હુડી તથા પેઠ તથા પરપેઠ સનંદો ત્રણ ગેરવહ્યે
પડ્યાંછે. માટે આ કાગળ લખી આપોછે. તમે તમારો રોજમેળ, નોધ,
આવરો, અને ખાતાવહી વગેરે મોપના જોઈતપાસીને નાણાં ન આપ્યાં
હોય તો આ કાગળ શિકારી નાણાં આપજો. કદાપિ હુડી, પેઠ, તથા પ-
રપેઠ સનંદો ત્રણમાં શિકારી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ કાગળ રદ સ-
મજજો. વાંચીને ફાડી નાખજો. અમે તમોને સનંદો ચાર મધ્યે વાર એક
મજરે આપીશુ. તે જાણજો. સં. ૧૯૪૮ના આસો શુદ્ધ ૨. દા.

હુડી શિકારવાને લખેલો પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી બુનાગઢ મહાશુભસ્થાને શા શ્રી પ. પરી. મહાસુખ.
લાલ પિતાંબરદાસ. જોગ શ્રી દેવગઢથી લી. ગાંધી ગુલાબચંદ ભાઈચંદના
જે ગોપાળ વાંચજો. જત અત્રે શ્રી હાકોરજીની કુપાથી ખુશીઆનંદમાં
છીએ. તમારી કુશલતાના સમાચાર લખશો. ખી જુ અત્રેથી ૨૦૦૭ની હુડી ૧

૩- બસેની અમારીવતીને ખાતે તમારા ઉપરની લખી અમારીના, રાખ્યા શા રણછોડ બાપુજી પાસેથી મુદત દીન ૧ વળતાની નામજોગ લખી મીતિ [] તે રાખ્યાવાળા આવેથી શાહજોગ નાણાં આપીને ખોખુ તુરત બીડજો કામકાજ લખજો—સં—[] દા. [].

[ઊપરના કાગળનો જવાબ]

સ્વસ્તિ શ્રી દેવગઢ મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી પ. ગાંધી ગુલાબચંદ બાધચંદ જોગશ્રી જુનાગઢથી લી. પરી. મહાસુખલાલ પિતાંબરદાસન. જે ગોપાળ વાંચજો. જત તમારો પત્ર આવ્યો તે વાંચી સમાચાર જાણ્યાછે. વળી સંભારીને લખજો શેઠજી તમોએ ૩ ૨૦૦ બસેની હુંડી ૧ લખેલી પહોંચી છે. તે મુદતસર શિકારી નાણાં આપીને અમારીવતી તમારે ખાતે હથારીશું અને ખોખું તમને બીડીશું. કામકાજ લખજો. જોઈતું કરતું મંગાવજો. સં. [] દા. [].

ખોખુ બીડયાનો પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી દેવગઢ મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. પ. ગાંધી ગુલાબચંદ બાધચંદ જોગ શ્રી. જુનાગઢથી લી. પરી. મહાસુખલાલ પિતાંબરદાસના જેગોપાલ વાંચજો જત સમાચાર ૧ જાણજો. બીજું તમારો હુંડી ૧ ૩ ૨૦૦ બસેની શિકારી તેની વીગત —૨૦૦ હુંડી ૧ ૩ ૨૦૦ બસેની અમારા ઉપરની લી. તમારીના રાખ્યા શાહ રણછોડ બાપુજી પાસેથી દીન ૧ વળતાની નામજોગ લખીઆપી મીતિ. () તેનાં નાણાં-રાખ્યાવાળા ધણીનેઆપ્યાંછે અને ભરપાઈ કરારી હુડીનું ખોખું આસા-થે બીડયુંછે તે પહોંચેથી જવાબ લખજો સં. () દા. ()

લલામણુ શિકાર્યાનો પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી વડોદરા મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી પ. પરી. વલભદાસ નંદલાલ જોગ શ્રી સૂરત બદરથી લી. મોઢી ગીધરલાલ ભાણુભાઈના જે ગોપાળ વાંચજો. જત સમાચાર ૧ પ્રીછજો. બીજું. લલામણુ ૧ અમારી ઉપર ૩૨૦૧) અસે એકની તમારે ત્યાંના શા છોટાલાલ મનસુખરામને તમોએ લખી આપી મીતિ () તે લલામણુ પેટે અમોએ શા છે ટાલાલ મનસુખભાઈને ૩ ૧૦૧) એકસેએક આપ્યા છે અને તે ધણી કનેથી પહોચ લખાવીને બીડી છે માટે એ રકમ અમારે ખાતે જમે કરી જવાબ લખજો. કામકાજ લખજો -સં ()

કાગળથી રૂા. લીધાની પહોચ.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી. પ શાહ-મોજલાલ રણછોડદાસ જોગ શ્રી પડાલથી લી. શા કેશવલાલ જેઠાભાઈના જેજે શ્રી ગોકુલેશ વાંચજો. જત તમોએ શામ્છોટાલાલ ભુરાભાઈ ઉપર રૂા. ૫૦) પચાસ લેવાને કાગળ આપ્યો મીતિ સં. ૧૯૪૮ ના આસો સુ. તે પેટે રૂા. ૨૫) અત્રે એ ધણીને ત્યાંથી લીધા છે. તે તમે એમને મળે આપજો. અમે તેની આ પહોચ લખી આપી છે સં. ()

ભરણાની પહોંચ.

માસ્તર સાહેબ ગવરીશંકર પ્રભાશંકર જત ચિ. ગંગાશંકરે રૂા. ૧૨૫) અંકે એકસો પચીસ ભર્યા તે અમને પહોંચ્યા છે. સં. ૧૯૪૮ ના ભાદરવા સુ. ૧૩ ને રવેકે તા. ૪-૯-૪૨ દા. કેશવલાલ ધરમચંદ

(અથવા.)

રા. રા. ગવરીશંકરભાઈ. જોગ લી. જવેરી કેશવલાલ ધરમચંદ. જત તમોએ રૂા. ૧૨૫) અંકે સવાસો ચિ. ગંગાશંકર સાથે મોકલ્યા તે પહોંચ્યા છે. અને તમારે ખાતે જમે કર્યા છે. સં () દા. પુરપોતમદાસ,

(૧૦૧)

ભલામણથી રૂ. લીધાની પહોંચ

સ્વસ્તિશ્રી વડોદરા મહાસુમર્યાને પરી. વલ્લભદાસ નંદલાલ જોગ શ્રી સુરત બંદરથી લી. શા. છોટાલાલ મનસુખરામના જોગોપાળ વાંચ-જો. જત તમોએ ભલામણ રૂ. ૨૦૧૭ અંકે અસેં એકની અત્રેના મો-દી ગીરધરલાલ ભાખાભાઈ ઉપરની લખી આપી મીતિ. () તે ભલામણ પેટે તેમની પાસેથી રૂ. ૧૦૧૭ એકસો એક રોકડા લઈને આ પહોંચ લખી આપી છે માટે તે અમારે ખાતે ઉધારીને એ ધણીને મજરે આપજો. કામ કાજ લખજો. સં. ૧૯૪૮ ના આસો સુદ ૧- દા. પોતે.

પદ્માની ચિઠ્ઠી.

શ્રી. ૧૧

સૌં વિજળી તથા શાહ કેશવલાલ લલ્લુભાઈ જોગલીં પરીં મગનભાઈ હરીમકિતદાસ જત તમારા પદ્માના રૂ. ૫૫૧૭ અંકે વાંચસો એકાવન પુરા રોકડા મૂક્યા છે. તેનું વ્યાજ માસ ૧ એકે સૈકે છ આનાલેખે ઠરાવ્યું છે સં. ૧૯૪૮ ના આસો સુ. ૪ ને વાર ગરેઉ. દા. ()

અનામતનો લેખ.

સંવત્ ૧૯૪૮ ના આસો સુદ ૧૨ ને વાર ગરેઉ. મજમુદાર ચુનીલાલ મંજારામ તથા શાહ ભગવાનદાસ પ્રાણજીવનદાસ. જોગલીં પરી મગનલાલ હરિભાઈ. જત તમોએ મળ્યારા રૂ. ૧૦૦૧૭ અંકે એકહજાર એક અનામત મૂક્યા છે. તે તમો ઉભયતા આવેથી પાછા આપવા. એ રૂ. અનામત મૂકી છે. માટે તેનું કંઈ વ્યાજ મળશે નહિં. દા. મગન-લાલ પુરપોતમભાઈ

કેટલાક વરકંન્યાના બાપનું નામ લખે છે અને કેટલાક સૌં અમુક ફલાણીની ધણિયાણી એમ પણ લખે છે.

(૧૦૨)

હાથ દરકતનું ખાતું.

પટેલ. લખાભાઈ લલ્લુભાઈનું ખાતું. સં. [] ની સાલનું.

જ

ઉ

૧૫૧] માગશર મુદ ૨ રોકડા એ
કસો એકાવન લીધાછે તેનું
વ્યાજ માસ ૧ એકે સેંદરે
બાર આના લેખે દરાવ્યું છે
પા. લખાભાઈ લલ્લુભાઈ
સહી દા. પોતે

ભાગ ૧૯ મો.

વેપારીના માલને લગતા પત્રો વિષે.

૧ વેપારીઓના માલની લેવડ દેવડમાં નીચે પ્રમાણે પત્રો લખાય છે.

(૧) ચિઠી (૨) કામકાજનો કાગળ (૩) ભરતિયુ (૪) માલનો ક
ખાસો (૫) આના ખત (૬) વાયદા ચિઠી. (૭) કરાર (૮) વિમા
ચિઠી. (૯) સતમી. (૧૦) પંદોચ. (૧૧) કબૂલતની ચિઠી. (૧૨) બા-
રકસ વાળાના સામા દરકતનું ખાતું.

૨ રકકાને ચિઠી કહે છે (જુઓ. અંક ૧ ભાગ ૮ મો.)

૩ માલ લેવા દેવાની બાબતમાં જે પત્ર લખાય છે તેને કામકાજનો
કાગળ કહે છે. (જુઓ ભાગ ૧૦ મો તથા ભાગ ૨૦ મો.)

૪ મોકલેલા માલની વિગત તથા તે ઉપર થયેલા ખરાજતની વિ-
ગતવાળા પત્રને ભરતિયુ કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૫ સહી કરેલા માલ આપત લખી આપેલા લેખને માલનો ક-
ખાલો કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૬ માલ સહી કરી લીધે આપત આપેલી કે લીધેલી બાનાની રકમ
આપત લખેલા પત્રને બાનાખત કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૭ સહી કરેલો માલ આપવાને આંધેલી મુદત બદલ લખેલા કરારને
વાયદા ચિહી કહે . (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૮ માલ લેવા દેવાની આપતમાં કરેલી સરતોના લેખને કરાર કહે છે.

૯ માલનો વિમા ઉતરાવીને વિમાવાળા પાસેથી કરાવી લીધેલા લે.
ખને વિમા ચિહી કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૧૦ જળ માર્ગે ચઢાવેલો માલ હકબંધ તપાસી લેવા આપત કાગળ
લખવામાં આવેછે તેને સતમી કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૧૧ જેમાં માલ પહોંચ્યાનો જવાબ આપ્યો હોય તેવા પત્રને મા-
લની પહોંચ કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

૧૨ અરસપરસ આપવા લેવાના સંબંધમાં કરેલા નિરાકરણના લે-
ખને કબૂલત ચિહી કહે છે. (જુઓ ભાગ ૨૦ મો.)

ભાગ. ૨૦ મો.

વેપારીના પત્રોના નમુના.

આડત આંધવાનો પત્ર.

સ્વસ્તિ શ્રી કલકતા બંદર મહાશુભસ્થાને શા. શ્રી પ. પરી. ગોપી-
નાથ શીવનારાયણ જોગશ્રી મિરગ્નપુરથી લી. શા. દેવીદાસ ગણેશદાસના
જોગોપાળ વાંચજો. જત અત્રે શ્રીજીની કૃપાથી બહુ છે, તમારે ત્યાં
કુશળતા હશે. શેઠ અમોએ અત્રે કાપડની દુકાન ઉઘાડી છે તેને માટે

(૧૦૪)

જોઈતું કાપડ તમારે ત્યાંથી મગાવવાનો વિચાર છે તો અમારી સાથે આડત રાખી કામેકાજ કરશો કે નહિ તેનો જવાબ લખજો. તમારો જવાબ આવેથો માલ મગાવવાનો વિચાર થશે. તમારે અમારી સાથે નવો પ્રસંગ છે માટે જરૂર હશે નો અમે તમને શાહજોગ આસામીની ઓળખ આપીશું. કામેકાજ લખજો મીતિ—

(જવાબ.)

સ્વસ્તિશ્રી મિરજપુર મહાશુભસ્થાને. શા. શ્રી ૫. શા દેવીદાસ ગણેશદાસ. જોગશ્રી કલકત્તા બંદરથી લી. પરી. ગોપીનાથ શીવનારાયણ ના જે ગોપાલ વાંચજો. જત તમારો પત્ર પહોંચ્યો વાંચી સમાચાર જાણ્યા. કાપડ મોકલવાની આડત બાંધવા વિષે લખ્યું તે ઠીક છે તમને જે માલનો મોખ હોય તે ખુશીથી મગાવજો આ દુકાન તમારી છે. આડત ખરચ શીરસ્તા મુજબ લઈશું. અને મગાવશો તે ચાર ઠેકાણે ફરીને કરકસરથી માલ શીકાર ખરીદ કરીને મોકલીશું. જવાબ લખજો. કામેકાજ જણાવજો. મીતિ

માલ મોકલવાનો પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી ઢાકા મહાશુભસ્થાને પટેલ. દામોદરદાસ અમથાભાઈ જોગશ્રી મુંબાઈ બંદરથી લી. પટેલ ચુનીલાલ અમથાભાઈના રામ રામ વાંચજો. જત તમારો પત્ર વાંચી સમાચાર જાણ્યા છે. મખમલના તાકા ત્રીસની ગાંસડી તુરત ચઢાવજો અને ભરતિયું તથા રસીદ તુરત ખીડજો. હુંડી ૧ રૂ ૧૦૦૦૭ હજારની કલકત્તાની પરી. પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈ ઉપરની શાહજોગ ખીડી છે તેનાં નાણાં મળેથી અમારે ખાતે જમે કરજો. કદાપિ એ હુંડી શિકરાય નહિ તો તુરત પાછી ખીડજો. અમે તમને ખીજી રીતે અવેજ વાળીશું. ચાર ઠેકાણે ફરીને માલ શીકાર જોઈ કરકસરથી

(૧૦૫)

ખરીદ કરજો. જવાબ લખજો. માલ મોકલવાની તાકીદ રાખજો. કામદા.
જ લખજો. મીતિ

(ઉપદાનો જવાબ.)

સ્વસ્તિશ્રી મુ'બાઈ'અંદરે મદાશુભસ્થાને પટેલ. ચુનીલાલ અમથા-
ભાઈ જોગશ્રી લાકાર્થા લી. પટેલ દામોદરદાસ બ. મથાભાઈના જોગાપાલ
વાંચજો. જત તમારો પત્ર પાત્યેછે. તમારા લખવા પ્રમાણે મખમલ
ખરીદ કરી તેની ગાંસડીઓ બે રવાના કરીછે અને રસીદ તથા ભરતિયું
આસાથે બીડયુછે. તે પહોચશે. માલના રૂ ૧૪૮૦૭ = સં. () ની મી-
તિના અમારે ખાતે જમે કરી જવાબ લખજો તમોએ હુંડી ૧ બીડી તે-
પોતીછે તપાસ કરીને જવાબ લખીશુ. કામકાજ લખજો- મીતિ.

માલ મંગાવ્યાનો પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી મુ'બાઈ'અંદરે મદાશુભસ્થાને ભાઈજી શ્રી માનચંદ પ્રભુ-
દાસ જોગશ્રી જેપુરથી શ્રી પ્રેમચંદ પ્રભુદાસના જુહાર વાંચજો. જત ત-
મારો કાગળ નથી તે લખજો. બીજું અમારે માટે માલ ખરીદી મોકલ-
જો. તેની વિગત

ઘોતીજોટા ૨૫ વાર ૧૦ ઈંચ ૫૦.

ઘોતીજોટા ૨૦ વાર ૮ ઈંચ ૫ .

દુપટ્ટાજોટા ૨૦ વાર ૬ ઈંચ ૫૦.

દુપટ્ટાજોટા ૨૫ વાર ૫ ઈંચ ૪૦.

જગન્નાથી તાકા ૧૧૫ વા. ૧૮.

એણી વિગતે માલ ખરીદ કરી મોકલજો. હુંડી પાઞ્જથી બીડીશું.
કામકાજ લખજો. મીતિ—

(૧૦૬)

ભરતિયું. (માલ મોકલવાનો પત્ર)

સ્વસ્તિ શ્રી જેપુર મહાશુભસ્થાને બાઈ પ્રેમચંદ પ્રભુદાસ જોગ શ્રી મુંબાઈબંદરથી લી. માનચંદ પ્રભુદાસના જીહાર વાંચજો. જત નીચે લખ્યા પ્રમાણે માલ મોકલ્યો છે—

૪૦૧૧ ધોતી જોટા નં. ૨૫ વા. ૧૦ ઈ. ૫૦ દા. ૧૧૧

૨૭૧ ધોતી જોટા નં. ૨૦ વા. ૮ ઈ. ૫૦ દા. ૧૧

૨૧૧ દુપટ્ટા જોટા નં. ૨૦ વા. ૬ ઈ. ૫૦ દા. ૧૧

૧૮૧૧ દુપટ્ટા જોટા નં. ૨૫ વા. ૫ ઈ. ૪૦ દા. ૦૧૧

૩૨૪૧ જગન્નાથી ૧૦૮ વા. ૧૮ ધોએલો દા. ૩૧

૪૩૨

૨૭૧૧ હકસાધદા. ૦૧૧

૪૩૪૦૧૧

૧૪૧૧ વળતર દા. ૩૧

૪૧૧૧૧ બાકી.

૧૧૧ ગાંસડીઓની બંધામણના

૦૧ મારફતના.

૦૧ ધર્માદાના.

૪૨૧૧૧

એણી વિગતે અમારે ખાતે જમે કરીને જવાબ લખજો. મીતિ.

માલ ન મોકલવાનો પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી રતલામ મહાશુભસ્થાને કોઠારી હમનલાલ અમથાભાઈ. જોગશ્રી ભરૂચથી લી. શા પ્રાણલાલ ઝવેરદાસના જોગાણ વાંચજો. જત આજ કાલ ધર્જીનો બળર મંદછે. તેનો બરાબર ઉઠાવ થતો નથી. માટે

અમારે ખાતે મગાવ્યા વગર કોઈ જાતનો માલ ચઢાવશો નહી. બજારની રૂબ તથા પીઠ ભાવ વખતો વખત બરાબર લખતા રહેજો. કામકાજ લખજો. મીતિ. દા. પોતે.

(ઉપલાનો જવાબ)

સ્વસ્તિશ્રી ભરૂચ મધે શા પ્રાણુલાલ ઝવેરદાસ. જોગશ્રી રતલામથી લી. કોઠારી ગનલાલ અમથાભાઈના જેસ્વામિનારાયણ વાંચજો. જત તમારો પત્ર વાંચી સમાચાર જાણ્યાછે. તમારો પત્ર આવી પહોંચ્યો છે હીક થયુ છે અમે હજુ તમારા માટે માલ ખરીદેલો નથી. આપના લખ્યા વગર અમે કોઈ રકમ મોકલવાના નથી. તમને જ્યારે જે માલની જરૂર પડે ત્યારે તે જાણાવજો એટલે ખરીદ કરી મોકલાવીશું. તમારા તરફનો બજાર મંદ છે પણ બંગાળા તરફનો બજાર તેજ હોવાથી અત્રે ઘણાના ભાવ વધતા જાય છે તે જાણજો. કામકાજ લખજો. મીતિ.

માલ એછા નીકળ્યાનો પત્ર.

કલકત્તા બંદર મધ્યે શા નેમીચ દ ગુલામચંદ જોગશ્રી ભાગલપુરથી લી. રાધાકીસન ચેતનદાસના જેગોપાળ વાંચજો. જત તમારો પત્ર પોત્યો છે. તમોએ લાલ મખમલના તાકા ચઢાવ્યા તે પહોંચ્યા છે. તપાસી જોતાં થાન એક એાછું નીકળ્યું છે માટે તમારે ત્યાં ચોકસી કરો એક તાકાની કીમત અમારે ખાતે જામે કરીને જવાબ લખજો. માતે —

માલનો ભાવ મગાવવા વિષે પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી ભાવનગર મહાશુભર્યાને શા. શ્રી. પ. ત્રવાડી કૃપાશંકર દોલતરામ જોગશ્રી પેટલાદથી લી. અધ્યા રૂ ગણપતરામ હરગોવિંદ દાસના નમસ્કાર વાંચજો. જત અમારે અહિં ૩ તમારી આડતથી

વેચવાનો વિચાર છે. તો બજારમાં તપાસ કરી ચોકસી પીઠ ભાવ લખી-
જણાવજો. તેમાં અમને પરવડતું હશે તો માત્ર તાકીદથી ચઢાવીશું. કા-
મકાજ લખજો. મીતિ.

(ઊપલાનો જવાબ.)

પેટલાદ મધ્યે અધ્યાય ગણપતરામ હરગોવિંદદાસ જોગ શ્રી ભાવ-
નગરથી લી કૃપાશંકર દોડતરામના નમસ્કાર વાંચજો. જત રૂના માલનો
વકરો કરાવી આપવા વિશે લખ્યું તે જાણ્યું છે. દાલ ચાર પાંચ દિનથી
રૂનો બજાર ઠીક છે. કારણ મુખ્યથી ચીન અને હોંગકોંગ તરફ માલની
નિકાસ સારી થાય છે. માટે હજુ ભાવ તેજ થશે એમ સમાન્ય છે. તમા
રૂ કામ અમને સોંપસો તો અમે બનતા સુધી તમને ફાયદો થાય તેમ
કરીશું. કામકાજ લખજો. અમે પણ રૂપ પ્રસંગ જોઈને જવાબ
લખીશું. મીતિ.

માલનો કબાલો.

સં. ના વરખે મીતિ. તા. (અમુક) અંગ્રેજી દિને. ભ-
રચના રહેનાર પરી. મુળચંદ વ્રીજભૂખણદાસ જોગ લી. કરજણ જીલ્લે
વડોદરાના રહેનાર પટલ લલ્લુભાઈ ગીરધરભાઈ જત તમોને અમોએ
માલ દેવે ક્યો છે તેની વિગત—

૨૦૦૭ થી કળશી ૧ અંકે પાંચ દર કળશી એકતા ૩૪૦૭ ચાળીશ લેખે—
૪૮૦૭ કપાસનાં કાલાં ભાર ૧૨૭ બાર કાનમનાં દર ભારે ૩૪૦૭ ચાળીશ—
૩૨૭ જુવાર કળશી ૨ એ દર કળશીના ૩૧૬૭ સોણ લેખે.

૭૧૨

એણી વિગતે સાતસેં બાર રૂપિયાનો માલ (અમુક મીતિએ) વા-
ચદાની અંદર ઉપરના ભાવે તમને પુરો પાડીશું. કદાપિ ઉપરની મીતિએ

ન લાવી આપું તો કપાલાની સરતની મીતિએ બજર ભાવે જે ખોટ જાય તે તમારો હિસાબ જોઈ મજરે આપુ, અને તે ના આપુ તો તમે કાયદેસર ઇલાજ લો તેનો જવાબ હું આપું; અથવા મારી હરેક માલમિલકતથી તે ખોટ વસૂલ કરી લેવામાં હરકત કરું નહિ. આ કપાલાના બાના પેટે ૩૩૦૦૭ ત્રણસેં કલદારની હુંડી ૧ શ્રીસૂરત ખાતે મોદી ગીરધરલાલ ભાણુભાઈ ઉપરની તમારા મયાળાની અમને આપીછે તેનાં નાણા હિસાબમાં મજરે આપીશું. આ લખ્યું તે આપના ખોલ સાથે પાપ્રીએ સહી

અત્ર	મતુ	અત્ર	શાખ.
૧ પા. લલ્લુભાઈ ગીરધરભાઈ	૧ શેઠ દરીલાલ વૃજભૂખણદાસ		
મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી દા.	સાખ		
પોતે.	૧ શાહ અમથાભાઈ હીરાભાઈ		
	સાખ.		

બાના ખત.

માલ લેવા દેવાની સરતના બદલમાં જે રકમ અગાઉથી આપવામાં આવેછે તેને બાનું; અને તે રકમના દાખલા માટે લખાવેલા લેખને બાનાખત કહેછે. કેટલાક બાનામાં આપેલી રકમ કપાલાની અંદર લખાવેછે અને કેટલાક તેનો જુદો દરતાવેજ લખાવીનેછે જેમકે -

સંવત ૧૯૩૮ના કારતક શુદ્ધ પંચમી વાર સનેકિ તા- અં-
ગ્રેજી દિને કસમે વિરમગામના રહેનાર કેશવલાલ પ્રાણશંકર જોગ લીં
એક ગામ વાશી ત્ર. રોડાદાસ બહેચર. જન બાનાખત લખી આપુછુંકે. ત-
મને કપાસનાં કાલાં મળ્યું ૨૫ પચીસ દાં ૬૭ના ભાવે આપવાં કબૂલ કરે-
લાંછે તે પેટે રૂ ૫૧૭ અંકે એકાવન પુરા રોકડા બાનામાં લીધાછે તે માલ
ગો હિસાબ સમજતી વખતે મજરે આપુ અને વાચદા મુજબ માલ ન-

(૧૧૦)

બરૂનો જાનામાં લીધેલા ૩૦. વ્યાજની કસર તથા માલની તુંકસાની સાથે ભરી આપું. જે તમે મુદતસર માત્ર ના લોતો તે માલ પીઠ ભાવે વેચું અને જે આધ લાગે તે તમારી પાસેથી મળરેલજાં. + આ જાનાખત અમે અમારી રાજપુશીથી લખી આપ્યુંછે તે અમારે કબજાંછે.

અત્ર	મતુ	તત્ર	સાખ
૧ ત૦ રૈવાદાસ બહેચર સહી.	૧ ૫૩૫ મૂળજી ગણપતરામ		
દા૦ પોતે૦	સાખ૦		
	૧ પા૦ રામજી અમથા સાખ૦		

વાયદા ચિઠ્ઠી.

સં. () ના માગશર શુદ્ધ ૨ ને વાર () (તા) સંસ્થાન દેવગઢના રહેનાર ગાંધી ભોગીલાલ ભાઈચ દ જોગ લી. દોશી અમૃતલાલ ગોરધન-દાસ. જત લખી આપું છું કે તમને આરોળી માળી ૨ મે દા. ૮) ના ભાવે વૈશાખ શુદ્ધ ૩ ને વાયદે આપવાને સહી કરી છે તે મુદતસર લાવી આપીએ. અને તે પ્રમાણે માત્ર આંધી મુદતમાં ના આપીએતો પીઠ ભાવે નફા તોટાનો જવાબ દઈએ. તેમાં કોઈ જાતના વાંધા લઈએ નહિ આ વાયદા ચિઠ્ઠી અમે અમારી રાજ રજા વંદીથી તથા અક્કલ હોંશિયારીથી લખી આપી છે તે આપના ઝોલ સાથે પાળીએ સહી. દા. દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલના છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
૧ દોશી. અમૃતલાલ ગોરધ- નદાસ સહી. દા. પોતે.		૧ દેસાઈ નાથજી ભોગીલાલ સાખ.	
		૧ મોદી. મગલાલ ભોગીલાલ સાખ.	

x કોઈ એમ પણ લખેછેકે જાના પેટ આપેલા ૩૦ નય.

(૧૧૧)

કરાર.

પ્રસંગાનુસાર કરાર લખાય છે. તે પણ દસ્તાવેજના રૂપમાં લખાય છે. હર કોઈ પ્રકારની કમ્યુનિટી તેજ કરાર છે. ઘેર ઉછેરવાનો, કુવાનું પાણી ખેતરમાં લેવાનો, પોતાની હદમાં બીજાને અમુક પ્રકારે ભોગવટો કરવાનો, વગેરે બાબતના કરાર થાય છે. તેમાં મુદ્દો માત્ર એટલો જ છે કે કરાર પ્રમાણે વર્તન ન થાય તો અમુક પ્રકારે તું કસાનીનો જવાબ દેશ. વગેરે લખાય છે જેમ કે—

સં. () તા. () પટલ. જી હાભાઈ હાભાઈ રહેવાશી સોજી તાલુકે પેટલાદના. જોગ લી. માછી હીરા રધા રહેવાશી નાર તાલુકે પેટલાદના ગામનો. જન તમાગે વાછરડો ૧ એક અમોએ તમારી પાસેથી ભાગે આંધ્યો છે તે એ જા કરારથી કે તેને સારી પેટે ઘાસ ચારો ખવરાવી પોવરાવીને ઉછેર.એ. અને તમારી ધ્યાનમાં આવે ત્યારે એ વાછરડાને ખંડીએ. તેની એ વખતે જે વ્યાજખી કોમન થાય તેમાંથી રૂ. (આટલા) તમે સો. અને આકીતા જે રૂ. વધે તે તમે તથા અમો સરખે ભાગે લઈએ. જે આ વાછરડો ચોરોએ જાય, અથવા નાશી જાય, કે બીજી કોઈ રીતે ગુમ થાય, તો ચાર પચાતી કહે તે પ્રમાણે અમો તેની કીમત ભરી આપીએ, અને કબજાએ તેના જીવનું જેખમ થાય તો અમો તમોને તે બતાવીને તેને અવલમજલ પડોચાડીએ. આ કરાર અમોએ અમારી રાજીખુશીયા તથા બીન કેફથી કરી આપ્યો છે તે અમારે કમ્યુલ છે.

અત્ર મતુ અત્ર શાખ

માછી હીરા રધા સહી દા. પા. વાધજી ૧ પા. વાધજી ત્રીકમભાઈસા-
ત્રીકમભાઈ ધણીના કહેવાથી. ખ.

વિભાગી (માલનો વિભા.)

સં () ભડારી છગનવાલ તુળશીદાસ જોગ લી. મુંબાઈ-
વાણી (અમુક બંદરના) વિભાવાળા મહાજન * સમસ્ત જત વિભો એક
૩૧૦૦૦ એક હજાર પુરાનો વહાણ એક નામે કાદર બખસ ધણી
(અમુક) વાળું તે શ્રી મુંબાઈના (અમુક) આરેથી નાંગર ઉપાડ્યા પછી
જોખમ કબૂલ છે. તે શ્રી કાલીકટ બંદરની ખાડીએ નામર મૂકે જોખમ
ઉતરે. અને વળતાં માંધી કાદર મોજલાલ બારકસ મધે જે ચ-
દાવે તે શ્રી કાલીકટ બંદરની ખાડીએથી નાંગર ઉપાડ્યા પછી
જોખમ કબૂલ છે તે પાછું મુંબાઈના આરામાં નાંગર મૂકે જોખમ
ઉતરે. વરાડ તથા વામણી સાથે વિભાના રાખનારને શીર સંબંધ નહિ.
કદાસ શ્રી રતનાકરની કમરગએ વહાણમાંનો માલ નીકળે તો વિભાવાળા
હિસ્સા કિમ્મતે વહેચી લઈએ. એની કમરગ સત એકે ટકા દસ લેખે
કાપી આપીએ. સલામતી રોકડી દલાલ ભુખણુ જગજીવન

લી શા. () જત. ૩૧૦૦૦ અંકે હજારની રાશી ચોથા ભાગે
વિભો કબૂલ છે.

લી. અમુક—(પોતાનો હિસ્સો હોય તે પ્રમાણે લખીને જોખમ ક-
બૂલ કરે)

સતમી.

રાસ્તિ શ્રી મુંબાઈ બંદરે મહાશુભરથાને શા. શ્રી પ. ભડારી છગ-
નલાલ તુળશીદાસ જોગ શ્રી કાલીકટથી લી. ગાંધી કાદર મોજલાલના
જોગાપાલ વાંચજો. જત અત્રેથી બતેલો ૧ નામે (અમુક) મધ્યે ૩ની

* બાગીદારો હોયતો એમ લખે અને એકજ ધણી હોયતો પોતાનું
નામ લખે.

માંસડી ૨૫ પચીસ તોલમાં ખાંડી રા અઢી ચઢાવીછે તે શ્રી રત્નાગરજી સલામત પહોચાડેથી ઉતારી લેજો. અને શીવાખંધ તપાસી લઈ પહોચી લખી આપજો. મીતિ—

સતમોની પહોંચ.

સ્વસ્તિશ્રી કાલીકટ મહાશુભસ્થાને ગાંધી કોદર મોંજીલા લ નેજાં ની મુઆઈ બદરથી લી. બડારી છગનલાલ તુળશીદાસના જે ગોપાળ વાંચજો. જન તમે બનેલો ૧ એક નામે (અમુક મધ્યે રૂની ગાંસડી પચીસ ચઢાવી હતી તે અમે ગાંસડી પચીસ શી ગખંધ તપાસી લીધી છે અને તેની પહોચ લખી આપીછે. મીતિ.

કબૂલત ચિઠી.

કબૂલત એટલે હવાલો અરસ્પરસ હવાલો આપ્યા લીધાનો દસ્તાવેજ બ્રહ્મા ભાગે થતો નથી તેમ છતાં તે કરવામા આવે તો તેને કબુલત-ચિઠી કહેછે. તે કરારનો એક ભાગ છે. અને પ્રસંગાનુસાર લખાયછે.

બારકસવાળાના હાથ દસ્કતનું ખાતું

સરાફી નમુનામાં જણાવ્યા પ્રમાણે લખવાની રીતછે. તે ખાતું બારકસવાળો પોતાને હાથે પાડી આપે, અને માલ ક્યાંથી ક્યાં ઉતારવો તે માટે જે સરત કરી હોય તે ખાતત વિગત લખી છેવટે મજૂરી જે રકમ લીધી હોય તે લખેછે.

ભાગ ૨૧ મો.

ખીજાં ઉપયોગી ખત.

દસ્તાવેજ લખનારને સૂચના—

૧ સ્થાવર, જંગમ મિલકતને લગતી હકીકત જે પત્રમાં હોય છે તેને ખત અથવા કીમતી દસ્તાવેજ કહે છે.

૨ દુનિયાની શરૂઆતમાં લેવડ દેવડનું કામ મોંની કમલત ઉપર ચાલતું હશે. અને પાછળથી જેમ જેમ પોતે આપેલી કમલતો વડે થનારં મુકસાત સમજીને લોકો ફરતા ગયા; તેમ તેમ લેખી દસ્તાવેજ કરાવી લેવાનો વહિવટ પડેલો હોયો જોઈએ.

૩ લેખી કરાર કયો પછી લાભ કે હાની વિચારવાનું રહેતું નથી, પણ ઉભય પક્ષકારને ઠરાવ પ્રમાણે ચાલવું પડે છે. તેમ જતાં જે કોઈ આડું થઈ કરારનો ભંગ કરે છે તેને ન્યાયને રસ્તે દોરવો પડે છે.

૪ વગર વિચારે લેખ કરી આપવાથી પોતાની પ્રતિષ્ઠા બટે છે, માટે લેખ કરતી વખતે ઘાઈ કરવી નહિ. એવા કામોની અંદર અનુભવી મૂઠ-રથોની સલાહ લેવી. પછી તે સલાહ ઉપર પુખ્ત વિચાર કરીને પગલું ભરવું. જ્યો એ પ્રમાણે કરતા નથી તેઓ પાછળથી પસ્તાય છે.

૫ સાધારણ પત્ર લખવા કરતાં દસ્તાવેજ લખવાનું કામ બહુજનને અજાણ છે. તે વધારે અનુભવ કરવાથી સમજાય છે.

૬ ઘણાખરા દસ્તાવેજો બણી લાખી મુદત સુધી જાળવી રાખવા માટે એવા કામમાં ટકાઉ અને નરમ કાગળો વપરાય છે.

૭ કોઈ પણ લેખ ખરાબ અક્ષરે લખવો કે લખાવવો નહીં. તેમ તેમાં ચહેર ચુંથ કરવા જેવો પ્રસંગ લાવવો નહીં. લખાણની ધખારત સાદી સરળ અને શુદ્ધ હોવી જોઈએ. વળી તેમાં વપરાયલા શબ્દો કે અક્ષરો દ્વિઅર્થી નહિ હોવા જોઈએ. મતજ્ઞપદે હરકોઈ માણસ દસ્તાવેજ વાંચીને સારી રીતે મૂળનો હેતુ કદીશકે એવું હોવું જોઈએ.

૮ દસ્તાવેજ ખરાબ અક્ષરે, અશુદ્ધ ભાષામાં, અને અનિયમિત ક્રમમાં લખવાથી તેના અર્થમાં ફેર પડે છે,

૯ ધણા ખરા ઉપયોગી દસ્તાવેજો સરકારમાં રજીસ્ટર કરાવવાના હોય છે કેમકે નુકસાન પહોંચે ત્યારે ફરિયાદીમાં રજીસ્ટર વગરનો દસ્તાવેજ ખપ લાગતો નથી. માટે પહેલેથીજ સરકારમાં નોંધાવ્યો હોય તો જ્યારે આપણા લેખ ગેરવલ્લે જાય, કે નાશ પામે, ત્યારે સરકાર યોગ્ય રીતે લખતે આપણને જોઈતો દાખલો આપે પરંતુ તે દાખલો ખરાબ અક્ષરે લીધે, કે લખાણની ખામીને લીધે જો ભળતાજ રૂપમાં નોંધાયેલો હોય તો હરકોઈ પક્ષકારને નુકસાન પહોંચે એટલે તેમાં જેતું હિત થતું હોય, તે એનો લાભ લેવાને યત્ન કરવામાં પાછો પડે નહિ; અને જેતું અનહિત થતું હોય તે પોતાનો વ્યાજખી હક સંભાળવાને માટે ખરચ કરતાં ડગે નહિ.

૧૦ પ્રથમ પ્રત્યેક દસ્તાવેજનો જુદા કાગળ ઉપર મુસદ્દો કરવો અને બન્ને પક્ષકારોને વાંચવા આપવો. પછી તેમાં ફેરફાર કરવા જેવું હોય, તે ફેરવીને ખરડો નક્કી કરવો.

૧૧ સરકારી છાપના એટલે સ્ટાંપના કાગળ ઉપર રજીસ્ટર કરવા જોગ અને સંધરી રાખવા જોગ દસ્તાવેજો લખવાના હોય છે. જો એવા કાગળો ઉપર લખેલો દસ્તાવેજ પક્ષકારોને રૂચતો નહિ આપવાના કે બીજા કોઈ વ્યાજખી કારણથી ચહેરવો પડે તો વાપરેલો સ્ટાંપ રદ જ

વાનો સંભવ રહેછે. અને ઘણું જ છેકો નાખવાનું હોય ત્યારે તો તે કાગળ ૨૬ કર્ચા વગર ચાલતું જ નહીં. માટે ખરડો તૈયાર કરી સ્ટાંપના કાગળ ઉપર છાપી લેવો જોઈએ.

૧૨ સ્ટાંપના કાગળ ઉપર દસ્તાવેજ લખવો હોય તો તે દસ્તાવેજ ઉપર જેટલો છાપનો ભાગ હોય તેટલો કોરો રાખી તેની નીચેના ભાગથી લખાણનો આરંભ કરવો. એ પ્રમાણે નહિ લખેલું લખાણ કાયદા વિરુદ્ધ ગણવામાં આવેછે.

૧૩ લખેલો ખરડો સ્ટાંપના કાગળ ઉપર સમાશે કે નહિ ? તેનો લખતા પહેલાં વિચાર કરવો જો તે ન માય એમ હોય, તો સ્ટાંપના કાગળને જોઈએ તેટલો ખીજો સાદો કાગળ સાધીને ખત લખવું.

૧૪ દસ્તાવેજ લખેલા કાગળમાં મનુ અને સાક્ષી થઈ રહે એટલે ઓછામાં ઓછી દસ આંગળ જેટલી કોરી જગા રહેવી જોઈએ. કદાપિ તેટલી જગા ન રહે તો છેડે કોરો કાગળ ચોટાડવો.

૧૫ ખરડો છાપી લીધા પછી કોઈ ઠેકાણે દુરસ્ત કરવું પડે કે ઉઝેરવું પડે તો તેમ કરવું. અને ખત લખી રહ્યા પછી છેવટની લીટીએ ચાલુ ખતમાં જે જે લીટીઓમાં જેવાં વાક્યોથી જે સુધારા વધારો કર્યા હોય, તે સ્પષ્ટ જવાડવો. જેમકે દસમી લીટીમાં અમુક પ્રકારે વધાર્યું છે કે સુધાર્યું છે તે અસત્ય છે. એવી રીતે ચોખ્ખવટ કરી હશે તો કોઈપણ વખતે અરસ્પરસ વિરોધ થવાનું કારણ મળશે નહિં.

૧૬ દસ્તાવેજ ઉપર સરકારી લાગત એક સરખી નથી. માટે ખત લખતા પહેલાં લીધેલો સ્ટાંપ સાંપ્રત ખતને માટે પુરે પુરો છે, કે નહિ તેનો વિચાર કરવો. જો અધુરા સ્ટાંપ ઉપર દસ્તાવેજ કરી નાખ્યા હશે

તો પાછળથી ભારે નુકસાની ભોગવતી પડશે. એટલે એ દસ્તાવેજ ઉપયોગમાં લેતી વખતે તેના ઉપર બાકી રહેલો સ્ટાંપ તો ચકાવવોજ પડશે; અને કરેલી ભૂલ માટે સરકારમાં બાકીના રકમથી દસ પટ કે ધારા પ્રમાણે દંડ ભરવો પડશે.

૧૭ આમતવાર દસ્તાવેજ કરવા જોઈએ જે દસ્તાવેજને લાગુ પડતો સ્ટાંપનો કાગળ ખરીદ કર્યો હોય તેજ દસ્તાવેજ તે કાગળ ઉપર લખવો. જો તે ઉપરાંત બીજો કોઈ કરાર લખશે તો કાયદાવિરુદ્ધ કહેલો કરાર ગણાશે અને ઉપર પ્રમાણે નુકસાની ભરતી પડશે. જેમકે કબજાગીરા ખાતે લખાતો જોડનો સ્ટાંપ તથા તેમાં તે મિલ્કત ભાડે આપ્યાનો પણ કરાર લખે તો ભાડા ચિરી અદલ જે કાગળ ભાવનાની હોય તે ભરવા ઉપરાંત મૂળ રકમથી દસ ગણી કે ધારા પ્રમાણેના સરકારને દંડ તરીકે આપવા પડશે માટે એવીને ચાત્રવું જોઈએ.

૧૮ મોઢમ દસ્તાવેજ કદિપણ કરવો નહિ. કેમકે પુરાવાની વખતે તે કશા ઉપયોગમાં લઈ શકતો નથી.

ભાગ ૨૨ મો. સ્ટાંપના દર.

(અંગ્રેજી રાજના.)

વ્યાખ્યા ખાતે ઉપર—૩૧૦૭ સુધીના કરજ માટે બે આનાનો સ્ટાંપનો કાગળ, ૩૧૧ થી ૫૦૭ સુધીના કરજને માટે ૩૦ ના સ્ટાંપનો કાગળ, ૩૫૧ થી ૩૧૦૦ સુધીનાને માટે ૩૦ ના સ્ટાંપનો કાગળ, ૩૧૦૧ થી ૩૨૦૦ સુધીને માટે ૩૫ ના સ્ટાંપનો કાગળ અને પછી એવીજ રીતે એટલે દર સોએ અથવા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૦ ના સ્ટાંપ વધારે લેવો.

ગીરો ખત ઉપર—૩૫૦ સુધીનું ૩૦૧ ના સ્ટાંપના કાગળ ઉપર ૩૫૧ થી ૩૧૦૦ સુધીનું ૩૧ ના સ્ટાંપના કાગળ ઉપર, ૩૧૦૧ થી ૩૨૦૦ સુધીનું ૩૨ ના સ્ટાંપના કાગળ ઉપર, એમ હળર સુધીમાં દર સેંકડે અથવા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૧ નો સ્ટાંપ વધારે લેવો. એટલે ૩૧૦૦૦ એક હળરનું ખત હોય તો ૩૧૧૦ નો, અને તે ઉપરાંત એક પાછની રકમ પણ વધારે હોય તો ૩૧૫ નો સ્ટાંપ વાપરવો જોઈએ.

વેચાણ ખત—ગીરો ખતમાં જાણાવેલી રીત મુજબ

(ગાયકવાડી રાજ્યના.)

* વ્યાજ ખત ઉપર—૩૨૫ સુધીના ખતને માટે ૦૮, ૩૫૦ સુધીના ખતને માટે ૩૦, ૩૧૦૦ સુધીના ખતને માટે ૩૦૧ રૂ. સાથી હળર સુધીમાં દર સેંકડે તથા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૦૧ પ્રમાણે વધારે, અને હળર ઉપર દર પાંચસેંકે તથા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૧૨ નો સ્ટાંપ વધારે જોઈએ. એટલે હળરને માટે ૩૫ નો અને ૩૧૫૦૦ ને માટે ૩૭ નો સ્ટાંપ જોઈએ છતાંદિ.

* ગાયકવાડી રાજ્યમાં થોડી મુદતને માટેનાં વ્યાજ ખત ઉપર આ પ્રમાણે લાગત હોયછે

હરજની રકમ ત્રણ માસમાં અદા કરવાની હોયતો ૩૧ થી ૩૧૦૦ સુધી ૦૮-૩૨૦૦ થી ૪૦૦ સુધીને માટે ૦૮, ૩૪૦૦ થી ૩૬૦૦ ને માટે ૦૮=૩૬૦૦ થી ૩૧૦૦૦ માટે ૦૮, ૩૧૦૦૦ થી ૩૧૧૦૦ માટે ૪- અને એક વરસની મુદતમાં પાછા આપવાના હોય તો ૩૧ થી ૩૨૦૦ સુધીને માટે ૦૮, ૩૨૦૦ થી ૩૪૦૦ ને માટે ૩૦, ૩૪૦૦ થી ૩૬૦૦ સુધીને માટે ૩૦= એ પ્રમાણે આગળ.

ગીરો ખત—વ્યાજી ખત પ્રમાણે સમજવું.

વેચાણ ખત—૩૨૫) સુધીને માટે ૩૦૦ નો, ૩૫૦) સુધીને માટે ૩૫૦ સુધીનો, ૩૧૦૦) સુધીને માટે ૩૨૫ નો, તે ઉપરાંત હજાર સુધીમાં દર સેંકડો તથા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૨૫ મુજબ. હજાર ઉપર દર પાંચસેંક રૂપિયે તથા તેના હરકોઈ ભાગ ઉપર ૩૧૦૦ લેખેનો સ્ટાંપ નોંધાવે.

ગણાતનામું—એક સાલી લખવું હોય તો ક્ષિટિસ રાજ્યમાં સ્ટાંપની જરૂર નથી. પણ જો વધારે વરસનો કરાર કરવો હોય તો તેના ઉપર વ્યાજીકા ખત પ્રમાણે સ્ટાંપ લગાડવો પડે છે. અને ગાયકવાડી રાજ્યમાં એકજ વરસને માટે ૩૧૦૦ ની અંદરની રકમનું ગણાતનામું હોય તો તેના સ્ટાંપની માફી છે. અને ૩૧ સો ઉપરની રકમ હોય અને તેની ત્રણ વરસની બાંધણી હોય તો તેની એક વરસની સરાસરીની રકમ ઉપર વ્યાજીકા ખત પ્રમાણે સ્ટાંપ લગાડવાનો હોય છે. અને ત્રણ વરસ ઉપરની મુદત હોય તો વરસની સરાસરી રકમ ઉપર વેચાણ ખતના દર પ્રમાણે સ્ટાંપ નોંધાવે હોય.

ગીરો અને વેચાણ ખત રજીસ્ટર કરાવવાં નોંધાવે. માત્ર ૩૧૦૦ ની અંદરનાં હોય, તે રજીસ્ટર ન કરાવે તો અંગ્રેજી હદમાં ગુન્હો ગણાતો નથી, અને ગાયકવાડી હદમાં વ્યાજીખત ૩૧ હજારથી ઉપરનું હોય તે, સાનગીરો કે વેચાણખત ૩૧ સો ઉપરાંતનું હોય તો તે રજીસ્ટર કરાવવું પડે છે. એ કરતાં ઓછી રકમનાં ખત રજીસ્ટર ન કરાવે તો ચાલી શકે છે.

અંગ્રેજી હદમાં વ્યાજીખત દર ત્રણ ત્રણ વરસે બદલાવું પડે છે. જો ખતમાં ૩૧. નો વાયદો લખ્યો હોય તો વાયદાના દિવસથી ત્રણ વરસ સુધી મુદત ગણાય છે. માટે વાયદાની મુદત વધારેમાં વધારે તેટલીજ નખાય છે. (વધારાને માટે જુઓ જે તે રાજ્યના નિયમો)

(૧૨૦)

ભાગ ૨૩ મો.

દસ્તાવેજનાં નામ અને મુખ્ય શબ્દો.

૨૧ વ્યવહારિક કામને અંગે લખાતા દસ્તાવેજોની વિગત.

- (૧) કરગઢ ખત (૨) ભાડાનામું (૩) વેચાણ ખત (૪)
હારગતી (૫) વિમાનો લેખ (૬) કરાર (૭) ઠરાવ
(૮) સતંદ (૯) શ્રદ્ધિવટનો લેખ (૧૦) દાનપત્ર (૧૧) વા-
રસ પત્ર (૧૨) મોંઘદલાનો લેખ (૧૩) વહુંચણ પત્ર
(૧૪) પંત્યાળાનો લેખ (૧૫) દાખલા પત્ર (૧૬) વિવાહ
પત્ર (૧૭) પરચુરણ લેખો.

૨૨ દસ્તાવેજો લખવામાં સામાન્ય મુદ્દાનો ઉપક્રમ એવો છે કે-
(૧) *મીતિ (૨) દસ્તાવેજ લખાતી સેનારનું નામ, અને ગામ (૩)
દસ્તાવેજ લખી આપનારનું નામ, અને ગામ. (૪) નાણાની રકમ
અને તેના અંગે (૫) તેને લગતી સરતો. (૬) જ્યારે દરદાવો કરનાર
મંજે કે કરાર તૂટે, ત્યારે લેવા જોગધવાનું. (૭) દસ્તાવેજ કરી આપ-
નારના દેહની સ્થિતિ. (૮) પ્રતિજ્ઞા. (૯ +) મતુ (૧૦) x સાક્ષી.

* અંગ્રેજી તારીખ સાથે. + દસ્તાવેજ લખાઈ રહ્યા પછી તેની
નીચે રહેલા કાગળના એ ઉભા ભાગ પાડીડાખી બાજુએ લખી આપનારની
સહી લેવામાં આવે છે. તેને મતુ કહે છે. જમણી તરફ સાક્ષીઓની
સહીઓ થાય છે. દક્ષિણમાં અને ઉત્તર હિંદુસ્થાનમાં ઉલટો રિવાજ છે. એ
ટલે જમણી તરફ મતુ અને ડાખી તરફ સાક્ષી થાય છે. x દસ્તાવેજ લ-
ખ્યાનો પુરાવો આપનાર માણસોની સહીને સાક્ષી કહે છે.

૨૩ દસ્તાવેજ લખવામાં વપરાતા સંબંધ દર્શક શબ્દોની વિગત.

આ દેહંગ, અમુક ગામ વાસ્તેવંગ; તેને બદલે અમુક ગ્રામ વાસ્ત+વ્યમ્ એવું સંસ્કૃત રૂપ હતું. દસ્તાવેજ લખાવી લેનારના નામની પહેલાં એ વાક્ય લખવાનો વહિવટ છે. એમાં આદિ+અહમ્=આદેહ—* હું (પાતે) અને વાસ્તવ્ય=રહેનાર એવો અર્થ થાય છે.

હાલ કેટલેક ઠેકાણે એ શબ્દોને બદલે અમુક ગામ; તાલુકા અને જિલ્લાના રહેનાર ફલાણા ફલાણા એવું પણ વપરાય છે.

પારસાત-મૂળમાં પશ્ચાત શબ્દ હતો. દસ્તાવેજ લખાવી લેનારનું નામ લખ્યા પછી એ શબ્દ મૂકવામાં આવે છે. એનો અર્થ ' પછીથી ' થાય છે.

જેગ લી -પારસાત પછી જેગ લી. મૂકાય છે જેગ—એમને લી-લખી આપનાર અર્થાત્ પાછળથી એમને લખી આપનાર એક ગામ વાસ્તેવંગ—જે લખી આપનાર અને લખાવી લેનાર એકજ ગામના હોય, તો એક ગામ વાસ્તે વંગ લખાય છે. અને જૂદા જૂદા ગામના હોય, તો જેગલી. અમુક ગામ વાસ્તે વંગ ફલાણા. મતલબ કે લખી આપનારનું ગામ અને નામ લખાય છે.

જત-દસ્તાવેજની ઇમારત શરૂ કરતા પહેલાં મૂકવામાં આવે છે.

+ અત્ર દેશંગે-આ દેશમાં આવેલું વાસ્તવ્યમ્-રહેનારા પાશ્વે-ત્ પાસેથી, હસ્તા ખરાણુ-હસ્તાક્ષરેણુ -હાય દસ્કતવડે દતાન-દત્ત-આપેલો એવો અર્થ પણ કરે છે.

x જેમ સરકારી ખાતામાં જુબાનીમાં લખાય છે કે હું નામે ફલાણા. તેમ દસ્તાવેજમાં પણ થાય છે.

(૧૨૨)

અત્રમતુ-આ શબ્દો મતુ કરવાની જગો ખતાવે છે. ત્યાં દસ્તાવેજ લખી આપનાર ધણી પોતાનું નામ લખી સહી કરે છે.

અત્રસાખ-આ શબ્દો સાક્ષીદારોને સહીઓ કરવાની જગો ખતાવે છે સાક્ષીદાર વગરનો દસ્તાવેજ અપૂર્ણ ગણાય છે. માટે હરકોઈ લેખમાં એક કરતાં વધારે સાક્ષીદારો હોવા જોઈએ.

ભાગ ૨૪ મો.

કરજીત ખતો વિષે.

૨૪ કરજે લીધેલાં નાણાં બદલ લખી આપેલા લેખોને કરજીત દસ્તાવેજો કહે છે. આચરદારને તેમની શાખ ઉપર, સાધારણુને હાથ દરકત ના ખાતા ઉપર, અને નખાને લેખ લખાવી લઇને નાણાં ધીરવાનો ચાલ જોવામાં આવે છે.

૨૫ કરજીત ખત બે પ્રકારનાં ગણી શકાશે. (૧) અંગાકિખત (૨) ધરાણિયું કે ગીરો ખત. જે ખતમાં ઉપાડેલાં નાણાં જાત મિલકતથી પુરાં કરી આપવાની સરત છે. તે ખત ત્રણ પ્રકારનાં થાય છે.

૧ અંગ ઉધારખત. (૨) અંગ ઉધાર જામીનખત (૩) ખાંધાખત

અંગ ઉધારખતાવિષે-

૨૬ જે અંગાકિ ખત છે. તેજ અંગ ઉધાર ખત છે. કેટલાંક અંગાકિ ખતમાં ઉપાડેલાં નાણાં અને તેના વ્યાજનો કરાર લખાય છે. કેટલાંક તો લીધેલાં નાણાં જે રીતે પુરાં કરવાનાં હોય તે વિનીગત પણ લખાય છે. (મળુઓ નમુના ભાગ ૧૫ માં.)

૨૭ નાણું ઉપાડનારની પ્રતિષ્ઠામાં ન્યૂનતા હોય, ત્યારે તેને હરકોઈ રકમ ધીરતી વખતે જામીન સાથે જો કરજન ઉપત લખાયછે તેને અંગ ઉધાર જામીન ખત કહેછે. એવાં ખતમાં લખનાર ઘણી કરાર વગેરે લખ્યા પછી લખી આપેછે કે, આ રૂપિયાના જામીન અમૂક ઘણીછે. તે ધરદારાઉ આપે. ઈ. લખીને નાણું લેનાર તથા જામીનદાર પોત પોતાનું + મતુ કરી આપે છે. એટલે દેણુદાર લીધેલું નાણું પુર ન કરે, તો જામીનદાર કનેથી વસૂલ કરવામાં હરકત પડતી નથી. (જુઓ ભાગ ૨૫ મો)

૨૮ ઉપાડેલી રકમ ઠરાવેલી મુદતો પ્રમાણે કકડે કકડે ભરવી તેને ખાંધું ખાંધું કહેછે. અને એવી સરતથી લખી આપેલા કરજન ઉ લેખને ખાંધાં ખત કહેછે. ટુંકી કમાણીવાળા લોકો એવી રીતે લીધેલી રકમ અદા થવાને યત્ન કરેછે, એમાં ધીરનારને ઘણો લાભ છે. અને ઉપાડનારને જોકે હાની છે તોપણ થોડે થોડે ભરવાથી રકમ ભારે પડતી નથી; અને જલદીથી કરજ મુક્ત થઈ શકાયછે. ખાંધું ખાંધતી વખતે વ્યાજ ઠરાવવાનો રિવાજ ઘણાંકમાં નથી પણ ધીરેલી રકમના પ્રમાણમાં અમૂક રૂપિયાનો વધારો લેવામાં આવેછે તેને ચઢાવો કહેછે. વ્યાજની કસરને પેટેજ એ ચઢાવો લેવામાં આવેછે. તેમ છતાં જો ખાંધું ખજે તો ચઢાવાની સરાસરી પ્રમાણે વ્યાજ લેવાનો વહિવટ છે. અથવા ખજેલી રકમનું વ્યાજ આપવાને કરાર કરવામાં આવેછે. (જુઓ ભાગ ૨૫ ખાંધાખતનો નમુનો.) અને (વ્યાજ ગણવાની રીત વિષે જુઓ દેશીનામું પૃષ્ઠ. ૩૭૪.)

+ કેટલેક ઠેકાણે લખી આપનાર તરીકેમાં જામીનદારનું નામ દાખલ કરવાનો ચાલ છે. પરંતુ તેથી જામીનદાર એક ભાગીદાર તરીકે થઈ પડે છે. માટે ઉપર ખતાવેલી રીત વધારે સારી માનવી જોઈએ.

(૧૨૪)

ધરાણિયાં અથવા ગીરો ખતવિષે.

૨૯ જે વખતમાં સ્થાવર જંગમ મિલકત ઉપર નાણું ધીરવાની વાત હોયછે. તેને ધરાણિયાં અથવા ગીરો ખત કહેછે. ને ત્રણ પ્રકારનાંછે-

- (૧) સાનગીરો. (૨) ભોગ ધરાણિયું અથવા કબજગીરો
(૩) વળત દાનિયું.

સાન ગીરો વિષે.

ધીરેનું નાણું પુરે પુરું અદા કરે ત્યાં સુધી હેણુદારની સ્થાવર જંગમ મિલકત ને આધાર ભુત શખી જે દસ્તાવેજ કરી લેવામાં આવેછે. તેનેસાન ગીરો ખત કહેછે.

(૧) દાગોના. (૨) વર્ષાસન [૩] રોકડ ગીરાસ (૪) વીમાનો લેખ (૫) હંચીજાતનાં કાપડ (૬) સ્થાવર મિલકત-ધરજમીન વગેરે સાનગીરો મકી શકાયછે. સાનગીરો ખતમાં કરજનકાપતની પેઠે નાણાની રકમ તેના વ્યાજનો કરાર લખાયછે. તથા તેના અવેજમાં લહેણુદારને સાનમાં આપેલી ચીજનું નામ અને વિગત લખાયછે.

() દાગોના વાળા સાનગીરો ખતમાં તેનું સાવનોડ તથા કીમતનો સુમાર લખાને લહેણુદારને કબજે માલ આપવો પડેછે. (૨) વર્ષાસનના સાનગીરો ખતમાં વખતો વખત વર્ષાસન લાવી ભરવાનો કરાર કરવો પડેછે. અથવા લહેણુદાર પડે વર્ષાસનની રકમ પરભારી લઈ શકે એવો અધિકાર આપવો પડેછે. અને તેને લગતા દસ્તાવેજ હોય તે પણ લહેણુદારને કબજે આપવાની રીત છે.

રોકડ ગીરાસનું પણ એજ રીતે કરવું પડેછે.

વિમાનો લેખ સાનમાં મુક્યો હોયતો એ લેખની વિગત જણાવી ને દર હપ્તે ભરવાની રકમ કોણુ ભરવી તેનો ચોક્કસ સુકાસો લખવો.

સાનમાં કીમતી ચીજો એટલે કાપડ વગેરે આપવું હોય તો તેનું માપ અને કીમત લખવી જોઈએ.

સ્થાવર મિલકત સાનમાં હોય તો તેનું નામ ઠામ અને ચતુર સીમા લખવી તથા તેના ભોગવટાને લગતા જે દસ્તાવેજ હોય તે કબજે આપવા. જે એ લેખો કબજે અપાય તેમ નહોય એટલે પંત્યાળા હોય તો ખતમાં તેવી વિગત લખવી અને તેની કમુક્ત કરાવી આપવી.

કબજા ગીરો વિષે.

જે કરમકુ ખતમાં લખેલી સ્થાવર મિલકત લહેજુદારને કબજે આપવાની હોય તેને ભોગ ધરાણિયું અથવા કબજા ગીરો ખત કહે છે. ધર, ખેતર, જમીન, બાગ ઝાડ, કુત્રા, ગામ અને વર્ષાસન ઉપર કબજા ગીરોખત થઈ શકે છે.

કબજા ગીરા ખતમાં લખેલી મિલકતનો ભોગવટો નાણું ધીરનારને કરવાનો હોય છે. જે તેમ હોયતો ઘણું કરીને તેને એ રૂ.નું વ્યાજ મળે નહિ. અને ભોગવટામાં આપેલી મિલકતનું માલ ધણીને બાકું મળે નહિ. એવી સરત હોય છે.

જો કબજાની રકમનો ભોગવટો કરવામાં વ્યાજની કસર જેટલો અડલો વળવાનો ન હોય, તો ધીરેલા રૂ. નું વ્યાજ ઠરાવવું. અને કબજે રાખેલી મિલકતથી જે ઉત્પન્ન આવે, તે વ્યાજની કસર પેટે જમાં લેવું. પછી તેમાં કંઈ વધે, તો મુદ્દલમાં વાળવું. અને ઘટે, તો તે માલ ધણીને ખાતે ચઢાવવું.

કબજે આપેલી સ્થાવર ખત પાતાના ભોગવટામાં રાખવી હોય, તો તે મિલકતનું બાકું ઠરાવી કબજે રાખી શકાય છે. પણ તે કરાર ગીરો ખતમાં લખવો નહિ. અને માટે અઢાયદી બાડાચિઠી લખવી જોઈએ.

ખતમાં લખેલી કબજા મિલકત વડિલોપાર્જિત, તથા પોતાના ભોગવટાની છે કે નહિ તે જણાવવું જોઈએ. પછી તે મિલકતને અંગે લહે-જુદારને કેટલી પ્રકારના ભોગવટાનો હક આપેલો છે તેની સ્પષ્ટતા કરવી. એટલે એ મિલકતની આસપાસની જમીનનો ભોગવટો કરવાનો કેવો હક છે, સારે માટે અવસરે કઈ જગો વાપરી શકાય છે, ઢોર ઢાંક ક્યાં બંધાય છે. વાડા વગરે જગોની હદ ક્યાં સુધી છે. સડાસ ઠાંકાં અને કૂવા વગેરેમાં કેવી રીતનો ભાગ લાગ છે પાણીનો વાપર કરવાનો, અને તે વહીજવાનો રસ્તો ક્યાં ક્યાં છે. ઇત્યાદિ બાબનો ભોગવટાને સ્વગતી લખવી જોઈએ.

એક કરતાં વધારે માણસને તેનો ભોગવટો કરવાનો હોય, તો કોનું કેટ કેટલું વાપરવાનો હક આપેલો છે, તે ભાગવાર ખુદ. સેથી લખવું જોઈએ.

કબજે આપેલી મિલકત ખીનને ત્યાં ગીરો હોય, તો તે સાનગીરો છે. કે કબજા ગોળા છે તે જાણવું જોઈએ. અને હવે પછી ખીનને ત્યાં એ મિલકત ગીરો મૂકી શકવાની છૂટ આપી છે કે નહિ તે પણ લખવું જોઈએ.

કબજાગીરો ખત મુદત બધી હોય છે. માટે તેની મુદત નાખવી અને તે મુદત વિતે નાણું ન બરાય, તો એ અવેજ જે રીતે ભરી સેવાનો હોય તે સરતો લખવી.

ખતમાં લખેલી મિલકત પુરેપુરી ગીરો હોય; અગર તેનો કોઈ ભાગ હોય, તો જે તે ભાગના નામ સાથે તેની મર્યાદા જણાવવી.

પડે આખડે ત્યારે અથવા દાગ પગી કરવી પડે, ત્યારે ખરચ કરવા બાબતનો પણ વિચાર કરવો. જે માત્ર પીને માથે ન હોય, તો કબજે રાખનાર જે ખરચ કરે તે માત્ર લણી મંજૂર આપે એવી સરત લખાવી લેવી જોઈએ.

કરાર તૂટેથી અથવા દરદાવો કરનાર મળેથી કે બીજા કારણથી કારટે ચઢી ખરચ કરવો પડે નો માલ ધણી મળરે આપે એવી કબૂલત પણ લેવી જોઈએ.

ધરાણે આપનાર ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે મૂકેલી મિલકત છોડાવે અથવા તેની કંઈ હદ બાંધવી જોઈએ. અને હદ ઠરાવી તો મુદત વિતે શું કરવું તે પણ લખવું જોઈએ.

* અસમાની સુલતાનીએ બોંય તળીઉં જવાબ દે એમ લખવું જોઈએ.

કબૂલ ગીરો ખતમાં ધર અને જમીન હોય, તો તેનું નામ, હામ લખી ચારે દિશાની હદ જણાવવી.

ખેતર હોય, તો તેનો સરવાલ નંબર, હામ, ચારે દિશાની હદ અને ખેતરને લગતી સાગત હોય, તે બધું જણાવવું.

બાગ બગીચાનું પણ ઉપર પ્રમાણે યદ્ય શકે. ઝાડ કુવા વગેરે હોય, તો તેનાં નામ અને જેજે ડંકાણે આવ્યાં હોય તેની સંખ્યા સાથે હદ લખવી. તથા તેની રખવાળી બદલ જેને તેને આપવાની રકમની ફાડ બતાવવી.—એમાં બીજાનો ભાગ હોય તો તેપણ બતાવવો.

ગામના કબૂલ ગીરો ખતમાં તેની હદ, તેમાંથી સોંપેલો ભોગવ ઠાની વિગત, ઉપજમાંથી થતો ખરાજત, અને માલિકનો રહેલો હક યથાસ્થિત જણાવવો. એટલે સીમાડાની હદ ઝાડ પાન ખેતરાંની સરવધ પ્રમાણે વિસ્તાર લખવો; તથા જેવી સ્થિતિમાં સોંપેલું છે તેવું પાછું સંભાળી લઈએ તેમ ન હોય તો તમારી પાસેથી સાની ભરી લઈએ. વગેરે મત્તકૂર પ્રસંગાનુસાર લખવો.

(જુઓ ભાગ. ૨૫ મા.)

* આ વાત લખવી કે નહિ તે લેનાર દેનારની મરજી ઉપર છે.

ભાગ ૨૫ મો. કરજીઉ ખતના નમુના.

અંગાઉ ખત.

સંવત ૧૯૪૮ ના આમો સુદ ૬ ને રવેકે તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર સ ૧૮૯૨ અગ્રેજી દીને. આદે અંગ શહેર વડોદરા વાસ્તે વાંગ ઝવેરી જમના. રજાસ મયુસંદાસ પારસાત જોગ લી. એક ગામ વાસ્તે વાંગ પટેલ રજાસ ભાઈ કરસનદાસ હસ્તા ખરાણુ હતવા જત અંગ ઉધાર રૂ. ૫૧) અંકે એકાવન પુરા રોકડા શહેર ચલણી લીધાછે. તે દેવા. તેનું વ્યાજ માસ એકે સૈકા એકે ટકા લેખે મજમને વ્યાજના દોકડા એકાવન ચઢે તે દિવાળી બાકી વ્યાજથી દેવા. દેશ પરદેશ દેવા. બ્યારે ધણી માગે ત્યારે દેવા. આ રૂ. અમે અમારી જાત મિલકતથી તથા વારસોથી પુરા કરી આપીએ. જો તે પ્રમાણે ન આપીએ અને ફરિયાદ કરવી પડે, તો તેના ખર્ચ સાથે નાણાં આપીએ સહી. આ ખત અમે અમારી રાજી ખુશીથી, તથા અક્કલ હોશીયારીથી અને બીનકેફી લખી આપ્યું છે. તે અમારે તથા અમારા વારસાને કબ્જા છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ.
પટેલ. જેઠાભાઈ કરસનદાસ	૧	ધિંઠાશંકર પ્રભાશંકર સાખ	
મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી.		ધણી બે હજુર.	

૧ મરાઠીમાં ધનિક અથવા શ્રીમંતનું નામ (અમુક) ૨ ઝણીક અથવા કર્જદાર (અમુક) લખાયછે. હિંદુસ્થાનીમાં મીતિ ખતને છેડે નાખવાનો ચાલ છે અને ફલાણુ ફલાણા જોડ લી. ફલાણાન રામરામ જત રૂ. આટલા કરજે લીધાછે. તેનું વ્યાજ અમુક ભાવે કર્યું છે. તે જે વખત માગો તે વખતે વ્યાજ સાથે રૂ. લાવી આપીએ. આ ખત રાજી ખુશીથી ધ. ++

(૧૨૯)

નમુનો. ૨ જો. (નવીરૂઢી,)

સં. () તારીખ માહે સનના દીને કસબે કપડવંના રહેનાર શાહ દુવારકાંદાસ ગુલામચંદ નાતે શ્રીમાળી વાણિયા ધધા સગકનો ઉમર આશરે વર્ષ ૩૫ ની. જંગલી. મોજ () અંબારામ છગનલાલ નાતે બ્રાહ્મણ ધધો નોકરીનો ઉમર આશરે વર્ષ ૪૮ નીજત અમે આજ રોજ તમારી પાસેથી રોકડા રૂ ૧૫૫૫ અંકે એકસો એકાવન લીધા તે દેવા સહી. એ રૂપિયાનું વ્યાજ દર મામે દર સેકંડે દસઆના પ્રમાણે દિવાળી બાકી વ્યાજ તથા જે વર્ષમાં અધિક માસ આવે તેના વ્યાજ સાથે આપીએ સહી. આ ખત અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અક્કલ હોંશિયારીથી તથા બીનકેફ તનહુરસ્તીથી લખી આપું છું તે અમારે તથા અમારા વંશવારસોનો કબજા મંજૂર છે.

અત્ર	મનુ	અત્ર	સાખ
૧ તવાડી અબારામ છગનલાલ	૧ શાહગીરધર મોતી સાખ		
મનુકેપર લખ્યા પ્રમાણે સહી દા.	ધણી અને હજુર દા. પેતે		
પેતે.			

(નમુનો ૩ જો.)

સ () વર્ષેમીતિ () ને વાર () તાર () માહે () સન () દીને આદેલંગ શહેર (અમુક) વાસ્તેવંગ. (ફલાણા ફલાણા) સાતે [] કસબ () પારસાત [] તાલુકાના ગામ () ના વાસ્તે વંગ (ફલાણા ફલાણા) ધધો () હસ્તા ખરાણુ દત્તાન વત અંગ કંધારે ર () અંકે આટલા ગામ ચણણી પુગ દેવા એનું વ્યાજ માસ એક રૂા એક દોકડા આટલા લેખે ચઢે મજમલે માસ એકના દોકડા (આટલા) બાધા ચઢે. એ રૂપિયા તથા તેનું વ્યાજ દિવાળી બાકી અધિક માસ સાથે

ગણીને જ્યારે ધણી માગે ત્યારે આપીએ. મામ પરગામ દેશ પરદેશ આપીએ. અને ન આપીએ તો અમારી જાતથી તથા વારસથી તથા અમારી હરેક મિલકતથી પુરા કરી લેવામાં હરકત કરીએ નહિ. આ ખતને પેટેજે કાંઈ વસૂલ આપીએ અગર અપાવીએ તે આ ખતમાં ભરાવી ને અગર જૂદી પાવતી લખને આપીએ. ઉપર લખ્યું તે સહી. આ ખત અમોએ અમારી રાજ્ય ખુશીથી તથા અક્કલ હોંશિયારીથી લખી આપેલું છે તે અમારા દેવધર્મથી પાળીએ.

અત્ર

મતુ અત્ર

સાખ

૧ કલાણા કણાણા મતુ દા. પાતે.

૧ કલાણાની સાખ ધણી બે હજુર.

ખેડુતનું અંગ ઊંચાર ખત. (નમુનો ૪ થો.)

સં. ૧૮૮૮ ના આશો શુદ્ધ ૧ ને વાગ ગરેડ તા. ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર ૨ સન ૧૮૯૨ અગ્રેજી દિને મોજે પડાલ નાલુકે દાસરા જીલ્લે ખેડાના રહેનાર શાહ મોંજીલાલ રણછોડદાસ પારસાત જોગ લી. સંસ્થાન વાડા-શિનોગ પ્રલાકે રેઠાકાંઠા રહેનાર પટેલ. નારણ કાકુભાઈ જાત રા. ૧૫૧૭ અંક એકસા એકાવન પુરા રોકડા બાબાશાહી શિકકાના લીધાછે તે દેવા તેનું બ્યાજ માસ એકે દર રા. ૧ એકે ટકા અર્ધા લંખે દોકડા સાડી પં-ચોતેર ચઢે સહી. તેમાં અમારા ધર ખેડની આગોતર પાછોતર મડયાપાન સ્થાયે જે ઉપજ આવે, તે તમામ તમારે ત્યાં ભરીએ સહી. એમાં કશો શુકન નહિ. આ રા. ગામ પરગામ દેવા. + બાબાશાહી શિકકાના દેવા. ક-

+ અસલ રાજ્યકાન્તિ થવાને વાર લાગતી નહોતી તેથી તે રિવાજ પડેલો કાયમ રહ્યો છે. જુના ખતોમાં તો તે રા. નું બજન અને શિકકાનું નામ નોંધાવું હતું. જેમકે સૂરતી શિકકાના દેવા. માસા અથવા વાલ () નો રા. દેવા. ધ.

દાપિ વરસ કાઠું કવર થાયતો આ રૂ. અમારી જનત મિલકતથી તથા વાલી વારસાથી પુરા કરી આપીએ. આ ખતના રૂ. ખેતી કરવા સારૂ બળદ ખરીદવાને લીધેલા છે. તે એકામતે એકાજતે દેવા. આ દસ્તાવેજ અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હોંશીયારીથી તમારા ગામઊપર આવીને લખી આપ્યા છે. તે અમારે તથા અમારા વારસોને કબૂલ છે. એ લખ્યું તે પોતાના ધર્મથી પાળીએ. દા. પરી. છોટાલાલ રણછોડદાસના ધણી બે રજીવાતે આ દસ્તાવેજ લખી આપ્યો છે.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ.

પટલ. નારણ કાકુભાઈ મતુ

૧ ધરીઆ. છોટાલાલ સૂળજી

ઉપર લખ્યું તે સહી છે.

સાખ.

૧ પરી. છોટાલાલ રણછોડ સા-

ખ ધણી બે હજીર

૧ શાહ. મોંજલાલ મોતી સાખ.

અંગાઉ જમીન ખત.

સં. ૧૮૪૮ ના આમે શુદ. ૨ ને ગરેક તા ૨૨ સપ્ટેમ્બર સ. ૧૮૮૨ અંગ્રેજી દિને આદે અંગ અમદાવાદ વાસ્તે-વંગ પરી. ખુશાલદાસ મોકળદાસ પારસાત જોગ લી. નડિયાદ વાસ્તે વંગ ચોકશી માણેકસાલ રણછોડદાસ જત રૂ. ૧૦૦૦ અંકે એક હજાર પુરા રોકડા કલદાર લીધા છે. તેનું વ્યાજ માસ એકે સેંકડા એકે પોણા ટકા લેખે જીમલે રૂ. જા સાડાસાત વ્યાજના ચઢે, તે સહિત દેવા. આ રૂપીઆના જમીન શાહ. રણછોડ ખુશાલદાસ થયા છીએ તે આપે અપાવે છૂટીએ. આ રૂપિયા દેશ પરદેશ એકામતે એકાજતે આપીએ. અમે અમારી જનત મિલકતથી તથા

વારસોથી પુરા કરી આપીએ. એમાં કશો શકન નહિ આ રા. નું વ્યાજ અધિક માસ સાથે દિવાળી બાકી ભરી આપીએ. તમારા લહેણા પેટ વસૂલ આપીએ, તે આ ખતમાં જમાં કરાવીને આપીએ. આ ખતમાં જમીનદારનું મતુ કરાવી આપ્યું છે. તમારું લેણું ન પતે અને ફરિયાદ કરવી પડે. તો ખરચ શિકે નાણાં આપીએ. આ જમીન ખત અમારી રાજી ખુશીથી તથા અકકલ હાંશિયારીથી લખી આપ્યું છે. તે અમારે તથા અમારા વારસોને કબૂલ છે. એ લખ્યું ફરે, તે પોતાના ધર્મથી ફરે.

અત્ર મતુ

અત્ર

સાખ

૧ ચોકશી. માણેકલાલ રણ-

૧ શા. માણેકલાલ આશી

છોડદાસ. મતુ ઉપર લખ્યું

રામ સાખ દ. પોતે.

તે સહી.

× કેટલાક લખે છે કે આ રા. ના જમીનદાર કલાણા ધણી છે. તે ઘર ઘરાલ રા. આપે. જત મિલકત વેચીને પાલુ આ રા. વાજ સાથે પુરા કરી આરે અથવા જમીન કલાણા થયાં છે. હું જમીન () લખી આપું છું કે સદર હું ખતની રકમ માલ ધણી નહિ ભરે તો જ બાકી રહેશે તે વ્યાજ મુદત સારે અમારી હરેક માલ મિલકતથી તથા વારસથી પુરા કરી આપેથી જમીનની છૂટે કારણસર આ ખતની ફરિયાદી કરવી પડે તો તેનો ખરચ અમારો શીર છે.

× મરાઠીમાં લખાય છે કે વસૂલ આપીએ તેની પાવતી લઈએ પાવતી લીધા વગર વસૂલ આપનાર નથી. ઉધરાણીને માટે માલુસ આવે તેને જ ખરચ આપું તે વસૂલમાં મળે માગીશ નહિ એના જમીન () છે. આ નાણું કે લાણી પુરું નહિ કરી આપે તો હું જમીનદાર કલાણા કોઈ રીતે છનકાર નહિ કરતાં કરાર પ્રમાણે પુરું કરી આપું આ રા. મારી સમક્ષ પુરા કરી આપ્યાં છે માટે તેની પાવતી લેવાની જરૂર નથી આ કરજ ખત અમે ઉત્તયતાએ રાજી ખુશીથી વગેરે—

૧ શા. + રણછોડ ખુશાલદાસ
મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી.

૧ શા. મોંજીવાલ રણછોડ સાખ
ધણીના કહેવાથી કરી છે.

ખાંધાખત.

મં. ૧૯૪૮ ના આસા સુદ. ૨ તે વાર શુક્ર તા. ૬ સપ્ટેમ્બર સ.
૧૮૯૨ અક્રેજી દ્વીને. વડોદરા વાસ્તે વંગ ઝવેરી પુરોત્તમ કેશવલાલ
પારસાત જોગ લી. એક ગામ વાસ્તે વંગ દુધવાળા કરીમ અમલુમિયા
જન અગ ઉધાર રૂ. ૬૦૭ અકે સાક રૂ. પાછલા ખત તથા ખાતાની
રકમને નીકળે તે દેવા. તેની કરતો ત્રણ કરી છે. તેની વિગત—રૂ.
૨૦૭ સ. ૧૯૪૯ ના માગસર સુદ ૧૫ રૂ. ૨૦૭ સ. ૧૯૪૯ ના ફાગણ
સુદ ૧૫ અને રૂ. ૨૦૭ સ ૧૯૪૯ ના અસા સુદ ૧૫.

૬૦૭

જાગી વિગતે રૂ. ૬૦૭ સાદના ચદે ચદયાં ખાંધા ભરીએ. ખાંધું
ખાંધે, તો માસએકે સેકડે ટકા લેખ વ્યાજ ભરી આપીએ. જો એ પમાણે
નાખાં ભરીએ નહિ, તો અમારી જાત મિલકતથી તથા વારસથી પુરા કરી
આપીએ તેમાં કશો શુકત નહિ. જો સરકાર ફાવે કરવે પડે, તો તેનો
તમામ ખર્ચ પાળ મળે આપીએ. આ દેવા પેટ તમને જે રકમ આપીએ
અપાવીએ તે તેમાં વસૂલ ભરાવી આપીએ. આ ખત અમે અમારી રાજ
રજ વદાથી તથા અફલ હોંશિયારીથી અને ખીન કેફથી લખી આપ્યું છે,
તે અમારા ધર્મથી પાળીએ.

અત્ર મતુ
૧ દુધવાળા. કરીમ અમલુમિ-
યામતુ ઉપર લખ્યું તે સહી.
દા '૧' ન્હાનાલાલ લલુભાઈ
મનાદારના કહેવાથી.

અત્ર સાખ
૧ ઉપાધ્યા. ગંગાશંકર ગ-
વરીશંકર સાખ દ. પોતે.
૧ વૈદ્ય. મગનલાલ ચુનીલાલ
સાખ ધણી એ હતુર

* કેટલાક મતુ કરાવતી વખતે જમાનીદાર એમ લખાવે છે.

(૧૩૪)

ધરાણિયાં (ગીરો) ખત.

(સાન ધરાણિયું (દાગીના ઉપર)

સંવત ૧૯૪૩ ના ફાગણ શુદ્ધ ૮ ને વાર બુધ તારીખ ૨૬ મી
એપ્રિલ સન ૧૮૮૭ ના દીને આદેશ ગે કસબે કપડવજ વારે વંગ
ત્રવાડી બાળકૃષ્ણ મનસુખરામ નાતે મોઢ બ્રાહ્મણ પારસાત બેગ લી.
એક ગામવાશી ભટ જીવરામ ભોગીલાલ નાતે ખેડાવાલ જત ૩૫૧)
અંકે એકવન પુરા બાબાશાહી શિક્ષાના લીધા તે દેવા. એની સાનમાં
હુમનો દોરો ૧ એક સેરો બેનો તમારે ત્યાં મક્યો છે. એ દોરાનું સાવ
તોલ ખીલી સહિત તોલા અઢીને વાલ બે કીમત ૩૭૨ બોનેરને સુમારે
છે, તે, તમારા ૩૧. વ્યાજ સાથે આપે ૧૧ છુટે આ ૩૧. દેશ પરદેશ દેવા
જ્યારે તમે માગો ત્યારે દેવા. એનું વ્યાજ માસ એકે મેકે છ આના
સેબે ગણતાં મજમલે દોકડા ઓગણીસ ને બદામ બે વ્યાજની વધે તે
સહિત દેવા. આ રૂપિઆનું વ્યાજ દિવાળી બાકી અધિક માસ સાથે
આપીએ. કદાપિ ન આપીએ તો સદર સાનવાળી મિલકતથી પુરા કરી
સેવાને તમે મુખ્યાર છો. અમે તેમાં આનાકાતી કરીએ નહિં ઓછો
અદકો માત્ર અમારો છે. રાજક દૈવકે ધરાણું ધરાણુવટ છે આ ખત
અમે અમારી રાજ ખુશીથી તથા અક્કલ હોશિઆરીથી લખી આપ્યું છે.
તે અમારે તથા અમારા વાલી વારસોને કબલ છે.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

૧ ભટ જીવરામ ભોગીલાલ

૧ શા. પૂનમચંદ મૂળજી સાખ.

મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી

૧ શા. કેશવલાલ લલ્લુભાઈ

દા. પો.

સાખ ધણી બે હમ્મર.

નમુનો ૨ જો. (જમીન ઉપર)

સં. ૧૯૪૬ ના વરખે વૈશાખ વદ ૧૦ ને વાર ખુબ તા. ૧૪ મી
મે સન ૧૯૯૦ ના દીને. પરી. છોટાલાલ અંબાદાસ રહેવાશી શહેર વ-
ડોદરાના. ઠેકાણું મહેતા પોળમાં. પારસાત જોગલી. પટેલ હાથીબાઈ
મિઠાબાઈ રહેવાશી મોજે મકરપુરા મહાલ વડોદરાના. જત ૩૫૦ અંકે
પચાસ ગામ ચલણી દેવા. એની સાનમાં અમારું ખેતર ઝાડ પાન સાથે
નામે મહુડી વાળું મકરપુરાની સીમમાં સરવધ નંબર () વિધાં
() નું છે તે તમારે ત્યાં મૂક્યું છે. તેના ખુટ ચારની વિગત પૂર્વ
પા. અમથા ગીરધરનું ખેતર છે. પશ્ચિમે પા. કાળીદાસ બાઇજીનું ખેતર
છે. ઉત્તરે નાળિયું છે. અને દક્ષિણે તલાવડી તથા પા. બાપુ રધાની
ચારી છે. એ ખેતરનો અસલ વેચાણ દસ્તાવેજ (અમુકના નામનો) પણ
અમેએ તમને સોંપ્યો છે. તે, તમારું દોણું પતેથી છૂટે. આ રા. નું વ્યાજ
માસ એકે સેંકડે રામ આઠ લેખે કર્યું છે માટે મજબૂતે દોકડા પચીસ
વ્યાજના ચડે તે દેવા. અને તે દિવાળી બાકી અધિક માસ સાથે બરી
આપીએ સહી. કદાપિ ન આપીએ તો સાન વાળી મિલકતથી વસૂલ કરી
લેવામાં આનાકાની કરીએ નહિ. અને અસમાની સુલતાની વખતે ઉપર
લખ્યું ખેતર જવાબદાર છે. આ ખત અમે અમારી રાજ રાજવંદીથી
તથા સાફ દીલથી લખી આપ્યું છે તે અમે તથા અમારા વાલી વારસો
બાપના બોલ સાથે પાળીએ.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

૧ પા. હાથીબાઈ મિઠાબાઈ ૧ પા. ચુનીલાલ અમથાબાઈ સાખ.

મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી ૧ પા. દારકાંદાસ લલુભાઈ સાખ.

(૧૩૬)

(૩)

સં. ૧૯૪૩ના ફાગણ શુદ્ધ ૮ ને વાર ખુધ તા. ૨૯-૪-૮૭ ને દીને મોજે નાર તાલુકે પેટલાદ જીલ્લે વડોદરાના રહેનાર પરી. જીભાઈ ગોકળ દાસ જોગલી. એક ગામ વ.શી પગી રામારૂપા. જન લખી આપું છું કે તમારી પામેથી રૂ. ૧૦૦) અંકે સો મંડામણી સાથે લીધા તે વા. એના અવેજમાં મોજે મચકરની સીમમાં અમારું ખેતર નામે વડવાળું. સરવઈ નખર () નું એકર () છે, અને સરકારમાંજે પગી રૂપા રધાના નામે અલે છે તે ખેતર જાડ ખીડ અને પડયા પાન સાથે તમારે ત્યાં સાન ગીરો મૂક્યાં છે મા. એ જમીન તમારા રૂપિયા વ્યાજ સાથે પુરા કરેથી છુટે. એ જમીન તમારા સિવાય બીજા કોઈને સાનમાં લખી આપેલી નથી. તેમ તમારા રૂ. પતવ્યા વગર અમારાથી બીજા કોઈને ત્યાં સાન ગીરો મૂકાય નહિ. તથા વચ્ચાણ અપાય નહિ. આ રૂ. જ્યારે તમે માગો ત્યારે બીન તકરારે આપવા. જો તેને માટે તકરાર કરે તો સદર સાન ગાળી મિલકતથી તમારી રકમ વસૂલ કરી લેવાને તમે મુખત્યાર છો આ ખતને પેટે જો કાંઈ વસૂલ આપીએ અથવા અપાવીએ તે તેની પાઠે વસૂલ ભરાવીને આપીએ. આ રૂ. નું વ્યાજ દરમાસે દર સેકંડ રામ બાર લેખે કર્યું છે. તે દિવાળી બાકી અધિક માસના વ્યાજ સાથે ચઢે સહી આ ખત અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હેંશિયારીથી લખી આપ્યું છે તે અમે તથા અમારા વાલી વારસા પોતાના ધર્મથી પાળીએ.

અત્ર મતુ
૧ પગી રામા રૂપા મતુ ઉપર
લખ્યું તે સહી. દા- મોહન-
ભાઈ લલ્લુભાઈ પાણીના
કહેવાથી લખ્યું છે. +

અત્ર સાખ
૧ પા. મોહન દેવજી સાખ
૧ પા. અમથા ભાઈબા સાખ
૧ પરી. ચંદુલાલ ગરબડ સાખ

નમુનો. ૪ થો (ઘર ઊપર.)

સંવત ૧૯૪૨ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ ને વાર મંગળ તા. ૨૮-૪-૯૨ ને દીને. શાહ મહાસુખબાઈ નિહાલચંદભાઈ સંસ્થાન હુણવાડા વાસ્તે-વંગ. પારસાત બેગ લી એક ગામ વાશી પરી. મગનલાલ રણછોડ-દાસ હરતા ખરાણુ દત્તવા જત ૩ ૧૨૫) અંકે એકસો પચીસ ગામ ચલણુ લીવાછે તે દેવા. એની સાનમાં ધર ૧ એક અમારા આપદાદાનું અમારી માલકો તથા બેગવટાનું હાટાંના કૃવા પાસેના ખાંચામાં છે તે અમારે તમારે ત્યા સાનગીરો મૂક્યું છે, તેની આરે દિશાની વિગત () અને તેનું અસલ ખત ફલાણુના નામનું છે તે પણ તમારે કબજે કર્યું છે. માટે વ્યાજ સાથે તમારા રૂ. આપેથી અમારી મિલકત છુટે. આ રૂપિ-આનુ વ્યાજ દર માસે દર મેંકડે આઠ આના લેખે કર્યું છે તે દિવાળી બાદી અધિક માસ સાથે ગણીને આપીએ. સદરહું ખતના રૂ. તથા તે-નું વ્યાજ તમે જે વખતે માંગો તે વખત ઉપર લખી સાનવાળી મિલકત થી તથા અમારી બીજી હરેક મિલકતથી તથા અમારી જાતથી વસૂલ આપીએ. એ ઘર ઉપર કોઇનું દોષ્ટુ નીકળે કે હક હિસ્સો માલુમ પડે તો તેના અમે જવાબદાર છીએ. કદાપિ તે પ્રમાણુ કરીએ નહિ અ-ને તમારે કરિયાદ કરવી પડે તો તે કરિયાદી ખરચ સહિત અમારી જાત થી, તથા વંશ વારસોથી તથા હરેક બીજી મિલકતથી વસૂલ લેવાને તમે તથા તમારા વારસો મુખત્યાર છો. આ દસ્તાવેજ રૂ. રોકડા લઇને અમેએ રાજ ખુશીથી તથા અક્કલ હાંશિયારીથી અને બીન કેફ તથા સારી તન દુરસ્તીથી લખી આપ્યો છે તે અમારે તથા અમારા વંશ વાર-સોને કબૂલ છે.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

૧ પરી. મગનલાલ રણછોડ

૧ શા રાયજી દલીચંદ સાખ.

મતુ ઉપર લખ્યું તે સહીદા. પોતે

૧ શા. ગણપત હરજીવન સાખ.

નમુનો. ૫ મો (ધરઉપર)

સં- ૧૯૪૪ ના આસો શુદ્ધ ૯ ને વાર રતેઉ. તા. ૨૪ સપ્ટેમ્બર
સન ૧૮૮૮ ને દીને. પરી. પ્રેમાનંદ મનસુખ વડોદરા વાસ્તેવંગ. ઠે.
બાજવાડા ધોળીકુલ આગળ. પારસાત બો. લી. એક ગામવાશી ધાંચી
રણુછોડ જીવા ઠે. ચાંપાનેરી દરવાજા બહાર. હસ્તાખરાણુ દત્તવા જત
૩. ૨૦૧૫ અંકે બસે એક ગામ ચલણી દેવા. એની સાનમાં ધર નંગ ૧
અમારું બાપીકું શ્રી શહેર મધ્યે મહોલ્લે બાજવાડાની અંદર શૈલગેરીના
નાકા ઉપર છે તે તમોએ અમારી રાજી રજવંદીથી તથા અક્કલ હોંશિ-
યારીથી તમારે ત્યાં સાનમાં મૂક્યું છે. તે ધર ઉત્તર દક્ષિણ લાંબુ ગજ ૧૦
અને પૂર્વ પશ્ચિમ પહોળું ગજ ૮ છે. એની ચારે દિશાની બદની વિગત-()
એ ધરનું અસલ ખત ફલાણાના નામનું છે તે અમેએ તમને સાંપ્યું છે
તે તમારા રા. બ્યાજ સાથે પુરા કરેલી જુદે. એ ધર ઉપર બીજા કોઈનું
દેણું કે હક નથી. રાજક દૈવડ વખતે ભોંવતળિયું જવાબ દે. આ રા.
નું બ્યાજ માસ એકે રા. એકે દોડડા અર્ધા લેખે કર્યું છે તે દિવાળી બાકી
અધિક માસના બ્યાજ સાથે ચઢે તે દેવું. કદાપિ ઉપર લખ્યા રા. બ્યાજ
સહિત પુરા કરીએ નહિ તો ઉપર લખી સાનવાળી મિલકતથી તથા
અમારી જતથી વસૂલ કરી લેવામાં હરકત કરીએ નહિ. અને ફરિયાદ
કરવી પડે તો લેના ખરચ સિકે તમામ રા. ભરી આપીએ સહી. આ
દસ્તાવેજ અમારી ખુશીથી તથા શુદ્ધ ખુદ્દીથી કરી આપ્યો છે માટે ઉપર
લખ્યું અમારે તથા અમારા વંશ વારસોને કબૂલ છે. તે પોતાના ધર્મથી
પાળીએ સહી.

અત્ર મતુ
૧ ધાંચી રણુછોડ જીવા મતુ
ઉપર લખ્યું તે સહી. દા. પોતે.

અત્ર સાખ
૧ શા. હીરાલાલ લલ્લુભાઈ સાખ.
૧ શા. જગનલાલ જમનાદાસ સાખ.

ભોગ ધરાણિયાં-કબજાગીરો. (જમીન ઉપર]

સં. ૧૯૪૮ ના આગણ સુદી ૧૦ ને વાર મંગળ તા. ૧૦ મી અગષ્ટ સન ૧૮૯૨ દિને આદેશંગ કસંએ હાસરા વાસ્તે વંગ. પરી. પ્રેમચંદભાઈ કરસનદાસ નાતે દશા નાગર વાણિયા. પારસાત એક ગામ વાસ્તે વંગ પા. જગાભાઈ હંબાભાઈ નાતે લેકવા પાટીદાર. હરતા ખરાણુ દતવા જત અહીત ધરાણે ભોમ ખેતર ૧ એક દિલ્લિકટ ખેડા સળ દિલ્લિકટ હાસરા તાબાના મોજે વાંધરાલી ગામની સીમમાં સરવધનં. ૧૦૧૭ વાળું એકર ૮ ગુંઠા ૧૨ નું, નામે કુંભારિયું. તેના ખાંચ ચારની વિગત. ઉગમણે પાસે પા. નાગજી ભૂધરનું ખેતર છે. દખણાતે પાસે વાડદ જવાનો રાજમાર્ગ છે. આથમણે પાસે પાંડયા મથુર હજ્જણ તથા જની મળજી પ્રભુજીનું ખેતર છે. તથા ઉત્તર દિશાએ પાંડયા જગજીવન કેશવરામનું ખેતર છે. એ ખૂંટ ચાર વચ્ચેની જમીન. વાડ વળગણી, શેડા પાળી અને ઝાડ ખીડ સમેત તમને ગીરો આપીને તેની ઉપર રૂ. ૧૨૯૭ અંકે ખારસે નેવું પોળિયાં લીધાંછે. એ રા. નું વ્યાજ નહિ અને ખેતરની દાણ નહિ. જ્યારે તમામ રા. પુરેપુરા આપીએ ત્યારે આ ખેતર છૂટે. એ જમીનનો સરકાર હક (રા. આટલા) છે તે તમારે ભરવા અને ઉપજ આવે તે પણ તમારે લેવી. એ ખેતર ખેડો, ખેડાવો તથા આટ ધરાણે મૂકો; અને તમારું દિલ ચહાય તેવી રીતે તેનો વહિવટ કરો; તેમાં અમે કશી હરકત કરીએ નહિ. એ ખેતરમાં જવા આવવાનો તથા હળ ગાડુ વગેરેનો રસ્તો પંજા મથુર હરખજીના ખેતરને શેડોછે. આ ખેતર અમારું આપીકું તથા અમારા કબજા ભોગવટાનું હતું તે તમારે કબજે સોંપ્યુંછે. એના ઉપર ખીજા કોઈનો દર દાવો નથી, તેમ છતાં જો કોઈ હરકત કરે તો તેનો અથવા તમારો ઉપર લખ્યા રૂપિયાનો જવાબ અમે તથા અમારા વાલી

(૧૪૦)

પારસો આપીએ. એની બાંધી વર્ષ ત્રણની કરી છે માટે બાંધી મુદતે ૩૧. આપેથી ખેતર ઉપર અમારો અલાખો. આ ખત અમારો રાજી પુશીથી તથા અક્કલ હોશિયારી તથા બીન નિશાથો લખા આપ્યું છે તે ખરૂં છે. અત્ર મતુ અત્ર સાખ.

૧ પા. જગાભાઈ છયાભાઈ
મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી.
દા. પોતે.

૧ પરી. જીભાઈ જોકળદાસ સાખ.
૧ ગાંધી ત્રીકમ મંછારામ સાખ.
૧ પા. નારણભાઈ કાકુભાઈ સાખ.

૨

સં ૧૯૪૫ના કારતક વદ ૧૦ વાર ગરંજ ના. ૨૭ અક્ટોબર સર ૧૮૮૮ અગ્રેજી દિને ગામ ઓરીઆવી તાલુકે આણંદના રહેનાર પટેલ દારકાંદાસ લલ્લુભાઈ નાતે હેડવા પાટીદાર જંગ લી ગામ અગાસ તાલુકે પેટલાદના રહેનાર પા મોતાભાઈ વગ્જભાઈ નાતે કડવા કળખી. જન ૩ ૨૦૦૭ અકે બસે કલદાર કીધા તે દેવા. તેના અવેજમાં અમાની વરિલો પાજિત મિલકતનું સરકારી ખેડ ખાતાની જમીન પૈકીનું જે અમારા બાપને નામે સરકારમાં વાગે છે તે ખેતર અમારા ગામની સીમમાં સરવમ નંબર ૧૦૫૦ થી વિશ્વાં ૬ અને વસા ૮ નું કી તે બાવળિયુ છે તે તમેને ઘરાણે આપ્યું છે તેના ખુંટની વિગત-પૂર્વે શુકલ. નાથા હીરજીનું ખેતર છે, પશ્ચિમે પગી હરખા ભીમાનુ ખેતર છે. ઉત્તર પા. ચુનીલાલ આત્મારામનું ખેતર છે. અને દક્ષિણે મલેક જવણ અહ મદનું ખેતર છે. એ રીતે ચાર ખુંટ વચ્ચેનું ખેતર ગાડ સહિત અમારો તમને સોંપ્યું છે અને તેની અવધ વર્ષ પાંચની કરી છે. મુદત પુરી થયે તમે માગો તે વખતે ૩૧. આપીને ખેતર તથા ગાડ અમારે તાબે લખએ. આ રૂપિયાનું વ્યાજ નહિ અને ખેતરનો વ (ઉત્પન્ન) જે નહિ.

(૧૪૧)

તમારા ગીરો હકથી એ ખેતર ખેડો ખેડાવો, અગર આડગીરો મૂકો કે તમારી મરજીમાં આવે તેમ તેનો વહિવટ કરવાને તમો મુખત્યાર છો. ખેતરનાં ઝાડનો જે ફાલ આવે તેના ધણી તમો છો. પણ કમ્મ રમ્મએ ઝાડ પટે તેની જે કીમત ઉપજે તે અમારી રકમ પેટે જમે કરો. હવેથી આ-ખેતરનો સરકાર હક ભરવાનું તમારે શીર છે. આ ખેતર ઉપર અમારો કાઠ કરજદાર, હિસ્સેદાર, ભાગીદાર વગેરે દરદાવો કરે તો અમો તથા અમારા વાલી વારસો તેનો જવાબ દઈએ. ખેતરમાં જવાનો રસ્તો દખ-ભુતે પાસે છે. આ કમ્મગીરો ખત રાજી ખુશીથી તથા અક્ષત હોશિ-યારીથી તથા બીન કેદથી કામી આપ્યું છે તે અમેને તથા અમારા વાર-સોને કબ્જા છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
૧ પા મોતીભાઈ વરજ ભા-	૧ પા. રણછોડ ગીરધર સાખ		
ઈ મતુ ઉપર લખ્યું તે સ-	૧ પા અમથા પ્રભુજી સાખ.		
હી. દા. પોતે.			

(૨)

સં. () મીતિ. () ના દીને. કસબે નવસારીના રહે-
નાર () નાને () ધધો () ઉમર () જોગ લી.
ગામ () નો રહેનાર () નાને () ધધો () ઉમર
() જત અમોએ અમુક કામને માટે ૩ () અંકે ()
અમુક શિક્ષાના તમારો પાસેથી લીધા તે દેવા. એના અવજનમાં અમારી
સરકારી + ખેડ ખાતાની જમીન નીચેની વિગતવાળી જે ફેલાણાને

+ મરાઠીમાં લખાય છે કે વડિલાપા. જેત સરવધ નંબર () પોતાના
કબજે ત્રણ પેઢીથી છે તે કબજા અને ભોગવટામાં આપી છે. તેની ઉપજ આ-

નામે સરકારમાં ચાલે છે તે તમોને કબજા ગીંગા આપી છે. તેની વિગત-
(કોષ્ટક પાડીને અથવા ચાલતી લીટીએ લખવી.)

એણી વિગતે એકંદર જમીન વિધાં () રૂ. () માં કબજા ગીરો મુ-
કી છે. માટે ગીરોના હકથી તમારી મરજી મુજબ વહિવટ કરવાને તમો ત-
થા તમારા વારસો મુખ્યત્વાર છે સહી. એ જમીનનું જે ઉત્પન્ન આવે તે-
માંથી સરકાર ભરણું તમારે ભરવું અને ફાળવ રહે તે તમારા રૂ. ના
વ્યાજમાં વસૂલ કરવું. અને તેમ કરતા જે વધે તે મુદ્દલમાં મજરે ગણવુ.
અને ઉપજ એાછી થવાથી તમને વ્યાજની કસર પડે તે અમેા મજરે આ-
પીએ સહી. તમારા ઉપર લખ્યા રૂ. નું વ્યાજ દર માસે દરસેકડે ટકા
અર્ધા લેખે કર્યું છે તે ટિવાળી બાકીના વ્યાજ સાથે તથા જે વરસમાં અધિ-
ક માસ ચાલે તે વ્યાજ સાથે આપીએ. એ રૂ. તમે માગો તમારે બીન

જમાં જમા કરાવે બાકી જે વ્યાજમાં વધારે થશે. તે અમે ધર ધરાહ આપી-
એ કંઈ વાંધો લઈએ નહિ લોક લકંડ હુ આપુ કદાપિ વરસો વરસ કર ન
આપીએ અને તે તમારે ભરવો પડે તો જમીન છોડતી વખતે ટિવાળી બાકી
વ્યાજ પ્રમાણે ભરી આપું વસૂલ આપુ તેની પાવતી લઉ. પાવતી વખતે વ-
સૂલ આપ્યાની તકરાર કરનાર નથી. રૂ. રોકડા ભરી પુરી પારખો છું તમારા
એકંદર અવગતો નિકાલ કરી લઈશ ત્યારે ધરાણે આપેલી મિલકત ઉપર હક
કરીશ દરમ્યાન હક કરે નહિ સદરહું મિલકત બીજને જર નેખમમાં નાખે
લી નથી. તેમ તમારી રકમનો નિકાલ થશે ત્યાં સુધી કોઈને આપીશ નહિ.
અમેા રૂ. ના આપીએ તો ધરાણિયા જણુશ વચ્ચેને રૂ. વસૂલ કરવા તેમાં
કમી ઉપજે તો ધર ધરાહ ફટચો કરે. તેને માટે કોઈ પણ વાતનો સખજ લઈશ
નહિ. વસૂલને માટે માણસ આવશે તો તેના પેટિયા ઉપરાંત બે આના રોજ
આપીશ તે ખતમાં મજરે માગીશ નહિ. સદર મિલકતને માટે કોઈ હરકત
કરે તો તેનું નિવારણ હું કરે. તમને મહેનત પડવા ન દઉં. ઇ. ઇ. ઇ.

હરકતે આપીએ. તેમાં કાંઈ તકરાર કરીએ તહિ. વાંધો ઉઠે ફરિયાદ કરવી પડે તો તે ફરીયાદીના ખરચ સાથે રૂપિયા તમારા હાથમાં આવે ત્યાં સુધીના બાજ સાથે આપીએ ત્યારે આ ગીરો જમીન છુટે. એ જમીનથી તમારા ૩૧ પુરે પુરા વસૂલ નહિ થાય તો અમારી બીજી સ્થાવર જંગમ મિલકતથી તથા અમારી જત અને વાલી વારસોથી વસૂલ કરી લેવાને તમે મુખ્યારહો. આ દસ્તાવેજ અમે અમારી રાજ પ્રુશીથી તથા અકલ હોંશિયારીથી લખી આપ્યો છે તે અમારે તથા અમારા વંશ વારસોને કબૂલ છે સહી.

અત્ર મનુ અત્ર સાખ
૧ (અમુકનું મનુ) ૧ (અમુકની સાખ)

૪ (ઘર ઉપર ગીરો ખત)

સં. ૧૮૪૯ ના વરમે માહા વદ ૬ ને વાર બોમે તા-૬-૨ ૯૩ ના દીને. આદેહંગ શ્રી ગાધરા વાસ્તેવંગ દેશાઈ નાથજી ભોગીલાલ નાને દસાનિમા વાણિયા પારસાત જોગ લી. એક ગામ વાશી કાઠીઆ નાથા પુન હસ્તા ખરાણુ દત્તવા જત ૩૧. પરપુ અંકે પાંચસે પચીસ ગામ ચલણી પુરા રોકડા બાબાશાહી લીધાછે તેની સાનમાં ઘર નંગ ૧ હગમણા બા રનું અમારું બાપીકું જનની શેરીમાં છે તે અમોએ અમારી રાજ રજવં દીથી તથા અકલ હોંશિયારીથી બીન કંઈ તમોને ઘરાણે આપ્યું છે. એ ઘર ઉત્તર દક્ષિણ પહોળું ગજ ૧૨ અને પૂર્વ પશ્ચિમ લાંબું ગજ ૮ છે તે ધરની દિશા ચારની વિગત ઉત્તરે મકન હીરજનું ઘર, દક્ષિણે ભગુ પ્રેમજનું ઘર, પશ્ચિમે પરી. માણેકલાલ હરગોવનનું ડહેણું, અને પૂર્વે સરિખા મ રાજમાર્ગ છે. એ રીતે ચાર ખૂંટ વચ્ચેનું ઘર આગલા બારથી પાછલા બાર સુધી હેઠળ ને ઉપર બધું અસલ હદ મરજદ જમીન તથા ચલચોક

કળિયાની હદ સહિત ધરાણે આપીને તમારે કબજે કર્યું છે. એ ધરનું બાકું લેવું નહિ અને આ ખતના રા. નુબાબ દેવું નહિ. એ ધર અસલથી અમારા કબજા વહિવટમાં ગાલ્યું આવેલું તે આજથી તમારા કબજા વહિવટમાં રોખ્યું છે. હવેથી એ ધર ઉપર તમે ગીરો કાઢી તમારી ખરજ મુજબ વહિવટ કરજો. એ ધરમાં તમે રહો અગર કોઇને રાખો તેનું જો બાકું ઉપજે તે તમારું છે માટે તમારું મનમાને તેમ કરો. એ ધર ઉપર કોઈ દર દાવો કરે અથવા રાજક દૈવક હોય તો આ ખતના દાવાની જ વાખદારી અમારે તથા અમારા વાલી વારસદારોને શીર છે. ઉપર લખ્યું ધર પડે આખડે ચણાવાનો તથા નળિયાંની ખોટ વગેરેનો ખરજ અમે ધરધણી પુરો કરીએ. અને સંચરામણ તમે ગીરવી રાખનાર આપો સહી સદર હું ધર તમારા કબજામાંથી છોડાવવાની અંધી વર્ષ પાંચની કરી છે ત્યાર પછી તમારા રા. આપેથી ઉપર લખ્યું ધર તમારા કબજામાંથી છોડે આ ખતને પેટે જો વસૂલ આપુ તે ખતની પીડે જામે કરાવી આપુ-તેજ મંજૂર છે. સિવાય બીજી હરેક રીતે આપ્યા અપાવ્યા કહી જે જે તકરાર કરે તે સર્વ તકરાર ના મંજૂર છે. ઉપર લખી મુદત વિને આ ખતના રા. તમે જ્યારે માગો ત્યારે આપું. કદાપિ તે રા. આપતાં કનકાર કરે અતેથી તમારે ફરિયાદ કરવી પડે તો તે ફરિયાદી ખરજ સહિત સદર હું ઉપર લખેલી મિલકતથી તથા મારી જતથી તથા મારા વશ વારમાથ તથા મારી બીજી હરકોઈ માલમિલકતથી વસૂલ લેવા તમે ગીરવી રાખનાર મૂખ્યાર છો. ઉપર લખ્યા રા. અમાગ પરચુરણ કરજદારોને દેવાને સાફ સદર હું ધર તમાને ગીરવી આપ્યું છે. આ ગીરોખત અમેએ અ. મારી રાજ ખુશીથી તથા અક્ષત હોંશિયારીથી તથા સારી તન દુરસ્તથી

(૧૪૫)

લખી આપ્યું છે તેથી તે અમારે તથા અમારા સર્વ બંશ વાલી વારસદારોને કબૂલ અંબૂર છે.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

(લખી આપનારનું મતુ) ૫ (સાક્ષીદારોની સહી.)

સં. ૧૯૪૯ ના મહા વદ ૭ તે વાર બુધે તા. ૮ ફેબ્રુવારી અન ૧૮૯૩ ના દીને પરી. છોટાલાલ અંબાદાસ નાને શ્રીમાળી વાણિયા રહેવાશી વડોદરાના ઠે. મહેતા પોળમાં. જોગ લી. મરાઠા ગણુ કાશીઆ એક ગામ વાશી રે સુરસાગરઉપર રોડિયાની હવેલી પાસે. જત ૩ ૧૦૧૭ આંકે એ કસો એક દેશ ચત્રણી દેવા. એની સાનમાં ધર ૧ અમારું બાપીકું અમાગ કબજા ભોગવટાનુ ઉપર લખ્યા ઠેકાણે છે તે તમોને ધરાણે આપ્યું છે. એ ધર ઉત્તર દક્ષિણ પહોળું ગજ ૭ અને પૂર્વ પશ્ચિમ લાંબુ ગજ ૫ છે. એ ધરની ચારે દિશાની વિગત- ઉત્તરે સરિયામગજમાર્ગે છે દક્ષિણે રોડિયાની હવેલીની છીડી છે, પૂર્વે રાજેશ્રી વાસુદેવ નારાયણ હરડીકરનું ધર છે, અને પશ્ચિમે ઉચી પોળાંતે જાંપે જવાનો રાજમાર્ગ છે એ મતુરસિમાપ્રમાણે આગલા બારથી પાછલાબાર સુધી હેડે તથા ઉપર સોત ઉતારાતા બારનું ધર ધરાણે આપ્યું છે. આ ધરમાં વસો વસાવો તથા આડ ધરાણે મૂકો, તમારું મન માને તેમ કરો. સાગ્યું તુટયું તથા નળિયાંની ખાટ અમો ધરધણી આપીએ અને સંચરામણ તમો ગીરવી રાખનાર આપો. જો પડે આખડે તમે ગીરવી રાખનાર દુરસ્ત કરાવો તો તેનો ખરચ અમે માલ ધણી તમને મળવે આપીએ સહી. એની બંધી તપ્ત બેની કરી છે. તે મુદતે ઉપર લખ્યા રા. તમોને આપીને એ ધર ઉપર અલાખો કરીએ. રા. ના આપીએ ત્યાં સુધી અમારો અલાખો નહિ. આ રા. તું બ્યાજ નહિ અને ધરનું ખાડું નહિ. એ ધરની કબજાએ અમો ધરધણી જવાબ દબાએ.

(૧૪૬)

આ ખત અમોએ રાજી ખુશીથી તથા અક્કલ હોંશિયારીથી અને ખીન કે-
ફથી લખી આપ્યું છે. આ લખ્યું ફરેતે પોતાની સાત પેઢીના ધર્મથી ફરે-

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

(લખી આપનારનું મતુ)

(સાક્ષીદારોની સડી.)

૬

(બુનીરીને.)

સં, ૧૯૮૮ ના વરખે અસાડ શુદ્ધ ૫ વાર શોમે--શા મોતી કુંવરજી
નાતે મેવાડા વાણિયા. વાશી ગામ વાડાશીનોરના. બેગ લી. પરી ચુનીલાલ
છોટાલાલ નાતે મોઢ વાણિયા એક ગામ વાશી--વત ૩ ૧૦૦ ૧૫ એકદલ.
રને એક પુરા બાબાશાહી રિકાના દેવા. એની સાનમાં ઘર ૧ અમારું
બાપીકું આપડા ગામમાં ખારાકૂવા પાસે પારેખતી ખડકીમાં છે તે અ-
મોએ અમારી રાજી રજવદીથી તમોને ધરાણે આપ્યું છે. એ ઘર ઉતર
દક્ષિણ પહાણું ગજ ૭ છે અને પૂર્વ પશ્ચિમ લાંબુ ગજ ૧૦ છે. એ ઘરની
દિશા ૪ તેની વિગત--પશ્ચિમે આગલું બાર સરિયામ રાજ માર્ગમાં પડે
છે પૂર્વે અમુકનું ઘર છે. ઉતરદિશાની સરીકે અમુકનું ઘર છે દક્ષિણ દિશાએ
અમુકનું ઘર છે. એ ચતુરસિમા પ્રમાણે આગલા બારથી તે પાછલા બાર
સુધી હેઠે તથા ઉપના માળ સાથે આખું ઘર ધરાણે આપ્યું છે. એ ઘરમાં
વસો વસાવો તથા આડ ધરાણે મૂકો. તમારું મનમાને તેમ કરો. બાગ્યું
તુટયું તથા નાળસાંની ખોડ અમો ધરદણી પુરાવી આપીએ અને ગળા-
મણી તમો ખીરવી રાખનાર આપો સહી. જેના રા. લીધા તેવા અમો
પાછા આપીએ ત્યારે ઉપર લખ્યા ઘર ઉપર અમારો અલાખો. ત્યાં સુધી
અમારો અલાખો નહિ. એ રા. હું બાજ નહિ અને ધરનું બાડું નહિ.
એ ઘરની કબરજીએ અમો ધરદણી જવાબ દઈએ સહી. અસમાનીસુ

લતાની વખતે ભોંયતળિયું ભોગવે. એની અવધ વર્ષ ત્રણની કરી છે તે પુરી થયે તમારું નાણું આપેથી ધરનો કબજો લઈએ. એ લખ્યાથી ફરે તે પોતાની સાત પેઢીના ધર્મથી ફરે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
૧ પરી. ચુનીલાલ છોટાલાલ		૧ પરી. જેયંદ છોટાલાલ સાખ	
મતુ દા. પોતે.		૧ મહેતા હિમતલાલ જેદા સાખ	

૭ ગીરો મુકેલી મિલકતનો વધારો ખીજને ત્યાં ગીરો.

(એક જ ધરમાં જુદા જુદા ભાગો જુદા જુદા માણસોને ધરાણે આપ્યા હોય અથવા ધરનું ધરાણી ઉપત જુની-રીતે)

સંવત ૧૮૬૭ ના વરખે શ્રાવણ વદ ૫ ના દીને આદેહંગ શ્રી વડોદરા વાસ્તેવંગ પરી. () નાત (અગુક) પારસાત એક ગામ વાસ્તે વંગ લી. પરી. () તેહેના સુત () તથા () રાતે તમે અમે એક છીએ. હસ્તાખરાણ દત્તવાન જત શહેર ચલાયું રા. () અંકે () અમે ખતે ભાઈએ મળીને રોકડા લીધાછે તે દેવા જ્યારે જેવા ચાલે, ત્યારે તેવા દેવા. બાબત ધર નં. ૧ ઓરડા દોઢની મિલકત ભોંયતળીએથી તે બાપરા સુધી છે. તે અમારા બાપ દાદાની વેચાણ લીધેલીછે. તેમાંથી એ ધરનો હેઠલો ઓરડો, પરસાળ, તથા મેડા ઉપરની ગોળર તથા ગોળર પ્રમાણે ત્રિજનેમાળ એ સર્વે અબાપ તમેને ધરાણે આપ્યાંછે ઉપલા દલનો ઓરડો, પરસાળ, તથા ત્રિજનેમાળ મેડાના ઓરડા પરસાળની હદ પ્રમાણે પરી () ને અમે ધરાણે આપેલુ છે. તેમનો ગીરો હક કાયમ રાખીને ઉપર લખ્યો ભાગ તમને આપ્યોછે એ ધણી પરસા-

ળમાં દાદરછે. ત્યાં થઇને ચાલ્યા જાય ને આવે. હેઠલા દળમધ્યે દક્ષિણ દિશાને પાસવે ગોળર ઉત્તર દારનીછે. તે અમો માલ ધણીને તાખેછે. તે મધ્યે અમો રહીએછીએ. એણી વિગતે એ ધર હેઠલા દળના ઓરડાનું રસ્તે ચાંપાનેરના દરવાજા ભણી તે મધ્યે મેલ્લે શેઠશેરીના બાજવાડા મધ્યે જમણા હાથની ઓળે ખડકી મહેતા. (અમુક) ની મધ્યેછે તેના ઉત્તર-તા ખુણે પરિ. () નું ધરછે તેની જોડે આગલું ધર અમારુંછે. અને તે પૂર્વ દારનુંછે તેમજ પેસતાં સન્મુખ આગલું ધર ઓરડા એકનુંછે તે તેમને ધરાણે આપ્યુંછે. તેના ખુટ ચારની વિગત. એ ધર મધ્યે ઓરડા એક તથા પરસાળ ઓરડાની હદ પ્રમાણે છૂટીછે. અમે તમારી પરસાળમાં થઇને જઇએ એ પરસાળમાં ઉત્તર દિશાએ ચોટા પાણીઆઈ કરી આપીએ. ચોકમાં છૂટું પાણીઆઈ ઉત્તર દારનુંછે. તેમાં અમારું ઠાંકુછે. તેમાંથી વરા માફક પહેંચતા સુધી પાણી પીએ અને ફૂવામાંથી પાણી કાઢો. તમારે તથા અમારે નહાવા ધોવાનું પાણીઆરામાં છે. ચોકમાં અમારા રસોડાની બારી તથા ચારોછે તે જગા અમારે તાખેછે. એધરનો મેડો ત્રિજા માળ સુધી પીડિયાં પાટિયાંવડે જડેલોછે. તેમાં ઉપર જગે દક્ષિણ દિશાએ ગોળર એકછે. તેની હદ પ્રમાણે પરસાળ છૂટીછે. એ ગોળરને સામા ભડે બારી છે. રસોડા પાણિયારા ઉપર અગાશીછે તે મેડાવાળા જણુ રને. તાખેછે માટે તે વાવરે ને તેમાં હેઠળવાળા એ જણુ દાણા દૂણી તડકે નાખે. ત્રિજા માળ ગોળરની હદ પ્રમાણેછે. માટે ત્યાં પાટિયાનો ફડકાર ભરાવી આપીએ. ત્રિજા માળની સતંદર પરસાળ છૂટીછે. હદ પ્રમાણે વાવરો. મેડાની ગોળર વાળો અગાશી વાવરે. મેડાની પરસાળમાં દાદરને માથે ચોકડીછે. તે મેડાના ઓરડા વાળો તથા ગોળર વાળો નહાય ધૂવે. સરસુવાવડે ઉત્તર દિશાની જાળીની તળે ખાળ ખેાદે. વાવરનું પાણી એક ખાળ કુંડીએ.

તેની અંદર જાય છે. તેમાંથી લેખને વારા ફરતી દબડ કૂંઠ આગળ નાખે. સેહેજખાના મધ્યે ઘરમાં રહે તે ખરચુખાય, ખડકીમાં ચોથે હિસ્સે ગાય એક બાંધવાનું અમારું છે. અને અમારા ઘરમાં ત્રણ વાસ છે. માટે અમે રજા આપીએ તે ગાય બાંધે. મેઘનો ધણી રૂંડે જુડે ચાર દિવસ હેઠલી પરસાળ વાવરે તથા ગંગર ખાંડે. એ ઘરમાં ઉત્તર દિશાએ નવ આંગળનો કરો છે તે પરી. () નો પાંત્યાળો છે. દક્ષિણ દિશાએ ચોરડા મધ્યે આંતરો છે, તે અમારી ગોળરમાં પડે છે. મેઘકુપર ગોળરભણી દક્ષિણ દિશાએ કરો છે. તે રસ્તામાં પડે છે. તે અમારો સ્વાંગ છે પશ્ચિમ દિશાએ પછીત છે તે પરી ની ખડકીમાં પડે છે અને પાછલાં નેવાં તેણી માર પડે છે. આગલું બડું ચોક મધ્યે પડે છે. ઘરનું છાપરું એ ઢાળનું છે આગલા નેવાં અગાસીમાં મધ્યે તથા ચોકમાં પડે છે. દબડકૂંઠ ભરાય અને ગળાવે ત્યારે ભાગ પ્રમાણે પૈસા આપવા. દબડકૂંઠની તથા તાજખાનાની ઇમારત પ્રડે આખડે ત્યારે માલધણી કરાવે. એણી વિગતે એ હેટલું ઘર ચોક ચાલ ૬૬ મજમુદ સાથે તમેને ધરાણે આપ્યું છે. તેમધ્યે વસો વસાવો તથા આડ ધરાણે મૂકો કે ભાડે આપો તેમાં અમારે લેવા દેવા નહિ. એ હેટલા ઘરનો ચોરડો તથા મેઘાની ગોળર તથા ત્રિજા માળની ગોળર પડી આખડી અને ઘરધણી પાસે રહીને સમરાવી આપીએ. કદાસ અમે હાજર ન હોઈએ, તો તમે કોઈને પાસે રાખીને ધર્મ સ્વરૂપે જે ખરચો તે મજરે આપીએ. ખત મધ્યે ભરીને આપીએ. જ્યારે જેખમ લાગે ત્યારે ભોયતળીકું જવાબ કરે નાણું આપે ત્યારે છૂટે નાણાનું વ્યાજ નહિ, અને ઘરનું બાડુ નહિ. ચોથો માળ અમારે તામે છે તે ત્રિજા માળની પરસાળે નિસરણી માંડીને અમે લાકડાં લેવાં ચડીએ. એણી વિગતે રૂ. () માં તે ધરાણે આપ્યું છે. એ શિવાય તમે તથા મેઘવાળાએ જણ મળીને રૂ. ૫૦૦ સુધી

ખરચો, તો તમેને તથા મેડાવાળા જણ એને મજરે આપીએ. પોત પોતાના ખત મધ્યે અરધો અરધ ભરીને આપીએ. છાપડાં ઉચું કરે અને ચોથો માળ આખો નીકળે ત્યારે ઓરડા ગોળર પ્રમાણે અમારે તાબે. ૫. રસાળનો મેડાવાળાને હવાલે કરીએ. નળીઆંની ખોટ સંચરામણી નળીઆં સાથે આપણે ત્રણે ભાગે છે. એની અવધી વર્ષ ૧૧ ની કરીએ. અવધ વિતે નાણાં આપે ત્યારે ઘર છૂટે. ચોકમાં બેસીને ખત લખ્યું છે જાળીતળે સુવા-વડના ખાળનું લખ્યું છે તે નહિ. પોતાના ચોકની હદમાં ખોદે. પરછંદીએ! બાંધીએ તે ત્રણે ભાગે બાંધીએ. રાજ્યદાને ધરાણે આપ્યું છે. તે લખ્યું બા-થના ખોલ સાથે પાળીએ. ઓળો સિતેર એક દરકતની છે.

અત્ર	મતુ	તત્ર	સાખ
૧ મતુ ઉપર લખ્યું તે સહી ખત વાં-	સાક્ષીદારની સહી		
ચીને મતુ કયું છે દરકત પોતાના.			

આડધરાણિયું.

આપણે ગીરો રાખેલી મિલકત ખીજા માણસને ત્યાં ધરાણે મૂકવી તેને આડધરાણિયું કહે છે અને તેને માટે લખેલા દસ્તાવેજને આડધરા-ણિયું ખત કહે છે.

આડધરાણે સ્થાવર તથા જંગમમિલકત આપી શકાય છે. અને તે બન્ને સાનગીરો કે કબજાગીરો મૂકી શકાય છે. સાનગીરોથી આડધરાણે મૂકતાં મૂળનો દસ્તાવેજ આડધરાણે રાખનારને સ્વાધીન કરવો પડે છે અને કબજાગીરોથી આપતાં મિલકતનો કબજો તથા મૂળનો દસ્તાવેજ સોંપવો પડે છે.

આડધરાણિયું ખત લખવાની રીત ધરાણિયાખત જેવી છે. ફેરમાત્ર એટલેજ છે કે જત ૩. અ કે ૩૦ આટલા દેવા. તેની સાનમાં અમોએ અમુક ધણી પાસેથી ૩૦. આટલામાં ધરાણે રાખેલી મિલકત અમુક છે તે તમેને આડધરાણે સાનમાં આપી છે, કે આડધરાણે કબજાગીરો આપી છે. અને તેખાખત મૂળ માલધણી પાસેથી લખાવેલો દસ્તાવેજ મીતિ અમુકનો તમને સાંપ્યો છે તે તમારું નાણું આપેથી છૂટે. સાનગીરો હોય તો વ્યાજનો ભાજ લખવો. તથા ખીજ કરાર હોય તે લખવા. અને કબજાગીરો હોય અને વ્યાજ દેવાનું નહોય તો તે લખવું કે ૩૦ નું વ્યાજ નહિ અને મિલકત અમુકનું ભાડું નહિ. અથવા જેવો કરાર હોય તેવું લખવું અને તે ઉપરાંત લખવું કે જ્યારે મૂળમાળધણી આ મિલકતનો કબજો છોડવે ત્યારે તમારે પણ તેનો કબજો ખીન તકરારે આપવો. અને અમારે પણ તમારા ઉપર લખ્યા ૩૦ આપવા. ઈ

ગીરો ઉપર જાસ્તી કરજ વિષે.

ગીરો ઉપર જાસ્તી કરજ ખાસ કારણ વગર થતું નથી. માટે ફરીથી કરજ કરવામાં આવે તો તેના અલાયદો દસ્તાવેજ લખવો જોઈએ. અને તેમાં નાણું ઉપાડવાનું કારણ જણાવી લખવું કે અમોએ અથવા અમારા અમુક સંબંધીએ તમારે ત્યાં ૩૦ આટલામાં અમારી માલકી ભોગવટાની અમુક મિલકત ધરાણે મકી છે મીતિ અમુક. તે તમારા પાછલા ૩૦ તથા ઉપર લખ્યા ૩૦ આટલા મજમલે ૩૦ આટલાથી એ મિલકત ધરાણે આપી છે. તેની ચતુર દિશાની વિગત—ઘેરીને તમામ હક સાથે ઉપર લખેલાં ૩૦ માં ગીરો આપ્યું છે તે પ્રથમના દસ્તાવેજની રીતે ગીરો નાહકથી જેવો વાંદવટ કરતા આવ્યા છે તેવો કરજો. જ્યારે તમારા ૩૦ વસૂલ થઈ રહે ત્યારે એધર ગીરો હકથી છૂટે વગેરે કરાર હોય તે લખવા.

(૧૫૨)

એ મિલકત અમુક પ્રકારના ગીરોથી તમોને આપેલી છે તે ઉપરાંત
લધારે ૩૦ લાખ ને આદરતાવેજ અમોએ અમારી રાજ રત્નવંદીથી લખી
આપ્યો છે તે અમારે કબ્જા છે. ઈ

વળત દાનિયુખત.

આ દસ્તાવેજ ધરાણિયા ખતનો એક ભાગ છે જેમ તેમાં ૩૧. નું વ્યાજ
નહિ અને જમીનનું બાકું નહિ. તેમ આમાં અમુક મુદત સુધી તેનો ભો-
ગવટો કરે એટલે કિંપાડેલી રકમ વ્યાજ સાથે વળી જન્ય એવો કરાર હોય છે.
ખેતર અને ગામ ઉપર આવી જતના લેખ કરવાનો ચાલ છે. જ્યારે એવો
લેખ કરવાનો હોય ત્યારે નાણું ધીરનાર વિચાર કરીને જુએ છે કે ધીરેલી
રકમ તેના વ્યાજ સાથે કબજે રાખેલી મિલકતમાંથી કેટલી મુદતે પુરી
થશે. પછી તે સુમાર ઉપર કબજાની મિલકતની મુદત ઠરાવવામાં આવે છે.
અને તે લેખ લખવાની રીત કબજાગીરો ખતના નેવી છે

ભાગ ૨૬ મો ભાડાચિઠી વિષે.

સમજાવી.

સ્થાવર મિલકતના ધસારાબદલ લેવાની રકમને બાકું કહે છે. એ પ્ર-
માણે મિલકત કબજે રાખનારને બાકુત કહે છે અને માલધણી તેની પાસે-
થી જે કરાર લખાવી લે છે, તેને ભાડાચિઠી, ભાડાનામું કે ભાડા-
ખત કહે છે.

ભાડાચિઠીઓ બે પ્રકારની છે. ૧ ધર વગેરે મકાનની- ૨ ખેતર વગેરેની
મકાનો ભાડે આપ્યા બાબતના લેખને ભાડાચિઠી. ભાડાનામું કે
ભાડાખત કહે છે અને ખેતર વગેરે ભાડે આપ્યાના લેખને ગણુત કે ગણુવત

કહેછે. એ બંને પ્રકારના લેખ મુદતના બંધી અને વગર મુદતના થઈ શકેછે. અસલ માલધણી ભાડુતને લેખ કરી આપતા હતા; પણ હાલમાં તો ભાડુત પાસેથી માલધણી ભાડાચિઠી લખાવી લેછે. કેટલેક ઠેકાણે ભાડે રાખનાર પાસેથી મુદત બંધી લખાવેલા કરારને ભાડાની કબૂલત કહેછે અને માલધણી પાસેથી કલટ લેખ લખાવી લેવાને પટો કહેછે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે તો આ લેખને કબૂલ પણ કહેછે.

ભાડા ચિઠી લખવામાં નીચેની બાબતો આવવી જોઈએ. (૧) માલ ધણી અને ભાડુતનાં મૂળ ગામ તથા હાલનાં ઠેકાણાં. (૨) ભાડાની મિલકતનું ઠેકાણું. (૩) ભાડાની રકમ વાર્ષિક કે માસિક, અને તેલેવા વિષે. તથા અધિક માસના ભાડા વિષે. (૪) ભાડું વસૂલ ન થાય તેના ઇલાજ. (૫) આમાસાની ચલામણ તથા નેવાંની ખોટ આપવા વિષે. (૬) ઘર ઉપર સરકારી લાગતો— (ધરબેરો, પાણીવેરો, જનરૂબેરો અને દબડનો કચરો કઢાવવો.) બરવા વિષે (૭) ટાંકાં, કૂવા અને સંડાશ વગેરેનો ભાડુતને ભોગવટો કરવા વિષે. (૮) જરૂરની મરામત, કરવા ન કરવા વિષે. (૯) મકાન ખાલી કરવાને અવધી મારવા વિષે. (૧૦) ભાડુત બાળી યુઝીને નુંકસાન કરે, મુદત સર ભાડુ ન આપે તો, અને પોતે ભોગવટો નહિ કરતાં બીજાને ભોગવટો કરવા દે તો લેવા જોઈ ઇલાજ. ગણિતમાં ઉપરની કલમ ૧—૨ ઉપરાંત ખેતરનું સરક્ષણ, તેની લાગત, જાડ બીડની નિપજ. દાણને પેટે અનાજ કે રોકડ રકમ, સલામી ભરવાનું, અવધી પ્રમાણે કબજો છાડવાનું, તે ન છાડે કે દાણ ન ભરે તો તેના ઇલાજ. વગેરે બાબતો લેખમાં સમાવવી.

જે ભાડા ચિઠી અથવા ગણિત એક વરસને માટે હોય અને તેની ઉપજ રૂા. સોની અંદર હોય તો તે લેખને સ્ટાંપના કાગળની જરૂર નથી.

જે ભાડા ચિઠી અથવા ગણિત એક વરસથી ત્રણ વરસ સુધીની મુદતનું હોય અને જેની રકમ ઉઘડી ઠરાવેલી નહિ હોય પણ તેની દરસાલની સરાસરી જે રકમ થતી હોય તે રકમ ઉપર સેંકડે આઠ આના લેખેનો સ્ટાંપ ખીરો ખતની પેઠે લગાડવો જોઈએ.

ત્રણ વરસની ઉપરની ભાડાચિઠી કે ગણોતનો લેખ હોય અને તેની ઉધડી રકમ ઠરાવી ન હોય તો દર સાલની સરાસરી ઉત્પન્ન ઉપર વેચાણ ખતની માફક સેંકડે બે ટકાનો રૂઠાંપ લગાડવો જોઈએ.

જે ભાડા ચિઠી મુદત ખંધી ન હોય તે લેખની દર વરસની સરાસરી કાઢતાં એક વરસ માટે જે રકમ આવે તે રકમ ઉપર સેંકડે વેચાણ ખતની પેઠે બે ટકાનો રૂઠાંપ મારવો જોઈએ.

ભાડાચિઠી તથા ગણોતમાં ભાડુ કે સોંચ ઠરાવી હોય પણ રકમનો આંક-ટો પોતા રાખ્યો હોય અને ઉધડ રકમ પણ ઠરાવી ન હોય તો એ ખવને જે લાગત લાગુ થવાની હોય તે લાગત ઉપરાંત ઉધડ રકમ માટે વેચાણ ખત માફક બે ટકા મુજબ રૂઠાંપ વાપરવો જોઈએ.

ભાડાચિઠીઓના નમુના.

સં. ૧૯૪૯ ના પૈશાક શુદ્ધ ૧૧ તા-૨૯-૪-૯૩ ના દીને ચોકશી યુનીલાલ હિમતલાલ રે. વડોદરાના. જોગ લી. વાડાશિનોરના રહેવાશી તે હાલ વડોદરા યુ. શા. નં. ૧લામાં આસિ-માસ્તર શા યુનીલાલ લલ્લુભાઈ જત તમારું ઘર નંગે ૧ બાજવાડા શેઠશેરી મધ્યે મનજી ભતની ખડકીમાં તમારી પડોશમાં છે તેનો વચક્ષે તથા ત્રીજે માળ તમામ ભાડે રાખ્યો છે એવું ભાડું વરસ એકના રૂ. ૧૮૦ આંકે અરાઢ ક્યું છે તે પ્રમાણે અમે જ્યાં સુધી રહીએ ત્યાં સુધીનું ભાડું આપીએ. + અધિક માસનું ભાડું આપીએ નહિ. એ ઘરને અંગે તમારા ટાંકા, ફવા અને સંડાસનો ભોગવટો કરીએ. એ ઘરની સંચરામણ અમે ભાડુત આપીએ, અને નેવાંની ખોટ તથા ઘરની દાગદુર્ગીનો ખરચ તમે ધરવશી આપો

+અગર ખાલી રાખીએકે ખીજને ભાડે આપીએ તો પણ ઉપર લખ્યા ભાડાના રૂ. અમે આપીએ.

(૧૫૫)

જ્યારે એ ઘર ખાલી કરાવવાની તમારી ઇચ્છા થાય ત્યારે અમને એ માસ અગાઉથી ખબર આપવી. એ લખ્યું તે સહી.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
૧ શા ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ મતુ.		૧ શેઠ હરીલાલ લલ્લુ	સાખ
દા. પોતે		૧ શા લલ્લુ દુવારકાં	સાખ

૨ (મુદત બંધી)

સં. ૧૯૪૩ના જેઠ સુદ ૩ ને વાર બુધે તા-૨૧ મી મે સન ૧૯૯૦ ગાંધી ચુનીલાલ મૂળજી રહેવાશી નડિયાદના. નેગલી. મહેતાજી મૂળજી ગણુપભરામ રહેવાશી ગામ મચકૂરના. જત તમારા કબજા ભોગવટાનું ધર ૧ એક કો+વાડા પોળા મધ્યેછે તે બધા ઇમિદા સાથે અમોએ બાડે રાખ્યું છે અને તેના બાડાના ૩ પપુ અંકે પંચાવન વરસ એકના કર્યાછે તે વરસ પુર થયે ચુ ÷ કવી આપીએ. જે સાલમાં અધિક માસ આવેતેનું બાડું વરાડ પ્રમાણે મજરે આપીએ. એની બધણીની મુદત પુરી થયે ચોમાસા સિવાય તમો જ્યારે ઘર ખાલી કરાવો ત્યારે ખીન તકરારે

+ મોટાં શહેરોમાં તે ધરનો નંબર તથા ચતુર સિમા લખવાનાં ચાલે. + પાવતી લઈ બાડું આપવું અથવા બાડા ચિઠ્ઠીની પીઠે વસૂલ ભરાવું. પાવતી સિવાય વસૂલ મજરે માગું નહિ. વળી એ ધરમાં જાણી બુજીને તમને નુંકસાન થાય એવું કરીએ તો તમે જે નુંકસાન કહો તે ભરી આપીએ. ધરના બાડાની મુદત પૂરી થયેથી અમોએ તમારા ખરચે કરાવેલી મરામત તથા સંપડાવેલી વસ્તુ ઉપર હક કરીએ નહિ. અમુક મી. તિ એ ધર કબજે કરીએ.

(૧૫૬)

ખાલી કરી આપીએ. એ ઘરમાં જરૂરીઆત દાગડુગી બે માસની અંદર તમારે કરાવી આપવી. તે પ્રમાણે તમે ઘર ધણી ન કરાવો તો અમે કરાવી લઈએ અને તેને માટે જે ખર્ચ થાય તે તમારા ભાડાના ૩૦ માં તમારે મજરે આપવો સહી. એ ઘરની ચલાઈ અમે આપીએ અને નેવાંની ખોટ તમે આપો સહી. તમારા ભાડાના ૩૦ દરસાલ મુદત સર ન આપીએ તો ઘરનો કબજો અમારી પાસેથી છોડાવીને બીજાને ભાડે આપો તેમાં તકરાર કરીએ નહિ. તમારું ભાડું ખજે અને ફરિયાદ કરવી પડે તો ફરિયાદી ખર્ચ સહિત તમામ ૩૦ અમે અમારી જાત મિલકતથી તથા વાલી વારસથી ભરી આપીએ. આ ભાડા ચિઠ્ઠી અમે અમારી રાજ્યખુશીથી તથા અક્કલ હોશિયારીથી તથા બીન કેફ તનદુરસ્તીથી લખી આપીએ તે કબૂલ છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ.
૧ મહેતાજી મૂળજી ગણપત-		૧ મહેતા મણીલાલ મૂળજી	સાખ.
રામ મતુ દા. પોતે.		૧ શા. પ્રેમચંદ લલુભાઈ સાખ	

ગણેત નામું.

સં. ૧૯૪૬ના જેઠ સુદ ૫ વાર શુકરે તા. ૨૩ મે સન ૧૯૯૦ તાલુ. કે અમુકના ગામ મોજે અમુકના રહેનાર () જોગલી. ફલાણા ફલાણા રહેવાશી ગામ મયકૂરના જાત તમારું ખેતર નામે વિધાં આટલાં સરવધ નંબર અમુકનું અમેએ ફલાણી સાલની ફસલ ઉપર સોયે ખડેવા રાખ્યું છે. તેની દાણના ૩૦ અંકે આટલા વરસ એકના કર્યા છે. તે સરકારના હપ્તા પ્રમાણે બે હપ્તે આપીએ.

અને સં. () ના વૈશાક સુદી ૩ પહેલાં એ ખેતર તમારે હવાલે કરીએ
અને તે ઉપર ખેડ ખાતર કે ખીજા કશાનો હક રાખીએ નહિ. ઉપર લ.
ખ્યું તે સહી

અત્ર મતુ
૧ ગણોતે રાખનારની સહી.
દા. અમુકના ધણીના કહે-
થી સહી કરી છે

અત્ર સાખ
૧ (સાક્ષીદારની સહી)

૨

સં. ૧૯૪૯ ના વરખે વૈશાક વદ ૧ ને ખુદે તા. ૧૭ માહે મે સન
૧૯૪૨ ના દીને પા. હરીવલ્લભ બખણદાસ રહેવાશી મોજે ગજેરા તાલુકે
જામસરના ગામના. જંગલી. પા નારણભાઈ રણુછોડ રહેવાશી
ગામ મચકરના. જત અમોએ તમારા કબજા ભોગવટાનું ખેતર
૧ નામે ફલાણું સરવઈ નંબર અમુકનું તમારી પાસેથી ગણોતે
રાખ્યું છે. તેના ખુટની ઘિગત— () એ ચતુરસિમા વચ્ચેનું ખેતર સર્વ
જાતના હક સહિત એક સાલી સાંથે રાખ્યું છે તેની દાણના ૩. અંકે
ખાટલા દરાવ્યા છે એ જમીનના સરકાર ધારાના ૩૧. જે હોય તે તમારે
ભરવા. એ જમીન અમે ખેડીએ, અથવા પડતર કે વાસલ રાખીએ, પાકે
અગર ના પાકે તોપણ અમારે તમને ઉપર લખ્યા વજેના ૩૧. ફસલમાં
આપવા. એ જમીનની હદનાં નિશાન તથા ઝાડખીડ બરાબર સાચવી રાખી-
એ. તેમજ ખાતર પુંજે નાખી દુરસ્ત કરવાનું તે અમે કરીએ. તમારી
રજત વગર કોઈ ઝાડ વાઢીએ નહિ, અને વાઢીએ તો તેની નુંકસાની બદ-

અમુક મોસમ માટે રાખ્યું હોય તો તેનું નામ લખવું. x ખુટની
વિગત આસન પાડી લખવી હોય તો આ પ્રમાણે આસન રાખવાં. સરવઈ
નંબર, જમીનની જાત, વિધાં, આકાર, ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ, પશ્ચિમ. દિશાની હદ.

લ તમે જે કહો તે ભરી આપીએ. એ જમીનના બાણ શેડા સરકારના ધારા મુજબ અમે કરીએ અને તે ન કરવાથી સરકાર કંઈ દંડ અથવા ફી લે તો તે અમે આપીએ. એ જમીન સાફ ખેડાણ વાવેતર કરવા લાયક ચારે ખણે એખી વગર કચરાની તથા ચીડા વગરની રાખીશું. નરાખીએ તો તમોને જે તુંકસાન થશે તે ભરી આપીશું. આ ગણોતની મુદત વર્ષ ૧ ની દરાત્રી છે. અવધ પિતે એ જમીન પડી મૂકવા કહો તો બીન તકરારે હાલતે + આસે તમારે કબજે સોંપીએ. અને તમે અમારા કબજામાંથી લઈ બીજાને ગણોતે આપવા મુખ્યત્વાર છે. તે વખત કબજા સંબંધી અમારી તકરાર ચાલે નહિ. કદાપિ અમે પડયું મૂકીએ નહિ તેમ જ ગણોતના રૂ. ધર ધરાવ આપીએ નહિ, અને તે બાબત તમારે ફરિયાદ કરવી પડે તો તે ફરિયાદીના ખરચ સહિત તમામ રૂ. અમારી જાતથી, તથા હરેક તરેહની મિલકતથી તથા અમારા વંશ વારસાથી વસૂલ આપીએ. આ દસ્તાવેજ અમેએ અમારી રાજ્ય ખુશીથી તથા અક્ષત હોશિ-ચારીથી તથા બીન કેફથી લખી આપ્યો છે તે કબૂલ મંજૂર છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
પાં નારણ રણછોડ મતુ ઉ-	૧ પાં મોતીલાલ મગન સાખ		
પરલખ્યું તે સહી દાં પોં	૧થોડોપંતભાઈ મંગળે સાખ.		

x કોઈ એમ પણ લખે છે કે જે કંઈ વાવેતર કર્યું હોય તે ઉઠાવી લઈને આ એતર અમુક તિથિએ જેડ ખાતર વગેરેની તકરાર ન કરતાં તમારે કબજે કરીએ. આવતી સાલ એ એતર તમારી ધ્યાનમાં આવે તેને વાવેતર કરવા આપો તેમાં અમે તથા અમારા વાલી વારસોની તરેહની હરકત કરીએ નહિ. કોઈ એમ પણ લખે છે કે અવધ પુરી થયે એ જમીન તમારે કબજે સોંપીએ.

૩ ગણોત અથવા ગણોતની કબૂલત

સં. () મીતિ () તા. () માહે () સન () દીને ક-
સમે () ના રહેનાર () નાને () જોગ લી. કસબા () ના રહે-
નાર () નાને () જત લખી આપું છું કે અમુક ગામમાં તમારો વ-
જીફા નામે () છે તે સ. () ની ફસલથી તે સં. () ની ફસલ
સુધી વરસ આટલાંને માટે અમે ખેડવા સાડ ગણોતે રાખ્યો છે. તેની
હદની વિગત-() એ રીતે સોંધે રાખ્યો છે. તેના ગણોતના દર ફસલના
-ઉધડ ૩ () અંકે આટલા લેખે દર ફસલે ફસલ મીતિ અમુકને રોજ,
આપના રહીશું. દર સાતના રૂ. મુદત પ્રમાણે ન ભરીએ તો દર સેંકડે
આટલા ટકા લેખે વ્યાજ આપીએ. જે મુદત સર રૂ. ન ભરાય તો હરા-
વેલી મુદતની અંદર તમારો વજીફા અમારી પાસેથી છોડાવી બીજાને
સોંધવા તમે મુખ્યાર છો. અને તેમ કરતાં તથા હરાવેલી મુદત પહેલાં અમે
પોતે વજીફા છોડીએ તેથી ઉપર લખ્યો વજીફા બીજાને સોંપતાં તમને જે
તુંકસાન પહોંચે તેનું જોખમ અમારે શીર છે. એ જમીનમાં પાકે, ન પાકે,
અસમાની સુલતાની અડત લાગે, ખેડોએ અગર પડતર રહે તોપણ ઉપર
લખ્યા હરાવ પ્રમાણે તમારું ગણોત ભરીએ એ જમીનનાં હદનિશાને
અમે સંભાળી રાખીએ. તથા તેના બાણ શેડા નવા કરવા પડે કે દુરસ્તા
કરવા પડે તે પણ કરીએ સહી. ઉપર લખી અવધ વિતે એ જમીન અ-
મેને અગર બીજા કોઈને તમારું દિલ ચઢાય તેને દાણે આપવા મુખ્યાર
છો તેમાં કબજા સંબંધી અમારે તકરાર કરવી નહિ. ઉપર લખ્યા રૂ.
અમારાથી ન ભરાય તો એ જમીનની નીપજથી તથા અગરની જાતથી
તથા બીજા માલ મિલકતથી ભરી આપીએ સહી. આ ગણોતની કબૂલત

અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અંકલ હંશિયારીથી તથા બીનકેટી
લખી આપી છે તે અમારે તથા અમારા વાલી વારસોને કબૂલ છે.

અત્ર મતુ અત્ર સાખ

(લખનારનું મતુ.)

(સાક્ષીદારની સાખ)

૪ મજોતનો પટો.

(માલ ધણી ખેડુતને લખી આપે.)

સં() મીતિ() તા() સ() સન() ના દીને. ગામ() ના રહેનાર()
નાતે() જોગ. લી. ગામ() ના રહેનાર() નાતે() જત અમારું
ખેતર નામે() અમુક ગામની સીમમાં() સરખાનું બર અમુકનું છે તે
અમોએ તમોને સં() ફસલ થી સં() ની ફસલ સુધી વરસ આટલાં
ને માટે સોંધે ખેડવાને આપ્યું છે. તેની ચતુર સિમાની વિગત—[] એ
ચતુર સિમા વચ્ચેનું ખેતર ગણાને આપીને તેની સોંધના રૂ. અંકે આટ-
લા દર ફસલે અમુક તિથીએ લેવાનો ઠરાવ કર્યો છે તે પ્રમાણે ફસલની સોં-
ધના રૂ. અમો લઈએ. અને વાપદો ચૂકે તો રામ આટલા ભેખે બાજ સ,
હિત રૂ. લઈએ. એ જમીનમાંના તમામ ઝાડ અમોએ અમારે ઘેર રાખે-
લાં છે માટે તેનાં ફળ તમારે ખાવાં નહિ. એ જમીન ખેડો, અગર પડતર મૂકો
બીજા પાસે ખેડાવો, કમી પાકે, અગર અસમાની સુલતાની આદત આવે તે
પણ ઉપર લખ્યા સોંધના રૂ. ઉપર લખી મીતિએ વસૂલ લઈએ. એ ખેતરનાં
ઝાડ બીડ તમારે બરાબર સાચવવાં. વાઢવાં નહિ. અમારી પરવાનગી વગ-
ર વાઢશો તો અમે જે નુંકસાન કરીએ તે ભરી આપવું પડશે. એ જમીનના
મજોતની અવધ પુરી થયેથી ખેડ ખાતર, તથા વાડ વળગણીનો તથા ઉપ-
ર લખી અવધમાં ઉછરેલાં ઝાડ ઉપર તમારો દર દાવો નહિ રાખતાં અમારી
મિલકત સં() મીતિ અમુકે અમારે કબજે કરવી. આ ગણોત પટો અમો,
એ અમારી રાજી ખુશીથી વગેરે લખવું.

ભાગ ૨૭ મો. વેચાણ ખત.

સમજૂતી.

> અથાવર મિલકત વેચાણુ આપવા ખાખતના લેખનં વેચાણુ ખત અ-
થવા અથાટ દસ્તાવેજ કહેછે. ધર. ખેતર અને એવીજ બાજી રથાવર
મિલકત વેચાણુ આપી શકાયછે.

વેચાણુ રાખનારને ખરીદદાર તથા તે આપનારને વેચનાર કહેછે.
અને ખતની અંદર એ વિશેષણ જેના તેના નામે જોડવાની રીત થાંજી
ભાગે છે.

વેચાણુ દસ્તાવેજ લખતાં ધરાણિયા ખતમાં કરેલી સૂચનાઓ
લક્ષમાં લેવી. મુદ્દાની વાત એટલીજ છે કે વેચાણુ રાખેલી મિલકત સાથે
પાડ પાડોશીનાં કેટકેટલાં, અને તેને અંગે વર ધણીને ભાગવટો કરવાનો
શ્રેા શ્રેા લક છે તે વધારાચિત દસ્તાવેજમા આવવાં જોઇએ. તથા એને
મૂળનો દસ્તાવેજ ખરીદદારને મળ્યાં કે નહિ તે, અને દરદારે કોનાર
ગંગ મૂળ નાત ધણો નવા કે કરે એ વાત તા જોઇએ.

> જંગમ મિલકતના પાણુ વેચાણુ દસ્તાવેજ કરવાનો કેટલેક કેદાંજ
ચાલ છે. પાણુ ચૂલરાતમા તે નથી.

✖ મરાઠીમાં તેને ખરીદી ખત કહેછે મીતિ પછી ઉખવતાનાં નાંમ. જલ
નારા કખલનું ધર ૧ અ્યુનિસિપાલ નંબર () નું મળલા ખેનુ ચુતાકચી સેજ
ખાના સાથે છે તે લાંબુ પહોણું ગજ. () છે તે ઝાડ ઝરંડા. દગડ ઘાંડા, નીચિ નીકે
પ નવાણુ ઠાંકાં સહિત તમારે કખળે આપ્યું છે તેના ઉપભોગ આજસુધી હું લેતો
આજ્યા છુ તે પ્રમાણે તમે કરો. મન ચહાય તેવો ઉપભોગ લો એ વરની ચતુર
ચિમ્તુ કોઈ હકદાર દાવો કરે તો તેનો જ્યાગ હુ આપું. તેમાં તમને નુંકસાન
પહોચતું હોયતો ભરી આપું. આ ધરના ભોગવટાના કાગળો તમને સોંપ્યા છે શ્રે
દાદરા લીધ છે માટે તેની પાવતીની જરૂર નથી. છં

વેચાણ ખતના નમુના (જુની રીત)

સં. ૧૮૮૭ના વરષે ફાગણ શુદ્ધ ૮ ને ચાર રોજે આદેહંગ શ્રી વ-
ડોદરા વાસ્તેવંગ ખડીદદાર શા. વેંદતાદાસ છબીવદાસ નાતે વિસામેવા
ગ વાણિયા. પારસાત જોગ લી. એક ગામ વાશી. વેચનાર મહેતા ગીરધર
જાલ ભાઈદાસ નાતે વિસાલાડ વાણિયા. હસ્તા ખરાબુદત્તાન જન્મતર ૩ પરખ
અંકે પાંચમે પચીસ ૨ બાઆશાહીશિકાના લીધાછે અને તે બદલ ધર ૧ શ્રી
બાબવાગ મધ્યે શેઠ શેરીમાં ઉગમણુ આરનું છે તે તમેને ચંદ્રેકાળ વે-
ચાણુ આપ્યું છે. એ ધર ઉત્તર દક્ષિણ પહોળું ગજ ૧૦ દસ કરા સાથે છે
તથા પૂર્વ પશ્ચિમ લાંબું ગજ ૧૨ અગિયાર અને ઓટસો ગજ વધારે
જુમલે ગજ ૧૩ તેર છે. એ ધરની ચારે દિશાની વિગત. ઉગમણુ પાસે
રાજ માર્ગ છે. તે તરફ ધરમાં ખેસવાનું ચાર છે. આથમણુ પાસે પછીત
છે તે સ્વાંગ છે. ઉત્તરાને પાસે શા મોરારજી છબીવદાસનું ધર છે. તે કરો
ફેદલ દળથી છાપરા સુધી પંચાળો છે. દક્ષિણની સડીલે શા રતનજી છબી-
વદાસનું ધરછે તે કરો ફેદલ દળથી છાપરા સુધી પંચાળો છે. પછીતની

૧ લેનાર દેનારપંકી ચિતવા બાધ હોય તો બાઈ અમુક ફલાણા ફલાણા
ની બારજી. વર્ષોં તેઓ એકજ તાતનાં હોય તો પ્રથમના નામ આગળ તાત બ-
ખીને પાછળના નામ આગળ ' તમે અમે નાતે એક ' લખવાનો રિવાજ છે. ૨.
ચિતવાનું હારણ હોય તો તેપણુ લખાય છે. અથવા લીધેલા શ. લહેણુદારેન
અપાવ્યા હોય તો તેની વિગત પણ આજ લેખમાં લખાય છે જેમકે તે નાણું
લીધાની વિગત—શ. આટલા અમુકના દેવાનાં રૂા. આટલા અમુકના દહાડા
લાખીમાં.છ.

થઈવાડે શા મોતી કુંવરજીની છાંડી છે તે ગજ એકની છે. એ છાંડીની
 થડએ રસ્તા ઉપર દબડ કઈ છે. અમારું તથા શા મોતી કુંવર
 જીનું તથા શા મોરારજી છાંડીલદાસનું તથા શા રતનજી છાંડીલ-
 દાસનું તદાવા ધાવાનું પાણી ઉપર લખી છાંડીમાં થઈને દબડમાં
 જાય. એ દબડ ભાગે તૂટે ઉપર લખ્યા ધણી ચાર કરાવે. એ ધરની
 ફેલ દબડમાં ખંડ એ છે. તથા આગલા ઉપર આસગી છે પરસાલ મધ્યે ડા
 એ પાસવે મેડે ચટવા ઉતરવાનો દાદર છે. વચસોમાળ તથા ત્રીજો માળ
 પીઠિયાં પાટિયાંનો જડાવ છે. વચસા માળે ખંડ એ તથા છજી છે. છજીને ત્ર-
 વજ ખાગી છે તે ગજમાર્ગ ઉપર પડેછં તથા પછીતે એક આરી અને એ પાસવે
 ૫ જળિયો છે તે છાંડી મધ્યે પડેછે. ત્રીજો માળ સળંગછે તેમાં પાછલા ભા-
 ગમાં ગજ એની અગાશી છે. ત્રીજો મજલે પછીતે તથા ભાગ મધ્યે અંકક
 આરી છે. એ ધરનું છાપરું એ ઢાળનું છે. પાછલાં નેવાંનું પાણી અગાશી
 મધ્યે થઈ છાંડીમાં પડીને ગજમાર્ગમાં જાયછે. આગલા ભાગના નેવાંનું પાણી
 આટલાની છાપરી ઉપર પડીને રસ્તામાં જાયછે. એ રીતે ખારસાખે કરા-
 વાયા તથા અદબદ કાટ માન ઇમવા સહિત પાતાળશી આકાશ
 મુધી અસલ હદ મરબદ જમીન ચોકચાલ તથા રસ્તાની હદ સાથે અ-
 મોએ તમોને વેચાણુ આપ્યુંછે. એની કીમતના રૂ. પાંચસો પચીસ પુ-
 ન રોકડા ગણી લીધાછે. આજ પછી એ ધરસાથે અમારું લાગે વળજેન

* કોઈ એમ પણ લખે છે કે—તેમાં અમારો કોઈ પ્રકારનો હક હિસ્સો
 તથા અથવા અમારા વંશમાં જે કોઈ હોય તેનું કોઈ લાગે વળગે નહિ. અથ-
 વા અમારો તથા અમારા વંશવારનોથી તમને કોઈ પ્રકારે કોઈ હરકત થાય નહિ

નાહિં. એ ધરનો ભાગવટો તમે તથા તમારા વંશવારસો મરણમાં આવે તેમ કરો. એ ધરઉપર પ્રથમ અમારો જોવો હક હતો તેવો હક તમને વેચાણુ આપ્યોછે માંટ એ ધર ઉપર હવે અમારે અભરામ કુલ ન દાવોછે. એ ધરઉપર કેાઇ દરદાવો કરે તો તેનો જવાબ અમે તથા અમારા વંશવારસો હઇએ સહી. આ ખત અમેએ અમારી રાજ્ય ખુશીથી તથા અક્કલ હોંશિયારી તથા બીન કેદથી લખી આપ્યુંછે. તે અમે તથા અમારા વંશવારસો પોતાના ધર્મથી પાળીએ.

અમ	મતુ	તમ	સાજી
૧ મહેતા ગીરવંરજાલ ભાઈ	૧ પંડત. વૃજજાલ પુરપોતજ		
દાશ મતુ ઉપર લખ્યું તે સ		સાજી ધણીએ હજુર	
હી દા. પોતે	૧ પંડત. ચુનીલાલ લલ્લુ સાજી		

નમુનો રજા. (ખેતરનુ વેચાણુ ખત) (નવીરીતે.)

સં. ૧૯૪૯ ના વરષે વૈશાક વદ ૩ ને વાર ગુરૂ. તા. ૩ જી મે સન ૧૯૪૯ ના દીને આદેહાં : પાતા કાલા તાને તાં ૧૫ વ્યાજીયાજી આપુજી નાને લેઉવા પાટીદાર, કસબ નોકરીનો; ઉમર વર્ષ ૩૭ પારસાત એક ગામ વાસ્તે વગ પડવા ભવાનીશંકર ગણુપતરામ નાને મેવાડા આલણ, ધંધો જજમાન ટુનિનો ઉમર વર્ષ ૩૨-હમ્તા ખરાણ દ-તાન જજ વિક્રિત વેચાણુ ભામ ખેતર ૧ દિસ્ત્રિકટ ભડચ સખ દિસ્ત્રિકટ જમુસુર

જણી જામે છે કે આ ધર ઉપર કેાઇનું દાણું કે હક હોયતેના જવાબદાર અમે છીએ. અમારા પુરા હકની ખામીને કીધે અગર કાયદાની ખારીકાઈથી તમારા કબજા માંથી એ ધર જાય તો ઉપર લખ્યા શ. અમારે તમોને ભરી આપવા કદાપિ ને કાં. ન આપીએ તો તેનું વ્યાજ એ ધર ભાગવટોમાંથી જાય તે તારીખથી નમુ-રામ લેખે આપીએ. ઈ.

નાખાના ગામ કાનવાની સીમનું, તામે વાવડીવાળું સરવર્ધનં. ૮૦૫
એકર ૩ ને ગુંદા ૧૫ નું, તેના ખુટ ચારની વિગત-પૂર્વે પા. છાબાભાઈ
દાજીભાઈનું ખેતર છે. દક્ષિણે પા. ખોડાભાઈ દેવજીનું ખેતર છે. ઉત્તરે
સરકારી ગોચર છે. અને પશ્ચિમે પા. શંકરભાઈ મનોરભાઈનું ખેતર છે.
એ રીતે ખુટચાર વચ્ચેનું ખેતર અદ્વયદ. વાડવગગણી, શેડા પાડી, અને
જાડ બીડ સમેત વેચાણ આપ્યું છે. તેની કીમતના રૂ. ૨૬૦૦ અંકે બંધ
નેતું પોગિયાં લઈને ઉપર લખ્યું ખેતર સૂર્ય ચંદ્ર તપે ત્યાં સુધી વેચાણ
આપ્યું છે. અમરામકુલ નદાવે વેચાણ આપ્યું છે. એ ખેતર ઉપર હવેથી
અમારો કે અમારા વાડી વારસોનો કોઈપણ પ્રકારનો હક દાવો રહ્યા
નથી. એ ખેતર અમારું બાપીકું અમારા કૃત્ત્વ ભોગવટામાં ત્રણ પેઢીયાં
હતું તે આજ રોજ તમારા કૃત્ત્વ ભોગવટામાં સાંપ્યું છે. માટે હવેથી
તે મિલકત તમારી છે. એ ખેતર ઉપર સરકાર હકના રૂપિયા છે તે તમે
ભરો. તમારું મનમાને તેમ એ ખેતરનો વહિવટ કરો. જે તમને કોઈ હ
ર હરકત કરે તો તેનો જવાબ અમે તથા અમારા વાડી વારસો દધએ
સહી. કદાપિ ન દધએ તો તેની તુકસાની અમારી જાનથી, તથા
હરેક મિલકતથી તથા વાડી વારસાથી ભરી આપીએ સહી. ઉપર લખ્યા
ખેતરમાં જવા આવવાનો તથા હળ ગાડાનો રસ્તો પા. છાબાભાઈ દાજી
ના ખેતરને ઉગમણે શેરે છે. એ ખેતરનું ચામાસાનું પાણી પા. ખોડા-
ભાઈ દેવજીના ખેતરમાં થઈ ગોચરમાં જાય છે. આ વેચાણ ખત અમેએ
અમારી રાજી ખુશીથી તથા અદ્વલ હોશિયારીથી લખી આપ્યું છે તે અ
મારે તથા અમારા વંશ વારસોને કબૂલ મંજૂર છે.

અત્ર	મતુ	અત્ર	સાખ
૧ પંજા ભવાનીશંકર ગણપતરામ	૧ પરી. પ્રાણલાલ મોતીચંદ સાખ		
મતુ ઉપર લખ્યું તે સહીદા.			
પોતે	૧ પરી. વસવ ધહેલાભાઈ સાખ		

સં. ૧૯૪૧ ના માગશર શુદ્ધ ૨ ને રવેક્રિતા. ૮-૧૧-૮૫ ને દીવે
 નાદી ગીરધરજ્ઞાલ બાણાભાઈ નાને દસાલાડ વાણિયા. ધર્મી સરાફને
 રહેવાશી શહેર સુરતના. પારસાત જોગ લી. પા. ગીરધર ગંગાદાસ નાલે
 કડવા કલુખી, ધર્મી ખેતીનો રહેવાશી મોળે કુંભારિયા તાલુકે મોયાશી
 જલ્લે સુરતના ગામના. જત અમારું કમળ ભોગવાટાનું ખેતર ૧ નામે
 ખાટિયુ અમારા ગામની સીમમાં સરવધ નં. ૭૦૧ વાળું એકર ૪ ચારસે
 ગુંદા ત્રણનું અમારા તીર્થરૂપ ને નામે સરકારી દફતરમાં ચાલે છે તે તમોલે
 વેચાણુ આપ્યું છે અને તેને બદલે રૂ ૪૨૫૫ આરસે પચ્ચાસ પોખિ
 યાં લીધાં છે. એ ખેતરના ખુટ ચારની વિગત-ઉત્તરે પા. મોગરજી કહાનજી
 નું ખેતર છે. પૂર્વે ભટ જગન દરીનદસવનું ખેતર છે, દક્ષિણે પડતર તલા
 વડીની જમીન છે અને પશ્ચિમે નાળિયું છે, એ રીતે ખુટ ચાર વચ્ચેનું
 ખેતર તમામ જાડ બીડ તથા તેને લાગતા વળગતા તમામ હડો સાથે
 અમોએ ઉપર લખ્યા રૂ. રોકડા લઈને અભરાન કુલ ન દાવે ચક્રોદ્રાણી
 સુધી તમોને વેચાણુ આપ્યું છે તેનો ભોગવટો તમો વંશ પરંપરા કરો.
 એ ખેતર તમે ખેડો ખેડવો, પડતરરાખો, ગીરો વેચાણુ આપો, દાન કરો,
 કે તમારું મનમાને તેમ કરો, તેમાં અમારો તથા અમારા વાડી વારસોને
 કાંઈ દાવો અલાખો નહિ. એ ખેતરનો સરકાર હક+હવેથી તમે ભરો, અમે
 તે સિવાય નવો જો કર વગેરે આજ પછી થાય તે પણ તમારે ભરવો
 સહી. એ ખેતર ઉપર અમારો કોઈ કરજદાર કે હિસ્સેદાર, વગેરે છે નહિ.

અગાથા ઉપર લાગો હોડ તો જલસરીના રૂ. તમે ભરો એમ લખાય છે.

અને કોઈ અક્ષાંખા કરે તો તેનો જવાબ અમે આપીએ. ખેતરમાં જળ આવવાનો રસ્તો નાળિયામાં છે. એ ખેતરને લગતું કારણી વેચાણ ખત સં. ૧૭૯૫ ની સાક્ષત્તું અમારી પાસે હતું તે અક્ષલ તમોને આપ્યું છે ઉપર લખી જમીન સરકારમાં તમારે નામે ચલાવી આપીએ સહી. આ ખત અમે અમારી રાજ્ય ખુશીથી તથા અકલ્લ હોંશિયારીથી લખી આપ્યું છે તે અમારે તથા અમારા વાલી વારાને કબ્જા છે. તે દેવધર્મથી પાળીએ.

ચત્ર મત્ર અત્ર સાખ

૩. સરકારી ખેડ ખાતાની જમીનનું વેચાણ ખત.

સં. () મીતિ () ના દીને અમુક ગામના રહેનાર () નાત () ધંધો () ઉમર () બેગ લીં અમુક ગામના રહેનાર () ઈન્ જત તમારી પાસેથી રૂ. અંકે આટલા અમુક શિક્ષાના રાડા લીધા છે અને તેના બદલામાં અમુક ગામમાં અમારું સરકારી ખેડ ખાતું છે તેનો ખેડ હક તમોને વેચાણ આપ્યો છે. તે જમીનની વિગત નીચે સરવધન () જમીનની જન તથા નામ તેનું માપ. દર. આકાર અને ચતુર સિમા કાપવી. એરીને એકંદર જમીન વિધાં આટલા ઉપરથી અમોએ ખેડ હકની માલકી ઉઠાવી છે. અને તે બદલ તમારી પાસેથી ઉપર લખ્યા રૂ. લીધા છે માટે આજથી એનો વલિ પટ તમો કરો. તમારું મન ચલાય તેમ કરો. એ જમીન ઉપર સરકારની પાલકી પાડી છે નહિ. અને તેનું કંઈ નીકળે તો તેનો જવાબ અમે આપીએ. આજથી સરકાર દ્વારાના રૂ. તમારે જરવા હવે પછી તેમાં કમી જાતી થાય તો તે તમારે શીર છે એ જમીન અમારા નામ ઉપરથી કમી કમીને

તમારે નામે સરકારમાં ચઢાવી આપીએ સહી. એ જમીન અમે કોઈને
 ખીરો આપેલી નથી, તથા તેના ઉપર અમારા કોઈ હિસ્સેદારનો ભાગ
 લાગે નથી તેમ છતાં કોઈ હરકત કરે તો તેનો જવાબ અમે આપીએ.
 આદરતાવેળ અમે અમારી રાજ્યખુશી ઈન્ બખી મનુસ્ક્રી વગેરે કરાવવું.

ભાગ. ૨૮ મો ફારગતી વિષે.

હરકોઈ મિલકત કે લેવડ દેવડના સંબંધમાં એક ખીજ પાસે કોઈ
 પ્રકારનો હક નહિ રહેવા આજન લખેલા લેખને ફારગતી કહેછે. ફાર
 મતીઓ ત્રણ પ્રકારની થઈ શકે છે. ૧ લેવડ દેવડનો હિસાબ પત્યાની, ૨
 ગડિલો પાળિંગ અથવા પંત્યાળી મિલકત વહેંચી લીધાની, ૩ ખીને છંડા
 છૂટકા કર્યાની (તલાક નામું).

ફારગતીના નમુના.

૧ ખાતું સરભર થયાની ફારગતી.

સં. ૧૯૪૯ના વૈશાક વદ ૪ તા. ૪-૫-૯૩ ના દિન આદેહંગ
 ખા વાડશિનોર વાસ્તે વંગ શા. કલુભાઈ બેઈતાદાસ પારસાત બે
 મ લી. એક ગામવશી દોશી અમૃતલાલ ગોરધનદાસ. જત અમાર
 વેહાણું તમારી પાસે ખાતાની રૂપથી જે હતું તે આજદીન સુધી ચૂકતે

૧ બધા લોકનાં ખાતાં સરભર થયાની ફારગતીઓ લખાતી નથી માત્ર
 ૧ કરારી ખાતું હોય અને જેનો નિકાલ થયા છતાં વાંધો ઉઠાવાની ભીતિ હોય
 તેની પાસેથી ફારગતી લખાવવામાં આવે છે ૨ મુકરર ખાતું હોય તો તેનું ના-
 મ લખવું અને ખત કર્યું હોય તો તેપણુ લખવું ૩ જા. નો આંકડો લખે અ
 થવા મોઢમ લખે તોપણ આશે ૪ કોઈ અમ લખે છે કે હવે તમારી પાસે
 પનથી તથા ખાનેથી તથા ખીજ કોઈ પ્રકારથી લાલેજું રદ થું નથી

(૧૬૯)

હિસાબે પૂરેપૂરું પતારીને તમારું અમારું મન મનાવ્યું છે માટે હવેથી અમારું કોઈપણ તરફનું લહેલું તમારી પાસે રહ્યું નથી. આજથી તમારે અમારે અભરામ કુલ ન દાવા છે હવે અમારી તરફથી અમારા વાલી વારસો કે ભાગીદાર કોઈ પ્રકારનું લેહેલું કોઈ તો તે આ કારણે તીથી રદ છે. આ કારણે તી અમે અમારી રાજીખુશીથી તથા અકકલ હો શિયારીથી તથા ખીન કેદથી લખી આપીએ તે અમારે કૃત્તલ મંજુર છે

અત્ર મતુ અત્ર સામ
૧ દોશી અમૃતલાલ ગોરધન ૧ ()
મતુ. દા. પોતે

૨ વેહેંચણની કારગતી.

સ. ૧૯૪૯ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ તા -૩-૫૩ વૈધ અંબાશંકર ખાંડે ગર રહેવાશી વડોદરાના જોગ લી.વેંચ પિતાંબર બહેચર જત-આજ રોજ પચના દરાપ પ્રમાણે આપણા વડીલોની સ્થાવર જંગમ મિલકત તથા લેહેલું ફેણ અને રોકડ રકમ વહેંચી લીધીએ. માટે આજ દીનથી તમારે અમારે આપીકી મિલકતની વહેંચણ સંબંધી અભરામ કુલ ન દાવા છે એ લખ્યું કરે તે પાતાની માત પદાના ધર્મથી કરે સહી.

(અત્ર મતુ) (અત્ર સામ)

૩ હિસ્સો છોડવાની કારગતી.

મ. () મીતિ () નાદીને અમુક ગામવાશી (નામ) નાને () જોગ લી. અમુકગામ વાશી () નાને જત () આપણી વડીલોપાજિત સ્થાવર જંગમ મિલકતમાં મારો હિસ્સો આટલો છે તે હિસ્સો લેવાની અમારી ખુશી નહિ હોવાથી અમારે તે મિલકત ઉપરથી અમારો હાથ

કહાવ્યો છે. કેમકે આજ દીન સુધી તમેએ ઘણી જાતનાં આપણા ધરનાં ખરચો કાઢ્યાં છે, અને કાઢતા જાઓ છે. એ દરેક ખરચમાં ભાગ આપવા જોગ મારી શક્તિ નથી. માટે તમે કરતા આચ્છાછો તે પ્રમાણે સર્વ ખરચજો, અને આપણા બાપદાદાનું જે લહેણુ દેણુ હોય તે તમે લેજો આપજો. હવેથી અમારે તમારે એ બાબતના ભાગ લાગમાં કંઈ લેવું દેવું નહિ. આજથી અમારે તમારે આપીકાં મિલકતના હિસ્સા સંબંધી અમરામકુલ નદાવા છે એ બાબતમાં અમારા વશ વારસો હક હિસ્સો માગે તો આ ફારગતીથી તે રદ છે. આ ફારગતી તમેને અમારી રાજીખુ ગીથી ધરિ -

૪ પંત્યાળું વહેચ્યા (તોડયા) ની ફારગતી.

પંત્યાળા વેપારમાં એ કરતાં વધારે ભાગીદારો હોય છે. માટે દરેક માણિયાએ બાકીના ભાગીદારોને ફારગતી લખી આપવી જોઈએ. અમા પણ દસ્તાવેજોની પેઠે લખાવનારનાં નામ પહેલાં અને લખી આપનારનું નામ પછીથી લખવું તથા તેમની નાત વગેરે લખીને લખવું કે તમારો અમારો, પંત્યાળો વેપાર હતો, તેનો હિસાબ નામું હામું જોઈને કરતાં ફરેકને ભાગે આ પ્રમાણે આવેલું છે (તે+વિગત લખવી) એણી વિગતે

+ અમુક મીતિ સુધીમાં અમારે ફરસ નફાના રા. આટલા, તથા મુંડીમાં નાખલા રા. આટલા તથા હાલમાં દુકાન ખાતે જે માલ છે તેની કીમતના રૂ. આટલાપછી અમારા ભાગમાં રૂ. આટલાનો માલ તથા લહેણું રૂ. આટલાનું મળી મળ્યલે રૂ. અમારા ભાગમાં આવ્યાછ તે અમે બરીપુરી પામ્યાછીએ અને આજથી અમે છૂટા પડ્યાછીએ માટે હવે એ દુકાનમાં જે નફો તોડા આવે તે સાથે અમ રૂ. કાંઈ ભાગે વજગે નહિ. આજ સુધીનું તમામ લહેણુ દેણુ દિસસા પ્રમાણે વેહેથી લીધું છે.

અમારે હિરસે અમુક આનીના ભાગ પ્રમાણે લહેણુ દેણુ તથા નંદા તથા માલ આવ્યો છે તે અમોએ તપાસી લીધો છે. હવેથી તમારે અમારે આ પંચાળા વેપાર સંબંધી કાંઈ લેવું દેવું નથી. આજથી એ જાતના વેપારમાં તમારે અમારે અભરામકુલ નદાવા છે. ૬૦—

૫. છેડા ફટકાની ફારગતી (તલાક નામું.)

જે નાતમાં નાતરે જવાના ચાલ હોય છે તે નાતમાં સ્ત્રીને છૂટી કર્યા જાબત લેખ કરી આપવામાં આવે છે. તેને તલાક નામું કહે છે કેટલીક નાતમાં એ તલાક નામું નાતરે લઈ જનારને અને કેટલીકમાં સ્ત્રીને તાબી આપવાનું હોય છે. જેકેમ

૧

સં. () માંતિ () ફલાણા ફલાણા રે. અમુક ગામના જોગ લી ફલાણા ફલાણા રે. ગામ અમુકના. જત અમારી પરણેત સ્ત્રી નામે અમુક છે તેને અને અમારે જનતી પાંતિ આવી નહિ, અને તમોએ એની સાથે નાતરું કર્યું છે માટે તમારી પાસેથી અમોએ નાત રીત પ્રમાણે પંચની વિદમાન રૂ. આંદ આટલા લઈને છેડા ફટકો આપ્યો છે. હવેથી એ જા પડી સાથે અમારો ધણીપણા વગેરે કોઈ પણ પ્રકારનો હક રહ્યો નથી આ ફારગતી અમારી રાજી પુરીથી તથા અક્કલ હાંશિયારીથી લખી આપી છે. તે અમારે કબૂલ મંજૂર છે.

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

માણસેટની રૂબરૂના તલાક નામમાં સ્ત્રી પુરૂષના કરાર એકજ લેખમાં થાય છે પ્રથમ પુરૂસ લખીઆપે અને બાકી રહેલી લીટીએ સ્ત્રી પાસે લખાવીને તેમનું 'અન્ને જણાવું' મતુ કરાવે છે.

સં. () ખીતિ. () અમુક ગામની રહેનાર પાછ (નામ તે કુલાણીની દીકરી. જોગ લી. અમુક ગામ પાંચી કુલાણી કુલાણી. જત તમે અમારાં ધણિયાળી યાઓછો. પરંતુ આપણી વચ્ચે લાંબી મુદ્દતથી અ-
ભુખનાય ચાલુ રહેવાને લીધે સંસારનો સંબંધ સારી રીતે ચાલતો નહોતો.
તેથી આ રણે માંહે માંહે સમગ્રુત કરી આપણી વચ્ચેનો લગ્ન સંબંધ આ
જથી તોડ્યો છે. હવે તમે બીજને ધણી કરો અગર ન કરો, તેજ પ્રમાણે
અમા પણુ ગમે ત્યાં ફરીથી લગ્ન કરીએ અથવા નાતરું કરીએ. તેમાં
એક બીજને હરકત કરવી નહિ. આપણાં લગ્ન સંબંધે તમે અમોને જે
આપ લે થઈ હોય તે સરવે ઉપરથી આપણે હાથ ઉઠાવી આ છટા છેડાની
ફાગતી કરી છે તે કમલ મંજુર છે મન--

અત્ર

મત્ર

અત્ર

સાખ

લખી આપનારની સહી.

(સાહી.)

ભાગ ૨૬ વિમા વિધે.

આધુનિક સમયમાં ત્રણ પ્રકારના વિમા થાયછે. (૧) માલનો
(૨) જીંદગીનો (૩) ધમારનો. આગમોટ અને વહાણુ મારફતે
માલવ્યદાયતા, આગગાડી મારફતે રવાના કરતાં, અને પોષ્ટ મારફતે
કામતી ચીજો મોકલાવતાં માલનો વિમા ઉતારાવવો પડેછે. ઉતારનાર
મોટીમોટી મંડળીઓ હોયછે. તેમના તરફથી વિમા ઉતારાવનારને કેવી
ખતનો દસ્તાવેજ આપવો તેનો ખરડો મુકરર કરેલો હોયછે.

માલનો વિમા ઉતારવાનો ક્ષેત્ર વેપારીને લગતા પત્રોમાં આપેલોછે

પોષ્ટ ખાતાનો વિમા ઉતારવાનો પત્ર દરેક પોષ્ટમાં મળેછે અને
તે મગાની જોવાથી સમજાશે.

ઇમારત સંબંધી વિમાનો ખુલાસો જોઈએ તેવા વખતસર મળે આવ્યો નહીં માટે આપી શક્યો નથી.

છદ્દગીના વિમા અનેક તરેહના ઉતરેછે તેમાં મુખ્યઘાત ઐટક્ષ્ણ છે કે મુદતઅધી વિમો અને હયાતિ પછીનો વિમો. મુદતઅધીમાં બે પ્રકાર છે હયાતિમાં અમુક મુદતે નાણું લેવાનો વિમો અને અમુક મુદતમુધી માત્ર નાણું ભરવાનો વિમો. વળી તેમાં વિમા કંપનીનેલાજનો નંદાયાય તેની કસરથી રંકમ લેવી હોય તેવો પ્રકાર અને તેમ ન કરવું હોય એવો પ્રકાર હોયછે. એવિષે જે તે કંપની નાં સચક એપાન્યાં જાવાથી સમજશે. વિમો ઉતરાવનારે પ્રથમ પોતાની સહીનું તથા લખેલી હકીકતની ખાત્રીને માટે પોતાના મિત્રની સહીનું વિનંતી પત્ર ભરીને વિમો ઉતારનાર કંપની પર બીડવું પડે છે. અને તે ઉપરાંત પોતાની તપાસનું હકીકત પત્રક ભરીને વિમા કંપની પર ડાકતર પરભાર્યું મોકલે છે તે ઉપરથી છેવટનો નિર્ણય થાય છે અને વિમો કબૂલ થયા પછી નીચે પ્રમાણે લેખ લખાય છે-

વિમાનો લેખ.

ફલાણા ફલાણા, હાલ રહેવાશી ગામ અમુક, ધંધો અમુક. એમને વિમો ઉતારવામાં આવે છે. તેમણે અમુક કંપની સાથે પોતાની છદ્દગી ઉપર રૂ. આટલાનો વિમો ઉતારવાને દસ્તાવેજ મીનિ અમુકનો પોતાની સહી કરી મોકલ્યો છે તે ઉપરથી એવું જણાય છે કે સદરહું વિમો ઉતરાવનારની આવશી જન્મ ગાંઠે આટલાં વર્ષ ઉપરાંત થશે નહિ, અને તેમ પહેલાંની તથા હાલની તનદુરસ્તીની હાલત, તથા છદ્દગી સંબંધી હેવાલ

દેશોગ્યો છે એ દસ્તાવેજ, તથા તેને લગતો અમારી કંપનીએ પસંદ કરેલા વૈધની આગળ કરેલો પોતાની સહી સાથેનો લેખ આ કંપની અને તેમની વચ્ચેના કરાર છે.

સદરહુ વિમે ઉતરાવનાર સદર કંપનીની અમુક ઠેકાણાની દુકાનો. માં ૩ આટલા તા.-માહે-સન-ના રોજથી તા.-માહે-સન સુધીના દ પ્તામાં ભરેલા છે. માટે આ દસ્તાવેજથી એણે સાબીત થાય છે કે એ વિમે ઉતરાવનાર તા-માહે-સન-ને રોજ (એટલે હાત્તાની મુદતના તારીખે) અથવા તે પહેલાં ગુજરી જાય તો, અથવા એ પછી જીવતો રહે અને તે અથવા તેના વાલી વારસો તા-માહે-સને મચકૂર અને પ છીના દરેક વરસમાં વિમે ઉતરાવનાર જીવતો રહે ત્યાં સુધી કંપનીની અમુક ઠેકાણાની દુકાને અમુક માસે માસે હાત્તાના ૩ આટલા ભર્યા કરે. તે વિમે ઉતરાવનારના મૃત્યુની ખાતરી થયેથી વિમાનાં નાણાં વિમે ઉતરાવનારના વાલી વારસો કે વ્યવસ્થાપકોને આપવાની તજવીજ થશે પણ વિમે ઉતરાવનાર જેમ જેમ હાતો થાય તેમ તેમ આપવાને અથવા મારીના દહાડાની અંદર ભરવાને ચૂકશે તો માત્ર તેણે જેટલા રા-ભર્યા હશે તેના પ્રમાણમાં નાણું આપવામાં આવશે. વળી પહેલા વરસના હાતો ભર્યાપછી વિમે ઉતરાવનારની મરણ વિમે બંધ કરવાની હશે તે અને ભરેલી રકમની આપેલી પાવતી રજુ કરશે તો એ રકમના સેકંડ પાંત્રીસ ટકા પાછા આપવામાં આવશે. અત્રે એવી રીતે પૈસા અપાયા એટલે કંપની ઉતરાવેલા વિમામાંની દાખલ થયેલી રકમને માટે સમજા દાવાથી મુક્ત થશે. વળી વિમાની રકમ અપવામાં એવી ચોખ્ખી સરવજ કે આમાં આગળ કહેલું કોઈલિખાણ કે કબૂલતમાં જાણાયેલી વાત એવી

(૧૭૫)

હોય, અથવા આ ઉપરથી વિમો ઉતરાવેલો તે કોઈ પણ પ્રકારે ખાટા
હકીકત બનાવીને, છુપાવીને કે કોઈ પણ ભીંતનું જીહાણું વાપરીને કરી
હોય. અથવા આ લેખમાં લખેલી તારીખથી એક વરસની અંદર વિમો
ઉતરાવનાર આપઘાત કરે તો આ દસ્તાવેજ રદ થશે. અને તેના સંજ
વમાં ભંગેલાં નાણાં અમારી કંપનીને નામે જમાં કરી લેવામાં આવશે
રાજ આપઘાતના સંબંધમાં આ દસ્તાવેજ જે બીજાના લાભમાં સર્જ
માથે કસી આપ્યો હશે તો તેમાં સહી થયા તારીખથી તેના લાભ પુરતી
૨૬મ ૨૬ બાતલ ગણાશે નહિ. આ વિમો દરેક વખતે અને દરેક આપ
તમાં કંપનીના અમુક સાલના અમુક માસમાં થયેલા ડરાવમાં બતાવેલા
ધારા પ્રમાણે અને સરતોને આધારે રહેશે--આ અમુક દસ્તાવેજમાં કંપ
નીનો શિક્કો તારીખ કલાણીને રાજ કરી આપવામાં આવ્યો છે.

(તપાસનારની સહી)

(ડીરેક્ટરની સહી)

(દાખલ કરનારની સહી)

(મેનેજરની સહી.)

(પ્રત્યાદિ વધારે સમજુતી માટે તેનો અસલ લેખ જુઓ.)

ભાગ ૩૦ મો. કરાર અને ડરાવ વિષે.

જ્યુનિયર આપની અથવા વચનથી બંધાવું તેને કરાર કહે છે. અને
કરકોઈ વાતમાં પડેલા વાંધાનો નિશ્ચય કે નિર્ણય કરવો તેને ડરાવ કહે છે.
કરારને લગતી કેટલીક બાબતો વેપારીના પત્રોમાં મુદ્દાવેલી છે. એ સિવાય
અન્ય વસ્તુ આપવાનો, સ્થાવર મિલકતનો ભોગવટો કરવાનો, મુકરર
કરેલું કામ આપેલી વ્યવસ્થા પ્રમાણે નિયમિત મુદતમાં કરવાનો, અને
એવા બીજા પ્રકારના પણ કરાર થઈ શકે છે. અને તેમાં કબજ પક્ષની કે
બુલત પ્રમાણે બાબત લખાય છે.

(૧૭૬)

અજ્ઞાન સ્ત્રી આપવાનો કરાર.

સ. () નીતિ () દીને જસૈ. ફલાણી. જોગલી ૦ ૧ ફલાણી ૬
લાણી. જલ તમે અમારાં ૨ ઘણિયાણી છે. પરંતુ આપણી વચ્ચે બ
નત્રી ૩ રાસ નહિ આપ્યાથી તમે અમારાથી જુદાં રહો છો. માટે તમા
ગ ખરચન માટે તમારી હયાત સુધી અમે તમને દરસાલ ૪૩. આ
હજી આપીશું. તેમાથી તમારે પોતાનું ગુજરાન નભાવવું એ રૂ. વરસે
૧૨૬ અમુક તિથિએ આપીએ, તેમાં હરકત કરીએ નહિ. આ કરાર
અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અકકલ હાંશિયારીથી તથા સાદ
ગીયથી લખી આપ્યા છે તે અમારે તથા વશ વારસાને કબજા છે. ઇ

અત્ર

મતુ

અત્ર

સાખ

* સ્ત્રી પુત્રનો સળખ હોય તો જેવા સળખ હોય તેવું લખજી
જ લખી આપનાર સ્ત્રીનો સ્વામી ન હોય અને દત્તક હોય તો એવું લખે કે
મારા ધાગી અમુકને પત્ર સતાન ન હોવાથી તેઓએ મને કરી આપેલા
હિલના આધારે તેમની માલ મિલકત અમારા સ્વામીનમા છે અને તજ વીલમ
જાણીએ છે કે તમારે મારી સાથે રહેવું અને અમારે તમારો સર્વ પ્રકારનો ખરચ
પુરો કરવો. પરંતુ અમારી ભેગાં રહેવાની તમારી ઇચ્છા નથી માટે તમારી
ખર્ચાત સુધી તમારા ખાધા ખરચ વગેરે જાળવના રૂ. આટલા દરસાલ અમારે
આપવા. ઇ લખનાર તરીકે પુત્રજ હોય તો લખે કે-તમે અમારી ગંગા રૂપ
માતૃશ્રી છો. ધરમાં કંઈએ થવા ન પામે માટે જુદા રહો છો તો અમે તમને દર
સાલ રૂ. પ્રમાણે ખરચ આપીશું. ઇ—

૨ જો નાતરનો રિવાજ હોય તો પરજીત કે નાતરની/તેની સ્પષ્ટતા
કરવી—૩—જો નત્રી પોતિના આપ્યાથી કે મોનેકેસ કાલવાથી—૪—જનતાજીથી
સારા માણસોને ત્યાં આવા કરાર થતા નથી—૫—જો અજ્ઞાતમાં નાતરનો કરાર હોય

(૧૭૭)

ઉધડું કામ કરવા આપ્યાનો કરાર [કંત્રાકટ]

દસ્તાવેજ લખવાની પેઠે મીતિ વગેરે લખી લખવું કે-તમારું અ-
નુક કામ અમુક રીતે આપવાનો કરાર કરેલો છે તે પ્રમાણે તૈયાર કરી
આપીએ. અને તે પુરું થયે મહેનત તથા માત્ર ખર્ચના રા. આટલા
લઈએ. આ કામ અમુક તિથિએ તૈયાર કરીને સોંપીએ સહી. જો તે
અવધમાં ન આપીએ તો અમે તેની નુકસાની તમોને ભરી આપીએ
અથવા બાંધેલી મુદત ઉપરાંત જો દિવસ વધારે થાય તે દિવસનું દર-
રોજના આટલા રા. લેમે નુકસાન ભરી આપીએ. એ કામને અમે
અમુક અમુક સામાન જોઈશે તે અમે પોતાને ખર્ચે લાવીશું. ~~હવે~~
તેના બાના પેટે રા. આટલા લીધા છે કે આપ્યા છે તે કામ પુરું થયેથી
હિસાબમાં સમજીશું. ઈ. લખીને કંત્રાકટ રાખનારનું મનુ વગેરે
કરાવી લેવું.

પંત્યાળાનો લેખ.

સહિયારા વેપાર સંબંધે કરેલા દસ્તાવેજને પંત્યાળાનો લેખ કહે છે
તેમાં દરેક બાગીદારની રકમ તથા તેમને માથે નાખેલા કામની વિમત
અને દુકાનના વહિવટને લગતા કરાર લખાય છે.

નમુનો.

મીતિ પછી તમામ બાગીદારોનાં નામ જાત ધંધા તથા ગામ
છે તે પ્રમાણે અપાય છે. તેમ છતાં વાંધા હોય તો આ ખર્ચના રા. ઉપરાંત
પક્ષાની રકમને ભાગવટા બાઇ કરે કે નહીં, તે કાને ત્યાં છે અથવા તેમાંથી
કેટલી અજાના ફાળીના કેટલી રકમના છે, તેને જત્રા કરવી હોય તો એ ખર્ચ
રોમાંથી કરે એ વગેરે બાબતના ખુલાસા પૂછી લખાય છે. વળી હરકત પડે
કરિયાદી કેટલી પડે તો તેના ખર્ચ સાથે નાણું લેવાનું લખાય છે.

લખવાં. જત આપણે આટલા જણ મળીને કરાર કરીએ છીએ કે અમુક
 જગ્યાએ અમુક વેપાર કરવાને દુકાન ઉઘાડી છે. તે દુકાનને અંગે નાણા-
 ની જે રકમ જોઈએ તે આપણે સરખે હિસસે આપીએ. અને તેમાં સાત
 આખરે નંદા થાય ત સરખે ભાગે અથવા રકમના પ્રમાણમાં વહેંચી
 લઈએ. એ દુકાન ખાતે કાગળ પત્રનો વહેવાર અમુકના નામથી કરવો
 દુકાનના હિસાબ દરકોઈ ભાગીદારની મરજીમાં આવે ત્યારે તપાસવાના
 હૃદયે. નવીન વેપાર કરવો હોય ત્યારે ભાગીદારોની સલાહથી કરવો
 દુકાનમાં જે નંદા થાય તેનો અમુક ભાગ ધર્માદા વાપરવો. આપણા
 ભાગીદારે પેકી કોઈએ દુકાનને હાની પહોંચે એવું કરવું નહિ. એ બદ-
 લેના સાક્ષી બનુ અમુક દેવ છે એનો હિસાબ રાખવાનું કામ અમુક
 કરવું, અને અમુક એ કામ તપાસવું. દર ત્રણ ત્રણ મહિને કાચું સર-
 વાચું કાઢવું. બનતા સુધી રોકડેથી વેપાર કરવો. દુકાનનું ભાડું, ગુમા-
 ન્તી ખર્ચ તથા બીજાં પરચુરણ ખર્ચ દુકાનના વટાવ ખાતામાંથી
 કરવો. દરરોજની શિલક તથા હિસાબી આપડા અમુકને ઘેર મુકવા.
 દુકાનની કુચી અમુક હંકારે રાખવી. જે વરસ કે અમુક સુદત સુધી
 દુકાન ચલાવતાં નંદા માલમ પડે તો તેના અંગે બીજી બનતના વેપાર
 વધારવા. અને તેટલા જણાય તો દુકાન અંધ કરી, જેનાં તેનાં ખાતાં
 સરભર કરવાં. હિસાબ પત્રવતાં દુકાન ખાતે જે માત્ર હોય તેનો વકરો
 કરી નાખવો. અથવા ઉછામણી કરવી; અને જે ઉપજે તે લહેણુદારોને
 આપવું. તે આપતાં લહેણુદારની રકમ દેવી રહેતો દુકાનના ભંડારમાંથી
 હિસસા પ્રમાણે આપવું; અને તેમ કરતાં પૂણું કરજ રહે તો દરેક ભા-
 ગીદારે ખોતાના ભાગ પ્રમાણે ધરધરાઉં એ કરજનો હિસસો આપવો.
 અને તેને માટે હવેક ભાગીદારની સર્વ પ્રકારની સાલ મિલકત બોખમ

(૧૭૯)

દારછે. જે ભાગીદારને દુકાનમાંથી પોતાનો હિસ્સો ઉઠાવી લેવાની મરજી હોય તેણે એક માસ આગળથી ખબર આપવી એટલે દુકાનનો હિસાબ તપાસી તે ભાગીદારનું ખાતુ ચૂકવી આપવામાં આવશે. અથવા બાંધ-લી મુદતમાં કોઈ ભાગીદાર પોતાનો ભાગ ઉઠાવશે તો તેને આપેલી રકમના સેંકડે આટલા ટકા પાછા આપવામાં આવશે. કેમપિણ ભાગીદારે દુકાનને અંગે ખાતગી વેપાર કરવો નહિ. કદાપિ કરશે અને તેમાં નફો હશે તો દરેક ભાગીદારને હિસ્સા પ્રમાણે આપવો પડશે. દુકાનની મુડીમાંથી કોઈપણ રકમ ખાતગી કામને માટે વાપરવાનો કોઈને હક નથી. દુકાનના નાણાંનો જેર ઉપયોગ કે માલ ઉત્પાદન કરનાર ભાગીદાર ઉપર ફરિયાદ કરવી પડે તો તેના ખર્ચ સાથેનો જવાબ કસ્ટરદાર ભાગીદારે આપવો. આ સિવાય વિશેષ ઠરાવ કરવાની જરૂર જણાય તો સંબંધિતને અજાણ્ય કરવો. ઇશ્વર ઇચ્છાથી કોઈ ભાગીદારનું મરણ થાય અને તેના વારસદારો ઉપરની સરનો પ્રમાણે ચાલવાને કબૂલ થતા હોય તો તેને ભાગીદારમાં દાખલ કરવા. પરંતુ એવી રીતે રહેવાને મરનારના વારસની મરજી ન હોયતો હિસાબ પ્રમાણે મરનારનું ખાતું સરભર કરી આપી દારગતી લેવી. અને એવા કામનો નીકાલ અમુક મુદતમાં લાવવો.

એ પ્રમાણે આપણું સરવે ભાગીદારોએ ચાલવું. આ દસ્તાવેજ આપણી રાજી ખુશીથી ઇન્સાની દરેક ભાગીદારનું મત કરાવીને સાક્ષી કરાવવી.

પંચનો ઠરાવ.

અમે નીચે સહી કરનાર પંચ અમુક સંખ્તની અમુક પ્રકારની તકરાર હતી તે બંને પક્ષકારો પાસેથી લખાવી લઈને અથવા મુખ્ય જુલા-

નીચી સાંભળાને એવો ઠરાવ કરીએ છીએ. કે અમુક સખ્સે અમુક રીતે અને અમુક સખ્સે અમુક પ્રકારે વર્તવું. મીતિ (અમુક)

(પંચાતિયોની સહી.)

લાગ ૩૨ મેઝ. સનંદ અને વહિવટના લેખ વિષે.

રાજ સેવા ઉઠાવ્યાના બદલામાં ગામ વગેરેનો જે લાભ પ્રાપ્ત થાય છે તેનો ભોગવટો કરવાને મળેલા લેખને સનંદ કહેછ. જેમકે—

ઇનામી ગામ મળ્યાની સનંદ.

૨ જેથી ભક્તિદાસ તથા હરીદાસ બીન લક્ષ્મીદાસ, ગુજરાતી શાહુકાર, રહેવાશી વડોદરા પ્રગણે મજદૂર પ્રાંતગુજરાત. લી. સ્નેહાંકિત માધવરાવ નારાયણ પ્રધાનના આશીર્વાદ. જત પુરંદર મુકામે આવીને ઇનામી ગામ મળવા તમે અરજ કરી, તે વાત ધ્યાનપર લેતાં માલુમ પડ્યું કે તમે સરકાર સંવા એક નિશાથી કરોછો, અને ફરજખતસલ છો. તમને ઉત્તેજન આપવાની વધારે આવશ્યકતા છે માટે તમારા ઉપર સરકાર કૃપા કરીને તમારા કુટુંબના નિર્વાહ માટે મોજો કળપુર પ્રગણે ડભોઈ પ્રાંત મજદૂરનું ગામ ચાલુ સાલથી દરોખસ્ત, કુલ માત્ર હાલના પટાથી તથા પેસ્તર પટાથી, જલ, તર, તૂણ, કાઠ, પાનાણ નીધિ નિક્ષેપ સહિત હકદાર ઇનામદાર બનાવી નવીન ઇનામી કરાર કરીને આપેલું છે. તો મોજો મજદૂરનો સદરહુંમાં લખ્યા પ્રમાણે તમે પોતે કબજો લઇને તમે તથા તમારા પુત્ર પૌત્રાદિ વંશપરંપરા સુખરૂપ ભોગવટો કરજો. મીતિ— (સરકારમાં દાખલો રાખ્યાનું નિયમ પ્રમાણે નિશાન) ઇ. (શિક્કો અથવા મહોર)

(૧૮૧)

વહિવટનો લેખ —

કામકાજ કરવાને ત્રસ્ટાઓ અને મુખ્યત્યાર નીમવાનો સમાસ વહિવટના લેખમાં કરેલો છે.

ત્રસ્ટીથી વહિવટ કરવા વિષે.

ત્રસ્ટીથી મિલકતનો વહિવટ કરવાનો હોય તો જેના તેના સંબંધમાં યોગ્ય કરાર કરીને વહિવટ કરવાનો અધિકાર ત્રસ્ટીઓને આપવામાં આવે છે. તેમાં પ્રથમ માતિ દરાવેલા ત્રસ્ટાઓનું અને ત્રસ્ટી દરાવનારનું નામ લખવું. પછી ત્રસ્ટી નીમવાનું કારણ જણાવવું કે અમુક કામની જ્યવસ્થા રાખવાનું કામ સંભાળવાને કરેલા પિનતી તમોએ અધિકાર કરી છે માટે હું આ દસ્તાવેજથી તમો જણ આટલાને ત્રસ્ટી ઐટલે વહિવટ કરનારા દરાવીને ઉપર લખ્યું કામ સંભાળવાને સોંપુ છું. પછી જેવા કરાર હોય તેવી વિગત લખવી.

કુલ મુખ્યત્યાર પત્ર.

(આ મુખ્યત્યાર પત્ર માજીસ્ટ્રેટની રૂબરૂ આપવું જોઈએ) હું (મુખ્યત્યાર પત્ર આપનારનું નામ) જાતે અમુક, ધંધો અમુક રહેવાશી ગામ અમુકનો - આ લેખ ઉપરથી ફલાણા ફલાણા જાતે અમુક, ધંધો અમુક રહેવાશી અમુક ગામનાને મારે બદલે તથા મારા નામથી કે માં-રી તન્કથી કોઈ પણ ફરિયાદીના, અપીલના, કે બીજાં કોમોની અંદર હાજર રહેવા. તથા જવાબ આપવા. તથા સહીઓ કરવા, તથા કારણ પત્રો આપવા લેવા, તથા કોઈ પણ નોંધણી કચેરીમાં મારા દસ્તાવેજો નોંધાવવા, તથા મેં કરી આપેલા દસ્તાવેજોના જખાઓ દેવા, તથા કોઈ પણ ઇન્સાફના કામમાં હાજર રહેવા સાથે તથા એવાં સરવે કામમ

(૧૮૨)

જે કાંઈ કરવાને મને છૂટ છે તેવાં સરવે કામો કરવા સાડ મારા ખરા અને ભરેંસાદાર મુખત્યાર પસંદ કર્યા છે તથા નિમ્યા છે. તારીખ. ()

સહી લખી આપનારની

૧ સાક્ષીદારની સાખ

મારી રૂબરૂ (માજસેટની સહી.)

એક કામનું મુખત્યાર પત્ર.

ઉપર પ્રમાણે મથાળું કર્યા પછી લખવું - કેઅમુક કામમાં મારે બદલે મારી તરફથી વખતો વખત હાજર રહેવાને તથા સહીઓ કરવાને તથા જવાબો આપવાને તથા વકીલો કરવાને તથા એ કામની અંદર જે પ્રમાણે હું હાજર હોઉં અને કામો કરી શકું તે પ્રમાણે કામો કરવા માટે મેં મારા ખરા વિશ્વાસુ મુખત્યાર પસંદ કર્યા છે તથા નિમ્યા છે તા—

૧ લખી આપનારની સહી.

૧ સાક્ષીદારની સાખ.

વકીલાત નામું

હું ફક્ત ફક્ત રહેવાથી અમુક કામનો કબૂલ કરું છું કે કચેરી અમુકમાં મારા ઉપર અમુક સખસે ફરિયાદ કરી છે તેના જવાબ આપ કરવા સાડ મારી તરફના મુખત્યાર અમુક વકીલને દરાખ્યા છે. માટે એ વકીલ મારીવતી જે કરે તે મારે કબૂલ છે. તા—

૧ લખી આપનારની સહી.

૧ સાક્ષી.

હું વકીલ અમુક ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કબૂલ કરું છું તા—મજકર—

વકીલની સહી.

મારા રૂબરૂ

(માજસેટની સહી.)

ભાગ ૩૨ મો.

દાનપત્ર, બક્ષીસપત્ર, વારસનામું, અને વીલ.

દાનપત્રમાં બક્ષીસ કરવું તથા ધર્માદા આપવું તેનો સમાસ કર્યો છે.

(૧૮૩)

બક્ષીસ પત્રમાં મોંબદલાની વાત આવે છે દાનપત્રને ધર્મ પત્રિકા પણ કહે છે અને તેમાં કૃષ્ણાર્પણ કરવાનું હોય છે.

બક્ષીસ પત્ર.

મીતિ. () અમુક ગામના રહેનાર અમુક, જત, ધંધા () જ્ઞે-
ગ સી. અમુક ગામના રહેનાર અમુક જત તમે અમારી ત્રણ પેઢીથી અ-
મારું અમુક કામ કરતા આવ્યા છો, અને તેમાં ધાણું પ્રમાણિકપણું
વાપરીને ખાંત તથા કાળજી પૂર્વક અમારું દિન ઇચ્છો છો માટે તમારા
એ કામના બદલામાં અમારી મિલકત પેઢી અમુક જમીન અથવા અમુક
મિલકત તમને વશ પરંપરા બક્ષીસ આપીએ છીએ. એ જમીનના ખુટની
વિગત--() એ રીતે હવે વચ્ચેની જમીન તમને વંશ પરંપરા બક્ષીસ
આપી છે માટે એ જમીનનો અમે વંચી રીતે વલિવટ કરવા હતા તેવી
રીતે તમે તથા તમારા વંશ વારસા કરવે. એ જમીન ઉપર સરકારની
જે લાગત છે તે, અને હવે પછી જે થાય તે તમારે ભરવી. એના માલિક
આજ દીનથી તમે છો. માટે તમારી મરજીમાં આવે તેમ તેનો ભોગવંટા
કરો કરાવો આ બક્ષીસપત્ર અમે અમારી રાજ્યપુશીથી ઇન્દ્રસ્તાવેશની
પેઠે લખી મનુ સાક્ષી કરાવવી.

ધર્મ પત્રિકા (દાનપત્ર)

એમાં પણ ખીજ દસ્તાવેજની પેઠે દાન લેનારનું અને દાન આપ-
નારનું અનુક્રમે નામ વગેરે લખીને લખવું કે--અમારી અમુક મિલકત
અમુક ઠંકાણું છે તે તમોને કૃષ્ણાર્પણ આપી છે. એ મિલકતની ચતુર સિ-
ગાની વિગત--() એ રીતે મિલકત અમુક સૂર્ય ચંદ્ર તપે ત્યાં સુધી

તમને દાનમાં આપી છે. એનો અસહ્ય લેખ ખીતિ અમુકનો હતો તે પણ તમને સોંપ્યો છે. તેમાં લખી હદ પ્રમાણે તમે તથા તમારા વંશ વારસો ભોગવટો કરો. એ મિલકત ઉપર હવેથી અમારો તથા અમારા વાલી વારસોનો કશો દરદારો પડોએ નહિ. આ ધર્મ પત્રિકા અમે અમારી અકલ હોશિયારીથી ઈં દસ્તાવેજની પેઠે લખી મતુ સાક્ષી કરાવવાં.

વારસ નામું. (દત્તક પત્ર)

વીર કરતામાં આવે તો વારસ નામું નોંધું કરવાની જરૂર નથી. બે વારસનામું જ લખવું હોય તો વારસ થનારની સાથે કેવા પ્રકારનું સગપણ છે તે તથા તેના આપદાદાનું નામ જાન વગેરે જણાવવું. વીલમા તમામ મિલકતની વ્યવસ્થા કરવાનું તથા પોતાની મિલકત કેટલીક છે તેની રપ-ટતા કરવામાં આવે છે અને વારસ નામામાં તેમજ વાન મોંઘમ લખાય છે.

ખીતિ () અમુક ગામના રહેનાર અમુક તત્ પિતા અમુક નાને અમુક, ધંધો અમુક, જોગ લી અમુક ગામ વાશી અમુક નાત ધંધા વગેરે જત હું મારી રાજ રાજવંદીથી કબુલ કરું છું કે મારે પેટે કંઈ સંતાન નથી અને તમે અમારા અમુક સંબંધી છો તેથી અમે એ તમોને અમારા વારસ કર્યા છે, કે દત્તક લીધા છે. અમારું ઘર અમુક ફેંકાણે છે જે મધ્યે અમે રહીએ છીએ તે, તથા અમારું ઘરાણું ગાંડું, તથા લૂગડા લતાં, તથા દામ દોકરાં, તથા રાચ રચીકું, તથા દાણા દૂધી. તથા પેટી પટારા, તથા લોદું લાકડું, તથા લહેણ દેણ તથા ગિડી પત્રી, તથા જેટલી મિલકત અમારી પોતાની તથા અમારા આપદાદાની (જામ લખનાર હોય તો ધણીની તથા સસરાની) છે, તે અધી જાથી તમોને સોંપીને અમારા વારસ કર્યા છે. તમારે અમેને જીવતા સુધી પાળવાં અને અમારે

(૧૮૫)

દેહાંત્ર થયેથી અમારી હૃત્તર ક્રિયાવગેરે કરીને અમને દેવલોક પહોંચાડવાં. એવા કરારથી અમોએ અમારી રાજી રખાવં દીધી તથા અડકલ હેંશિયારીથી તથા બીન નિશાથી આવારસ નામું કે દત્તક પત્ર લખી આપ્યું છે તે પોતાન ધર્મથી પાળીએ. પછી મતુ સાક્ષી કરાવવાં.

વીલ.

આ દેહ ક્ષણુ બંધુર છે. ઘડી પછી શું થશે તેની ખબર આપણને નથી. માટે સમજી પુરૂષો પોતાની હયાતીમાં સંચય કરેલી માલ મિલકતનું એકંદર નારણ કરી પોતાની હયાતી પછી તેનો ભોગવટે, કાગ ક્રોડી રીતે ક.વો તેની લેખી વ્યવસ્થા અગાધી કરી રાખેછે. અને એ રી રીતે કરેલા લેખને વીલ, મૃત્યુપત્ર, વ્યવસ્થા પત્ર કે વસિયતનામુ કહેછે. નિર્વંશ માણસાજ પોતાની મિલકતનું વીલ કરે એમ નહિ પણ માણસ પનાતો હાય અને પરિવાર બાલ્યાવસ્થામાં કે અગ્નિ હાય તો, નિર્વંશ હાય તો, અથવા પોતાનો પરિવાર હોય તેમને કોઇ રીતના વિરોધ થવા ન પામે તે સાર વીલ કરેછે.

વીલનો નમુનો.

હું કલાણા કલાણા. નાને - કમર—રહેવાશી—મામ અમુકને જન્મ દાસમાં મારી તબિયત સારીછે, પણ આ દેહનાશવંત છે. વળી મારી વૃદ્ધાવસ્થાછ અને મરવુ જીવુ એનો શ્રી હરીતે લાયછે. પરંતુ ધડપણને લીધે મારું શરીર સાફ રહેતું નથી અને મારે પેટે કંઈ સંતાન નથી માટે મારી હયાતી પછી મારી મિલકત બાબત કોઈ જાતનો ટંકો બપેડો ન થાય એટલા માટે આગળથી હું મૃત્યુપત્ર કરી મૂકુંછું તે મારી હયાતી પછી અમલમાં આવે સહી.

૧ મારી પાસે સ્થાવર જંગમ માલ મિલકત છે તેની વિગત—
જે હોયતે (લખવી)

એ રીતે મારી મિલકત છે તે મારી પોતાની પેદા કરેલી છે. હું જ્યાં સુધી હયાત છું ત્યાં સુધી તેનો ભોગવટો મરજી મુજબ કરવાને હું માનિક છું. અને અમારા ગુજરી ગયા પછી એ મિલકતની માલિક અમારી સ્ત્રી નામે ફલાણી છે તે છે. એ બાદ જીવે ત્યાં સુધી આ મિલકત ભોગવે. તેના ગુજરી પછી મારા અમુક સગા (તે ફલાણા ફલાણાની હીકરીના હીકરા કે જેવા સંગઘ હોયતે લખવો) અનુક ગામમાં રહેછે તેઓએ મારી હયાતીમા મારી ખરદાસ સારી રીતે કરેલી છે અને અમારી સ્ત્રીની પાણુ સારી રીતે કચે માટે મારી અને મારી સ્ત્રીની હયાતી પછી મારી તમામ મિલકતના માલિક તેમને કરે છું.

૨ મારું લાંબુ ફેળું હોય તે લેવા દેવા મારા મરણ પછીના માલિક મારા અમુક સગાને (ઉપર લખ્યા તે) દરાવું છું. પોતાનો બાગીઓ કાઢી હોય તો તેની સાથે દિસાળ અમુકસાલ સુધીના સમજને અનુક માલિક દારગતી લીધીછે માટે તેઓનો મારી કોઈ પાણુ મિલકત ઉપર કોઈ દરકર નથી. વળી મારા અમુક અમુક સગા છે તેમને મારે કંઈક આપવું જોઈએ. પણ એ લોકોએ મારી જરાએ સલાહ લીધી નથી. તથા તેઓ પાસે જે પૈસાની આસ્થા છે. માટે તેમનો મારી મિલકતમાં કરેલા દરકર ખતો નથી.

+ જે મિલકત સ્ત્રીને આપવી ને હોય તો તેને અને વસ્ત્ર આપવાનો ખુદારેના વખતો. કે અમારા અમુક સગાના બેગી મારી સ્ત્રી રહે અને તેના અને વસ્ત્ર દિ ખરચ તેઓ પુરો કરે. કદાપિ બેગું રહેવાને ન જને તો તે જુદી રહે અને તેના ખરચ માટે દરસાલ આપી રકમ આપે. પણ મારી કોઈ મિલકત ઉપર એ બાધનો કરેલા દરકર નથી.

મારા મરણ પછી મારી ક્રિયાનો ખરચ નીચે પ્રમાણે કરવો. આ મારું છેલ્લું વીલ છે. મેં એની પહેલાં એકે વીલ કરેલું નથી. જો મેં એવા પ્રકારનો કોઈ પણ દસ્તાવેજ કર્યો હોય તો તે આ વીલથી રદ કરું છું. આ વસીયત નામું મેં મારી રાજી રજવંદીથી તથા અકકલ હેંશિયાથી તથા ખીન કેફ અને સારી તનદુરસ્તીથી કરેલું છે તે મારે કબૂલ મંજૂર છે. મીતિ—

૧ (વીલ કરનાની સહી)

૧ (સાક્ષી.)

૨ (વહેંચણું પત્ર રૂપે.)

લી. ફલાણા ફલાણા જાતે અમુક ઉંમર વરસ આટલા વંધા અમુક-ક-રહેવાશી ગામ અમુકનો જાત મારે આટલા છોકરા નામે ફલાણા ફલાણા- છે તથા છોકરી નામે ફલાણી છે અને મારી સ્ત્રી નામે અમુક દયાત છે કે મરી ગઈ છે. તેઓ બંધાની વચ્ચે તકરાર થવા પામે નહિ તે સારું હું પોતાની મિલકતનું છેલ્લું વીલ આ પ્રમાણે કરું છું.

૧ મારી કુલ માલ મિલકત છે તેની વિગત નીચે પ્રમાણે.

(જોડાયતે લખવી-)

જ્યાં સુધી હું જીવતો ગદુ ત્યાં સુધી તો એ સઘળી માલ મિલકતનો હું પોતે માલિક છું અને મારા મરણ પછી તેની વ્યવસ્થા નીચે પ્રમાણે ગાખવાનો ઠરાવ કરું છું.

૧ મારા છોકરા અમુકને નીચે મુજબ આપવું.

૨ મારા છોકરા અમુકને નીચે મુજબ આપવું.

વિગત લખવી એ પ્રમાણે તમામ છોકરા છોકરીની વિગત લખવી.

મેં પ્રથમના છોકરા આટલાએના વટ વહેવાર તથા લગ્ન ખરચ

કાઢેલાં છે અને અમુકનાં કાઢેલાં નથી. માટે ખીજાઓ કરતાં તેમને આ ટલી રકમ વધારે આપવાની ઠરાવું છું. એ રીતે મારી મિલકતની વ્યવસ્થા કરવી. ઉપર લખી માલ મિલકત સિવાય જે કોઈ માલ મિલકત મારી ચૂકથી રહી ગયેલી જણાય તો મારા દીકરાઓ એસરખે ભાગે વહેંચી લેવી. મારા મરણ પછી મારો દિવસ પાણી મારી આખર પ્રમાણે સૌ છોકરાઓ મળી કરવો. અને પેટી કિનાર ચાતુ આવેલા ખરચ હું જે પ્રમાણે કરતો હતો તે પ્રમાણે મારા દીકરાઓએ અદેક વરસ કરવો આ વીલ મેં મારી ગઈ ખુશીથી તથા અકલ હોશિયારીથી લખી આપ્યું છે તે અમારે કબૂલ છે. મીત—

૧ (વીલ કરનારનું મત)

૧ (સાક્ષી.)

(૩ વા સ પત્રના જેવું)

મીતિ - () ના દિને હું કલાણા કલાણા નાન ધંધો વગેરે-જત હું મારું છેલ્લું વીલ કરું છું. કેમકે મને ઘડપણ થયું છે. અને દેહનો કસો ભરોન્ના નથી. મા મારા મરણ પ્રમાણે મારી માલ મિલકતની વ્યવસ્થા થવાની જરૂર સમજીને નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કરું છું તે મારા મરણ પછા અમલમાં લાવવો.

૧ મારે પેટે કંઈ સંતાન નથી. તેમજ મારી સ્ત્રી પણ ગુજરી ગઈ છે એટલે મારા અમુક ગામવાસી મિત્ર મારી ઘણી મંબાળ લે છે અને હું જીવીશ ત્યાં સુધી લેશે. માટે મારી જેને માલ મિલકત તથા રોકડ પુંજ છે તે સરવે હું મારી હયાતી સુધી સ્વેચ્છા પ્રમાણે વપરીશ અને મારા મરણ પછી જે મારી માલ મિલકત તથા રોકડ પુંજ તથા ખીજ કોઈ પણ ચીજ અગર હક હિસ્સો જે મારો હોય અગર મારે નામે

આલતો હોય અગર મારા નામથી મારો હયાતી પછી મળે તે સરવે ઉપર
લખ્યા મારા નિત્ર ફલાણાએ લેવો. અને મારી પેડે તેનો ભોગવટો કરવો.
એ રીતે મારી હયાતી પછી મારી તમામ માલ મિલકત વગેરે અમુક
સપ્તમે લઈને મારી ઉત્તર ક્રિયા કરી અને દેવ લોક પહોચાડવો, આ મૃ-
ત્યુપત્ર કરતા અગાઉ મેં ઘીજી વીલ કરેલું નથી. અને તે નીકળે તો
૨૬ કરેલું. આ વીલ મેં મારી રાજી ખુંસીયો ૬૦ લખી મતુ તથા સાક્ષી
કરાવ્યાં.

૪ (અજ્ઞાન બાલકોના સંબંધમાં).

લી. ફલાણા ફલાણા નાતે-ઉમર-ધંધો-રહેવાશી જત આ દેહ લાણુ
બંધુર છે અને મારે અમુક નામનો ચિરંજીવ છે તે નાની વયનો છે. માટે
મારી મિલકતની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર જણીને હું નીચે પ્રમાણે
ગોઠવણ કરું.

મારી માલ મિલકતનો આંકડો નીચે મુજબ છે.

(ધર-દુકાન-ધરાણું-સરસામાન-ચાપણુ-દુકાનોમાં માલ-અને
ખેતર વગેરે ભાંય બાહુ-હોથ તે લખવું.)

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મારી સર્વ પુંજી છે. તેની વ્યવસ્થા એવી કરે-
જું કે- મારો અમુક સજો છે તેની મોટા મોટા કામમાં સલાહ લઈને
મારો મુનીમ કામ ચલાવે. તથા પાંચ સારા ગૃહસ્થ શૈદિયા મારી નાતના
નામે અમુક અમુક-ઉપર મારો પૂર્ણ વિશ્વાસ છે તેથી તેઓને પંચ
(ત્રણ) કરાવું. માટે તેમની સલાહ લઈને મારી દુકાન ખાતાનું
તથા ધરનું કામ મુનીમે કરવું. મારો દીકરો નામે અમુક છે તે
હાલ આટલી ઉમરનો બાલક છે જો અને કન્યરત્ન ધાય તો મારી

હયાતી બાદ દુકાનનો વહિવટ ચિરંજીવ અમુક સાયક ઉમરનો એકલે આટલા વરસનો થાય ત્યાં સુધી રીતસર ચલાવવો. દુકાને મુનીમ રહે અને તેના ગુમાસ્તી આપ્યાં જવી. જો મને ગજક દૈવક થાય તો મારી પાછળ નીચે મુજબ ખરચ કરવો. (ધર્માદા-દેવસ્થાન-ખોડાં દોર, કબતરને જાર ગરીબોને દાન, બ્રાહ્મણને દાન, -નાતવરામાં-વરસનો ખરચ--નાતિલાઓ ને ઉત્તેજનમાં-સદાવર્તમાં- નિરાશ્રિત કુટુંબમાં-નિશાળના વિદ્યાર્થીને-ત વાણુ માટે-એન ભાણેજને.) વળી મારી ઉપજમાંથી દરમાલ ખરચ કરવો તેની વિગત (ઘરમાં ભોજન ખરચ માટે છોકરાની માને, મુનીમ ગુમાસ્તા વગેરેનો ખરચ-છોકરાને ભણાવવામાં ૬૦) મારી દરવરસની પેદાશ સુમારે આટલી છે તેમાંથી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ખરચ કરવો. એથી વધારે ખરચ ન કરવો. મારી પેઢીના મુનીમ ફલાણો મારા ભરોસાનું આજુસ છે માટે તેમના તથા મારી ધણીયાણીના કબજામાં ઉપર લખી મિલકત રહેશે. અને મુનીમે દરવરસનો તમામ હિસાબ ચોખ્ખવટથી રાખ્યા કરાવેલા પંચને બતાવી તેમની સહીઓ લેવી અને મારો ચિન્હ અમુક સાયક ઉમરનો થાય ત્યારે તેને તમામ મિલકત સોંપી દેવી. ૬૦ --

ભાગ ૩૩ માં-

માં બદલાનો લેખ તથા વહેંચણુ પત્ર.

સ્થાવર મિલકતનો બદલો કરવાના લેખને માં બદલાનો લેખ કહેછે. તેનો દાખલો ઉભયતાને રાખવાની જરૂર છે. તેની અંદર જે ને મિલકતની ચતુર સિમા તથા ભોગવટાના હકો વિગતથી લખવા નેહએ.

નમુનો.

મીતિ () એક પ્રસ્રકારનું નામ, જાત વગેરે. જોગ લખે-
જાન પ્રસ્રકારનું નામ, જાત વગેરે. જાત અમારી મિલકત અમુક અમુક

હેકાણું છે તે તેની ચતુર સિમાની હદ તથા ભોગવટાના તમામ પ્રકાર ના હક સહિત મોંબદલામાં આપાને અમોએ તમારા કબજા ભોગ-વટાની અમુક હેકાણાની અમુક મિલકત તેની અસલ ચતુર સિમા પ્રમાણે ભોગવટાના હકથી લીધો છે. માટે હવેથી અમારી ઉપર લખી મિલકત અમુક ઉપર અમારો હક પહોંચે નહિ, અને તમારી મિલકત અમુક ઉપર તમારો હક પહોંચે નહિ. અમોએ અમારી ઉપર લખી મિલકત અમુકનાં અસલ ખુત પત્રો મીતિ અમુકનાં તમાને સોંપ્યા છે, અને તમારી ઉપર લખી મિલકતના ખુત પત્રો અમોએ લીધાં છે. માટે હવે તમે અમો પોત પોતાને ક'પર લીધેલી મિલકતને માલકીના હકથી બાડે, ગીરો કે વેચાણુ આપવાને અથવા ત ઉપર નવી ઇમારત બાંધવાને મુખ્યાર છીં એ. તેમાં કોઈ પણ પ્રકારનો વાંધો કે તકરાર રહી નથી. આ મોંબદલાનો લેખ અમોએ અમારી રાજ્ય ખુશીથી લખીને મતુ તથા સાક્ષી કરા-વવી. જે ખેતરનો મોંબદલો હોય તો તેનું નામ સરવઈ નામર તેમાંના ઝાડ ફૂલ વગેરેની હકીકત લખવી.

વહેંચણુ પત્ર.

. વડીલો માર્જિત મિલકતની વહેંચણુ બાબત કોણે એકદર લેખને વહેંચણુ પત્ર કહે છે. તેમાં દરેક બાન્ડું ને ભાગ આવેલી મિલકત તથા અમલની બાબતો વિગતવાર લખવી પડે છે જેમકે -

૧. માતિ ()ના દીને આપણે ફલાણુફલાણુ તથા ફલાણુ વગેરે (જેટલા બાન્ડું હિસ્સેદાર તરીકે હોય તેમનાં નામ તથા ધંધો જે તે અને આમ લખવાં) જત આપણા વડીલોની મેળવેલી મિલકત આપણી ત્રીયરૂપ ચુબરી ગયા પછીથી આજમુખી વહેંચણુ તથા વગરની

સરવે ભાઈઓના એકત્રપણામાં ને ચાલતી આવી છે. તેની વહેંચણુ આ
જની મીતિએ આપણે સરવે જણે મળીને કરીએ છીએ. તેની વિગત—

૧ આપણા મોટાભાઈ અમુકને ભાગે અમુક અમુક મિલકત
આવી છે.

૨ આપણા ફજાણા ભાઈને ભાગે અમુક અમુક મિલકત આ-
વી છે એજ પ્રમાણે તમામ હિસ્સેદારને માટે લખવું. પછી—એ પ્રમાણે
આપણા બાપદાદાની સ્થાવર જંગમ મિલકત રોકડ તથા લહેણું મળધી
મજમુદ્દે ૩ આટલાની મિલકત આપણે સાથે રહીને વહેંચી લીધી છે
ને સરવેને કમવું છે. દરેક હિસ્સેદારને હિસ્સામાં આવેલો મિલકત ઉપર
સરકારી વેરા વગેરેનો જે ખર્ચ છે તે અથવા હવે પછી થાય તે જે તે
ભાગીદારે ભોગવવો. ઉપર લખી મિલકત ઉપરાંત ભૂલ ચૂકથી રહેલી બા-
પીકી મિલકત માલમ પડે તો આપણે અગર આપણા વારસોએ સરખે
હિસ્સે વહેંચી લેવી. આપણા વડીલ આપણા માટે કંઈ કરજ મૂકી ગ-
યા નથી તોપણુ જે કોઈનું વાજખી કરજ નીકળે તો તે આપણે બધાએ
મળીને સરખે ભાગે આપવું. એ રીતે આપણે બધાએ ચાલવું. અને જે
ના ચાલે તેના ઉપર કાયદેસર ધલાજ લેવો પડે તો જે ભાઈની કસ્ટરથી
ફરિયાદ કરવી પડે તે ભાઈ તેનો તમામ ખર્ચ ભરી આપે સહી. ઇ.
લખીને લખવું કે આ વાંટણીના હસ્તાવેજ આપણે આપણી રાજ
ખુશીથી વગેરે લખીને મતું તથા સાક્ષી કરાવવાં, મતુંમાં ભાગીદાર હોય
તેટલાની સહીઓ લેવી. અને તે ઉપરથી દરેક નક્કલ કરી લેવી જોઈએ-

(૧૯૩)

ભાગ ૩૪ મો. દાખલા પત્ર તથા વિવાહ પત્રિકા.

[નોકરીનું]

દાખલો આપવામાં આવેછે કે કલાણા કલાણા નાનેઅમુક રહેવાશી ગામ અમુકના. એમણે મારા હાથ નીચે આટલાં વર્ષ સુધી એક નિષ્ઠાથી ચાકરી કરી મને સંતોષ આપ્યો છે. તે કામકાજમાં અનુભવી, ચંચળ, સગયાનુસારી, પ્રમાણિક અને મહેનતુ છે તેથી આશા કે તે પોતાના ઉપરીને સાર કામ કરીને સંતોષ આપશેજ. મીનિ
(શેઠની સહી)

૨ (અભ્યાસનું)

દાખલો આપવામાં આવેછે કે વિદ્યાર્થી અમુક નાને અમુક રહેવાશી અમુક ગામનો. તેમણે અમારી નિશાળમાં ધારણ અમુક સુધી અભ્યાસ કર્યો છે. તે બુદ્ધિમાન, ચક્રાર અને મહેનતુ છે. માટે આગળ ઉપર તે સારો માણસ નીવડશે એવી આશા છે. મીનિ.
(શિક્ષકની સહી)

૩ [પુસ્તક વિષે]

દાખલો આપવામાં આવે છે કે વડોદરા ગુ. શાળા નં. ૬ ના મહેતાજી જગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહનું બનાવેલું દેશીનામું હું ઘણું ભાગે વાંચી ગયો છું. તેની બનાવટ અને આપેલી માહિતી વેપારીનો ધંધો કરનારને ઉપયોગી છે. આજસુધીનાં પ્રગટ થયેલાં દેશીનામાં સાથે સરખાવતાં એમનું પુસ્તક સર્વોત્તમ છે. વળી તેવીસ દરમાનું આડ પેજ પુસ્તક હોવા છતાં કીમતમાં ઘણુંજ સસ્તુ છે. માટે પ્રજા તથા સરકાર તરફથી એવા પ્રધોને વધારે આશ્રય મળેલો જોવો હું ઉમેદવાર છું.

(તપાસનારની સહી)

विवाह पत्रिका.

કેટલીક નાતોમાં વર કન્યાનું સગપણ કરતા અગાઉ પદ્મું તથા ગજવા ખરચ આપવાનો કરાર થાય છે, તે લેખને વિવાહ પત્રિકા કહે છે એમાં નાત રીત પ્રમાણ કરાર લખાય છે. જેમકે—

સં. () મીતિ. ફલાણા ફલાણા નાને અમુક રહેવાશી મામ અમુકના જોગ લી. ફલાણા ફલાણા નાને અમુક રહેવાશી મામ અમુકના જત અમારી દીકરી નામે ફલાણી વેરે તમારા દીકરા ફલાણાનું સગપણુ કર્યું છે તે સહી સામેત છે. તેના પદ્લા વગેરેની વિગત— અકે આટલા વસત તથા પદ્લાના રા.અને અકે આટલા લૂગડાના. એણી વિગતે ઘરાણું તથા લૂગડાં વગેરે પહેરવા આઢવા બાબત આપણી નાત રીત મુજબ તમારે કરવાં. પહેરામણી મધ્યે અમે તમને ક કુતે કન્યા આપીએ. પદ્લાનો અવેજ તમારી અમારી નજરમાં આવે ત્યાં મૂકીએ, અને તેની ચિઠ્ઠી નાત રીત પ્રમાણે અમારે ઘેર રાખીએ. એ લખ્યું તે સહી.

અત્ર

३८

અત્ર

सा.पु.

૧ કન્યાના વ્યાપનું મતું

૧ સાક્ષીદારની સહી.

ભાગ. ૩૫ મો. પરચુરણ દસ્તાવેજ.

‘पथात् नाम्’

+ મીનિ ()ના દ્વીને અમે નીચે સહીઓ કરનાર વાદી કૃતાશ્રી

x કેટલાક મીતિ છેડ નાખેછે. કેટલાક પંચાતિયાનાં નામ પ્રથમ લખીને બ્રેજ લી. માં પચાતી નીમનારનું નામ લખેછે. વળી કેટલાક લખેછેકે હું લાણુ! ફલાણુ! વાહી કે પ્રતિવાહી મેં મારી તરફથી અમુકને પંચાતી નીમ્મ છે હું કોઈ કોઈ ઠેકાણે પંચાતી નીમનારનું નામ અંગે તેની સામે તેના તરફના પંચાતીઆનાં નામ પણ લખાયછે.

ફલાણા તથા પ્રતિવાદી ફલાણા ફલાણા લખી આપીએ છીએ કે અમારી અમુક બાબતની તકરારનો નીકાલ કરવાને બાબત પર જણાવેલા અથવા નીચેના સપ્તમેને પંચાતી નીમ્યા છે, અને તેમાં સરખા તરીકે અમુકને રાખ્યા છે. માટે અમારી બાબતમાં તબવીજ કરીને દીન આટલાની અંદર એ પંચ જે કંઈ ચુકાદો કરે તે અમારે બન્ને પક્ષકારને કબૂલ છે. આ પંચાત નામું અમે અમારી રાજરજવંદીથી તથા અક્કલ હેંશિયારીથી તથા બીન કેફી લખી આપ્યું છે. તે સહી છે. (પંચાતી નીમનાર લોકોની સહીઓ)

પંચોએ તે ઉપર ફરેલો કરાર.

અમે ઉપર લખેલા પંચો લખી આપીએ છીએ કે આ પંચાત અમને સાંપી તે અમારે કબૂલ છે. અમે તેનો ચુકાદો વગર લાલચે તથા વગર તરફદારીએ અમારી નજર પહોંચશે ત્યાં સુધી ઉપર લખી મુદતમાં કરીએ સહી. મીતિ. (પંચાતીઓની સહીઓ)

ગુમાસ્તા વગેરેના અદાબસ્ત વિષે.

મીતિ () ના દીને શેઠ ફલાણા ફલાણા. જોગ લી. ગુમાસ્તા અથવા ચાકર અમુક. જત હું તમારે ત્યાં આજથી ગુમાસ્તો કે ચાકર રહ્યો છું. તેથી ગુમાસ્તી કે ચાકરીના શ. આટલા વરસ એકના કંપા છે. ગુમાસ્તો હોય તો લખવું કે મારે તમારી દુકાનનું નામું હામું લખવું, ને દરેક દિસાબ ચોખવટથી રાખવો. તેમાં કોઈ જાતની ગરબઝ કંઈ નહિ. તમને પૂછ્યા સિવાય કોઈ પણ જાતનો ખાનગી વેપાર ન કરે. અને ગુમાસ્તીની રકમ આપશે તેથી સંતોષ પામી એક નિશાથી તમારી નોકરી કરીશ. એ લખ્યું તે સહી. અને ચાકરનો હસ્તાવેજ હોય તો તેની

પાસેથી જેજે કામ લેવાનું હોય તે કરારમાં લખવું. મુદત બધી કરાર થી રાખ્યા હોય તો તેની મુદત લખવા. અતે પાંચેડી મુદતમાં નોકરી છોડે ત્યારે જેવું કરવાની સરત હોય તે લખવું. વળી ગામ પરગામ કે ગામ અમતરે જવાનું હોય તો જવા આવવાનું, તે વખતે ખરચ થાય તે બાબતનું, તથા ખોરાકી પોષાકી કે સુખડી આપવાની સરતનો પણ ખુલાસો લખવો જોઈએ. આવા દસ્તાવેજ લખી આપનાર જન અબલુ હોય તો તેના હાથ દસ્કતનું અંધાળું કરાવી લેવું.

નોકરનો જામીન કતબો.

મીતિ. () ના દીને અમુક ગામ વાશી ફલાળા નાતે—ઉમર— ધધો જોગ લી. અમુક ગામ વાશી ફલાળા નાતે— મર જોગ. જત લખી આપું છું કે તમોએ મને ગમાનનો નાંખેલો છે. તે કામ હું બગાબરે પ્રનાં નુકસાનથી કરીશ. એ કામ સંજયે દુકાનને જગતો પેના, ટોં માલ મિલકત તથા કાગળ પત્રો જે મારા તાબામાં છે તે તાલે રજા માપશે તે રોડફે કરીશ નહિ પણ બગાબર કાળજી પૂરક સાચી રાખીશ અને તે તમો જે વખત માગ્યો તે વખત મનુ કરીશ, તથા તેનો નિસાબ જોઈએ તે વખતે આપીશ. વિજામમાં કેલિ પણ પ્રકાશની ગરબડ કરીશ નહિ. જો તેમાં ખાટ આવશે તો હું મારી ગાંઠની બરીશ. એ પ્રમાણે કરવામાં ચૂકું તો ૩ આટલા અ કે આટલા રુ પી મારી જત મિલકતથી ધરવારાકે આપુ સહો. એના જામીન અમુક ને આપ્યા છે. આ જામીન ખતમે મારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ્લ હોંશિયાનીથી તથા ખીન નિશાથી લખી આપ્યું છે તે મારે કદલ છે.

૧ નોકરની સહી. દા. પોતે.

૧ (સાક્ષી)

(૧૯૭)

તે નીચે જામીનદારનો કરાર.

હું ફલાળા ફલાળા--જાને--ધંધા--ઉમર--રહેવાશી ગામ અમુકના જામીન થઇને લખી આપું છું કે સદર હસમે લખી આપ્યા પ્રમાણે એની વર્તણૂક નહિ થશે અથવા ઉપર લખ્યાથી વિરુદ્ધ ચાલશે તો તેનો જવાબ રૂ આટલા સુધી હું મારી જતથી તથા માલ મિલકતથી ધરધરાવે આપીશ. આ જામીન કતમે મેં મારી રાજી પુરીથી તથા અકલ હોશિયાર થી તથા ખીનકેદથી લખી આપ્યા છે તે એકામતે એકાજતે મારે કબૂલ છે. માતિ—

૧ જામીનદારની સહી -

૧ સાક્ષીદારોની સહી.

સૂચના પત્ર. (નોટીસ)

પ્રતિપક્ષીને ચેતવાળી બાબત મોકલેલા પત્રને સૂચના પત્ર કહે છે એમાં કામતી મતજગ તથા તેને અંગે જે નીકાલ કરવો હોય તે લખાય છે.

આ નીચે સહી કરનાર ફલાળા ફલાળા રહેવાશી ગામ અમુકનો. તે અમુક ગામ વાશા ફલાળા ફલાળાને આપી ખબર આપું છું કે તમારી પાસે આપણું અમુક પ્રકારનું લાલું પુટે. તે હિસાબ ચૂકતે આપી દેવા ને તમને જે વગ્ન વખત કહયા છતાં તમે તેની સમજણ કરવા આવતા નથી અથવા મળીને નીકાલ કરી જતા નથી માટે આપત્ર પહેાગેથી તમારે દીન આટલાની અંદર તેની સમજણ કરી જવી. નહિતો ઉપર લખેલી મુદત વીતે તમારી પાસે લાલું પડતી રકમ વસૂલ લેવા માટે ઘટનો ધલાજ લેવામાં આવશે, અને તેને માટે થયેલો ખરચ પણ તમારી પાસેથી મજરે લેવામાં આવશે; અથવા જે ઉપરની મુદતમાં તમારા

લહેણાનો નીકાલ નહિ કરે તો આજ દીનથી તમારી પાસેથી અમુક ટકા લેખે વ્યાજ લેવામાં આવશે તથા દાવાનું અને વકીલનું જે ખર્ચ થશે તે મજરે લેવામાં આવશે. ઇ. એવા કાગળ પોષ્ટ મારફતે રજીસ્ટર કરીને મોકલવામાં આવે છે.

૨

અમુક ગામના ફલાણા ફલાણાને હું નીચે સહી કરનાર આ નોટીસથી ખબર આપું છું કે તમે અમારી રજીસ્ટર થયેલી દેશીનામાની ચોપડીઓમાંથી ઘણીક અગત્યની કલમોના અક્ષર સઃ ઉતારા અમારી પરવાનગી વગર લીધેલા છે માટે એ બાબત તમારા ઉપર કાયદેસર ક્રિયાજ કેમ નહિ લેવો તેનો ખુલાસો દીન આઠની અંદર આપવો. જે મુદતની અંદર જવાબ નહિ આપો તો એ બાબતની જવાદારી તમારે માથે રહેશે.

નોટીસ આપનારની સહી.

ઝાહેર ખબર.

ફુનિયાંને ઝાહેર થવા માટે બહાર પાડેલા પત્રોને ઝાહેર ખબર કહે છે અને એવી રીતે સરકારથી બહાર પાડેલા પત્રને ઝાહેર નામું કહે છે. ઝાહેર ખબર લખવાનો આધાર જે તે વિષય ઉપર આધાર રાખે છે. માટે તે આ ઠેકાણે તે આપી નથી.

૧ રાજી નામું.

સંવત-મીતિના દીને, સરકાર વિ. અધિકારી અમુક. જોગ લી. અમુક. જત અમોએ આપની કોરટમાં અમુક ઘણી ઉપર અમુક દાવાની

+ પણ અમુક વ્યક્તિને જાણ થવા લખેલા પત્રને ઝાહેરાત કહે છે.

૧ નોકરી છોડ્યાનું રાજીનામું અપાયછે પણ તે સરકારી ખાતામાં રહેલા

(૧૯૯)

ફિરમાદી કરી હતી તેનું ઘર મેજ પતવાથી આ રાજનામું લખી આપું-
છું તે અમારે કબૂલ છે.

૧ લખી આપનારનું મનુ ૧ (સાક્ષી)

ઠગ્ગિરાનો પટો.

શિક્કો.

નામદાર મહારાજા શ્રી (મામ) રાજ્ય સંસ્થાન અમુક ().
વચનાત ફલાણા ફલાણા વાથી મામ અમુકના. જત તમેને અમારા
અમુક તાલુકા કે પરગણાનુ મામ અમુક દર સાલ ૩ આટલા લેવાના
હરાવીને આટલી અવધ સુધી ઇજારે આપ્યુંછે તે ગામના ખુંટની હદ
નીચે પ્રમાણે.

એ મામની કતરે અમુક તાલુકાના ગામ મોળે અમુકના સિમા-
ડાના ખુંટીની હદ સુધી. દક્ષિણે અમુક નદીના અમુક કાંઠા સુધી. પશ્ચિ-
મે અમુક જીલ્લાના અમુક મામના સિમાડાની હદના ખુંટ સુધી, અને
પૂર્વે અમુક તાલુકા અમુક ગામના સિમાડાની હદ સુધી. એ રીતે ચારે
તરફની હદ વચ્ચેના મામ અમુકનો ઇજારો આપ્યોછે એ ગામને સિ-
માડે કોઈ વળતર અથવા હરામખોરથી કે બીજા કોઈ કારણથી
ખરખરાજત થાય તો તે ગામને શીર છે. સદરહું ઇજારામાં વરજ
ગમે તેવું થાય, પાકે અગર ન પાકે, ઉપજ આવે અગર ન આવે, અગર

નોકર પાસેથી લેવાનો વહિવટ છે વેપારીમાં એવી રીતે રાજનામું લખવાનો
રિવાજ નથી સરકારી નોકર એવી રીતે લખેછેકે. સરકાર વિ. અમુક અધિ-
કારી સહેબ. -સેવામાં વિનંતી કે—મારી નોકરી કરવાની ખુશીનથી માટે આ-
રાજનામું અમુક તારીખથી આપું છું તે મંજૂર કરો. તા. (સહી)

આસમાની સુલતાની આફત લાગે તોપણ ઉપર લખ્યા ઇબ્રાહીમ રૂપિયા લેવાછે. અને ગમે તેટલી પેદાશ થાય અગર જે ઉપજે તે તમારું છે. તેના વધારા ઘટારામાં અમારો હક નથી. તે ગામના લોક પાસેથી વેરો, વળે, કણુગરી, માંડવી, કન્યાચોરી, ભોંમ, મસવાડી, સીલા વગેરે સર્વ પ્રકારના હક જે પ્રમાણે અમે લેતાં આવ્યા છીએ તે પ્રમાણે તમો પણ લેજો. નવું કરશો નહિ અને જીનું લોપશો નહિ. એ ગામના લોક અમારી વેઠ વારી કરતા હશે તે પ્રમાણે તમારી કરશે એ કરતાં વધારે કરશે નહિ. એ ગામને શેઠ સિમાડે કોઈ નવી જમીન આવે તે તમારા ઇબ્રાહીમ હકમાં છે. એ ગામમા નવાં સાંતી લાવી ગામની આબાદી વધારવી. ખેતીવાડીનું કામ સુધારવા મહેનત લેવી. ઉપર લખ્યા સિવાય સદરહું મુદતમાં તમે જેજે સુધારો કરી ઉપજ વધારો, તે બાબત તમારી પાસેથી કાંઈ વધારે લીધામાં આવશે નહિ. અને હરેક વહિવટની બાબતમાં એખવટ રાખી ઉપરના પટાની મુદત પુરી થયે અને તમારો ઇબ્રાહીમ છૂટેથી ગામ આઝાદ દરબાર શ્રીને સોંપવું. તે વખત સદરહું ગામમાં. તમારું લહેણું દેણું હોય તે અમારે વાજગી રીતે અપાવી દેવું છે. સદરહું ઇબ્રાહીમ રા. એ હપ્તે નીચે પ્રમાણે લેવામાં આવશે.

તમે કોઈ નવાં નવાણુ ગળાવશો અને તેની ખરાબત થાય તે અમને જાહેર કરશો તો અમો તપાસ કરાવી ખરાબત મજરે આપીશું. આ ગામ અમારા ગીરાસનું છે તેમાં કોઈના ભાગ કે દિરસો નથી અને કદાપિ હોય તો તેનો જવાબ અમો આપીએ. એ રીતે તમને સદરહું ગામ ઈબ્રાહીમ આપ્યું છે તે ઉપર વ્યાન આપી ગામના લોકને આબાદ કરી વસ્તી વધારી વહિવટ કરવું આપી.

ક.રબારીની સહી

દરબારની સહી તથા મહોર.

(૨૦૧)

અંક ૩ બે.

સરકારી કામકાજના પત્રોવિષે.

ભાગ ૩૬ ભા. રાજ્ય વ્યવસ્થા.

સરકારી કામકાજના સંબંધમાં અરજી તથા રિપોર્ટ લખવામાં આવે છે. પરંતુ રૈયત વર્ગના માણસો પોતાની હઠીકત જે પત્રમાં લખીને જાહેર કરે તેને અરજી કહે છે. અને સરકારી નોકરો અથવા અમલદારો સરકારી કામકાજને લગતી બાબત ઉપર પોતાના ઉપરીને જે પત્ર લખે તેને રિપોર્ટ કહે છે એમાં બંને પ્રકારનું કામ કરનારને રાજ્ય પદ્ધતિનું જ્ઞાન મેળાવવાની જરૂર છે એમ ધારીને તે લખવામાં આવે છે.

હિંદુસ્થાનની અંદર ચક્રવર્તી રાજ્ય અંગ્રેજ સરકાર છે. તેમનું મૂળ રહેલાણી ઈંગ્લાંડ છે. તેમની રાજધાનીનું શહેર લંડન છે. ત્યાં હિંદુસ્થાન ઉપર રાજ્યકારભારની દેખરેખ રાખનાર એક અમલદાર છે. તેને હિંદુસ્થાન ખાતાનો સેક્રેટરી કહે છે. એ અમલદારને રાજ્ય કારભારમાં મદદ કરવા સાડે એક કમિટી પણ નામેલી છે.

હિંદુસ્થાન દેશમાં રાજ્ય કારભાર ચલાવવા સાડે એક સર્વોપરી અધિકારી છે તેને ગવર્નર જનરલ અથવા વાઇસરાય કહે છે. એમનું મુખ્ય મથક કલકત્તા છે. તેઓ નિરંતર લંડનમાં રહેલા સ્ટેટ સેક્રેટરીના હુકમ પ્રમાણે રાજ્યકારભાર કરે છે. તથા સર્વ ખાતાં ઉપર દેખરેખ રાખે છે. વાઇસરાયને અનુમત આપનારી બે ડૅવિસિયો. (મંડળીઓ) છે. તેમાં પહેલી મંડળીમાં ખૂદ વાઇસરાય, સેનાધિપતિ (કમાન્ડર ઇન્-ચીફ), અને બીજી ચાર ગૃહસ્થા મળીને છ મેમ્બરો હોય છે. તેને સુપ્રીમ ડૅવિસિલ કહે છે.

અને બીજી મંડળીમાં એ છ તથા બીજી છ મળીને બાર ગ્રહસ્થો હોય છે. તેને સુપ્રીમ લેજ સ્લેટિવ કૌન્સિલ કહે છે. રાજ્ય કારભારમાં યોગ્ય સંમતિ આપવાને સુપ્રીમ કૌન્સિલ ધ્યાન આપે છે અને રાજ્ય સૂત્ર બરાબર ચલાવવામાં અને લોકના બન માલ તથા હકનું સંરક્ષણ કરવા માટે નવીન કાયદા ઘડાવવા કિંવા બુનામાં ફેરફાર કરાવવો એ બીજી એટલે સુપ્રીમ લેજ સ્લેટિવ મંડળીના મેમ્બરનું કામ છે.

હિંદુસ્થાનનો રાજ્ય કારભાર બરાબર ચલાવવા સાડ આખા દેશના પાંચ ભાગ કરેલા છે તેને ઇલાકો કહે છે. મુંબાઇ, મદ્રાસ, બંગાળા, વાજ પ્રાંત અને પંજાબ ઇલાકો. મુંબાઇ અને મદ્રાસમાં ગવર્નર રહે છે. તેની મદદમાં પશુ કૌન્સિલરો રાખવામાં આવે છે. અને બાકીના ત્રણ ઇલાકામાં લેફ્ટેનેન્ટ ગવર્નરો રહે છે. એબધા અધિકારીઓ ઉપર બંગાળાનો અમલદાર એટલે વાઇસરાય-ગવર્નર જનરલ અને લંડનમાં રહેલા હિંદુસ્થાન ખાતાના સેક્રેટરીનું ઉપરીપણું છે.

ઉપર લખેલા ઇલાકાઓ સિવાય અંગ્રેજ સરકારને તાબે જે જે મુલકો છે તે બધા ઉપર ગવર્નર જનરલની દેખરેખ છે. તેવા મુલકનો રાજ્ય કારભાર ચલાવનાર અધિકારી ચીફ કમિશનર રેજિડેન્ટ કે પોલિટિકલ એજન્ટ કહેવાય છે અને તેની નીમનોક વાઇસરાય તરફથી થાય છે.

ઇલાકાના અધિકારીઓએ રાજ્યકારભારની સોંપ માટે ચાર ખાંતા મુખ્ય ઠરાવેલાં છે. ૧ રેવન્યુ એટલે જમાબંદી અથવા વસુલાત ખાતું, ૨ જ્યુડિશિયલ એટલે ઇન્સાફ ખાતું, ૩ જનરલ એટલે સામાન્ય ખાતું ૪ પોલિટિકલ એટલે રાજ્યક્રિય ખાતું,

ઇલાકાના પેટા ભાગને જિલ્લો, અને જિલ્લાના પેટા ભાગને તાલુકો ગણાય કે પરમણું કહે છે. એ પ્રત્યેક ટેકાએ રાજ્યકારભાર ચલાવવાને અગ-

ત્યના અમલદારો હોય છે. તેમના તાબામાં ઉપર લખેલાં ખાતાંની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે. માટે ખાતાંવાર વ્યવસ્થા ભતાવા-વાથી ઠીક પડશે.

(૧) રેવન્યુ ખાતું—એ ખાતાનું કામ જમાબંદી અથવા મહેસૂલ ઉધરાવવાનું છે. એ ખાતાના સર્વાપરી અધિકારી ને રેવન્યુ કમિશનર અથવા સર સુબા કહે છે. તેના ઉપરી પણા નીચે જીલ્લાવાર કલેક્ટર અથવા સુબો હોય છે. તેમની મદદમાં એક કે વધારે આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, એક ટીક્ષીકટ ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને એક હજુર ડેપ્યુટી કલેક્ટર હોય છે. આસિ. કલેક્ટર અને ટી. ડેપ્યુટી કલેક્ટરને દેખરેખ રાખવા માટે તાલુકા બહેંચી આપવામાં આવે છે. અને હજુર ડેપ્યુટી કલેક્ટર જીલ્લાનાસ્થળમાં રહીને ત્રીજેરીનું કામ કરે છે. વળી દરેક તાલુકામાં મામલતદાર અથવા બહિવટદાર અને પેટા તાલુકાઓમાં મહાલકરી હોય છે. અને તાલુકાના આમોતું મહેસૂલ ઉધરાવનાર તલાટી કે પટેલ તલાટી, ઉધરાતદાર વગેરે હોય છે.

રેવન્યુ ખાતાના પેટામાં કદમ એટલે મીઠું, અરીસુ ઇત્યાદિ. પરતું જકાતી ખાતું પણ છે. તેના મુખ્ય અધિકારીને કદમ કમિશનર કહે છે.

(૨) જ્યુડિશિયલ ખાતું—ઈન્સાફ ખાતાનાં બે મોટાં અંગ છે ફાજદારી અને દિવાની. ફાજદારી ખાતામાં—મૂન મારામારી, ચોરી ઇત્યાદિ ચોક્કસ ફાજદારી ખાતાથી થાય છે. તેનો ઈન્સાફ કરનાર અધિકારી માજિસ્ટ્રેટ કહેવાય છે. રેવન્યુ ખાતાના અધિકારી કલેક્ટર આસિ. કલેક્ટર. ટી-ડે-કલેક્ટર, હજુર ડેપ્યુટી કલેક્ટર તથા મામલતદાર ને માજિસ્ટ્રેટનો અધિકાર છે. કલેક્ટર જીલ્લા માજિસ્ટ્રેટ અને મામલતદાર

સખ માજીએટ કહેવાયછે. ફોજદારી કેસની પ્રથમ ફરિયાદ સખ માજી-એટને ત્યાં કરવી પડેછે. પછી તે કામ જોતેના અધિકાર બદારનું હોય તો જીલ્લા જજ તરફ એટલે કલેક્ટરના અધિકારનું કલેક્ટરને અને સેસન જજના અધિકારનું સેસન જજને મોકલવામાં આવેછે. જજ જીલ્લાનું ફોજદારી કામકરે તે વખતે સેસન જજ અને દિવાની વખતે ડીસ્ટ્રિક્ટ જજ કહેવાયછે.

દિવાની ખાતામાં—લેવડ દેવડ, વતનો, હક ઇ. બાબતના દાવા ચાલેછે. ઇલાકાના મુખ્ય શહેરમાં ઇન્સાફની મુખ્ય કચેરી છે તેને હાય કોર્ટ અથવા વરિષ્ઠ અદાલત કહેછે. એમાં અનેક જજ હોયછે. પ્રત્યેક જીલ્લામાં ચાકકે જીલ્લા જજ છે. તેના તાબામાં સબજાજિનેટ જજો અથવા મુનસેફ છે. સબજાજિનેટ જજ ઉપર જજને ત્યાં અને જજ ઉપર હાય કોર્ટમાં અપીલ થઈ શકેછે. રમાલકાજકોર્ટની તપાસ બદલ અપીલ હાય કોર્ટમાંજ ચાલી શકેછે.

૩ જનરલ ખાતું—તમામ લોકોપયોગી ખાતાનો સમાસ એમાં કરેલોછે. તે નીચે પ્રમાણે.

પોલીસ ખાતું—પ્રજના જન માણને સંભાળવા તથા ગુન્હેગારને પકડવાનું કામ પોલીસનું છે. જીલ્લાના પોલીસ ખાતાનો ઉપરી પોલીસ સુપ્રીટેન્ડેન્ટ છે. તેના હાથનીચે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ફોજદાર, જ-માદાર, હવાલદાર, નાયક, કાન્સ્ટેબલો—એટલે સિપાઈઓ, એ અનુક્રમે છે. પોલીસખાતાને હાય ઇન્સાફ કરવાનો ખીલકુલ અધિકારનથી. તેઓ ગુન્હે-ગારને પકડીને માજીએટને હવાલે કરી શકેછે. પછી માજીએટ તેની તપાસ ચલાવીને યોગ્ય ઇન્સાફ આપેછે. ફોજદારને અંગ્રેજીમાં ચીફ કાન્સ્ટે-બલ કહેછે.

ખાંધવાનું વર્કસ ખાતું—નવાણુ અને ધર્મશાળા વગેરે મકાનો ખાંધવાનું કામ આ ખાતામાં છે એ ખાતાને સરકારથી તથા લોકલ ફંડ-માંથી નાણાનો મદદ મળેછે. એ ખાતાના મુખ્ય અધિકારીને ચીફ ઇન્જિનિયર કહેછે તેના તાબામાં એકઝીટિવ ઇન્જિનિયર ઓવર-સિયર ઇ. અધિકારીઓ હોયછે.

વિદ્યાખાતું—ગ્રન્થમા વિદ્યાનો વધારો થવાને આ ખાતું છે. એમાં ડીરેક્ટર, ઇન્સ્પેક્ટર, ડેપુટી, અને હેડમાસ્ટર અધિકારી વર્ગમાં છે.

દવાખાતું—લોકને વ્યાધિરહીત કરવાને એ ખાતાની યોજના છે. એના મુખ્યને સિવિલ સર્જન કે મેડીકલ ઓફીસર કહેછે.

પોષ્ટખાતું—એના ઉપરીને પોષ્ટ માસ્ટર જનરલ કહેછે.

સરવર્ધખાતું—રેવન્યુ ખાતાના અમલદારો મહેસૂલ વખતે રપત-ને ત્રાસ ન આપે માટે આખાતા તરફથી તમામ જમીનનું માપ મુકરર થાયછે તથા તેની જાત નક્કી કરી દર ખાંધવામાં આવેછે. તેના ઉપરીને સરવાઇ કામદાર અને નોકરોને ચોજાણીદાર કહેછે.

લશ્કરીખાતું એના ઉપરીને સેનાપતિ અથવા કમાન્ડર ઇન્ચીફ કહેછે. દુશ્મનોથી દેશનું સરક્ષણ કરવાને આખાતું સ્થાપન કર્યું છે.

પોલિટિકલખાતું—રાજસ્થાનોના અદ્દોખસ્ત માટે તે સ્થાપ્યું છે. તેના ઉપરીને પોલિટિકલ એજન્ટ અથવા રેસિડેન્ટ કહેછે તે દેશી રાજ-ઓમાં અરસ્પરસ સંપવધારવાને, તથા બ્રિટિસ સરકાર સાથેના કોલક-ગર પ્રમાણે તેઓ ચોક્કે કે નહિ તેની તપાસ રાખેછે. અને ખંડણી વ-સૂલ કરીને જતો તેના હિસ્સો પહોંચાવે છે.

આસિવાય પેટાખાતાં અનેક છે. તેની વિગત વધારે અગત્યની-નહોવાથી આપી નથી.

ભાગ ૩૭ માં, અરજીઓ વિષે.

અરજીઓના ઘણા પ્રકાર થઈ શકે પણ અત્રે ચાર પ્રકારની અરજીઓને મુખ્ય માનેલી છે. એવી રીતે કે-૧ નોકરી મેળવવા માટેની અરજી, ૨ ફાદારી ગુન્હાને લગતી અરજી, ૩ દિવાની કામની એટલે દાખા અરજી, ૪ સાર્વજનિક કામકાજને લગતી અથવા પરચુરણ અરજીઓ.

દૈનિક સાર્વજનિક લાભ જળવવાની અરજીઓ ક્લેક્ટર (સુબા) ને તથા મામલતદાર કે વહિવટદારને આપવી. મારામારી, અપમાન, સાંચના રા. તથા જ માસની અંદરનો સ્થાવર મિલકતનો કબજો, રાત્રિ વિરૂદ્ધ ગુન્હા, કાયદા વિરૂદ્ધ મંડળી બાબત, સુલેહનો ભંગ થયાની, લાંચ બાબત, સરકારી નોકરોના કાયદે સર અખત્યારના તીરસ્કાર બાબત અથવા તેઓના હુકમને અપમાન કર્યા બાબત. ખોટા પુરાવા તથા સરકારી ઇન્સાફ વિરૂદ્ધ ગુન્હા બાબત, ખોટી પ્રતિજ્ઞા અથવા ખોટી સાહેદી આપવા બાબત, શિક્કા અથવા સરકારી સ્ટાંપ વિરૂદ્ધ ગુન્હા માટે, ઓછાં કાટલાં તથા માપ સંબંધી, ધમ્મે સંબંધી. સારી-પરીક ગુન્હા બાબત, મિલકત-વિરૂદ્ધ, લેખ સંબંધી તથા વેપારની અથવા મિલકતની નિશાનીઓ બાબત, નોકરી કરવાને ગુન્હો તોડવા બાબત, લગ્ન સંબંધી ગુન્હા માટે, આબરૂ બાબત, બીભત્સ પુસ્તકો છપાવવા માટે, તથા વેચવા માટે, સાપ્રાધ ધમકી તથા તીરસ્કાર બાબત, રેલ્વે સંબંધી ગુન્હા, મદદગારી બાબત શરહદમાંથી બાઈડી ફોસલાવી લાવવી, જાનગી બચાવ કરવો, ગૃહ પ્રવેશ જે-રબ્યાજબી અટકાવ, કીમતી દસ્તાવેજનો નાશ કરવો, ખોટાં નાણાં ચલાવવા મહાવ્યથા ઈત્યાદિ ફોજદારી કામને લગતા ગુન્હાની અરજીઓ માણ-

૫ જેવા કે ખુના ગર્ભપાત, આપઘાતમાં મદદ, ખૂનની ફાશીય, જન્મ છુપાવવો, સાપ્રાધ બળ, હુમલો, બળાત્કાર સંભોગ ઈત્યાદિ.

૬ ચોરી, જબરાઈથી ઠઠાવવું, અપહરણ, ડાકાઘડી, મિલકતનો સાપ્રાધ ખોટો હથેયોજ, વિશ્વાસઘાત ચોરીની મિલકત લેવી, ઠગાઈ દગાનાં ખત, ઈ.

એટ કોરટમાં ઘઘ સકે છે અને લહેણ દેણી, છ માસ છ પરનો કબજેભોગવટા છાડાવવા વગેરેની ફરિયાદ એટલે મિલકત અથવા કામ કરવાના હુકમિયે, તથા તેના લાંગ બાબતની ફરિયાદ દિવાની રાહુ થઈ શકે છે તેમાં મિલકતનો નાશ થઈ શકવાનો સંભવ હોય અથવા તહોમદાર તથા સોબતીઓ-નાશી જશે, ને હાથમાં નહિ આવે એવું કંઈ બન્યું હોય તો તેના સંબંધી ફરિયાદ ફોજદાર તરફ પરભારી ઘઘ શકે છે.

અરજી લખતી વખતે જે તે ખાતાના અધિકારીનું નામ લખવાની જરૂર નથી માત્ર તેમનો હોદ્દો હોય તે લખવો. બ્રિટિશમાં સરકારી અધિકારીઓને આપવાની અરજીઓમાં મથાળે સરકાર મહેરબાન અમુક અધિકારી સાહેબ બહાદુર. અને દેશી સંસ્થાઓમાં શ્રીમંત સરકાર વિ-મહેરબાન અમુક અધિકારી સાહેબ એવું લખીને નાની લીટીએ તે અધિકારીના મુકામનું નામ લખાયછે. પછી અરજદારનું નામ અને અરજીની મતલબ લખવાનો રિવાજ છે. ઉમેદવારની અરજી.

સરકાર વિ. મહેરબાન કલેક્ટર સાહેબ બહાદુર જી-
લ્લે પંચમહાલ મુ. ગોધરા.

જીનાબમાં વાડાશિનેર ઇલાકે રેવાકાંઠાના ઉમેદવાર શાહ કેશવલાલ લલ્લુભાઈની નમ્રતા યુક્ત વિનંતી કે-હું થઈએડની પબ્લિક સર્વિસ પરીક્ષામાં બીજે નંબરે પાસ થયો છું. આપના તાબામાં કારકુન કે તલાટી ની નોકરી કરવાને મારી ઇચ્છા છે તો કૃપા કરીને મને રૂ ૧૦૭ દસ મુઘી ની કેાઇ પશુ જગો આપશો એવી આશા છે. હાલ જગો ખાલી નહોય તો આપને ત્યાં ઉમેદવારોના લીટમાં પશુ મારૂં નામ નંધાવશો. આ અરજી નો જવાબ મને ઉપર લખેલા મામમાં સ્કુલમાસ્તરની મારફતે મોકલવાથી મળશે. એજ અરજ. તા. ૧-૫-૯૩ ઉમેદવાર. કેશવલાલ લલ્લુભાઈ શાહ

ફ્રાજદારી અરજીઓ—મારામારી બાબત.

સરકાર વિ. મહેરબાન અમુક તાલુકાના
અમુક વર્ગના માજીસ્ટ્રેટ સાહેબ.

અરજદાર ઉમર. જાત. ધંધો રહેવાશી

(નામ)

સામાવાળા

(નામ)

હું ઉપર કહેલો અરજદાર અમુક (નામ) અરજ કરું છું જે સદરહું ઉપર લખેલો સામાવાળો અમુક તારીખે, અમુક વખતે અમુક ઠેકાણે હું જતો હતો (અગર જેવો પ્રકાર હોય તેવો લખવો) તે વખતે (મારા મારી અગર તકરાર કરવાનું કારણ જણાવવું) અમુક કારણને લીધે મને ગાળો દહને શરીરની અમુક જગ્યાએ માર માર્યો, તેથી શરીરને વ્યથા થઈ. તેના સાક્ષીઓ નીચે પ્રમાણે છે. (સાક્ષીદારનાં નામ તથા એકસ ઠેકાણું લખવાં. અને સાક્ષીઓને પોતે બોલાવી રજુ કરવાના હોય તો તે તથા સરકાર મારફતેજ બોલાવવા હોય તો તે લખવું) ઉપર લખેલા સાક્ષીઓને બોલાવી પૂછવાથી કોઈની ખાતરી થશે. એ સિવાય વધારે સાક્ષીની જરૂર પડશે તો પાછળથી રજુ કરીશ.

એ રીતે મને સદર લખેલા સામાવાળાએ માર મારી વ્યથા કરી તેથી તેના ઉપર હું વ્યથાનો (ગાળા ગાળી થઈ હોય તો તિરસ્કારનો અગર જે જાતનો ગુન્હો કર્યો હોય તે પ્રકાર લખવો) આર્જ રાખી ફરિયાદ કરું છું તો સાબીત થયે યોગ્ય શિક્ષા કરશે તા.

અરજદારની સહી-

(૩૦૫)

૨ ચોરીવિષે.

સરકાર વિ મહુરખાન અમુક તાલુકાના અમુક કર્મચોરો સાહેબ સાહેબ.

અરજદાર ઉમર જૂનું ધંધો રહેવાશી.

સામાનામ વાળો.

હું ઉપર કહેતો અરજદાર અમુક (નામ) અરજ કૌંઈ કે સદર સામાનામો અમુક તારીખે અમુક વખતે અમુક ઠેકાણેથી મારા કબજામાંથી ખીન-પરવાનગીએ તેમો હક નહિ જતાં અમુક અમુક મિલકત (ચોરીની જાણીનામ કોમત સાથે) લઈ ગયો છે અને તે તેના કબજામાં છે. અગર પોતાની જાણ પ્રમાણે જે જગાએ હોય તે જગા અતાવવી) ત્યાં જમ કરવાથી મુદા માલ સાથે પકડાશે. એમ મારા સાંભળવામાં છે તેના સાર ક્ષીએ નીચે પ્રમાણે છે- (સાક્ષીનાં નામ તથા ઠેકાણાં) ઉપર લખેલી મિલકત સદર સામાનામો મારા કબજામાંથી મારી રજમ દીધિવાથ લઈ ગયા છે અને તે ફલાણે ઠેકાણે છે. તેથી તેની મિલકત જમ કરવાથી મારો મુદા માલ પકડાઈ આવશે જે તાકીદથી તેજવીજ થવા હરકત થશે. તો મુદા માલ ઉડી જવા સંભવ છે માટે તાખડતોય જમ કરશો. હું ચોરીનો ચાજ રાખી ફરિયાદ કૌંઈ માટે તેને સોખીત થયે ચોગ્ય સજા કરશો. તા.

અરજદારની સહી.

હું કર્મચોરો

મહુરખાન અમુક તાલુકાના રાઈ સાહેબ મોમલતદાર સાહેબ.

વાદી ઉમર, જાત, ધંધો રહેવાશી.

(નામ)

પ્રતિવાદી.

(નામ)

કબજાબદ્દલ

હું વાદી અરજ કરું છું કે અમુક જગાએ અમુક ઠેકાણે અમારી માલકી કબજા ભોગવટાની જમીન છે અગર ઘર કે દુકાન જે હોય તે લખવું. તે જમીન સદર પ્રતિવાદીએ અમુક તારીખે અમુક કારણથી ગેર કાયદે-દબાવી છે અને ગેર કબજા કર્યો છે તેની ચતુર સિમા નીચે પ્રમાણે—

સદરહું જમીન અમુક તારીખ સુધી માત્ર કબજા ભોગવટામાં હતી તેનો અમુક તારીખે ગેર કાયદે કબજા કર્યો તેથી તે તારીખનું દાવા નું કારણ ઉત્પન્ન થયું છે. તેના સાક્ષી નીચે પ્રમાણે છે. (સાક્ષીનાં નામ તથા ઠેકાણાં) સદરહું સાક્ષીઓને યોજાવી પૂછવાથી કોઈની ખાતરી થશે. પ્રતિવાદીએ ઉપર લખેલી મારી કબજા ભોગવટાની જમીન કબજા કરી છે. તે પ્રતિવાદી પાસેથી આ દાવાના ખર્ચ સહ કબજા અપાવા માંગ્યાની કરશે.

અરજદારની સહી

પ્રતિજ્ઞાલેખ. હું વાદી ઇકરાર કરું છું કે સદર દાવા અરજમાં લખેલો મયકૂર મારા બાળવા પ્રમાણે સાચો છે.

અરજદારની સહી

દાણ બાબત.

સરકાર મહેરબાન અમુક તાલુકાના મામલતદાર સાહેબ.

વાદી ઉમર બત ધ ધો. રહેવાશી.

(નામ)

પ્રતિવાદી

નામ

દાણુખાખત.

હું વાદી અરજ કરું છું કે અમુક ગામમાં અમુક ઠેકાણે સરવધ નંબર, આકાર, ગુંદા, જમીન છે. તે જમીન સદર પ્રતિવાદીએ અમુક સાક્ષને માટે એક સાલી ગણવતે ખેડવાને રાખેલી છે તેની સોથનાર. આટલા આપના ઠરાવ કર્યો છે (અર્ધ ભાગે હોય તોં દાણાનું વજન અને તેની કીમત) તે ગણવતના આધારે (ગણવત ના હોય અને મોટેનો કારાર હોય તો તે લખવો) માગું છું.

એક સાલી દાણના

વચ્ચલ આવ્યું તે બાદ

બાકી રહેલા છે. તે.

દાવાનું કારણ- (હોય તે લખવું) સખખ ગણવતના આધારે દાણના રા. સદર પ્રતિવાદી પાસે માગું તે આ દાવાના ખરચ સહિત અપાવો. ગણવતની નકલ આ સાથે રજુ કરું છું.

વાદીની સહી.

પ્રતિજ્ઞા ક્રેખ નં. ૩ ની અરજ પ્રમાણે.

દિવાની અરજ.

સરકાર વિ. મહેરબાન અમુક ઠેકાણાના સખાઈનેટ બજા સાહેબ
વાદી જાત ઉમર ધધો રહેવાનું ગામ-તાલુકો
+નામ

પ્રતિવાદી

(+નામ)

+મૂળ માણસને બદલે હોય તો મૈયત અમુકનો હું વારસ પુત્ર અ. વા. મુ. તથા
પત્ર ચલાવનાર હું ફલાણા-એમ દરેક ઠેકાણે લખવું જોઈએ
પ્રતિનીધિપણના સંબંધથી બાદો દાવો કરતા હોય તો ઉપર એક

કેસ ૩.

હું સદરહું વાહી દાવો કર છુ તેની તપસીલ નીચે લખ્યા પ્રમાણે છે.

સદરહું પ્રતિવાદીએ હું વાદીને ખત અથવા હાથ દબાવતું આપ્યું રૂપિયા આટલાનું સ. ની મીતિએ અમુક ગામે લખી આપ્યું તે પ્રમાણે લેવાની વિગત.

૩.	--	મુદલ બાકી
		બાજુ દર અમુક લેખે.
--		એકંદર (લહેણું)
--		વમૂલ આપ્યું (તે બાદ)
		છૂટ મૂકી—
		બાકી લહેણું

પેરો વધારી લખતું કે હું વાહી મૈયત અમુકનું મૃત્યુ પત્ર ચલાવનાર એવો દાખલો મેળવેલો છે સખખ અનાતાથી ફરિયાદ આપી છે.

૨ દાવો મુદત બહારનો હોયતો તેનું કારણ જણાવવું કે વાહી અમુક મીતિથી અમુક મીતિ સુધી દિવાનો હતો અથવા બીજું જે કારણ હોય તે લખવું

૩ સ્થાવર મિલકત સંબંધી દાવો હોય તો તપસીલની નીચે લખતું કે હું વાહી જણાવું છું કે સદર પ્રતિવાદીએ અમુક ગામમાંની જમીન વિધા અથવા ગુહા જરીફ નંબરની અમુદ મુદત સુધી, મુદત પુરી થયે રૂ. આપેથી તે છૂટે એની સરતે અમુક મીતિએ રૂ. આટલા માટે ગીરો આપેલી હતી હાલ ગીરોની રકમ આપતાં તે છોટતો નથી. સખખ ગીરોની રકમનો દાવો બાંધીને અરજ કરજું તેની અનુર-સિમા નીચે પ્રમાણે છે. જે સત્તુ: સિમા મધ્યેની-જ-મીને ગાંરાંતા રૂ. પ્રતિવાદીને આપીને મારા તાબામાં આપવા વિષે ખરચ સુ-ધમાં હુકમનાસુ કરી અધાવણુ છું.

(૨૧૭)

દાવાનું કારણ એ છેકે ખત અથવા ખાતાની અમુક મીતિથી એટલે સ. મીતિ અમુકને સેજ કિપમ થયું સખખ સદરહુ પ્રમાણે. ડા આટલા માગુ છું તે દાવાના ખરચ સુધ્યા પ્રતિવાદીની જાત મિલકતમાંથી અને બીજી હરેક મિલકતમાંથી વસૂલ કરી અપાવો.

વાદીની સહી અથવા મુખત્યારની સહી.

પ્રતિજ્ઞા— હુ વાદી પ્રતિજ્ઞાના કર્ણું કે ઉપર લખેલા મચકર મારા જાણુવા અને માનવા પ્રમાણુ ખરેછે. પ્રતિજ્ઞા લેખ જાણી બુજીને ખોટો કરવો એ ગુન્હાછે એની મને ખબર છે.

(સહી વાદીની અગર તેના મુખત્યારની)

અપીલ.

(સરનામું ઉપર પ્રમાણે.)

નામ ઉમર જાત ધર્મો રહેવાનું ઠેકાણું

અપીલકરનાર

નામ

સામાવાજો

અપીલ દાવો ૩૦

હુ અપેલન્ટ અથવા અપીલ કરનાર અમુક આ અપીલ અરજીથી. જાહેર કર્ણું કે + કોર્ટનો મુકદ્દમો નબર તા.માહે-સન રોજ મારા વિરુધ્ધ

+ વળી બીજી અપીલ કરવાની હોયતો ઉપર પ્રમાણે લખતું પાણુ તેમાં પહેલી અપીલનો મીકાલ જે કોર્ટથી થયો હોય તે કોર્ટનું નામ અને અપીલ ના-ફેસલામો નખર લખવો. અને તેનાં કારણુ લખતા કાયદાવિગ્રહ, કાયદાના મહત્વના મુદ્દાનો મિર્જાયવરો સ્થેા હોય, કામચલાવવામાં મુદ્દાની ભૂલ અથવા કમીપણું થયું હોય, મુદ્દાની સાખીલીએવિષે તીચલી અને અવલ કોર્ટમાં મુત બેદ પડ્યો હોય તેવાં કારણુ લેવાં જોઈએ.

થયો. તેથી નારાજ થઈ હું અપીલ કરું છું. તેનાં કારણો—(જે હોય તે કેટલાં ઉપરથી લખવાં) પછી અપીલમાં જે માગણી હોય તે લખવું. તા-

અપીલ કરનારની સહી.

સાર્વજનિક કામની અરજી.

શ્રીમંત સરકાર વિ. વડોદરા પ્રાંતના સુબા

સાહેબ બહાદુર—

જીનામમાં મોજે અમુક તાલુકે અમુકના ગામના લોકોની વિનંતી એ છે કે—અમારા ગામના તલાવમાં બારે માસ પાણી પહોંચતું નથી, અને, ગામમાં અવાડાવાળા સારા મોટા કૂવા પણ નથી તેથી ઉનાળામાં લોકને તથા દોરને પાણી પીવાના સંબંધમાં ઘણીજ આપદા ભોગવવી પડે છે. વળી ખેડિયું અથવા વરસાદની તાણ હોય ત્યારે તો અમારા દુઃખની હદ રહેતી, નથી અને એવી વખતે કેવી દશા થતી હશે તેનો વિચાર આપ સાહેબની ધ્યાનમાં પણ આવ્યા વગર નહિજ રહે. માટે તલાવમાં સારી રીતે બારે માસ પાણી પહોંચે એટલું ખોદાણુ કરવાની ગોઠવણુ જરૂર કરશો, અમારું ગામ ઘણુંજ ગરીબ હાલતમાં છે તેથી તલાવનું ખોદાણુ થાય તથા તેના એવારા બંધાય તેના ખર્ચમાં કંઈ ભાગ આપી શકે એમ નથી વળી અમારા ગામનું તલાવ દુરસ્ત થશે તો આસપાસના ગામના લોક પણ તેનો લાભ લઈ શકશે માટે એ ખર્ચ સરકારથી થાય તેમ કૃપા કરશો ગામ લોકની સહીઓ. ઇ

સમાપ્ત.

